דבר

יום שישי, י״ז בשבט תשמ״ח, 5 בפברואר 1988 ● גליון 19337

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע״ ● המחיר 1.80 ש״ח (כולל מע״מ), באילת 1.57 ש״ח

היום בדבר

עמוס עוז, יזהר סמילנסקי נגד הקואליציה. חיים גורי במצרים. טובה צימוקי על שופטים כנאשמים. חגי אשד, דני רובינשטיין, דן אבידן, [illegible]שיק על אוטונומיה. אמנון דנקנר בשבוע אמריקאי. א. בן־עמי על המחבלים. אבירמה גולן ברכבת הפרברים. ארנון מגן על חוה אמנו במיקרוסקופ. גדעון קוץ בשבוע צרפתי. טלי זלינגר, נתן רועי, יעל פישביין בשבוע ישראלי. ורדה צימרמן, ישראל דליות בתרבות. „משא״

ב.ג.ק. ציוד מטבחים מוסדיים בע״מ
רח׳ הבונים 50 בת־ים
03-5510432 5519355.טל
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
מחבתות, קונבקטומטים, כיריים גז, ציפסרים, שולחנות חימום וקירור וכו׳

רבין: האש״פיסטים מנסים לעלות על גל מהומות השטחים ולהמשיך במעשי רצח

המחבל ירה לעברנו טיל „לאו״, זרק רימונים ואז נפגעו החיילים – סיפר מפקד הכוח לאחר ההיתקלות עם 3 המחבלים ליד קיבוץ יפתח שבמהלכה נהרגו שני חיילי צה״ל ואחד נפצע

כאן נהרגו החיילים

הרמטכ״ל, ואלוף פיקוד הצפון במקום התקרית אתמול (צילום: דו״צ)

מאת שמעון וייס, סופר „דבר״ בצפון

הרמטכ״ל, רב־אלוף דן שומרון ואלוף פיקוד הצפון יוסי פלד אמרו אתמול כי יש קשר הדוק בין נסיונות חדירת המחבלים ליישובים בגבול הצפון והתגברות הפעילות החבלנית בצפון, לבין המתרחש בשטחים. „בתקופה האחרונה קשור אש״ף אל הנעשה בשטחים ומנסה לפעול ולהציג את שותפותו ויכולתו להשפיע על מה שקורה בשטחים״, אמר הרמטכ״ל דן שומרון והוסיף „המחבלים פועלים בדרך שהם יודעים – פעילות חבלנית נגד אזרחים באמצעות נסיונות חדירה ואמצעי לוחמה אחרים״.

הרמטכ״ל והאלוף פלד שוחחו אתמול עם עיתונאים לאחר תקרית הקרב שניהלה יחידת צנחנים בצפון עם חוליית המחבלים הפלשתינים של אש״ף, ושניסתה לחדור לשטח ישראל ולבצע פיגוע־מיקוח.

(המשך בעמ׳ 2)

מאת טלי זלינגר ודן אבידן, סופרי „דבר״

„ארגוני הטרור האש״פיסטיים מנסים מהר לעלות על הגל של המאבק בשטחים ומצד שני הם צריכים להוכיח כי הם ממשיכים בפעולות הטרור הרצחני מגבול הצפון״, כך אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין בתגובה על נסיון החדירה של חוליית מחבלים מאנשי ערפאת ליד קיבוץ יפתח אתמול לפנות בוקר. לדבריו גם שיגור הקטיושות אל הגליל באחרונה נעשה בידי אנשיו של ערפאת.

בצה״ל הדגישו אתמול מפקדים בכירים כי גבול הצפון לא יוכל להיות סגור הרמטית והביעו שביעות רצון מהאופן שבו סוכלה חדירת החוליה, שמטרתה היתה פיגוע־מיקוח באחד מיישובי הצפון. „כואב לי שנופלים חיילים בהגנה על גבול הצפון״ אמר אתמול שר הבטחון בהרצאה בפני מזכירים של קיבוצי התק״ם בסמינר אפעל. רבין

(המשך בעמ׳ 2)

חללי ההיתקלות

אלי שפר מהרצליה: איש ספרא וסייפא

מאת אריה ארד, סופר „דבר״

היתקלות שנייה בשבועיים קטלה את אלי שפר אתמול בבוקר באיזור מגרה. „זו הדרך שבחר בה. כך הוא הבין את מה שצריך לעשות״ – אמר אמש אביו, משה. במשפחה אין יודעים פרטים על ההיתקלות שבה נהרג הבן מעבר למה ששמעו ברדיו: איש מהמפקדים עוד לא הגיע לבקר אצלם.

(המשך בעמ׳ 2)

אבשלום בשארי – החלל הראשון של כפר זיתים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר״ בצפון

אבשלום בשארי, בן ה־19 ממושב כפר־זיתים בגליל התחתון הוא בן המושב הראשון שנפל במלחמות ישראל.

הוא היה אחד מחמישה בנים למשפחה דתית שעלתה מתימן והגיעה למושב לפני מספר שנים. האם, לאה, היא עוזרת לגננת במושב שהואילן הסמוך ואילו האב, זובב, שירת עד לא

(המשך בעמ׳ 2)

תושב עפרה נפצע קשה מרגימת אבנים

מאת אוריאל בן־עמי, סופר „דבר״

משולם מוסקוביץ, תושב עפרה בן 38, נפצע אתמול קשה בראשו ובגבו הלוך נוסע בכביש מלך סמוך לעפרה – שם נרגם רכבו ורוסק כליל מאבנים. נוסע נוסף נפגע בשלושתו מהאבנים.

אתמול סמוך לשעה 16.30 נסע מוסקוביץ׳ יחד עם זוג אורחים כדי לבקר ידיד ערבי בכפר מלך הסמוך לעפרה. כשהגיעו לכפר החלו עשרות מתפרעים לרגום את רכבם

(המשך בעמ׳ 2)

נוביק – לרומא, להיוועד עם עוזרי מובארק

מרפי אמור לצאת היום לדיאלוגים במזה״ת: סוריה־סעודיה־ישראל

מאת סופרי „דבר״ בתל־אביב, בבירות הבריטניה

עוזר מזכיר המדינה ריצ׳ארד מרפי [illegible] לצאת [illegible] לבדוק את האפשרויות לקידום

(המשך בעמ׳ 2)

[illegible] אשתתף בשיחות אוטונומיה

[illegible]

בתשובה לשאלת סופר „דבר״ באילו תנאים יהיה מוכן להשתתף בשיחות אוטונומיה [illegible]

האוסטרים זועמים על יוגוסלאוויה; ואלדהיים בארצו – עדיין פופולארי

(ע״צ רויטר).– העיתונות האוסטרית זעמה ביום חמישי על ממשלת יוגוסלאוויה, והטילה עליה את האחריות למבוכה תשוררת מסביב למסמך של המסמך שנחשף בשבועון המערב־גרמני „דר שפיגל״, שאמור להוכיח את אחריותו של קורט ואלדהיים לגירושם של אסירים אזרחיים יוגוסלאביים למחנות ריכוז ב־1942.

ועדת ההיסטוריונים הבין־לאומית, החוקרת את עברו של נשיא אוסטריה, אשר לא הצליחה

(המשך בעמ׳ 2)

ראה גם: עברו הבלתי־מכובד של איש מכובד/ עמ׳ 4

ועד קריית־ארבע: אם לא ניסע בכבישים – גם הערבים לא יסעו

170 אלף ערבים ביו״ש עדיין נתונים בעוצר

מאת אוריאל בן־עמי, דני רובינשטיין ויורם לוי, סופרי „דבר״

ועד־הפעולה מקריית־ארבע, הכולל את מועצת קבוצבר והכיף, החליט אתמול לנקוט פעולות עצמיות בכביש קריית־ארבע גוש עציון.

חבר ועד הפעולה יוסי דיין מכ״ך אמר לסופר „דבר״: „החלטנו להקים ועד משלנו. נעשה פעולות שמכבוע לא יוכל לומר שהן לא מפריעות לו. אנחנו נבצע פעולות במטרה כדי לדחוף את צה״ל לעשות את המוטל עליו. אנחנו מתכוונים ללחוץ על צה״ל, כדי שהממשלה תפעל״.

יוסי דיין הוסיף ש„קריית־ארבע נולדה בחטא בהחלטה לאדונית הגם התפילה במערת המכפלה והלה באופן

(המשך בעמ׳ 2)

מנתח לב בשטחים וצוותו נחבלו בתקרית עם חיילים

מאת דני רובינשטיין, סופר „דבר״

אנשי צוות רפואי של בית החולים הממשלתי ברמאללה נחבלו שלשום בעקבות תקרית עם חיילי צה״ל, ביניהם היה גם מנתח הלב ד״ר שאוכי חרב. אתמול היתה אספת במאה של עובדי בית־החולים ונשלחה הודעת מחאה לממשל. קציני ישראלים הבטיחו להנהלת בית־החולים שמקרים כאלה לא יישנו.

צוות רפואי של בית־החולים ברמאללה סיים שלשום אחה״צ את עבודתו וכאשר יצאו לרחוב דרשו מהם חיילי צה״ל לפנות את הגרוטאות והאבנים שבמקום. בית החולים ברמאללה שוכן בשולי שכונת „ברזאי״, שהיא מוקד של הפגנות בעיר. אנשי הצוות הרפואי וביניהם ד״ר שאוכי חרב, אבחז שהם רופאים ואין להם נגיעה לנעשה ברחוב. במקום פרץ ויכוח, מלווה בדחיפות, קללות ואף מכות. חולצתו של ד״ר חרב נקרעה ואחד האחים מבית החולים נחנק ונזקק לטיפול רפואי. ד״ר חרב שהשתלם בארה״ב ובביה״ח תל־השומר הוא ראשון מנתחי הלב בשטחים ולפני חודשים אחדים נפתחה ברמאללה מחלקה משוכללת לניתוחי לב בראשותו בסיוע הממשלה. תקרית זו באה בהמשך לשורה ארוכה של תקריות ליד בית־החולים, שבמהלכן היו אף מקרים שעובדים מביה״ח נדרשו לנקות את הרחוב בכניסה לבניין.

החברה היוונית במברק לחברת ,מנו׳ הישראלית

,סילבר פלומה׳ לעולם לא היתה מפליגה בלי אישור מישראל

בהתייעצות פורום בכיר: שום ספינה עם אישים פלשתינים לא תיכנס ארצה

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר״

ישראל החליטה שלא תאפשר לשום ספינה שתישא אישים פלשתינים להיכנס אל תחום המים הטריטוריאליים שלה. החלטה זו התקבלה לאחר התייעצות בפורום בכיר ביותר שנן בנושא.

פקידים בירושלים קיבלו אמנם בסיפוק את הידיעה, לפיה בעלי הספינה היוונית „סילבר פאלומה״ הודיעו לא לאפשר לה להפליג, אך הם הדגישו כי אש״ף, העומד מאחורי המבצע, יכול עתה לנסות לחכור ספינה אחרת. בהתייעצות הוחלט כי כל ספינה אחרת שתוביל את משתתפי המבצע, ואשר תתקרב אל חופי ישראל – תוזהר לבל תיכנס ולא תורשה לעגון בנמל ישראלי. הפקידים ציינו, כי על אף עמדתה הרשמית של ממשלת יוון שלא אסרה על הספינה להפליג, הרי מאחורי הקלעים היא גם „לא עודדה״ את בעלי הספינה לתת את ידם למבצע של אש״ף.

100 עד 200 פלשתינים שגורשו מישראל ביקשו להפליג באוניה זו בלווית כ־450 אישים ועיתונאים מרחבי העולם. הספינה אמורה היתה להפליג מנמל פיראוס, ליד אתונה, ב־9 בפברואר, כדי להגיע ללימסול שבקפריסין ולאחר מכן להפליג לעבר חיפה.

[illegible] לחסום האניה באבטחה

אריה ארד ונתן רועי מוסרים, כי בטרם נודע על ביטול ההפלגה של „סילבר פאלומה״ לישראל, פירסמה קבוצה של משפחות נפגעי טרור הודעה על כוונתם לחסום את דרכם של פעילי אש״ף שאמורים היו להגיע אל חופי ישראל באוניה היוונית.

מאת יוסף ביכלסקי, סופר „דבר״

„בשם חברת הספנות ,מנו׳ אני שמח לבשר שהאניה ,סילבר פלומה׳ לא תפליג לארץ עם האורחים הבלתי־רצויים. יש לי על כך אסמכתה בכתב״. דברים אלה מסר אתמול משה מנו, מבעלי החברה, במסדרה.

משה מנו הציג הודעת טלקס שהגיעה אתמול בשעה שתיים אחר הצהריים אל משרדו מחברת „אפרואסה ליינס״ מיוון, בעלי „סילבר פלומה״: „בתכיפות עליונה. חשוב. בהמשך לשיחותינו הרבות הודענו ללקוחות שאין באפשרותנו לקיים את ההפלגה. לתשומת לבכם האניה „סילבר פלומה״ לעולם לא היתה מפליגה לנמל ישראלי בלי אישור ממשלת ישראל״. החתום „אפרואסה ליינס״. משה מנו סיפר כי ראשית הפרשה בהודעה שיגרתית לפני שלושה שבועות במחלקת ההזמנות „אפרואסה ליינס״ בפיראוס למחלקת ההזמנות של „מברוקי נוסעים״, לפיה תצא האניה „סילבר פלומה״ לשייט תופים מפיראוס לחיפה עם 300 נוסעים. הודעה כזאת היתה שיגרתית בהחלט ולא עוררה שום חשד אצל החברה הישראלית, המשמשת סוכן של „אפרואסה

(המשך בעמ׳ 2)

אש״ף: נפליג!

פאריס (ע״צ).– האוניה, האמורה להשיט 250 פלשתינים מגורשים לישראל, תפליג, כמתוכנן, ב־10 בפברואר מנמל פיראוס – הודיע אתמול נציג אש״ף בפאריס, איברהים סוס. סוס „הכחיש בצורה רשמית ביותר״ את הידיעות שלפיהן בוטלה הפלגת האוניה.

„אוניה זו, הנושאת מסר של שלום, אכן תפליג בתאריך שנקבע״, חזר הדגיש דובר אש״ף.

סכנת הזיהום „עברה את גבול הסביר״

מנהלי בתיה״ח מאיימים בצעדים קיצוניים ● היום סיכוי לפתרון

שרת הבריאות: מציעה לנסים לנהל בית חולים במשך שבוע ● נסים: דרושה טלטלה

מאת [illegible], אמנון [illegible], סופרי „דבר״

שביתת עובדי המינהל והמשק, שנכנסת ליומה השישי, מביאה לקריסת מערכת [illegible] הממשלתית. סכנת הזיהומים [illegible] „עברה את הגבול הסביר״. מנהלי בתי החולים [illegible]

[illegible]

(המשך בעמ׳ 2)

מהלך הסרק של האוצר

מאת מוריה אבנימלך

הצעד שנקט האוצר נגד קופת־חולים הכללית לקיזוז 60 מיליון שקל מדמי מס מקביל שגובה הביטוח הלאומי בעבורה, נגד חובה לבתי־החולים הממשלתיים – הוא בשלב זה מהלך סרק.

רק ב־10 בפברואר יחול המועד הבא של העברת מס מקביל לקופ״ח בסך 3־2 מיליוני שקל בלבד. רק מ־18 בפברואר צריכים לזרום הכספים הגדולים ממס מקביל, מה שמותיר שבועיים ימים ליישוב אי־הבנות. ב־29 בפברואר השנה גם יפוג האישור שניתן לקופ״ח לקבל אשראי בנקאי. מדובר במסגרת חוזר בריבית פריים פלוס 1.5 אחוז בהיקף של 50 מיליון דולר, שכדי לסגור אותה היתה אמורה קופ״ח למכור נכסים ב־50 מיליון דולר (80 מיליון שקל). קופ״ח מודיעה כי מימשה עד כה נכסים בסכום של 20 מיליון דולר אך אלה שימשו לתשלומי הריבית בלבד.

באוצר ציינו אתמול כי קופ״ח תפנה בערעור ליועץ המשפטי לממשלה כדי שיתן פסיקה בנושא תוך שבעה ימים כפי שקבוע בהסכם הבראה, אולם בקופ״ח לא מתכוונים לשחק לפי הכללים שמבקש האוצר להכתיב. בקופ״ח רואים במהלך צעד פוליטי הקשור להסכם העיקוד שמבקש שר האוצר להשיג ולהתנגדות האוצר להסכם שחתמה קופ״ח עם הרופאים.

המשטרה פתחה בחקירה

שופט מחוזי חשוד במעורבות בעסקי „השוק האפור״

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר״ בירושלים

פרשיה נוספת נחקרת בחשאיות מרובה על־ידי המשטרה. היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, הורה השבוע למשטרה לפתוח בחקירה נגד שופט מחוזי בתל־אביב.

לנשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר נודע על ההחלטה לפתוח בחקירה המשטרתית.

על החקירה הוטל איפול מלא, אך לסופרת „דבר״ נודע כי החשדות נגד השופט קשורים במעורבותו בנושא של תיווך כספים ב„שוק האפור״.

החשדות על מעורבות השופט בעיסקי „השוק האפור״ נודעו בעת החקירה המשטרתית אודות נסיבות התאבדותו של עו״ד אדם פרוסט. פרוסט עסק גם בתיווך כספים ובתוך כך הועלה חשד כי השקיע את כספי משפחתו של השופט.

פירושו של דבר

המחבלים מנסים להוכיח: המאבק המזוין נמשך

מאת טלי זלינגר, הסופרת הצבאית של „דבר״

המחבלים הפלשתינים מגבירים בחודשים האחרונים את מאמציהם לקיים טרור פעיל נגד יישובי הצפון של ישראל.

נסיון החדירה למטרת פיגוע־מיקוח, שנעשה אתמול לפנות בוקר, הוא האחרון בשרשרת מתמשכת של נסיונות דומים, בעיקר מאז כנסה ועידת רבת־עמון, שהוליכה כי אינה תומכת באש״ף. מאמצי הארגונים הפלשתינים מלבנון נועדו על כן להוכיח את המשך קיומו הפעיל של המאבק המזוין נגד ישראל בתחום ישראל ובחו״ל. גם צירוף הנסיבות של הרגיעה היחסית במאבק הבין־עדתי בלבנון, וכן הארגונים השונים שם, הביא לאפשרות ביסוס מחודש של מעמד המחבלים הפלשתינים שם ולהתארגנותם לפעילות מאוצת נגד ישראל.

אתמול לפנות בוקר ניסו שלושה מחבלים פלשתינים להיכנס לישראל לא הרחק מהמקום בו ניסו רק 15 יום קודם לכן חברי חוליית מחבלים אחרת לחדור למטרה של פיגוע־מיקוח.

מסר ממנהיג פולין: יחסים בקרוב – אפשרי

מאת יורם לוי סופר „דבר״ בירושלים

מנהיג פולין, הגנרל ירוזלסקי, העביר לישראל מסר הרומז על חידוש אפשרי של יחסים בין שתי המדינות בעתיד הקרוב.

את איגרת המסר הביא פרופ׳ יוזף גירובסקי מן האוניברסיטה היגלונית בקראקוב, שהקריא אותה אמש במהלך נעילת הכינוס הבין־לאומי על תולדות יהדות פולין ותרבותה, שהתקיים באוניברסיטה העברית על הר הצופים בירושלים.

בהודעה נאמר בין היתר: „בשבועות הקרובים יפרסמו שלטונות פולין הודעה רשמית על השגיאה הפוליטית שנעשתה ב־1967 וב־1968 יחד עם גינוי של כל צורות האנטישמיות וכל צורות האפליה, אשר מנוגדות למסורת הסובלנות הפולנית ומנוגדות לאידיאולוגיה המרקסיסטית. בהודעת ירוזלסקי נאמר עוד כי ברצון שלטונות פולין לעודד העמקת המחקר על ההיסטוריה של יהודי פולין ותרומתם להיסטוריה של פולין בכל תחומי החיים.

עוז וסמילנסקי קוראים ל„עבודה״ לפרוש מהממשלה

פרס רומז: „העבודה״ עשויה לפרק האחדות עוד לפני הבחירות – עמ׳ 2

עמוס עוז ויזהר סמילנסקי קוראים למפלגת העבודה לפרוש מן הממשלה.

סמילנסקי (ס. יזהר) ועוז – יחד עם חיים גורי וא.ב. יהושע – יצאו אחרי הבחירות האחרונות בקריאה אל מפלגות השמאל להצטרף לממשלה בראשות המערך ובהשתתפות הליכוד. קריאה זו תרמה בשעתה לריכוך ההתנגדות במפלגת העבודה להקמת „ממשלת האחדות״.

עכשיו קוראים עמוס עוז ויזהר סמילנסקי ל„עבודה״ להסיק את המסקנות מן הקיפאון המדיני והמפולת הבוסרית הכרוכה בדיכוי ההתקוממות בשטחים, ולפרוש מן הממשלה. השניים עושים זאת במאמרים ב„דבר״ (ראה עמ׳ 15).

שמיר לשבועון פארי מאץ׳:

ישראל דנה על פתרון ביניים – בלי נסיגה

מאת גדעון קוץ, סופר „דבר״ בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר״).– ראש הממשלה יצחק שמיר אמר בראיון לשבועון „פארי מאץ׳״, כי ישראל דנה עתה על „פתרון ביניים שאין לו כל קשר לנסיגת כוחותיה מן השטחים״.

„לעת עתה לא מדובר בגבולות ולא בנסיגת כוחותינו. מדובר בשלב ביניים. אחר־כך נוכל אולי למצוא פתרון שיהיה מקובל על כולם״, אמר שמיר. לדעתו „ניתן להגיע לשלום בלי נסיגה״. נסיגה מן השטחים עלולה, לדעת שמיר, „להביא לסכסוך בין ישראל לערבים״ על השליטה בשטחים שיפנו.

מחרתיים – שוב גשם

מאת אריה ארד, סופר „דבר״

על סיכוי לגשם מחרתיים מסרה אמש החזאית מרגלית רייסמן. היום ומחר יהיה מעונן חלקית ומידות־החום יהיו נוחות.

האפשרות, שהגשם יתחדש בסוף השבוע נבחנה אתמול כל היום. היתה אף השערה, כי הגשם יתחדש כבר מחר בערב. אולם מפות סינופטיות מעודכנות, שהתקבלו אמש סמוך לסגירת הגליון מעידות על סיכוי לגשם רק מחרתיים.

מזג האויר

תחזית מזג האויר ליום ו׳: מעונן חלקית עם עליה קלה בטמפרטורות.

תשקיף לשבת: דומה.

הטמפרטורות: ירושלים: 6־12, רמת־הגולן: 7־12, צפת: 6־10, חיפה: 12־17, טבריה: 12־19, נצרת: 10־16, עפולה: 10־18, שומרון: 9־14, תל־אביב: 10־18, לוד: 8־17, יריחו: 8־17, עזה: 11־18, באר־שבע: 4־17, אילת: 12־22.

אתם גדר הבטחון האמיתית שלנו – אמרו לצה"ל חברי קיבוץ יפתח

מאת שמעון חיים, כתב „דבר" בצפון

[illegible] של סגן אבי, [illegible] צנחנים מחולון, היו עייפות ועצובות אתמול בשעות הבוקר המוקדמות. דקות אחדות לפני כן סיימו הוא וחייליו את הקרב עם חוליית המחבלים, שמבולבלו הרגו מחבל ותפסו אחר, אבל לצנחנים הצעירים של אבי ולמפקד עצמו לא היתה כל סיבה לשמחה. הם איבדו את אחד מהצעירים וחבר אחר שמת לאחר מכן, נאבק שעה על חייו. „זו הרגשה קשה," אומר סגן אבי „אבל צריכים להמשיך ברגיל. אין לי כל בטחון שזהו בלילה לא יבוא להתר שוב לגליל ולכן העבודה צריכה להמשך עם כל הכאבים."

עבור חייליו של סגן אבי היתה זו ההיתקלות השניה בשבועיים האחרונים, ממש באותו איזור, על גדר הגבול שבין מנרה לבין יפתח בהרי הגליל. גם בלילה ההוא שרר מזג־אוויר סגרירי וערפל של בוקר כיסה את האיזור. אלוף הפיקוד אמר שפעולת הכוחות אתמול דומה לזו מלפני שבועיים, אבל אבי ואנשיו יודעים שכל הזירה וכל פרטיה הם סיפור אחר, שכוחות כולם היא אחת – הגנה על יישובי הצפון.

„קיבלנו הודעה על חתך בגדר בסביבות ארבע ועשרים לפנות בוקר", שיחזר אתמול סגן אבי. „הסיור שהיה קרוב למקום, הגיע ראשון ומיד פתח באש. חשבנו שהחוליה נמצאת עדיין בתוך שטח לבנון. אחד המחבלים ירה לעברנו אש מנשק קל, כיל „לאו" וזרק רימונים. אז נפגעו שלושת החיילים. בסופו של דבר, הסתער הכוח על הגדר. התחלנו בסריקות ואחרי שלושים־ארבעים מטר זיהינו מחבל בשטח. פתחנו לעברו באש. המחבל צעק אלינו באנגלית „סטופ". נצרנו אש וקראנו לו להתקרב. ראינו שהוא פצוע. הוא סיפר מיד שיש עוד מחבל אחד בשטח. בשלב זה התחילו מרדף וסריקות לכל הכיוונים בתוך השטח שלנו. זה היה שטח סלעי קשה לתנועה וקל למיסתור. בסופו של דבר, לאחר כשעתיים, הבחין בו סיור הבוקר. המחבל זרק לעברו רימון שהגיע עד רגליו של הנהג, אבל הוא הצליח לזרוק אותו חזרה החוצה. זיהינו את המחבל עם רימון נוסף ביד, צעקנו לו להיכנע, אבל הוא זרק את הרימון. פתחנו באש והוא נהרג. אפשר להגיד שהפעם היתה הלחימה של המחבלים מעוררת כבוד, לבד מזה של המחבל שנכנע".

אותה שעה נערכו אנשי מערכת הטלוויזיה במעגל סגור של קיבוץ יפתח למתכונת שידורי החירום שאליה הורגלו בתקופה האחרונה. על גבי מרקע הטלוויזיה בחדרי החברים הוקרנו שקופיות ותשדירים שבאמצעותם דווחו החברים על המתרחש ועל ההיערכות שעליהם לנקוט. מערכת הטלוויזיה במעגל סגור של יפתח סייעה בהתארגנות החירום של המשק.

לא רק ביפתח נכנסו לכוננות חירום. בכל יישובי האיזור ובקרית שמונה, הוכרזה כוננות. התושבים נתבקשו להישאר בבתיהם וצירי התנועה באיזור שממתחבים צפונה – נחסמו לכלי רכב אזרחיים. פצצות התאורה והמסוקים באוויר העידו על המתרחש באיזור. כיתות הכוננות בכל היישובים תפסו את עמדותיהם והכל המתינו להתפתחויות.

סמוך לשעה שבע וחצי בבוקר, כשלוש שעות אחרי שהחלה תליית המחבלים, אחרי שהוברר כי החוליה חוסלה ושוב לא נשקפת סכנה ליישובים – ניתנה אות הארגעה והיישובים שבו לחיים נורמאליים. התלמידים יצאו לבתי הספר והפועלים – לעבודה. כוחות צה"ל באיזור שבו לבסיסיהם אחרי לילה ובוקר מתוחים, שהפכו כבר כמעט לשיגרה באיזור גבול הצפון.

במועדון החברים של יפתח התאספו הרמטכ"ל, אלוף הפיקוד וקצינים בכירים לכוס קפה וכיבוד ומילות תודה חמות של חברי הקיבוץ. „אתם גדר הבטחון האמיתית שלנו", אמר מזכיר הקיבוץ גרשון קסטל לאנשי הצבא וביטא בכך את תחושתם של חברי יפתח ותושבי הצפון.

אם יטרפד הליכוד המהלך לקידום השלום

,העבודה' עשויה לפרק האחדות עוד לפני הבחירות – רומז פרס

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

יו"ר מפלגת העבודה, שמעון פרס, רמז אתמול על אפשרות שמפלגת העבודה תפרק את ממשלת האחדות עוד לפני הבחירות אם יטרפד הליכוד את המהלך לקידום מו"מ לשלום.

„התחילה עכשיו יוזמה אמריקאית חדשה והכתנו נראה את גודלה בתוך חודשיים־חודשיים", אמר אתמול פרס בפתיחת הדיונים בוועדה המדינית של מפלגת העבודה. „אם היא תיכשל, המפלגה שלנו תצטרך להחליט לאן פניה מועדות. אם עוד פעם ייעשה ניסיון של בלימת מו"מ, תוך שימוש בכוח, נצטרך לחשוב את דרכנו מחדש עוד לפני הבחירות".

לדברי פרס, אין צורך לקבוע בשלב זה את מהותה של הפשרה שישראל תהיה מוכנה לעשות. „אני לא פוסל על הסף לא פשרה טריטוריאלית ולא פשרה פונקציונלית, כי אנחנו עדיין רחוקים מכך", אמר. הוא העריך שבמסגרת פשרה טריטוריאלית עם ירדן יהיה אפשר לשלב גם פירוז של אזורים מסויימים.

פרס האשים את הליכוד בהולכת שולל. „אין שום דיון על שטחים", הדגיש. „יש דיון על תושבים. צריך להיפרד מהלקסיקון הליכודי הלא־רבנן, שגם חברים רבים שלנו נתפסו לו".

את עיקר דבריו מיקד פרס בהנמקת מדוע הפרטנר הייחודי למו"מ שיביא פירות הוא ירדן ולא אש"ף. „היום איני מכיר הנהגה מקומית", הטעים יו"ר מפלגת העבודה. „לפעילות האלימה בשטחים אין עדיין מנהיגות פוליטית שאפשר להידבר אתה, לכן צריך לבחור בין אש"ף לבין ירדן. אני לא מאמין שלאש"ף יש כוח הכרעה. מה שיחליטו עדיפות אינו מחייב את ג'יבריל ואת חוואתמה ואת אבו נידאל".

אש"ף מוכן למו"מ ישיר

„גם אילו היה אפשר להגיע למו"מ עם אש"ף אני לא הייתי ממליץ על כך", אמר פרס ונימק, „מי שמנהל מו"מ אמיתי עם אש"ף צריך להיות מוכן למדינה פלשתינית. לי אין ספק שיותר קל להתחיל מו"מ עם אש"ף מאשר עם ירדן. לידיעתי, אש"ף מוכן להתחיל מו"מ ישיר עם ישראל, בלי ועידה בינלאומית". בהקשר זה ציין פרס, כי אש"ף גם מוכן לקבל לידיו את רצועת עזה.

„לא היה, אין ולא נראה לי, שיש סיכוי להתחיל מו"מ עם ירדן ללא ועידה בינלאומית", חזר פרס על עמדתו המוכרת. „מי שאומר לא לוועידה בינלאומית, אומר בעצם לא למו"מ. בלי ועידה בינלאומית אין ירדן, ובלי ירדן אין פתרון".

פרס לגלג גם על הטפות המוסר של גוש אמונים ואמר: „אפשר לחשוב שמאז שיש התנחלויות בשטחים הבטחון בהם גבר". על המהומות בשטחים אמר: „איש מאתנו לא ניבא ולא יכול היה לנבא מה שהתרחש בהם. איש גם אינו יכול לנבא אם זה לא יחזור על עצמו, וזו מעלה בפנינו שאלות שהפתרון שלהן אינו צבאי. זו בעיה של הדרג המדיני ועליו לצאת [illegible], להגיד דברים אמיתיים באומץ לב ו[illegible] הכרעה".

ועד קריית־ארבע

(המשך מעמ' 1)

לאדמה. דחפנו את חיילי צה"ל אז, כדי שהממשלה [illegible], ובכן נעשה גם עכשיו. לא ניתן שיהיה חוסר סימטריה. אם יהודים לא יוכלו לנסוע בכבישים, בוודאי שגם ערבים לא יסעו".

מצנע: אנחנו אחראים על הבטחון

(ע).– „אנחנו אחראים על הבטחון בצירים וביישובים. אנחנו עושים את זה בהצלחה, והתושבים צריכים לסמוך עלינו. אם מטרתם של כלי הרכב האלה היא רק להפגין תחושת בטחון, ולא לעשות שום דבר, אין לי הערות על כך".

דברים אלה אמר אתמול בערב אלוף פיקוד המרכז עמרם מצנע, בתגובה על הפעלת „הסיירות האזרחיות" של תושבי קריית־ארבע – חברון.

170 אלף ערבים עדיין בעוצר

כ־170 אלף ערבים ביו"ש נתונים עדיין בעוצר. העוצר נמשך בעיר שכם ובמחנות הפליטים עסכר, בלאטה, [illegible] באיזור רמאללה, [illegible] באיזור [illegible], עין בית־אלמה באיזור [illegible] באיזור בית־לחם.

אמש הוסר העוצר מן הכפר סעיר בדרום הר־חברון, לאחר התפרעות במקום. תושב הכפר, שעבר במקום, נרגם באבנים ונפצע בראשו וברגלו. נוסע שהיה עמו ירה לעבר זורקי האבנים ופצע אחד מהם קל.

מרפי אמור

(המשך מעמ' 1)

יוזמת השלום של שולץ. מרפי יגיע לדמשק ומשם יסע לערב הסעודית ולישראל. בישראל יבקר בשבוע הבא גם סגן מזכיר המדינה מייקל ארמקוסט, שגם הוא יעסוק בקידום יוזמת שולץ. ארמקוסט יבקר גם בערב הסעודית ובמדינות המפרץ.

מזכיר המדינה שולץ יפגוש ביום ג' הבא בוואשינגטון את שר החוץ הסעודי וחלק משיחתם ייסוב על יוזמת השלום.

בריטניה ושאר מדינות הקהילה האירופית, יצאו בהצהרה משותפת בקשר לסכסוך במזרח התיכון, שתתמוך בוועידת שלום בינלאומית בחסות 5 החברות הקבועות של מועצת הבטחון של האו"ם. יתכן שההצהרה תתמוך בהצהרת ונציה משנת 1980, המכירה באש"ף כנציג הבלעדי של הפלשתינים.

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר"

ירדן מוכנה להיכנס למו"מ עם ישראל על הסדר ביניים בשטחים רק במסגרת ועידה בינלאומית – כך מסר שגריר ארה"ב בישראל תומאס פיקרינג לראש הממשלה יצחק שמיר ולממלא מקומו שמעון פרס.

השגריר פיקרינג העביר שלשום את תשובת ירדן על יוזמת השלום של וואשינגטון כפי שנמסרה השבוע בעמאן לשגריר האמריקאי המיוחד פיליפ חביב. על פי דיווח זה תובעת ירדן גם שהוועידה הבינלאומית תהיה בחסות האו"ם, שמשתתפיה יוזמנו על־ידי מזכיר האו"ם וכי ישתתפו בה חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון.

ירדן אמרה גם כי על הוועידה הבינלאומית יהיה „ללוות" את המו"מ ולא רק להתכנס לישיבת פתיחה. להערכת פקידים במשרד החוץ ובמשרד ראש הממשלה מצמצמת הודעת ירדן את סיכוייה של יוזמת השלום, משום שראש הממשלה אינו מוכן לכינוס, אלא לכל היותר ל„ישיבת הסות" שתפתח את המו"מ בהשתתפות נציגי שתי מעצמות העל בלבד ולאחר מכן תתפזר ולא תכנס שוב. עם זאת, למרות דבקותה בעמדותיה המסורתית הסכימה ירדן לאפשר לוואשינגטון למצות את המהלך המדיני ולסייע לשליחותו של תת־שר החוץ של ארה"ב ריצ'ארד מרפי בשבוע הבא באיזור.

נוביק – לרומא

נמרוד נוביק, יועצו המדיני של שר החוץ שמעון פרס, יצא אתמול לרומא כדי להיוועד עם עוזריו של נשיא מצרים חוסני מובארק, ולשמוע מהם דיווח נוסף על מגעי השלום. יצויין כי זוהי נסיעתו השניה של היועץ תוך שבועיים. קודם לכן יצא לוואשינגטון לפגישה דומה עם יועצו המדיני של נשיא מצרים.

גולדינג למזה"ת בשבוע הבא

מאת מרים פוקס, סופרת „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – סגן מזכ"ל האו"ם מראק גולדינג עומד לצאת בשבוע הבא למסע במזרח התיכון – כך הודיע היום דובר האו"ם.

גולדינג, אשר נשלח בשליחות מזכ"ל האו"ם, יבקר בירדן, מצרים, סוריה ולבנון. בתוניס הוא יפגוש, ככל הנראה, עם ראשי אש"ף. לא דווח על כך שגולדינג יבקר גם בישראל.

,סילבר פלומה'

(המשך מעמ' 1)

ליינס" בישראל. אולם כעבור שבוע התקשר אל חברת „מנו" אליאס טרוהידס, מבעלי „אפרואסה ליינס" ומסר למשה שההזמנה שנמסרה מבוטלת בשם של אנשים חשובים ביותר והם מבקשים אופציה לבחירה של כניסת האניה לנמל חיפה, או אשדוד, או לנמל עזה. „נדהמתי", אמר משה מנו, „שאלתי אינסטינקטיבית את טרוהידס מדוע מבקשים הלקוחות ה„מכובדים" האלה אופציה להיכנס לנמל עזה, שאינו פעיל, מאז שנת 1967? טרוהידס השיב, שהם הגישו את הבקשה והוא חייב להם תשובה". משה מנו הבין באותו רגע שמדובר באפשרות של שיגור אניה למטרות עוינות לישראל. הוא אמר את דעתו לטרוהידס וביקש לבוא במגע עם המתווך ביוון, שהזמין את מקומות ההפלגה ולברר מי הם ה„לקוחות". כעבור שעה שוב טילפן טרוהידס לחברה הישראלית ואמר: „צדקת, יש לנו 350 לקוחות, בהם 75 פלשתינים". משה מנו השיב לטרוהידס כי עליו לבטל את האינפורמציה והוא מבקש פסק־זמן. לדבריו של משה מנו, משך שבועיים עד לקבלת הטלקס אתמול על ביטול ההפלגה נעשתה פעילות קדחתנית בת 24 שעות ביממה. בפעילות זו היו מעורבים משפטנים וגורמים רשמיים בישראל, בעוד שחברת „מנו" שימשה להם כמתווך עם החברה היוונית – כל זאת כדי לנצל כל אפשרות לביטול של הפלגת אניית ה„מגורשים". ביומיים האחרונים התקשרו עם „מנו" גורמים בכירים ביותר מירושלים וביקשו מהחברה להשפיע על החברה היוונית לא לבצע את ההפלגה. מאמצים אלה נשאו פרי. בשיחה בין בעלי החברה היוונית לבין חברת „מנו" הבהירו היוונים כי ל„אפרואסה ליינס" אין שום עניין להיות צד בסכסוך הישראלי־ערבי והם רואים את הפרשה כמחוסלת.

תושב עפרה

(המשך מעמ' 1)

באבנים וריסקו את הרכב כליל. מוסקוביץ' נפגע קשה בראשו ואוחנה הצליח להעבירו למושב האחורי של המכונית ולהימלט למחנה צבאי סמוך. בטרם נמלטו מן המקום הצליחו המתפרעים לחטוף תת־מקלע „עוזי" שהיה ברשותו של מוסקוביץ', אולם מוסקוביץ' ואוחנה הצליחו להחזיר את הנשק. במחנה הצבאי טופל טיפול ראשוני, ויחד עם אוחנה, שנפגע בצלעותיו, הובהל באמבולנס לבית החולים „הדסה" בהר־הצופים. הוא הספיק למסור פרטים על התקיפה ולאחר מכן איבד את הכרתו. הוא הובהל לניתוח מוח בבית החולים „הדסה" עין־כרם בירושלים ובשעת מסירת הידיעה הוא נמצא בחדר ההתאוששות. עשרות מתושבי עפרה התכנסו בבית הכנסת של הישוב ואמרו במשך הלילה תהילים לשלומו.

אבשלום

(המשך מעמ' 1)

מבכר כקצין בצבא הקבע וכיום הוא שומר במפעל תעשיה באיזור.

אתמול בבוקר הוזעקו בני המשפחה אל בית החולים רמב"ם בחיפה, לשם הובהל בנם, שהיה פצוע קשה.

אבל כבד ירד על המושב, שתושביו הם יוצאי תימן וכורדיסטאן. רוב התושבים הם חקלאים, אולם המשבר הכלכלי הקשה לא פסח על 48 המשפחות במושב ורבים מהמפרנסים יצאו לעבודות חוץ מלבד החקלאות.

בני המשפחה האבלה סירבו אתמול לארח עיתונאים ולספר על בנם שנפל. קרובי משפחה ושכנים העידו כי אבשלום, שהכל קראו לו אבי, היה בחור צנוע וביישן. הוא התגייס לצנחנים כמו אחיו הבכור וכמו צעירים אחרים מהמושב. בפעם האחרונה ביקר במושב בשבוע שעבר.

אחת השכנות סיפרה כי מאז נודע לאם, לאה, שבנה משרת בגבול לבנון, לא ידעה את נפשה מרוב דאגה וחשש. מדי יום היתה מספרת לחברותיה עד כמה היא דואגת לאבי שלה ואינה יכולה לישון בלילה. אתמול התבשרה האם על נפילת בנה.

הלווייתו של טוראי אבשלום בשארי תערך היום בחלקה הצבאית של בית הקברות בטבריה.

אלי שפר

(המשך מעמ' 1)

אלי היה הבכור מבין שלושת הבנים במשפחת שפר. הבא אחריו הוא בן 17 והצעיר בן 10. הוא עצמו עמד לחגוג בשבוע הבא את יום הולדתו ה־20. אלי היה איש ספרא וסייפא אמיתי, תלמיד „ישיבת הסדר", שלחם בשורות הצנחנים. „הוא התנדב לכך, משום שהאמין שמישהו צריך לעשות את המלאכה הזאת", אמרה אמו לאה. „הוא היה מומחה בקרב־מגע וטיפח תמיד את כושרו הגופני".

אלי שפר למד בבית־הספר בר־אילן בהרצליה ואחר כך הלך לישיבת „נחלים". לבד מלימוד תורה היה חבר המגמה החדשה לעיתונאות. „היתה לו יד קלה בכתיבה", אומרת אמו. לאחר השלמת הלימודים בישיבה התיכונית, הלך לישיבת הכותל ומשם התגייס לצה"ל במאי האחרון. בעוד כמה חודשים עמד לשוב לפרק לימודים נוסף בישיבה.

לאחרונה היה בבית בשבת. הוא סיפר להוריו על הפעילות האינטנסיבית בקו העימות ועל המחסור בכוחות, דבר המטיל עומס על כל המצויים שם. במכתבו האחרון כתב, כי במצב הנוכחי פחות מפקדים מאשר בעבר, ומשום כך האווירה שם נינוחה יותר. כדרכם של חיילים התייחס למחסור במפקדים בשורת־רוח, אולם קורא מיומן מבחין היטב בין השורות בקשיים בביצוע מטלות הבטחון השוטף בצפון כתוצאה ממחסור בכוחות. כאחד מנאמני ארץ־ישראל השלמה, אלי לא התלונן על כך, אלא קיבל זאת באהבה. היום יובא למנוחות.

דבר
DAVAR دافار
המאוחד עם „[illegible]"
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פרהנדר
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון ברנזון
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס ב„דפוס דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 296032
סניפים:
חיפה, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאוריה קומה ב'
טלפון 242203, מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 642111־3־2
33106

יוסף ביגון עבר לרמת־אביב

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

אסיר־ציון יוסף ביגון עבר דירה לבית העולים בית מילמן ברמת־אביב ולא ברור עדיין אם הוא יתגורר שם, או בקיבוצו הנאמן מעגן־מיכאל.

זה כמה ימים נעדר יוסף ביגון מקיבוץ מעגן־מיכאל ולא מתגורר במשק. לפני כמה ימים הוא קיבל דירה במרכז הקליטה ובית העולים „בית מילמן" ברמת־אביב אך גם שם הוא נעדר. ב„בית מילמן" אומרים כי הוא קיבל דירה לו ולרעייתו ולהורים. הבן מתגורר לעת עתה בקיבוץ.

מזכיר קיבוץ מעגן־מיכאל, אלוף במילואים מאיר זורע (זרו), אמר אתמול כי יוסף ביגון לא אמר עדיין לפרנסי המשק מהי החלטתו בקשר להמשך שהותו בקיבוץ. הוא אישר שהבן לומד באולפן המשק. „הוא רוצה להכיר את הארץ. הוא בא והולך מתי שהוא רוצה. הוא לא דיבר איתנו ולא דיבר עם עצמו על עניין זה. הוא עדיין רוצה להכיר את הארץ שעבורה נלחם", אמר זרו.

הוקם גרעין לצוות היגוי של „העבודה"

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

בישיבה שקיימו אמש יו"ר מפלגת העבודה שמעון פרס, מזכ"ל המפלגה עוזי ברעם, ומזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, הוקם גרעינו של צוות ההיגוי, שיתפקד ליד מטה הבחירות של מפלגת העבודה. בשלב זה מונו שבעה חברים לצוות: שמעון פרס, יצחק רבין, ישראל קיסר, עוזי ברעם, שמחה דיניץ, רפי אדרי, ומאשה לובלסקי. השבעה הם בעלי תפקידים בזרועות השונות של המפלגה.

ההסכמה שהושגה אמש מנעה את התפטרותו של ח"כ עוזי ברעם מתפקיד מזכ"ל המפלגה, בה איים באחרונה שוב בגלל הסחבת בהקמת צוות ההיגוי. עם זאת, עדיין לא נפתרה לחלוטין שאלת שיבוצם של שמונה חברים נוספים בצוות. שמעון פרס מעוניין לכלול בו את כל שרי המפלגה. ישראל קיסר אינו מוכן להשתתף בפורום שההסתדרות תסבול בו מנחיתות ייצוגית. ואילו עוזי ברעם אינו מעוניין שצוות ההיגוי יהיה בעצם פורום „שרינו" מתוגבר. הוחלט, אפוא, שהחברים הנוספים בצוות ימונו על פי תחומי אחריות שיוטלו עליהם במטה הבחירות. בשבוע הבא יושלם איוש מטה הבחירות ובעקבותיו יתחיל צוות ההיגוי לתפקד.

600 אנשי סגל אקדמי בעצומה לפתרון מדיני

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

600 אנשי סגל אקדמי מכל האוניברסיטאות בארץ חתמו על עצומה, המביעה דאגה נוכח המצב בשטחים וקוראת לממשלה לנקוט צעדים לפתרון מדיני.

חותמי העצומה הסבירו את יציאתם ממגדל השן האקדמי בכך שההידרדרות המהירה עוררה צורך לנקוט עמדה.

פרופ' צבי לם מהאוניברסיטה העברית הסביר: „המדיניות של הממשלה בשטחים אינה עולה בקנה אחד על התנהגות מדינית המקובלת בעולם. אנחנו לא חיים בימי יהושע בן־נון. כיבוש שטחים אינו יכול להיעשות על חשבון זכות ההגדרה העצמית של עם. יש אלטרנטיבה יותר אינטליגנטית לפתור מחלוקות בין עמים מהדרך שעושה זאת הממשלה הנוכחית.

42 הארגונים בוועידת הנשיאים: מביעים הזדהות

מאת מרים פוקס, סופרת „דבר"

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – הצהרת אחדות והזדהות עם העם בישראל פורסמה אמש על־ידי ראשי 42 הארגונים החברים בוועידת הנשיאים.

„קיבלנו הבטחה מנשיא המדינה ומראש הממשלה שמדיניות ההבלגה תימשך", מגלים ראשי הארגונים וממשיכים „אנו מאמינים שאנו מדברים בשם הרוב הגדול של היהודים בארה"ב ובעולם כולו, בהבעת ההזדהות והאחדות עם העם בישראל במאבק „נאמר בהצהרה אשר כוונתה לבטא את הקונסנזוס של כל 42 הארגונים המאוחדים בוועידת הנשיאים.

„אנו חותרים ומדגישים את הערצתנו ותמיכתנו בעם בישראל על מחוייבותו לדמוקרטיה, לחופש ולערכי היהדות ולמאמציהם לקלוט וליישב יהודים מכל קצווי תבל". נאמר בהצהרה.

מאיימים

(המשך מעמ' 1)

בנוסף על עובדי המינהל והמשק ממשיכים בשביתה, זה היום השלישי, גם עובדי המשרד הראשי של משרד הבריאות, לשכות הבריאות, המכונים, מחסני אספקה ועוד יחידות שונות. הם תובעים השוואת שכרם עם שכר עובדי קופת חולים הכללית. ביום א' פותחים בשביתה עובדי המעבדות. מזכ"ל הסתדרות הכימיקאים והמיקרו־ביולוגים אשר גולדשלגר אמר ל„דבר", כי ניתן יהיה לסיים את השביתה אם „ידברו איתנו ויסכמו איתנו עוד היום". השביתה מתוכננת עד יום ד' בבוקר, אולם אם לא יושגו התוצאות, תקבל המזכירות, ככל הנראה, החלטה על המשכה הרצוף ביום שלישי בערב. בשבוע הבא מאיימים לפתוח בשביתה רוקחים והכבאי רנטגן.

הרופאים בבתי החולים הממשלתיים ישביתו ביום א' רב' את חדרי הניתוח בבתי החולים „איכילוב" בתל־אביב, „רוטשילד" בחיפה ו„שערי־צדק" בירושלים. הרופאים תובעים הסכם על קיצור תורים לניתוחים בבתי החולים הממשלתיים בדומה לזה שנחתם בקופת חולים הכללית. את התוכנית, שהציע להם האוצר, הם הגדירו כ„ריקה מתוכן" ותובעים פתיחת משא ומתן „על בסיס הצעות רציניות".

אלמוזלינו מציעה לנסים לנהל בית חולים

שרת הבריאות האשימה אתמול את שר האוצר בנסיון מכוון לשבור את מערכת הבריאות בהתאם לאידיאולוגיה שלו. בתגובה על דברי נסים שיעץ לה לא להתערב בסכסוך עם עובדי המינהל והמשק אמרה שהיא אשה עם „לב אדום" ולא עם „לב של אבן" ואינה יכולה לעמוד מן הצד נוכח המצב בבתי החולים והסבל הנגרם לחולים. חובתה כשרת הבריאות לא להחריש ולהיאבק על טובת מערכת הבריאות. „שר האוצר" אמרה „כבר מנהל את כל המדינה האם הוא רוצה לנהל את מערכת הבריאות – בבקשה". בינתיים, היא מציעה לו לבוא ולנהל בית חולים למשך שבוע אחד בלבד. היא בטוחה שאם ייענה להצעה, הוא ישנה בעקבות זאת את גישתו ותפיסתו.

מערכת הבריאות זקוקה לטלטלה

(עש"ת).– „המשבר במערכת הבריאות הוא משבר שאם ננסה לפתרו בדרך הקלה, אנו נעזר בהזדרות את היציבות במשק. מערכת הבריאות זקוקה לטלטלה ויש להבריא, לייעל ולהוזיל בה שינויים, שישפרו בסופו של דבר את השירות לאזרח". דברים אלה אמר אתמול שר האוצר משה נסים, בתום פגישתו עם מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר.

המשמרת הצעירה של מפלגת העבודה פרסמה אתמול הודעה המחזקת את ידיהם של שרת הבריאות ומזכ"ל ההסתדרות. „לצערו ולבושתו של עם ישראל – איש עם לב של אבן אחראי מבחינה כלכלית על מערכות, אשר בכדי להפעיל אותן זקוקים ללב אדם", נאמר בהודעה.

הלשכה קראה לשרי מפלגת העבודה לתמוך בשרת הבריאות ללא סייג ולא להותירה לבדה במערכה, שכן זהו מאבק אידיאולוגי עם שר אוצר ציני וארי"ש, אשר שם לו למטרה לחסל את מערכת הבריאות הציבורית כחלק ממאבקו הפוליטי של הליכוד נגד מפלגת העבודה.

הנוער העובד יסייע

עם החרפת מצוקה האישפוז בבתי החולים הממשלתיים כשל עיצומי עובדי המינהל והמשק פתחה אתמול הנהגת הנוער העובד והלומד ביוזמת התגרבות של חניכיה לעזרת המאושפזים בבתי החולים. חגי מרום, מזכ"ל הנוער העובד והלומד, מסר כי אלפי חניכים של תנועת הנוער נקראו ליטול חלק ביוזמת ההתגרבות ולסייע לחולים המאושפזים בבתי החולים שמצבם הולך ומחמיר נוכח מצבה המידרדר של מערכת הבריאות.

אריאלה ראובני, סופרת „דבר" מוסרת כי בביה"ח רמב"ם בחיפה החלו אתמול לשחרר חולים שמצבם מאפשר זאת בגלל שביתת עובדי המינהל והמשק. נמסר כי הנהלת ביה"ח שוקלת סגירתה של מחלקת היולדות, אם יימשך המחסור החמור באספקת סדינים, מגבות, חלוקים ושמיכות. אחת מעובדות המחלקה אמרה אתמול „כי אי אפשר לעבוד כאשר צריך להיאבק על כל סדין וסדין". אם תימשך השביתה לא יהיה מנוס מהעברת חלק מהחולים הקשים אל שני בתי החולים האחרים בחיפה, ביה"ח כרמל של קופת החולים ואל ביה"ח רוטשילד עיזוני־ממשלתי, שממשיכים לפעול באורח תקין.

מובארק – לרומא: דן בסיוע כלכלי ובתהליך המדיני

מאת מיכל סלה, סופרת „דבר" באיטליה

רומא (מיוחד ל„דבר"). – עם ביקורו של נשיא מצרים חוסני מובארק ברומא מגיע לשיאו שבוע אינטנסיבי של מגעים ערבי ברומא.

בעקבות חוסיין ופארוק קאדומי נחת אתמול מובארק ברומא באיחור, ותחת גשם שוטף. בצהריים נפגש עם נשיא איטליה ובערב עם ראש הממשלה ועם שר החוץ האיטלקי. מטרות ביקורו של הנשיא המצרי הן שתיים: בקשת סיוע כלכלי מאיטליה לארצו, וכן המצב במזרח התיכון. מובארק נושא באמתחתו את תוכנית השלום שלו, שבינתיים לא נענתה בחיוב על־ידי אף אחד מהצדדים המעורבים בה. מעורבותה של הממשלה האיטלקית בדיונים על הוועידה הבינלאומית היא רק אחד הגורמים לביקוריהם התכופים של מדינאים ערבים ברומא. הגורם השני והלא־פחות חשוב הוא האפיפיור, היושב אף הוא בבירת איטליה.

כמו חוסיין גם מובארק התקבל אצל יוחנן־פאולוס השני. כמוהו וכמו נציגי הפלסטינים יפנה אליו בבקשה להפעיל את כוח השפעתו למען הסדר של שלום במזרח התיכון. בינתיים לא נראה כי יש למי מהצדדים משהו לחדש.

בימים אלה שוהה באיטליה גם חנא סיניורה, עורך העיתון המזרח־ירושלמי „אל־פג'ר", בלווית עו"ד פאיז אבו־רחמה מעזה. השניים הגיעו למילאנו מוואשינגטון, שם נפגשו עם שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ.

אמש השתתפו במילאנו ב[illegible] פומבי אליו הוזמנו מטעם המפלגה הקומוניסטית, יחד עם אריה שפיר, נציג מפ"ם באירופה.

הליקופטר צבאי מסייר מעל רחובות שכם, הנתונה בעוצר זה חמישה ימים. (צילום: א.פ.)

רבין: האש"פיסטים מנסים

(המשך מעמ' 1)

ההיתקלות התרחשה אתמול בשעות לפנות בוקר. חוליית המחבלים, שמנתה שלושה מחבלים פלשתינים, חתכה פירצה בגדר המערכת, כשלושה ק"מ צפונית־מערבית לקיבוץ יפתח. כוח צה"ל זיהה את החוליה ובקרב שהתפתח באיזור ושנמשך כשעתיים, נתפס מפקד החוליה, פלשתיני בן 26, חברו, בן 22, נהרג ומחבל שלישי הצליח להימלט אל שטח לבנון. כוחות צה"ל ניהלו עמו מירדף בתוך איזור הבטחון.

המחבלים היו מצויידים בנשק אישי – תת־מקלע „קלצ'ניקוב", טילי „לאו", רימונים וחומרי־נפץ וכן היו בידיהם כרוזים כתובים בכתב יד.

הרמטכ"ל אמר אתמול, כי פעילות הבטחון השוטף הנוכחית של צה"ל לאורך גבול הצפון, ממלאת את ייעודה ואין צורך לשנותה על רקע נסיונות חדירת המחבלים בשבועיים האחרונים וירי הקטיושות לעבר אצבע הגליל, שלשום בערב. בירי זה של קטיושות בקוטר 122 מ"מ, לא היו נפגעים, אך נגרם נזק קל באחד היישובים. הדי ההתפוצצויות נשמעו היטב באיזור, אך לא הוכרזה כוננות ולא ננקטו אמצעי חירום. אתמול התברר כי מחבלים פלשתינים הם שירו את הקטיושות.

גם אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד אמר, כי להערכתו אין התגברות של נסיונות פיגוע בצפון וכי מדובר במערכת של פעילות עויינת מתמשכת של פלשתינים שראו ורואים במדינת ישראל יעד לפיגוע. „בוודאי שהיעד היותר אטרקטיבי של המחבלים הוא לא להיתקל בחיילי צה"ל באיזור הבטחון, אלא להגיע ליישוב אזרחי. המטרה הזו של המחבלים לא השתנתה והיא תימשך להערכתי גם בעתיד" אמר פלד.

כיד לאחר ההיתקלות, ערכו הרמטכ"ל, אלוף פיקוד הצפון, מפקד העוצבה ומפקד הגזרה תחקיר על שהתרחש, בו השתתפו גם חיילי הצנחנים. אלוף פלד אמר כי צה"ל נפיק לקחים מכל אירוע והעובדה שחוליות המחבלים מגיעות אל גבול ישראל דרך איזור הבטחון, נלקחת בחשבון וזוכה להתייחסות. עם זאת אמר, כי נסיונות חדירה רבים של מחבלים נכשלים במרחק רב מגדר הגבול. „איש כאיתנו לא יכול להבטיח שנוכל במאה אחוז לאטום את הניסיונות של המחבלים להגיע אל הגדר ויש חוליות ספורות שמצליחות להגיע" אמר אלוף פלד ושיבח את חיילי צה"ל שמצליחים לסכל את נסיונות החדירה.

כל הקצינים הבכירים, ובכללם הרמטכ"ל ואלוף פיקוד הצפון, שיבחו אתמול את פעולת חיילי הצנחנים, את נחישותם והתעוררותם ומהירה במטרה לחסל את המחבלים. כן שיבחו את תיפקוד היישובים בגליל ואת שיתוף הפעולה של האזרחים עם צה"ל. „שילמנו מחיר כבד, אבל את הנסיונות שלהם לחדור אל שטחנו הצליחו חיילי צה"ל לסכל" סיכם אלוף פיקוד הצפון.

(המשך מעמ' 1)

הדגיש כי מאז היציאה מלבנון לא נהרג אף אזרח ישראלי בגבול הצפון.

היום יובאו למנוחות שני חיילי צה"ל, אבשלום בשארי מכפר־[illegible] ואליעזר שפר מהרצליה שנהרגו אתמול לפנות בוקר בהיתקלות עם המחבלים.

הכוח של צה"ל, שנתקל בחוליית המחבלים, פעל ביעילות ובזריזות מרגע שהתקבלה ההתרעה על חדירה בגדר המערכת, בסמוך לקיבוצים מנרה ויפתח. גם הפעולות שננקטו לאחר קרב היריות, כשהתברר מפי המחבל שהסגיר את עצמו כי מחבל נוסף מסתובב בשטח ישראל ואחר נמלט אל איזור הבטחון, צויינו לשבח.

פתח: החוליה היתה בדרך לפיגוע ביפתח

ארגון ,הפתח' בראשות ערפאת הודיע אתמול כי חוליית המחבלים שנתקלה בסיור של צה"ל בצפון – היתה בדרכה לבצע פיגוע בקיבוץ יפתח. ,הפתח' נטל על עצמו את האחריות לנסיון פיגוע זה, שבוצע לטענתו בהתאם להנחיית המפקדה הכללית של האירגון להגביר את הפעילות הטרוריסטית נגד ישראל. הפיגוע ,סוכל,' לפי הודעת הפתח', בעקבות היתקלות בלתי צפויה של שלושת המחבלים מגדוד „ירושלים" של האירגון עם סיור צה"ל. בהיתקלות נהרג על פי ההודעה המחבל ג'והאר אבו־שער ואילו שני מחבלים הוגדרו „נעדרים".

יצויין, כי מאז פרצו המהומות בשטחים טורחים אירגוני החבלה הפלשתינים ובראשם הפתח', להגביר את נסיונות החדירה לתוך שטח ישראל, לצורך פיגועים. זאת, על מנת להוכיח שלא רק תושבי השטחים נושאים בעול המאבק נגד ישראל. על רקע זה יש להבין את נסיונות הפיגוע שביצעו בחודשים האחרונים אירגון הפתח' ואירגון „חזית שחרור פלשתין" בראשות אבו אל־עבאס באזורי הגליל ועמק בית־שאן.

במישור אחר נכשל אתמול נסיון להתנקש בחיי מחבל בכיר מאירגון אל־צאעקה הפרו־סורי ליד צידון. הדבר גרם למתיחות בין אירגוני החבלה הפרו־סוריים לבין אירגון הפתח'.

האוסטרים זועמים

(המשך מעמ' 1)

לגלות את המקור של המסמך בארכיונים בבלגרד ובזאגרב, ביקשה ביום רביעי בערב את עזרתה של ממשלת יוגוסלאוויה.

העיתון האוסטרי הפופולארי „קוריר" כתב „כמה זמן עוד תאפשר ממשלת יוגוסלאוויה לאדם פרטי לשחק עם מסמך שמקורו בארכיונים רשמיים ואשר גופים רשמיים היו צריכים לבדוק אם הוא אכן קיים".

העיתון הוסיף: „כמה זמן עוד יימשך קרקס זה על חשבונו של נשיא של מדינה ידידה?"

העיתון „זלצבורגר נאכריכטן", המזכיר כי „תמיד מתח ביקורת חריפה על ואלדהיים", כתב אתמול במאמר מערכת כי „ההתנהגות של ממשלת בלגרד כמוה כחיפוי והסוואה".

העיתון השמרני „די פרסה" סבור מצידו, כי נראה שממשלת יוגוסלאוויה „משותפת בפרשה זו, אשר לה השלכות בינלאומיות חמורות ביותר".

האוסטרים מתנגדים לפרישת ואלדהיים

(ע"צ).– קרוב לשלושה רבעים מאזרחי אוסטריה רוצים שקורט ואלדהיים יוסיף לכהן כראש מדינתם – עובדה זו עולה מתוצאותיו של סקר דעת הקהל, שיתפרסמו בגליון יום ו' של השבועון „ווכנפרסה". על פי תוצאות הסקר הצהירו 72 אחוז מן הנשאלים על תקוותם שואלדהיים ישמור על משרתו, 27 התנגדו ושני אחוזים לא ידעו להביע את דעתם.

שבעים ושמונה אחוז מן הנשאלים אינם מאמינים כי ואלדהיים היה מעורב בפשעי מלחמה, 18 סבורים כי אכן היה מעורב ו־3 אחוזים לא הביעו את דעתם. חמישים ושלושה אחוז מן הנשאלים סבורים, כי ואלדהיים סיפר את האמת על קורותיו בתקופת המלחמה,

עם
יוסי דלל והמשפחה
אתכם באבל
על מות
האב
בית כבדי

לחברנו אהרון פני
איתך באבלך במות
בעלך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף [illegible]
ההנהלה והעובדים

לציפי הילדים והמשפחה
אתכם באבלכם הכבד על מות
הבעל, האב וחברנו
יעקב לייב ז"ל
הלווייתו נערכה אתמול 4.2.88
בית פלמחים

בהחלטת 7 סעיפים שגיבשה מזכירות התנועה

התק"ם: „חרדה עמוקה מהצטברות פירות באושים בשליטה על השטחים"

מאת ארנון מגן, סופר „דבר"

שר הבטחון יצחק רבין נמצא אתמול במעט ב„מגרש הביתי" שלו, כאשר נשא את דבריו באפעל, בפני פורום של התק"ם, שכלל מזכירי קיבוצים, חברי מזכירות התנועה ונציגי ההנהגה במרכז מפלגת העבודה, ובכל זאת עורר לא מעט תגובות קולניות מצד ה„יונים" בקרב הקהל, שערערו על הטאקטיקה הנהוגה כיום בפיזור המפגינות ותבעו במפגיע למצוא לאלתר מוצא מן המצב הקיים. כשמעו גם קריאות ליצחק בן־אהרון, שישב באולם כל הזמן, לשאת דבריו, אך ראש ה„יונים" בתק"ם העדיף להסתפק בהאזנה והתעטף בשתיקה.

מתוך הביקורת על דבריו של שר הבטחון היו בעיקר צעירים שעדיין משרתים במילואים ואמהות לחיילים.

רבין ניתח את סיבות האירועים האחרונים ועמד על קשייו של צבא להתמודד בנשים ובילדים. „אני יודע שלפעמים זה קשה לחיילים, ואני גאה על כך", אמר. עם זאת דחה בתוקף כל השוואה בין ישראל לדרום־אפריקה, למשל, בציינו כי שם נאבק שלטון המייצג מיעוט בעם שהוא הרוב – ואילו בישראל המצב הפוך. גם ההשוואות עם דרום־קוריאה או עם צפון־אירלנד אינן תופסות, אמר, משום ששם גם אנשי השלטון וגם המתפרעים הם בני אותו עם.

עם זאת אמר שר הבטחון, כי בצד פתרון הבעיה האקוטית יש לחתור לפתרון מדיני, אך הוסיף כי היום אין שום גורם בציבור הערבי שאפשר להדבר איתו אלא על בסיס של נכונות מצידנו להתקפלות מוחלטת, אם לא למעלה מזה.

רבין העלה על נס את ההתיישבות כערך בפני עצמו, גם באותם אזורים שאין היא משרתת בהם צרכי בטחון. ביחס לאנשי הישובים היהודיים ביו"ש אמר, כי עליהם ללמוד מאנשי הגליל העליון ולשאת בקשיים הנגזרים מאיזור התיישבותם ולא לבוא כל הזמן בדרישות.

עוד אמר שר הבטחון, כי איבדנו כל פרופורציה. במלחמת השחרור נפל אחד אחד מבני היישוב היהודי בתנאים שהיו קשים פי־כמה מאלה השוררים היום, ובכל זאת לא היה אז רפיון רוח. הוא הוסיף כי ככל שידוע לו, לא היתה תופעה של סרבנות ביחידות צה"ל הפעילות בשטחים – גם לא מצד חיילי מילואים.

רבין לא הרחיב את הדיבור על ה„הריגות" והסתפק באומרו, ש„היו הריגות". אבל דווקא נושא זה עמד במרכז דבריהם של חלק מן המשתתפים בדיון, גם בהיעדרו של שר הבטחון, שנאלץ לעזוב את הכנס בגלל עיסוקיו האחרים. כך, למשל, קרא חבר צרעה מכתב ששלח חייל בן קיבוצו לעלון המשק ובו תיאר, כיצד אנשיה של יחידת עלית בצה"ל, שרוב חבריה הם חניכי תנועות הנוער, למדו מהר מאוד להכות באלות ויש בהם רבים העושים זאת היום בהתלהבות רבה, ללא קשר עם השקפתם הפוליטית. הם מנחיתים מהלומות לא רק לצורך פיזור הפגנות ומיידי אבנים, אלא גם על ערבים שנתפסו והכבלו.

ברוח דומה דיברה גם תמנה אופיר מגבעת־חיים איחוד, אמו של חייל בצבא סדיר. דבריה, כי „לא עשינו מספיק למען השלום", זכו לתשואות רמות מצד חלק מן הקהל. יובל קם מגדות, מפעילי „שלום עכשיו", אמר בלעג: סוגרים חנויות בשטחים ואומרים כי זה כדי להרגיע, ואחר־כך פותחים חנויות ושוב אומרים כי זה כדי להרגיע. אלון שוסטר אמר כי יש מקרים אין־ספור שמפקדים מקומיים ביו"ש נותנים לחייליהם פקודות שהן בלתי־חוקיות בעליל.

בין ה„ניצים" בלטו בעיקר יצחק נשרי, המסיים עתה תפקידו כראש השיתוף האזורי בין קיבוצים ובין מושבים ועיירות פיתוח, חבר קיבוץ ארז, וישראל ביסמן מיפעת. נשרי האשים את „שלום עכשיו", כי היא מכבידה על חיילי צה"ל במילוי תפקידם.

לאחר תום הדיון התכנסה מזכירות התנועה וגיבשה החלטה בת שבעה סעיפים, המביעים „חרדה עמוקה" מפני „הצטברות פירות באושים בקיום השליטה על הפלסטינים בשטחים", קוראת לממשלה לפעול בכל האפשר למען מו"מ מדיני ולהתמיד בעניין זה ביוזמת ממשלת ארה"ב, קוראת לחיילי צה"ל להקפיד על מילוי הפקודות ללא חריגות ומגנה כל תופעה של סרבנות. הצעה לקיים הפגנה יחד עם תנועות הנוער לא התקבלה.

בז'ז'ינסקי וקושינסקי

היועץ לבטחון לאומי לשעבר של ארה"ב זביגנייב בז'ז'ינסקי (משמאל) והסופר האמריקאי יז'י קושינסקי בפגישה אתמול עם הרצוג (צילום: יצחק הררי)

מטוס קל אבטח שיירת רה"מ ברצועה

שמיר בעזה: אדאג שלא יהיה קשר בין המהומות לבין התהליך המדיני

מאת דני צדקוני סופר „דבר" ברזים

ראש הממשלה התעודד אתמול בביקורו ברצועת עזה. בתום הביקור באיזור אמר כי אילו יכול להעביר את רשמיו מהביקור לכל חברי הממשלה ולנושים המבולבלים „זה היה מועיל מאוד להחלטותינו ולכיוון פעולותינו".

שמיר שמע סקירה מאלוף הפיקוד יצחק מרדכי ומקצינים אחרים במפקדת האיזור, ולאחר מכן סייר בסביבות עזה שבהם לא נראתה אף חנות פתוחה. השיירה עברה לאורך חוף־הים דרך מחנה הפליטים שאטי, ושכונת סג'עיה, והגיעה לבסיס „גבעתי" באל־קורבה, שם נפגש ראש הממשלה לשיחה עם מפקדים. שיחה דומה, שגם היא היתה סגורה לתקשורת, קיים במשטרת המחוז. בדרך אל תחנת המשטרה הזו, נכנסה השיירה המאובטחת, שמעליה טס כל העת מטוס קל של חיל האויר, אל מחנה הפליטים נוסייראת, שם המתין לה במרכז המחנה שוקארה אבו־זאנני, ראש הועד, שביקש מרה"מ להטיב את תנאי הדיור של תושבי המחנה. רה"מ השיב לו, כי ישראל מעוניינת בכך, אבל מדינות ערב אינן מוכנות לשתף פעולה, ומכשילות את הנסיון לעזור. אבו־זאנני: „הם לא יודעים מה שיש פה, הם רק שומעים, אנחנו חיים פה". ראש הממשלה הבטיח לו לעזור.

אבו־זאנני היה אתמול הערבי היחיד מתוך 650 אלף תושבי הרצועה, לו הקדיש ראש הממשלה כמה דקות של שיחה. למרות שלשכתו הזמינה כתבים ללוותו, הוא הפגין קוצר־רוח במסיבת העיתונאים הקצרה שנערכה במשטרת המחוז, והאריך ביועצו לתקשורת אבי פזנר באומרו: „אני עייף כבר, מספיק". הוא אמר בה כי ראה את התנאים הקשים במחנות אך גם את השקט הבטחוני השוררים בהם הודות לצה"ל, שאת האמצעים שנקט כדי להגיע לכך הצדיק. הוא הסביר שבין המהומות לבין פתיחת התהליך המדיני אין קשר והוא גם ידאג שלא יהיה קשר כזה.

„השדולה הערבית הפכה לשחקן מרכזי במגרש הפוליטי בארה"ב"

– קובע מיכאל קרטיס, פרופ' למדע המדינה, במחקר שפירסם המכון לנושאים יהודיים ליד הקונגרס היהודי העולמי בלונדון

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

השדולה הערבית בארה"ב, שצברה בשנים האחרונות עוצמה רבה, הפכה כיום לשחקן מרכזי במגרש הפוליטי בארה"ב, והיא פועלת נמרצות לקידום אינטרסים ערביים שם. כך עולה ממחקר מקיף על השדולה הערבית בארה"ב, אשר פורסם באחרונה על ידי המכון לנושאים יהודיים שליד הקונגרס היהודי העולמי בלונדון.

עורך המחקר, מיכאל קרטיס, פרופסור למדע המדינה באוניברסיטת ראטגר'ס, אומר כי בדרכי פעילותה והתארגנותה, מחקה השדולה במידה רבה את הארגונים היהודיים בארה"ב. מידת התיאום ושיתוף הפעולה בין הארגונים הערביים השונים עדיין נמוכה, אך עם זאת הם השיגו התקדמות רבה בגיבוש קהילתי, ברישום מצביעים וביצירת קשרים עם גופים שאינם קשורים לנושא המזרח־התיכון. השדולה הערבית מצליחה לרכוש עוצמה ולמצוא יותר ויותר מקורות תמיכה באמצעות קשריה עם ערביסטים במשרדי הממשלה ועם חברות הנפט וחברות בעלות אינטרסים כלכליים במזרח־התיכון.

המחקר מציין חמש קבוצות מרכזיות הבולטות מבין כמה עשרות גופים ערביים: ההתאחדות הלאומית של ערבים־אמריקאים, הוועד הערבי האמריקאי נגד הפליה, המכון הערבי האמריקאי, הארגון לזכויות האדם של הפלסטינים והתאחדות הבוגרים הערבי אמריקאי. ארגונים אלו מוציאים מגוון רחב של פירסומים, מפיצים מודעות תמיכה בעיתונים הארציים ומארגנים צוותי חשיבה וועדות פעולה פוליטיות. הם שומרים על קשרים הדוקים עם מספר גופים אמריקאיים בהם מועסקים „ערביסטים" ומקבלים מימון חלקי מחברות הפעילות במזרח־התיכון.

עניין מיוחד מהווה הנטייה לנצל מימון ערבי לרכישת עמדות ניהול באוניברסיטאות, כמו לדוגמא בהארוורד, ג'ון הופקינס וג'ורג'טאון ובעקבות זאת ניסיון להשפיע על תוכן הקורסים ואף על מינוי מרצים. מספר מוסדות תרבות, כגון סמיטסוניאן, שינו את יחסם לישראל לאור הציפיות למימון ערבי.

ד"ר אבי בקר, מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי בישראל, אשר מימן את המחקר, אמר כי תופעה מעניינת זו, של ארגונים ערביים המחקים את דרכי הפעולה של יהדות ארה"ב, מהווה אתגר רציני ליהדות ארה"ב, החייבת להתמודד מעתה מול מנגנון תעמולה משומן ומאורגן המכיר היטב את שפת וכללי המשחק הפוליטי בארה"ב.

שמיר משוחח עם ראש [illegible] אתמול (צילום: [illegible])

מנהל המרכז האיסלאמי בלונדון והרב הראשי של בריטניה יפעלו לפתרון במזה"ת

חילופי מכתבים בין השניים התפרסמו אתמול ב„טיימס" הלונדוני

מאת דליה שחורי, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – חליפת מכתבים בין המנהל הכללי של המרכז האיסלאמי במסגד ריג'נטס־פארק בלונדון, לבין הרב הראשי ליהדות בריטניה, בעניין היחס הישראלי לפלשתינים, ראה אתמול אור ב„טיימס". העתקי המכתבים, אשר היוו לראשונה פתיחת דיון בין־דתי, הועברו אל מנהיגים פוליטיים ודתיים בבריטניה.

ראש המרכז האיסלאמי, ד"ר מוחמד אל־חמדי, הביע בפני הרב סיר עמנואל יעקובוביץ', את הכאב, הזוועה והייאוש של מיליון הערבים היושבים בבריטניה, בקשר למאורעות האחרונים בישראל. הוא אומר כי מכתבו נכתב למען השגת שלום במזרח התיכון ובין הדתות, ומבקש מן הרב ומכל המנהיגים הדתיים להתערב.

בתשובת הרב הוא מגנה את חד צדדיותו ותעתיקי הקדושות של הכותב כמכשול למטרה שלשמה נשלח המכתב. בעניין הזוועות נגד הפלשתינים – מכיר הרב כי מספר הפלשתינים שנהרגו באכזריות על־ידי ערבים בירדן ובלבנון עולה מאות מונים על הקורבנות שנגרמו על־ידי הישראלים בעזה ובגדה, אם כי הרב אינו מצדיק אותם. חילול מקומות קדושים לאיסלאם בירושלים על־ידי הישראלים לא ניתן להשוואה לחילול מקומות קדושים ליהדות בארצות ערב, או לחילול מקדשי מכה ומדינה על־ידי הערבים עצמם.

הרב מסיים בהסכמתו להשתתף בפעולה שתקרא לבני כל הדתות לתרום למען פיתרון במזרח התיכון על־ידי נטישת האלימות מכית, כשלב ראשון.

המשטרה מבטיחה לפעול „בתחכום ובמהירות" כדי לאבטח ואדי ערה

מאת יצחק מרידור ויוסי ליבוביץ, סופרי „דבר"

„ציר ואדי ערה המקשר בין העמק לגליל, יישאר פתוח ויהיה בטוח למעבר כלי־רכב. אנחנו נחושים בדעתנו לפעול בתקיפות ובמהירות ובצורה מתוחכמת כדי למגר כל ניסיון של שיבוש התנועה כפי שהיה בעת זריקת שני בקבוקי תבערה על אוטובוס שהסיע ילדים".

זאת הבטיח אתמול מפקד המחוז הצפוני של המשטרה, ניצב שלמה חרזן, במסיבת עיתונאים מיוחדת בהשתתפות כל הקצינים הבכירים במחוז הצפוני.

קצין החקירות המחוזי, ניצב־משנה יוסי לוי סיפר כי מתוך 316 הצתות שאירעו במחוז במהלך שנת 1987, רק 98 מהם פוענחו וכ־40 מהם היו הצתות של יערות ושדות חקלאיים על רקע לאומני.

הצתות אלה נגרמו בעיקר בחודשי הקיץ.

מפקד המחוז הוסיף, כי בחודשים האחרונים מורגשת עליה בהפרות הסדר על רקע לאומני. לדבריו, הבחירות ההולכות וקרבות עלולות לשמש מנוף בידי גורמים קיצוניים במגזר הערבי כדי להביא להסלמה בקרב מיגזר זה.

מסיכומי נתוני הפשיעה הכללית מתברר, כי במחוז הצפוני חלה עליה של 1.2 אחוז בכפה הפשיעה לעומת אשתקד וגידול של 3.3 אחוזים במספר התיקים הפליליים שנפתחו. בסך־הכל, נרשמו במחוז 19 תיקי רצח, 18 מהם פוענחו, 20 נסיונות לרצח – 14 פוענחו, 46 מקרי שוד בנסיבות מחמירות – 29 פוענחו, ואינוס בכוח – 66 תיקים, 57 פוענחו. השנה נרשמה ירידה של 10.8 אחוז במספר התלונות שהתקבלו מהציבור. מתוך 822 תלונות, 56 נמצאו מוצדקות ו־15 מוצדקות בחלקן.

מנהלי „פזגז" נחקרו במשטרה

כדי לוודא אחריותם המיניסטריאלית לדליקה בחוות הגז

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

מנהלי פזגז, שבחוות המיכלים שלה בקריית אתא פרצה הדליקה הגדולה בשבת, נחקרו ביומיים האחרונים בתחנת המשטרה בזבולון. החוקרים ניסו לברר את מידת „אחריותם המיניסטריאלית" למיצוק.

ראשון הנחקרים היה יצחק צ'רנין, מנהל חוות המיכלים, ואחריו נחקר זאב אשכנזי מנהל פזגז הארצי. את החקירה ניהל ראש מחלק הסיור של משטרת זבולון, פקד שמואל מרסלשטיין.

חקירת השניים לא הביאה לגילויים משמעותיים, ולא מן הנמנע שייחקרו פעם נוספת.

ל„דבר" נודע כי המשטרה מתעתדת לחקור גם את המפקח על בטיחות חוות הגז במשרד העבודה, המעניק רשיונות עבודה לחברות הגז, וכן את ראש מינהל הדלק, שמעון גלבוע. הוא לא ייחקר לצורך עדות מסייעת, משום שהחוקרים הגיעו למסקנה, לפיה מינהל הדלק אינו צד פעיל בכל הקשור לנוהלי הבטיחות בחוות הגז.

כבר עתה קיים סיכוי סביר שאם יוגש כתב אישום על רשלנות, ייתכן שהוא יהיה נגד ארבע חברות הגז הפועלות במשותף בחווה. זאת משום שהיותה זו דווקא חברת סופרגז אשר ניהלה את המו"מ המשותף עם מכבי האש בשם ארבע החברות על נהלי הבטיחות במקום.

מפקד מרחב חיפה, תת־ניצב יעקב הביב, מסר אתמול כי בשנה וחצי האחרונות נערכים דיונים על הקמת עמותה שתכלול את כל המפעלים הגדולים במפרץ חיפה, לשם היערכות משותפת לשעת אסון.

שוטר ממשטרת החופים התאילנדית משגיח על „אנשי ספינות" וייטנאמים, שנתפסו על ידי ספינת פטרול תאילנדית ביום ד'. תאילנד הודיעה, כי תגרש מתחומה את כל הפליטים הוייטנאמים, שיגיעו אליה בדרך הים. (צילום: א.פ)

דיניץ: לפתוח בהידברות עם ארה"ב כדי שלא תכפה יוזמת שלום

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

„ישראל חייבת לפתוח מיד בהידברות עם ארה"ב בניסיון לגבש „רשת בטחון" מוסכמת על שני הצדדים, אחרת אנו עלולים למצוא את עצמנו בפני תוכנית שלום אמריקאית מגובשת שתכפה עלינו", כך אמר אתמול יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ, בשובו מארה"ב, שם נפגש, בין היתר, עם שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ ועם פקידים בכירים במחלקת המדינה.

במסיבת עיתונאים שקיים אמש בשדה התעופה בן־גוריון, אמר דיניץ כי הסכנה היחידה של פתרון כפוי הנשקפת לישראל היא מצד ארה"ב, שהיא למעשה המדינה היחידה היכולה לנקוט נגדנו סנקציות ממשיות. „אם לא נגיע להידברות מוקדמת עם ארה"ב לגבי ההסדר הכולל, אנו עלולים להימצא במצב לא נעים ומי שלא רצה ועידה בינלאומית, עלול למצוא את עצמו בפורום בינלאומי סופי", אמר דיניץ.

בהתייחסו ליוזמת השלום האמריקאית אמר דיניץ, כי לתוכנית זו שלושה מרכיבים: הסדר הביניים – המבוסס למעשה על תוכנית האוטונומיה, מבלי לומר זאת במפורש; הסדר סופי – המתבסס על תוכנית רייגן משנת 1982, גם כאן בלי לומר זאת במפורש; ומרכיב בינלאומי, אותו הם מכנים כעת „הכנה בינלאומית", שיאפשר פתיחת משא ומתן ישיר בין הצדדים. דיניץ הוסיף כי ארה"ב רואה יוזמה זאת כמקשה אחת ששלושת חלקיה שזורים אחד בשני. הוא הדגיש כי כל שסבור שניתן לבחור רק שלב אחד מתוך שלושת השלבים, משלה את עצמו.

לגבי עמדת יהדות ארה"ב אמר דיניץ כי משיחות שקיים עם מנהיגים יהודים רבים ומהופעותיו בפני ועידת הנשיאים הוא התרשם כי היהדות האמריקאית המאורגנת, על כל רבדיה, מתייצבת לימין ישראל במאמציה להחזיר את השקט לשטחים, כבר הדאגה הרבה מהמצב שנוצר. עם זאת, ברור כיום לכולם, גם לאותם יהודים שעד כה דגלו ב„שב ואל תעשה", כי הסטאטוס־קוו אינו יכול להימשך וכי יש להחיש את התהליך המדיני. דיניץ הוסיף כי משיחותיו עם חברי קונגרס יהודים ולא יהודים, הוא התרשם שאין כל כוונה לדון בקיצוץ הסיוע האמריקאי לישראל.

גוראל נבחר שוב למועמד „העבודה" לראשות עיריית חיפה

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

חברי המועצה של מפלגת העבודה במחוז חיפה בחרו אמש פה אחד באריה גוראל כמועמד המפלגה לתפקיד ראש עיריית חיפה לתקופת כהונה נוספת.

גוראל משמש כראש עיריית חיפה זו הקדנציה השניה, שתסתיים בנובמבר השנה בבחירות לראשות עיריית חיפה.

בקדנציה הקודמת בחר גוראל בבחירות אישיות ברוב של 64 אחוז. שלשום נערכה במפלגת העבודה במחוז חיפה פגישה בין המזכירויות של המפלגה בחיפה ובירושלים. דב גרפונקל, מזכיר מפלגת העבודה במחוז חיפה, מסר אמש כי סוכם בפגישה על שיתוף־פעולה מלא בין המחוזות בכל הנושאים הקשורים במפלגה.

אוהדי קבוצת הפוטבול „וואשינגטון רדסקינס", שזכתה באליפות ארה"ב, בתהלוכת נצחון ברחובות הבירה האמריקאית לציון הנצחון ההיסטורי על קבוצת „דנוור ברונקוס". (צילום: א.פ.)

ועידה בקאהיר קוראת להחמיר בעונש טרוריסטים

קאהיר, (ע"ת). – קציני משטרה בכירים ומומחים אקדמאיים משש מדינות קראו אתמול לממשלות בעולם להגביר את המאבק הבינלאומי נגד הטרור.

ועידה על הלוחמה בטרור, שאורגנה על־ידי בית הספר המצרי לשוטרים ומספר אוניברסיטאות בארה"ב, גם קראה למדינות לא לשתף פעולה עם מדינות הנוהגות ב„טרור מדיני", כדברי ההחלטה הסופית שנתקבלה בועידה בת שבעת הימים.

ההחלטה לא נקבה בשמות המדינות, אולם הנציגים – רובם ממדינות מערביות או פרו־מערביות – אמרו כי הכוונה לאיראן, לוב וקובה.

המומחים המליצו, שכל הממשלות יחתמו על הסכמים קיימים ללוחמה בטרור או יגיעו להסכמים אזוריים חדשים. הוסיפו כי על האו"ם לעודד שיתוף פעולה כזה. הם קראו למדינות לחוקק חוקים כדי להעניש מחבלים טרוריסטים. אך לא פירטו.

בועידה השתתפו נציגים מארה"ב, בריטניה, מערב גרמניה, צרפת, סעודיה, סודאן, המדור למניעת פשיעה של האו"ם והמשטרה הבינלאומית אינטרפול.

התנגשויות בין אחיות שובתות לשוטרים בלונדון

לונדון, (רויטר־עתים). – קבוצת אחיות בריטיות נאבקה עם שוטרים ליד משרד ראש הממשלה מרגרט תאצ'ר אתמול, זמן מה לפני סיום השביתה הראשונה מסוגה של אחיות בבריטניה, שנמשכה 24 שעות.

האחיות איימו לנקוט צעדים נוספים, אם הממשלה לא תעלה את שכרן באורח משמעותי ואם לא יוזרמו כספים במידה מספיקה למערכת הבריאות הבריטית.

„אין להוציא מכלל אפשרות מחאות נוספות, אם השביתה של היום לא השפיעה על תאצ'ר", אמר הקטור מקנזי, אחד מראשי האיגודים המקצועיים של האחיות והאחים.

על אף האשמותיה של תאצ'ר, כי השביתה משבשת נסיעת חולים, הודיע האיגוד, כי 6,000 אחיות השתתפו בשביתה בדרישה לתוספת שכר והרחבת תקציב לשרות הבריאות הלאומי. האחיות הפרו בכך נוהג של שנים, שאין הן שובתות בבתי החולים.

בסך הכל שבתו רק 2 אחוזים מתוך 470,000 האחיות בבריטניה. אחד האיגודים, „הקולג' המלכותי לטיפול סיעודי", אוסר על חבריו לשבות.

בוא לוועידה העשירית של מפם!

ב־5.5.88 תיפתח הוועידה העשירית של מפם.
עכשיו הזמן לקחת חלק פעיל בקביעת הדרך.
עכשיו הזמן לרכוש את התו לוועידה בה יישמעו הדברים הקרובים ללבך:

בעד שלום עכשיו
למען פיתרון מדיני, המבוסס על העיקרון של שטחים תמורת שלום. למען דו־קיום בין יהודים לערבים בארצנו.
למען מדינה יהודית ציונית ודמוקרטית.

בעד חברה צודקת
למען תנאי עבודה הוגנים. למען שכר הוגן ושמירת זכויותיהם וכבודם של העובדים.
למען עידוד היצירה, הייצור והיצרנים בישראל.

בעד חופש ושיוויון זכויות לכל אזרחי ישראל
למען חיים דמוקרטיים וחופשיים מכפייה דתית. למען שיוויון זכויות לנשים.
למען עקירת הגזענות מחיינו.

לכ' מפם, ת.ד. 1777 תל־אביב 61016.
הוועידה העשירית של מפם
☐ כן, אני מבקש לדעת עוד על מפם ולקבל חומר כתוב.
☐ כן. אני מעוניין להיות בין הבוחרים את הצירים לוועידה. אנא התקשרו איתי כדי שארכוש את תו הוועידה העשירית.
שמי: ______
כתובתי: ______
תו הוועידה – המפתח שלך להשפעה.

מפם
מפם חזקה – מחזקת אותך

مكان الاصل

שביתת האחיות בבריטניה מחזקת דעת מומחי הבריאות בלונדון:

מערכת הבריאות בבריטניה צועדת לקראת קיצה המוחלט

מחסור בכוח אדם ובציוד מסכן המערכת, שנחשבה הטובה בעולם ● 64 אחוז מהבריטים חושבים שהבריאות היא הבעיה מספר אחת במדינה

לונדון (א.פ.) . – – בשנות הארבעים, שירות הבריאות הלאומי בבריטניה „צועד לקראת קיצו המוחלט" – כך קבעו בשבוע האגודה הרפואית הבריטית, המוסמכת בשירותים בריאות הבולטים במדינה.

הנושא הראשון בציבור, לפני הדאגה למצב האבטלה במדינה. 64 אחוז מהנשאלים טענו, כי זהו הנושא החשוב ביותר, מספר כפול ממספר בעניין זה לפני חודשיים בלבד.

מערכת הבריאות הציבורית בבריטניה הוקמה על ידי ממשלות של אחיות חרשות.

הכבאור כותה ביקורת חריפה על הניהול בבתי החולים וטוען כי הוא לא יעיל. „במעט כל בתי החולים מלוכלכים ואפילו מזוהמים, ורבים מהם אין תחזוקה מתאימה", נאמר בנאום. לדבריו, הסיבה היחידה

שוטרים בלונדון מנסים לעצור את המפגינים, שיצאו לרחובות בתמיכה בשביתתן של האחיות בבריטניה. המפגינים ניסו להגיע למעונה של ראש הממשלה, אולם המשטרה טענה, כי ההפגנה אינה חוקית וחסמה את דרכם של המפגינים. (צילום: א.פ.)

רוב אלה הנעזרים בשירות מסכימים עם הקביעה, אולם הדעות חלוקות לגבי הדרכים לפתרון. שביתת האחיות, הראשונה מסוגה בבריטניה, היתה רק התו האחרון בסדרה של מאבקים למען שינויים רדיקאליים במדיניות הממשלה לשיפור שירותי הבריאות.

התלונות על השירות אינן חדשות, אולם הדאגה לגבי עתידו הולכת וגוברת בין החולים ומומחי הרפואה. החששות הגיעו לשיא בדצמבר, לאחר מותו של תינוק בן שמונה שבועות במהלך ניתוח לב. הניתוח נדחה חמש פעמים בגלל מחסור באחיות טיפול נמרץ בבית החולים בבירמינגהאם.

הרופאים טענו, כי אין קשר בין הדחיות ובין מותו של התינוק, אולם דעת הקהל הודעקה. מסקר אחרון שפורסם בבריטניה עולה, כי הדאגה לגורל מערכת הבריאות

ה„לייבור" לאחר מלחמת העולם השנייה והיא מספקת שירות רפואי כולל ללא תמורה. עד היום נחשבת המערכת לאחת הטובות בעולם, ורק 10 אחוז מהאזרחים נזקקים לשירותי הרפואה הפרטית.

אולם המחסור הגובר בכוח אדם, האוכלוסיה המזדקנת והדרישה הגוברת לציוד רפואי משוכלל אילצו את בתי החולים הממשלתיים לקצץ את הטיפול ולהגבילו למקרי חירום בלבד. כ־750,000 איש ממתינים בתור לניתוח במדינה, האנשים הזקוקים לניתוחים הפשוטים ביותר נאלצים להמתין חודשים ואפילו שנים.

המוראל של עובדי מערכת הבריאות שקע לשפל חסר תקדים. כ־10 אחוז מהאחיות עוזבות מדי שנה בגלל סיבות שאינן קשורות ליציאה לגמלאות, ובכמה בתי חולים בלונדון נגרם בכוח האדם מחסור

לאופטימיות היא ההכרה הכללית, כי הגיע הזמן להקים ועדה שתבדוק את הארגון והמימון של שירותי הבריאות.

יו"ר האגודה הרפואית הבריטית דר' ג'ון מארקס טען, כי שירות הבריאות זקוק לעזרה מיידית של 2.7 מיליארד דולאר. אולם ראש הממשלה מרגרט תאצ'ר מתנגדת בחריפות להגדלת הסיוע, העומד עתה על 38.4 מיליארד דולאר, אף על פי שההוצאות על בריאות בבריטניה נמוכות יותר מאשר ברוב מדינות המערב.

תאצ'ר מעודדת הסתמכות רבה יותר על רפואה פרטית וקוראת להגברת היעילות במערכת. שר השירותים הציבוריים ג'ון מור אמר, כי בריטניה חייבת לשקול מחדש את מבנה ומימון שירות הבריאות. עם זאת הוסיף, כי לא סביר שתוקם מערכת בריאות, שתתבסס בעיקר על רפואה פרטית.

עברו של ואלדהיים – הסיפור המלא

עברו הבלתי מכובד של איש מכובד ביותר

מאת מרים מוקם, סופרת „דבר" בניו יורק

ניו־יורק, (מיוחד ל„דבר") . – ב־8 בפברואר עומדת להגיש את מסקנותיה הועדה הבין לאומית, שמונתה על־ידי ממשלת אוסטריה כדי לחקור ולקבוע האם הנשיא אוסטריה קורט ולדהיים ביצע או לא ביצע פשעי מלחמה בעת שרותו בצבא הגרמני במלחמת העולם השניה. אם תמצא הועדה שולדהיים אכן ביצע פשעי המלחמה, תאושר סופית אחת מפרשות ההונאה הגדולות של ההיסטוריה המודרנית. אם לא תאשר הועדה את ההאשמות נגדו, ימשכו ללא ספק הנסיונות להוכיח בפני העולם את אמיתותן.

כיצד הועלה, לאחר ארבעים שנה, לסדר היום הציבורי, עברו הבלתי מכובד של איש ציבור מכובד? בדצמבר 1985 התנהל באוסטריה ויכוח פומבי, האם לכבד את זכרו של הגנרל הנאצי אלכסנדר לוהר, מפקד חזית הבלקן במלחמת העולם השניה, בלוחית זכרון, שתנציח את שמו במסדרונות האקדמיה של חיל האוויר האוסטרי. הויכוח עצמו מעורר תמיהה לנוכח העובדה שגנרל אלכסנדר לוהר הואשם, נשפט ונתלה ביוגוסלביה, בשנת 1947 בעוון ביצוע פשעי מלחמה. אך האוסטרים לא הסתפקו בקביעת היוגוסלבים, הם רצו לקבוע את מעמדו של לוהר בעצמם.

בינואר 1986 התפרסם בשבועון אוסטרי מאמר התומך בהנצחת שמו של הגנרל לוהר, בטענה ש„אחרי הכל הוא לא יכול היה להיות כל כך נורא, אם קורט ולדהיים, המועמד לנשיאות אוסטריה, שירת בצוותו בעת המלחמה".

אותו שבועון אוסטרי התגלגל לידיו של אילן שטיינברג, מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי בניו־יורק. בראשו של אילן נדלקה נורה אדומה. „אם ולדהיים שרת ביחידתו של לוהר בבלקן, כיצד יתכן שהוא למד באותן השנים משפטים בוינה, לאחר שנפצע בחזית המזרחית ושוחרר מהצבא", כפי שכתב ולדהיים בשנת 1977 בספרו „אתגר לשלום".

חוקרי הקונגרס היהודי העולמי נסעו מיד לוינה, וחזרו כשבידיהם צילומו של לוטננט קורט ולדהיים העומד על מסלול המראה ביוגוסלביה הכבושה בחברת גנרל הס.ס. ארתור פלפס. הצילום מה־22 במאי 1943 אושר כמקורי על־ידי מומחים ועל־ידי ולדהיים עצמו, והוא המציא את ההוכחה הראשונה שולדהיים שיקר בספרו. פרסום תמונתו של ולדהיים עוררה את חשדו של שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו שבתוקף תפקידו נכנס לארכיון האו"ם ומצא לראשונה להפתעתו תיק על שמו של ולדהיים, בו הוא מואשם ברצח.

גם חוקרי הקונגרס היהודי העולמי הסתערו על חקר עברו של ולדהיים, וברביעי למרס 1986 פורסם ב„ניו יורק טיימס" על סמך ממצאיהם, כי ולדהיים היה חבר בתנועת נוער נאצית; כי שיקר כדי להסתיר את עברו בעת מלחמת העולם השניה, ושירת כקצין בצבא הגרמני בבלקן ביחידות, שהיו אחראיות לרדיפות ולמעשי אכזריות נגד פרטיזנים; כי שירת בסלוניקי בצוותו של מי שארגן את גירוש יהודי העיר.

יומיים לאחר פרסום זה הכחיש ולדהיים, במברק לנשיא הקונגרס היהודי העולמי אדגר ברונפמן, את שפורסם על עברו בעיתון. במברק לברונפמן כותב ולדהיים, שאין כל בסיס להאשמות נגדו. „הכל במטרה להכפיש את שמי, לפגוע במעמדי הבין לאומי ובמועמדותי לנשיאות אוסטריה". והוא ממשיך במברקו, „שירתתי כמתרגם וקצין מטה. לשירותי במסגרת זו לא היה כל קשר לאירועים כה מזעזעים ושערוריים... מעולם לא השתתפתי ולא הובא לידיעתי פעולות מסוג כזה". היתה זו הפעם הראשונה שולדהיים נסוג מגרסתו הראשונה על שירותו הצבאי.

עם פרסום ממצאי הקונגרס היהודי העולמי, ביקש המשרד לחקירות מיוחדות שליד משרד המשפטים האמריקאי, האחראי לטיפול בפושעי מלחמה נאצים שהצליחו להימלט לארה"ב, לערוך את החקירות משל עצמו, ובאפריל 1987, על סמך ממצאי החקירה, מציבים משרד המשפטים ומחלקת המדינה את קורט ולדהיים ברשימת האנשים, שעליהם נאסר להיכנס לגבולות ארה"ב, בגלל פשעים שביצע בעת המלחמה.

במכתב שנשלח למשרד ההגירה מהמשרד לחקירות מיוחדות של משרד המשפטים מפורטים פשעיו של ולדהיים, אם בעת שירותו בצבא הגרמני „עזר או השתתף" במעשי רדיפה אלה: העברת עצירים אזרחים לידי הס.ס. לשם ניצולם בעבודות עבדים; גירוש המוני של אזרחים למחנות ריכוז ומוות; גירוש יהודים מהאיים היווניים ומבניה לוקה שביוגוסלביה למחנות ריכוז; הפצת פרסומים אנטישמיים; רצח והתעללות בשבויי מלחמה של בעלות הברית והוצאה להורג של בני ערובה.

שש פעמים פנה ולדהיים למשרד המשפטים שיסיר את הגזירה, אך אף פעם לא פנה לבית המשפט לערער על הממצאים העומדים נגדו. פושעים נאצים כמו קראל ליגאס וג'ון דמיאניוק ניהלו מאבק משפטי שנמשך שנים רבות.

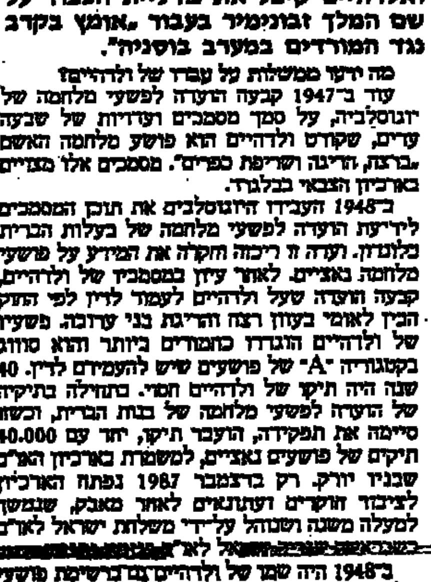

אחד המסמכים שגילו חוקרי הקונגרס היהודי העולמי בארכיון הצבאי בקרואטיה. המסמך מגלה שקורט ואלדהיים קיבל את מדליית הכבוד על שם המלך זבונימיר בעבור „אומץ בקרב נגד המורדים במערב בוסניה".

מה ידעו ממשלות על עברו של ולדהיים?

עוד ב־1947 קבעה הועדה לפשעי מלחמה של יוגוסלביה, על סמך מסמכים ועדויות של שבעה עדים, שקורט ולדהיים הוא פושע מלחמה האשם „ברצח, הריגה ושריפת כפרים". מסמכים אלו מצויים בארכיון הצבאי בבלגרד.

ב־1948 העבירו היוגוסלבים את תוכן המסמכים לידיעת הועדה לפשעי מלחמה של בעלות הברית בלונדון. ועדה זו ריכזה את המידע על פושעי מלחמה נאציים. לאחר עיון במסמכיה של ולדהיים, קבעה הועדה שעל ולדהיים לעמוד לדין לפי החוק הבין לאומי בעוון רצח והריגת בני ערובה. פשעיו של ולדהיים הוגדרו כחמורים ביותר והוא סווג בקטגוריה "A" של פושעים שיש להעמידם לדין. 40 שנה היה תיקו של ולדהיים חסוי. בתחילה בתיקיה של הועדה לפשעי מלחמה של בנות הברית, וכשזו סיימה את תפקידה, הועבר תיקו, יחד עם 40,000 תיקים של פושעים נאצים, למשמרת בארכיון האו"ם שבניו יורק. רק בדצמבר 1987 נפתח הארכיון לציבור חוקרים ועתונאים לאחר מאבק, שנמשך למעלה משנה ושנוהל על־ידי משלחת ישראל לאו"ם [illegible]

ב־1948 היה שמו של ולדהיים גם ברשימת פושעי מלחמה המבוקשים על־ידי צבא ארה"ב. גם רשימה זו הורכבה על סמך מידע [illegible] בעלות הברית. תוכן מסמך זה נודע במארס 1986 לחוקרי הקונגרס היהודי העולמי ופורסם על ידו בציבור. המסמך מציין, שקורט ולדהיים מבוקש על ידי צבא ארה"ב בעוון רצח.

בשנת 1940 היה ברשות ממשלת אוסטריה מסמך, המאשר את השתייכותו של ולדהיים לתנועת הנוער הנאצית .A.S – פלוגות הסער, וארגון הסטודנטים הנאצי. עובדות אלה רשומות בגליונו האישי של ולדהיים, שנפתח בעת שחיפש עבודה בבית המשפט. אך למרות קיומו של מסמך בלתי מסווג זה, עובדות אלה לא היו ידועות בציבור, אפילו בעת שעמד להיבחר כמזכ"ל האו"ם ב־1971. רק ב־1986 פורסם ברבים בעתון בוואינאצי במערב גרמניה דבר השתייכותו של ולדהיים לפלוגות הסער. באותו הזמן הוא זוהה בצילום משנת 1938 של חברי ארגון הסטודנטים הנאצים בעת מצעד בוינה.

ל־או.אס.אס., הארגון שקדם לסי.איי.אי, היה מידע על ולדהיים עוד בטרם הסתיימה המלחמה. אך למרות חקירות ופניות חוזרות ונשנות הכחיש הארגון את קיום המידע הזה. רק ב־1987 הוא הודה בפני הקונגרס, שבידיו מידע על ולדהיים זה 48 שנה, החל מה־26 באפריל 1945. עד היום לא ניתן לאיש לעיין בתוכן המסמכים המצויים בידי הסי.איי.אי. „מטעמי בטחון לאומי", אולם מקורות בארגון מסרו לאנשי הקונגרס היהודי העולמי, שבמסמכים מצוי תיאורו הפיזי של ולדהיים, צבע עיניו, גובהו ומשקלו, דבר המרמז שיתכן והוא נמצא ברשימה של פושעים מבוקשים.

האין זה מפתיע, שכל המידע הזה היה מצוי בידי ממשלות בעת שקורט ולדהיים הסתובב חופשי והתקדם בסולם הקריירה הציבורית המזהירה שלו, החל מעוזר לשר החוץ של אוסטריה, דרך שגריר אוסטריה לאו"ם ומזכ"ל האו"ם, ועד למשרה הרמה של נשיא אוסטריה? האין זה מפתיע שכל אותו הזמן הצליח ולדהיים להסתיר בהצלחה את עברו הנאצי ולהפיץ בציבור את גירסותיו המעותקות על עברו?

בספרו „אתגר לשלום" שפורסם ב־1977 כותב ולדהיים על שירותו בצבא הגרמני: „הידיעה שאני משרת בצבא הגרמני היתה קשה מנשוא. השחרור ממצב זה הגיע ב־1941 כשהיחידה הוצבה בחזית המזרחית. נפצעתי ברגלי ושוחררתי מטעמי בריאות. כשהבראתי ב־1942, לא יכולתי לעזוב את אוסטריה. הגבולות היו סגורים. הורשיתי להמשיך בלימודי לקראת תואר דוקטור למשפטים, שאותו קיבלתי כעבור שנתיים".

ולדהיים חזר על גירסה זו גם ב־1980 במכתבו לחבר הקונגרס סטיבן סולרז. וכך כתב ולדהיים: „ראשית, אני רוצה לציין, שמעולם לא הייתי מקורב לתנועת נוער נאצית. גויסתי על־ידי השלטונות הנאצים בפרוץ המלחמה. הוצבתי ליחידת סיור של חיל הפרשים ולא היה לי כל מגע עם יחידות השמדה. נפצעתי בחזית המזרחית ולא היה באפשרותי לשרת יותר בחזית". בראיון ל„ניו־יורק טיימס" ב־1981 חזר ולדהיים על אותו סיפור. כבר באותה שנה היו שמועות שלולדהיים עבר נאצי. על כך הגיב ולדהיים באותו ראיון: „שטויות, התנגדתי לנאצים", אמר והוסיף, שהשמועות על עברו הנאצי מופצות על ידי משלחת ישראל לאו"ם.

כאמור במברקו לאדגר ברונפמן במארס 1986 הודה ששירת בבלקנים „כמתרגם וקצין מטה". כשמתגלים מסמכים המצביעים, שולדהיים דיווח באופן אישי למפקד העליון של כוחות הבלקן, משנה ולדהיים את גירסתו וטוען, שאכן היה קצין מודיעין, אך שימש בתפקיד של פקיד או מזכיר. וכשזה אינו מתאים למסמכים, הוא מודה שהיה קצין אספקה ובכך מסגיר את עצמו, כיון שקציני אספקה בצבא הגרמני היו אחראים לגירושים למחנות הריכוז. לדברי אילן שטיינברג, הגיש ולדהיים אחת־עשרה גירסאות שונות על מעשיו בעת המלחמה.

היכן היה ומה עשה ולדהיים בעת המלחמה בשנים 1942–1945? לאחר שנפצע [illegible] מסמך [illegible] 1942 [illegible] לשלוח 4,224 עצורים מקוזארה: יהיו אלה נשים וילדים וכ־15% גברים זקנים. כ־3414 יישלחו לגרובינה פוליה, וכ־730 לסמליק. גרובינה, פוליה וסמליק היו מחנות ריכוז ליד בלגרד, ששימשו כתחנת מעבר בדרך למחנות ריכוז בנורווגיה וביוגוסלביה.

המסמך התגלה על ידי דושאן פלנקה, לשעבר הארכיבר הראשי של ארכיון המלחמה בבלגרד. פלנקה היה מוכן למסור מסמך זה לחברי הועדה בוינה בתנאי שהוא יצוטט כחבר מהמגיין לוועדה. משנדחו תנאיו, מכר פלנקה את המסמך ל„דר שפיגל" בסכום העגול של 100,000 דולאר. לפי ה„אובזרבר" הלונדוני, מומחים דיפלומטיים והיסטוריונים צבאיים תומכים בדעה, שמסמך זה אינו מזויף.

מסמך המצוי בידי הקונגרס היהודי העולמי מחזק את השתתפותו של ולדהיים במבצע בקוזארה. המסמך התגלה בארכיון של קרואטיה והוא מגלה שבדיוק ביום שנשלחה הוראת הגירוש שפורסמה ביום ב' ב„דר שפיגל", זכה לוטננט קורט ולדהיים במדליית זבונימיר עבור „אומץ בקרב נגד המורדים במערב בוסניה". ולדהיים היה אחד משלושה קצינים שזכו במדליה.

קוזארה ליוגוסלבים היא כמו אושוויץ ליהודי פולין. בשישה שבועות של קרבות וטבח, מה־4 ביוני 1942 עד 18 ביולי 1942, נהרגו 1600 פרטיזנים חמושים מתוך 80,000 אוכלוסי קוזארה, נטבחו 13,000 איש בלתי חמושים ו־68,000 איש גורשו למחנות ריכוז.

משך שבעה חודשים הכחיש ולדהיים את היותו בבניה לוקה שבאזור הרי קוזארה, שם התמקם מטה הצבא הגרמני. אך כשנחשפו העובדות הללו נאלץ להודות, שאכן היה בקוזארה ושירת שם כקצין אספקה. בקיץ 1943 נתמנה ולדהיים לסגן מפקד המודיעין באזור הבלקן, ובכך הוא הופך לקצין בעל המידע הרב ביותר באזור.

מסמך המתאר את מבנה הצבא הגרמני בבלקן מתאר את תפקידו של ולדהיים כקצין־03, שפירושו סגן קצין מודיעין ראשי. בתוקף תפקידו היה על ולדהיים לדווח ישירות למפקד הצבא בבלקן, לטפל בנושאים מיוחדים כמו הריגות, עינויים וגירושים, לחקור שבויים או להיות אחראי לחקירת שבויים, ולא רק שבויי מלחמה. הוא היה אחראי ליומן „המסמכים העצליים" – יומן המכיל את המסמכים הסודיים ביותר של הצבא, כולל תוכניות מלחמה, נוהלי גירושים השמדה, ופשעים נוספים.

אכן יש מסמכים המעידים שולדהיים מילא את כל התפקידים „שהוטלו" עליו, בתוקף הגדרת תפקידו. בשמיני באוגוסט 1943 כתב ולדהיים ביומן המלחמה עליו היה אחראי: „לפי פקודה חדשה של הפיהרר, יש לירות בבריגנדים (פרטיזנים) שנתפסים בעת הקרב", הוסיף: „את החשודים, בהיותם בבריגנדים, יש לקחת בשבי ולשלוח אותם לגרמניה למחנות עבודה". הוראות אלה נשלחו על ידי ולדהיים גם ליחידות השדה. על המידע הרב שהיה מנת חלקו של ולדהיים ועל תפקידו הבכיר בסולם הפיקוד, מראים מסמכים ממאי־אוגוסט 1944, בהם יש סיכומי שיחות סודיות ביותר, שבהן השתתפו מפקד אזור הבלקן, קורט ולדהיים ועוד קצין בשם לוטננט פריי. בשיחות אלו משוחחים השלושה על נושאי מודיעין הנוגעים במצב באזור הים התיכון, צרפת, איטליה והבלקן, ובשיחה אחרת מדווח על שימוש בבני ערובה לשם אבטחת רכבות ליון. ב־9 לאוגוסט דובר בפגישות אלו על מבצע חיסול פרטיזנים ושריפת כפרים שלמים. כל זה מצוי ביומן החתום על ידי ולדהיים.

בידי הקונגרס היהודי העולמי מסמכים המעידים על תפקיד יחודו של ולדהיים בגירוש יהודי רודוס וכרתים בספטמבר 1944, על תפקידו בהעברת עשרות אלפי חיילים איטלקים למחנות כפיה גרמניים לאחר כניעת איטליה לבעלות הברית, ומסמכים על מעורבותו בחקירת שבויי מלחמה של בעלות הברית.

בשבוע שעבר נפגש רעגן לוריא עם קורט ולדהיים. ושאלו האם במסגרת שירותו הצבאי, בחזית המזרחית כה היה קצין פרשים והן בעת שירותו בבלקן, הוא הרג אדם. „איני יכול לזכור, ולא עשיתי זאת", ענה ולדהיים. „הייתכן שאי־אפשר לזכור כשהורגים אדם?"

חשש אבטלה ביפאן בשל העברת הייצור לארה"ב

טוקיו, (רויטר־עתי"ם) – אחד מתוך 10 מעובדי תעשיית הרכב היפאנית, שמספרם מוערך ב־800,000, יאבד את מקומות העבודה, אם תימשך המגמה של העברת ייצור כלי הרכב היפאנים ליבשת צפון אמריקה בקצב הנוכחי – נמסר כאן.

„אנו נאבד תעסוקה למפעלים אמריקאיים וקנדיים, אם המעבר הזה יימשך", אמר נציג הקונפדרציה של עובדי תעשיית המכוניות לכתבים.

לפי הערכת הקונפדרציה, תוכנית המעסיקים להגדיל את המפעלים שלהם בצפון אמריקה כדי להיחלץ ממצוקת התייקרות היין, עשויה לצמצם את תעשיית הרכב היפאני ב־1.5 מיליון כלי רכב לשנה.

לפי התוכנית, מתכוונות חברות הרכב היפאניות להגדיל את התפוקה השנתית שלהן במפעליהן בארה"ב וקנדה ל־2.2 מיליון יחידות בתחילת 1990 לעומת 300,000 ב־1985, הם אמרו.

הם הוסיפו כי אם תחזית זו תתאמת, 46,000 עובדים בתעשיית חלקי הרכב היפאנית, 3,400 עובדים בקווי ההרכבה ו־4,600 עובדים בייצור המנועים – יאבדו את משרותיהם ב־1990.

תעשיית הרכב היפאנית ייצרה 12.25 מיליון כלי רכב ב־1987, מחציתם ליצוא.

מליסה סטרן, הידועה כ„בייבי מ.", בת השנתיים, במרכז טיפול בהאקנסאק שבניו ג'רזי. בית המשפט בניו ג'רזי קבע, כי החוזה ה„רחם להשכיר", שלפיו הועברה התינוקת מאמה הטבעית להורים המאמצים, אינו חוקי. עם זאת, החליט בית המשפט להשאיר את התינוקת בחזקת אביה המאמץ, ויליאם סטרן. (צילום: א.פ.)

מראה מן האוויר על 29 הקרונות של הרכבת, שירדה מהמסילה ליד העיר ג'אקסון שבמדינת מיין בארה"ב. (צילום: א.פ.)

מדיניות הקונטראס של רייגן הובסה

אומרים בקונגרס עם דחיית הסיוע

בתרועות שמחה התקבלו תוצאות ההצבעה, שדחתה את בקשת הממשל להעניק למורדים בניקאראגואה סיוע צבאי בסך 3.6 מיליון דולאר

ואשינגטון, (רויטר־עתי"ם ועי"ע). – הקונגרס האמריקאי, בו יש רוב למפלגה הדמוקרטית, דחה אתמול ברוב קטן את הצעת הנשיא רייגן להענקת סיוע של 3.6 מיליון דולאר ללוחמי הקונטראס בניקאראגואה.

ההצעה, שנדחתה ברוב של 219 נגד 211, נחשבת למפלה מוחצת לנשיא הרפובליקאי, שעשה בימים האחרונים מאמצים אדירים בנסיון לשכנע את הקונגרס כי יצביע בעד הצעתו, שבה הוא רואה אבן פינה למדיניות החוץ שלו.

ההצעה שנדחתה כללה גם סיוע צבאי של 3.6 מיליון דולאר ללוחמי הקונטראס הנאבקים נגד המשטר הסנדיניסטי בניקאראגואה מזה שש שנים בתמיכה אמריקאית.

רייגן הזהיר לפני ההצבעה, כי הוא רואה בסיוע לקונטראס צעד חיוני להפעלת לחץ על ממשלת ניקאראגואה, כדי שתנקוט דרך דמוקרטית יותר ותיענה בכנות לתוכנית השלום של מדינות מרכז אמריקה.

„מדיניות הקונטראס של הנשיא גוועה", זו היתה תגובה ראשונה של הציר הדמוקרטי מקליפורניה בקונגרס טוני קואלהו, הנמנה גם עם הנהגת המפלגה הדמוקרטית. „עלינו על דרך חדשה ועתיד מרכז אמריקה יקבע סביב שולחן דיוני השלום, לא בשדה הקרב".

הנשיא רייגן יצא בהודעה בה הביע את אכזבתו נוכח ההצבעה, ואילו בניקאראגואה קידם הרדיו הרשמי את ההחלטה כנצחון גדול ועידוד רב לתהליך השלום. בהונדוראס אמרו נציגי הקונטראס, כי המאבק יימשך מבלי להתחשב בהחלטת הקונגרס.

צהלות שמחה

בניקאראגואה הגיבו שורה של פרשנים בתרועות צהלה על החלטת הקונגרס, אך הזהירו מפני ציפיות לסיום מהיר של המלחמה המתנהלת זה שש שנים בין צבא השלטון לבין המורדים.

„זהו נצחון אדיר לעם בניקאראגואה", אמר שגריר ניקאראגואה בוואשינגטון קארלוס טונרמאן ברדיו „סאנדינו", הרדיו הרשמי של השלטון. „זהו נצחון של הצדק והתבונה", הוא הוסיף.

פרשנים אחרים תיארו את ההצבעה בקונגרס כתמריץ לתוכנית השלום האזורית במרכז אמריקה, שכוונתה להפסיק את מלחמות הגרילה באיזור על־ידי הפסקת כל סיוע מבחוץ למורדים נגד המשטר, ביחד עם השלטת רפורמות דמוקרטיות במדינות השונות.

המאבק יימשך

בבירת הונדוראס טגוסיגאלפה, אמר דובר הקונטראס בוסקו מאטאמורוס במסיבת עתונאים: „אנו נמשיך במאבק עד שנחזיר את הדמוקרטיה לניקאראגואה. לא הסיוע האמריקאי הביא את לוחמינו לסכן את חייהם. קיומנו איננו תוצאה של החלטה כלשהי בקונגרס האמריקאי".

זמן מה לפני ההצבעה אמר אחד ממפקדי המורדים, אנריקה ברמודז, כי יתכן וכמה לוחמים ינטשו את צבא המורדים אם יופסק הסיוע, אולם הרוב הגדול יישאר וימשיך במלחמה. „המאבק נמשך", אמר ברמודז לכתבים.

תמיכה דמוקרטית

בקונגרס עצמו נתקבלה התוצאה בתרועות שמחה בקהל, שנכח ביציע, וכן בקרב רבים מצירי המפלגה הדמוקרטית. אולם מנהיג הקונטראס אדולפו קאלרו, שפעל רבות בוואשינגטון להעברת ההחלטה, ישב בשקט בחלקת האישים החשובים ביציע.

על פי החלטת הקונגרס לא יקבלו הלוחמים האנטי־קומוניסטים נשק אמריקאי נוסף במהלך שנת נשיאותו האחרונה של רייגן. אולם הקונטראס, שקיבלו סיוע אמריקאי ביותר מ־200 מיליון דולאר מאז 1981, לא יישארו לחלוטין ללא סיוע כלשהו.

הנהגת המפלגה הדמוקרטית הציעה בשבוע שעבר עסקת חבילה אלטרנטיבית, המורכבת בעיקר מסיוע הומאניטארי – מזון, תרופות ובגדים – צעד שהעביר למחנה השוללים את הצעתו של הנשיא 30 קולות. עיסקת חבילה זו תובא ככל הנראה להצבעה בהמשך חודש פברואר.

אחד מראשי הדמוקרטים, ציר הקונגרס ריים, אמר לכתבים לאחר ההצבעה, כי הוא מקווה שנשיא ניקאראגואה אורטגה יראה את החלטת הקונגרס כעידוד לתהליך השלום, בהוסיפו כי אם לא יענה כך, הקונגרס עשוי לשנות את עמדתו בקשר לעזרה לקונטראס.

האנטישמיות מכה שורש ביפאן למרות שכמעט ואין בה יהודים

נטען בכינוס מיוחד בארה"ב ● הספר „אם תבין את היהודים, תבין את העולם" נמכר ביותר ממיליון עותקים במדינה

וואשינגטון (א.פ.) . – האנטישמיות מכה שורשים ביפאן, אף על פי שבמדינה כמעט ואין יהודים – כך טוענים חוקרים, מנהיגים יהודים ודיפלומאטים יפאנים בתום פגישה שכינסו בעניין.

כמה ממשתתפי הפגישה אמרו, כי הדאגות ביפאן לגבי מחלוקת הסחר עם ארה"ב ולגבי התפקיד של יפאן בעולם המערבי מסבירים לפחות חלק מהתופעה.

הספרות האנטישמית שהופיעה בשנתיים האחרונות במדינה כוללת את שני ספריו של הסופר מאסאמי אונו. שני הספרים – „אם תבין את היהודים, תבין את העולם" ו„אם תבין את היהודים, תבין את יפאן" – נמכרו ב־1.1 מיליון עותקים.

טענתו של אונו היא, כי על יפאן להתגונן מפני מזימה בינלאומית של קפיטליסטים יהודים להרוס את המדינה. הוא גם גורס, כי היהודים הם שתכננו את נפילת הבורסה בוול סטריט ב־1929.

אונו מספר לקוראיו, כי הנשיא רייגן הוא „בסיארהובט", המתופעל על ידי יועציו היהודים וכי הכלכלה האמריקאית מנוהלת על ידי ארבע משפחות יהודיות. לדבריו, שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ ומשפחות רוקפלר, מלון, מורגאן ודיופונט – ארבע המשפחות העשירות בארה"ב – הם יהודים.

הפרופסור האמריקאי דייויד גודמן, המתמחה בספרות יפאנית ובספרות משווה, אמר בפגישה, כי רוב היפאנים אינם יודעים, כי הדברים אינם נכונים.

„לא נראה לי, שיש מזימה יפאנית להשמיץ את היהודים, אולם הדבר אינו מנחם אותי", אמר. הוא הביע את צערו על כך, שהיפאנים קוראים את הדברים, ואינם נתקפים ברגש של גועל.

גודמן אומר, שכמה כתבי עת יפאנים תמכו למעשה ברעיונותיו של אונו, למרות הביקורת הקשה שנמתחה עליהן מצד אנשי מדע. לדוגמא, אחד הכלכלנים היפאנים פרסם מאמר בעיתון כלכלי חשוב ובו דיבר על „הון יהודי" ושרטט דמות של „קפיטליסט יהודי".

מייקל שודריק, אמריקאי המשמש כרב היהודי היחידי ביפאן, טוען לעומת זאת, כי רוב היפאנים אינם יודעים, כי ביטויים אלה פוגעים ביהודים. „הם לא יודעים להיכן לשייך את האינפורמאציה הזו", אמר שודריק.

ביפאן חיים כ־1,000 יהודים, רובם כבולם זרים. שודריק אמר, כי ממשלת יפאן חייבת להרחיב את החינוך בעניינים יהודיים. הוועדה היהודית־אמריקאית, שארגנה את הפגישה, הודיעה כי היא שוקלת הקמת מרכז יהודי בטוקיו.

דירזו קאטו, יועץ פוליטי בשגרירות יפאן בוואשינגטון, אמר כי האנטישמיות היא תופעה חולפת ביפאן וכי אינה מייצגת מחשבה או מדיניות רשמית. שגריר יפאן הודיע במכתב לוועדה, כי הממשלה והעם ביפאן „מתנגדים באופן חריף לאנטישמיות".

ברה"מ מוכנה לאפשר לחלק מהטאטארים לחזור לקרים

מוסקבה (רויטר) . – ועדה ממשלתית סובייטית, הבוחנת את מצב זכויותיהם של הטאטארים בחצי האי קרים, קראה לביטול כל ההגבלות על זכויות המגורים שלהם באיזור זה – כך מסרה אתמול סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית „טאס".

בהודעה נאמר, כי הוועדה, שבראשה עומד נשיא ברה"מ אנדריי גרומיקו, קראה גם להיענות לצרכיהם החברתיים והתרבותיים של הטאטארים על ידי הוראת השפה הטאטארית בבתי הספר ועל ידי שידורי רדיו וטלוויזיה מיוחדים בשפה זו.

מומחים זרים אמרו, כי הצעדים החדשים מצביעים ככל הנראה על נכונותם של השלטונות הסובייטים לגלות גמישות רבה יותר באשר למתן היתרים לטאטארים לחזור למולדתם בחצי האי קרים. פעילים טאטארים תובעים לכונן מחדש את הרפובליקה האוטונומית הטאטארית לחופי הים השחור, שם התגוררו הטאטארים משך מאות בשנים עד לגירושם ב־1944 על ידי סטאלין, שהאשים אותם בשיתוף פעולה עם הנאצים.

ביולי אשתקד, קיימו כ־300 טאטארים הפגנה ראשונה מסוגה בכיכר האדומה במוסקווה, בתביעה להעניק להם את הזכות לחזור למולדתם. הם התפזרו רק לאחר שגרומיקו הסכים להיפגש אתם ולדון בבעיותיהם.

באוקטובר דיווחו העיתונים הסובייטים, כי המשטרה מנעה מכמה מאות טאטארים לצעוד מהעיר טאמאן שבדרום רוסיה אל העיר סימפרופול שבחצי האי קרים. המשטרה שילחה לבתיהם את המפגינים, וזאת על פי החוק הסובייטי, האוסר על אזרחים לשהות תקופות זמן ארוכות במקום, שהם אינם רשומים בו כתושבים באופן רשמי.

לאחר מלחמת העולם השנייה התיישבו טאטארים רבים ברפובליקה האוזבקית שבמרכז אסיה וברפובליקה האוקראינית. ב־1967 הם טוהרו מאשמת שיתוף הפעולה עם הנאצים, אם כי לא הותר להם לחזור לקרים.

התביעה בהולנד מערערת על זיכוי פושע מלחמה

האג, (עי"ת). – התובע בהאג עירער אתמול בפני בית משפט עליון בהולנד על זיכויו של אזרח הולנדי, שהואשם ברדיפת אסירים ופגיעות בהם בעת ששימש כשומר במחנה כפייה נאצי במזרח הולנד במלחמת העולם השנייה.

הנאשם, מאריטוס דה רידקה, בן 68, זוכה ביום ב' על־ידי בית המשפט המחוזי בהאג, שדחה את טענת התביעה כי הוא שירת את הנאצים כעובד מדינה בעת שגוייס לשמש כשומר, בעת שהוא עצמו היה כלוא במחנה אריקה.

על פי חוק ההתיישנות במשפט ההולנדי, אפשר להעמיד עדיין לדין עובדי מדינה על פשעי מלחמה, אבל לא על פשעים אחרים.

„אנו מטילים ספק בכוונת פירוש החוק על־ידי בית המשפט המחוזי", אמר דובר התביעה. „ביקשנו מבית המשפט העליון לפסוק בקשר לפירוש זה".

דה רידקה נעצר במאי שעבר בעת שחצה את הגבול להולנד ממערב גרמניה לביקור אצל אחותו. לאחר זיכויו הוא חזר לביתו בעיירה ולדן במערב גרמניה.

● אנשים ● אנשים ● אנשים ● אנשים ● אנשים ● אנשים

עדן – תל־אביב

בעת ביקורו של מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר בבית־הספרים הלאומי שליד האוניברסיטה העברית בירושלים, הוצג בפניו מסמך נדירה: מכתב שנשלח למערכת "דבר" ב־1932, מגולת עדן שבתימן.

צילום: יצחק הררי

ראש עיריית תל אביב־יפו שלמה להט ושר התחבורה חיים קורפו חנכו אתמול את מרכז ההדרכה העירוני לבטיחות בדרכים. בתמונה: מתנסים השניים בתחרות המרכז. צילום יפפה: כפיר נאמיר

סוד היין

מלון "המלך שלמה" וחברת "כלונית" השיקו כוסות לכבוד בציר 87 של יינות הגולן. בהגיגה הודיע פרי עגור כי 2500 בקבוקי יינות "ירדן" נשלחו בימים אלה לצרפת, מאילת, והמוזמנים רוצים עוד. בתמונה: שמשון והלגר מנכ"ל יקבי הגולן (מימין) וישראל אהרוני, רב־טבח ישראלי לאמנות טעם, עם בתו.

זרע השנאה

סברי ג'רייס, ערבי ישראלי שעזב את הארץ בשנות ה־60 ותפס אחר כך מקום מרכזי במימסד אש"ף, ניבא כבר במאי 1987 כי בשטחים עומדת לפרוץ התקוממות עממית של התושבים נגד השלטונות הישראליים. בגליון מס' 170 של כתב העת החשוב של אש"ף "שואון פלסטיניה" (עניינים פלשתינאים) כתב ג'רייס בין השאר: "באשר לשטחים, הרי ששם הקרקע הפכה בשלה להלוסין להתרחשות מאבק המוני בהיקף רחב נגד הכובש הציוני. הכיבוש הנמשך כבר יותר מעשרים שנה זרע בעצם קיומו את זרעי השנאה כלפיו מצד התושבים הפלשתינאים. שנאה זו גברה בהדרגה עד שיצרה קרקע אידיאלית להתפרצות התקוממות עממית"...

דן אבידן

תוכניות

אריה הס, ששמו נקשר לאחרונה באפשרות של פגישה עם ראש אש"ף יאסר ערפאת, מציע עתה תכנית חדשה לפתרון הבעיה הפלשתינאית. הס, חבר מרכז מפלגת העבודה, סבור כי על ישראל להפוך את רצועת עזה ל"עיר מדינה" פלשתינאית כדוגמת סינגאפור. היא תהפוך להיות מפורזת מכוחות צבאיים, וגבולותיה יהיו פתוחים לתנועה חופשית לישראל, למצרים ולירדן. תעודות הזהות והדרכונים של התושבים יהיו פלשתינאיים. לדעתו תסייע התוכנית להקהות את עוצמתו של הסכסוך, ובשלב הבא אפשר יהיה לעסוק בפתרון בעיית הגדה המערבית על־פי דגם הקנטונים בשוויץ.

יוסי מלמן

בין לבין

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס מרוצה מהתפתחויות שחלו בחברת "בזק". פרס, שהיה יוזם הקמתה בהיותו שר התקשורת, ביקר אתמול במתקני "בזק" בתל־אביב. בין שאר הפעילויות, אייש לדקות אחדות את אחת העמדות בשירות המודיעין 14 וענה לפניות אזרחים. שר התקשורת גד יעקובי גילה שלחברת בזק יש סיכוי להקים את הטלוויזיה בכבלים, להציע כבל תת־ימי חדש ולקבל חלק מעבודות "קול־אמריקה" בנגב. מדובר בהשקעה של 4 מיליארד ש"ח בחמש השנים הקרובות.

צילום: ישראל סימיונסקי (י.ס.פ.א)

בית לשלום

הזמרת מירי אלוני העניקה לשגריר מצרים מוחמד בסיוני ולרעייתו את תקליטה החדש "טיפת אהבה". התקליט כולל בתוכו את "שיר לשלום" עם בית אחד המושר בשפה הערבית.

צילום: ד. מורדזינסקי

מומלץ

שגריר ישראל במצרים משה ששון הנמצא עתה בארץ, אמר אמש ל"דבר" שהוא הממליץ על נמרוד ברקן לתפקיד המתפנה של מנהל מחלקת מצרים במשרד החוץ. השגריר הסביר כי לדעתו, נסיון של שירות במצרים חיוני בתפקיד זה. לברקן, להבדיל ממועמדים אחרים, יש נוסף לכישורים גם נסיון כזה. גם מנהל מחלקת המזרח־התיכון המליץ על נמרוד ברקן. מכאן, אמרו המקורות, שאין בסיס לטענת הוועד כי מדובר במינוי מטעמי "קרבה לצלחת".

זהירות, מלכודת

הצעתו של השר שחל לשינויים בחוק ההסכמה, שידונו בממשלה ביום ראשון הקרוב, מעוררת גלים נגדיים בתוך מפלגת העבודה. יו"ר תנועת העבודה הציונית יחיאל לקט קורא לעוזי ברעם שלא לתת יד לשינוי ההסכם הזה, הגם ש"האזורים המסויימים" שמציע שחל מתייחסים למקומות בהם פתוחים כיום מסעדות ובתי קולנוע.

טיפול אישי

המוזמנים המאושרים לבכורת הסרט "איש הברזל" בכיכובו של לו גוסט (מימין) יוכלו להתבשם מריח חליפת העור ההדורה שילבש. גוסט, המתקשה לרכוש בגדים בגלל מידותיו הגדולות, קיבל ב"ג'ינג'ס" הדרכה אישית ממינה צאלים בעלת המפעל. מרוב התלהבות הוא רכש, מלבד חליפת הטוקסידו, עוד ארבעה זוגות מכנסיים בצבעים שונים ושתי חליפות בצבע "עתיק".

הקריות עומדות לפעול בניסיון לפתור בעיית התחבורה במפרץ

מאת אריה אורן, סופר "דבר"

הקריות במפרץ חיפה עומדות לערוך סקר תחבורתי כדי לבחון את צרכי האיזור, אומר ראש עיריית קריית מוצקין שמחה מילר בשיחה עם סופר "דבר". הוא התייצב בראש היוזמה לשפר את התחבורה בעמק זבולון.

בקריות 160 אלף תושבים, שרבבות מהם מגיעים כל יום לחיפה לענייניהם. הכביש העובר דרך הקריות הוא היחיד המחבר את הגליל המערבי עם חיפה ומעביר רבבות נוסעים נוספים. בין עכו לחיפה יש כביש דו־מסלולי, אולם בעוד שבין עכו וקריית מוצקין עונה הכביש על הצרכים, מהקריות ואילך הוא נסתם בשעות השיא והופך להיות פקק גדול. על נתיב זה מצויים כתריסר רמזורים ואין מוצא אחר. אפילו בצ'ק פוסט, שהוא צומת דרכים מרכזי בין חיפה, הגליל התחתון, הגליל העליון והגליל המערבי, לא הוקם מחלף. הצומת מעביר אך בקושי, תוך טרחה רבה וסכנת נפשות, את התנועה הרבה. נסיעה מהקריות לחיפה לאורך כ־15 קילומטר נמשכת בשעות השיא שעה ויותר. גם בשאר שעות היום היא נמשכת מחצית השעה לפחות.

כביש ישן אחר מתפתל במקביל לשפת הים בין הקריות בואכה גשר "שלי" במבואות המזרחיים של חיפה. זה כביש צר מלא מהמורות, ששוליו הרוסים לגמרי והוא מהווה סכנה חמורה למשתמשים בו. אף על פי כן נוסעים רבים בכביש זה בניסיון לחסוך זמן. תנועת המכוניות הפרטיות מעורבת בתנועתן של משאיות אזרחיות וצבאיות כבדות מן האזור התעשייתי ומהבסיסים הצבאיים שבאיזור זה.

מילר קבל כי בעוד שהממשלה מזרימה תקציבים גדולים לפתרון בעיות התנועה בגוש דן, אין היא מקדישה כלל תשומת לב לבעיות התנועה במפרץ. בשלב ראשון הוא מבקש להזמין סקר תחבורתי כדי לעמוד על מספרים המדוייק של הנוסעים ושל כלי־הרכב העוברים על כבישי המפרץ מדי יום. על יסוד הנתונים המהימנים יבקש להכין תוכנית עבודה שתוגש לממשלה ולכנסת. בשלב ראשון מבקש מילר להגשים במהירות את התוכנית להעלאת רכבת־פרברים על המסילה הקיימת בין נהריה לחיפה. לדעתו תוכל תוכנית הפעלה טובה להקל במידה רבה על מצוקת התחבורה באיזור.

ממע"ץ נמסר, כי הטיפול בבעיות האזור מסתבך בין רשויות שונות וכי אין לרשות מע"ץ האמצעים לפתור את הבעיות הקשות הקיימות שם. למע"ץ תכניות להקלת המצוקה הקיימת, בין היתר בסלילת כביש עוקף מסגרת. אולם אין לרשותו התקציבים הדרושים להגשמת תכניותיו.

מילר אומר, כי ריחוקו של האזור מהמרכז גורם את הזנחתו ובכוונתו לכנס שיתוף־פעולה בין ישובי עמק זבולון כדי להביא את בעיות האזור לתשומת ליבן של הממשלה ושל דעת־הקהל.

מרחב דרום של האגודה למען החייל חזר לפעילות שוטפת

מאת אמיר רוזנבליט סופר "דבר"

החלטת ההנהלה הארצית של האגודה למען החייל להכניס את מרחב הדרום לתפקודו התקין, לאחר תיקון הליקויים המינהליים שהתגלו בו, מיושמת בימים אלה והמרחב על כל סניפיו חזר לפעילות שוטפת. דברים אלה אמר שלשום דובר האגודה חיים ליפשיץ בהתייחסו לידיעה שפורסמה השבוע ב"דבר" תחת הכותרת: "המעצלים הועלמו במשרדי יו"ר הסניף המבקר שהתפטר".

הדובר ציין כי עם מינויו של תא"ל (מיל.) יעקב זיו (ויסו) כמתאם פעולות האגודה במרחב, נרתמו הסניפים, להוציא סניף באר שבע בראשותו של גדעון גורדון, לחלוקת השי לחיילים המשרתים ברצועת עזה, הזקוקים דווקא עתה לתמיכת הציבור. "הנהלת האגודה קובעת בצער כי גורדון מסרב לקבל את מרותה והחלטותיה בדבר שיקום מהיר במרחב הדרום, שאושרו בנוכחותו ברוב קולות גדול. עם כניסתו של מתאם פעולות ההנהלה במרחב, פנה זיו לגורדון בבקשה שישתף עמו פעולה כיו"ר סניף באר שבע, למען החיילים, אך גורדון סירב וכבכול ציבור מטעם האגודה בבאר שבע הוא מתכל במאמציה להגשים את מטרותיה במתן שירותי רווחה לחיילי צה"ל המשרתים במרחב", אמר הדובר.

ליפשיץ הוסיף כי לצורך פעילותו הודיע זיו לגורדון כי בהתאם למינוי שקיבל, הוא יכנס לחדרו של מנהל המרחב ובמקביל הכין לגורדון, כיו"ר סניף באר שבע, חדר נוסף בבית החייל. "גם כאן סירב גורדון לאפשר לזיו להיכנס לחדרו", ציין הדובר. "ואף איים כי יזמן משטרה. בלית ברירה הורה זיו להחליף את המנעול בלי שידע כי בחדר זה ישב גם המבקר השכיר של האגודה במרחב. חרף הקשיים שמציב גורדון, האגודה וההנהלה יתמידו במאמציהן להגשים את היעדים שלשמם הוקמה — לפעול למען חיילי צה"ל המשרתים בדרום".

משרד השיכון ישפר כבישים במבשרת ציון

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

משרד השיכון החליט לסייע למבשרת ציון בשיפור כבישים ומדרכות בישוב. למע"צ ניתנה הוראה לשפר את דרכי הכניסה והיציאה בגשר במחלף הראל וכן תיבדק גם אפשרות בנייה מיוחדת לזוגות צעירים.

אתמול התקיימה במועצה המקומית ישיבה משותפת של מנכ"ל משרד השיכון עמוס אונגר, מנכ"ל משרד הפנים אריה דרעי, ראש המועצה יוסף דוויק ופקידים בכירים משני המשרדים. הפגישה היא פועל יוצא להמלצות ועדת גינשטיין־קהת, שבדקה את תפקוד המועצה.

דרעי הבטיח, כי אם יהיה שקט בישוב, בעקבות התנגדות חלק מן התושבים למינויו של ראש המועצה דוויק, ניתן יהיה לעבוד בשיתוף למען קידום המקום שסבל מהזנחה ממושכת. דרעי הזהיר את ועד הפעולה שהוקם נגד דוויק, כי האחריות על אי פיתוח הישוב תיפול עליו, אם הוא ימנע משיתוף פעולה עם הגופים העוסקים בקידום המקום.

זכו בפיס

ב"גילה + חלוה" זכה המספר 741746

בסך 10,000 ש"ח זכו המספרים:

535026	339857	075599
807163	763155	700450
	884370	825536

בסך 1,000 ש"ח זכו המספרים:

027901	008035	007257
061769	044587	033320
100636	093850	061972
143170	135698	107758
165329	159568	149859
212223	189591	189263
240672	229433	214982
256573	252700	243764
305451	291722	286948
414785	407400	337674
462385	438047	423968
543220	531690	467783
575349	561574	546909
610755	588731	582357
650276	648376	627596
731612	724808	657929
746482	743450	732140
790440	784668	759037
823286	819599	800076
841377	834541	825826
878290	846799	843747
		892587

בסך 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 0306 ; 1499 ; 3722 ; 4281.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 148 ; 508.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 031 ; 775 ; 813 ; 853.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3 ; 5 ; 8 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות
המדור לאמנויות פלסטיות
משרד החינוך והתרבות
האגף לתרבות ולאמנות

"פרס לאמן הצעיר"
לרגל 40 שנה להקמת המדינה

עפ"י החלטת המדור לאמנויות פלסטיות של המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות, יוענקו השנה 10 פרסים לאמנים צעירים (עד גיל 35) העוסקים בתחומי האמנויות הפלסטיות.

האמנים ייבחרו ע"י ועדת שופטים שתמונה ע"י חברי המדור לאמנויות פלסטיות. סכום הפרס יהיה בגובה 1,600 ש"ח.

המעוניינים להגיש את מועמדותם מתבקשים למלא טופס בקשה שאליו יש לצרף פרטים כגון: תולדות חיים, תערוכות, פרסים, צילומי עבודות וכו'.

את טופס הבקשה ניתן לקבל במזכירות האגף לתרבות ולאמנות, משרד החינוך והתרבות, רח' ממילא 20, ירושלים (טל' 238681) או: המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות, המדור לאמנויות פלסטיות, רח' תל־חי 3, תל־אביב (טל' 03-285413).

את הבקשות יש להגיש עד ליום ה' ה־31 במרץ 1988 (ועד בכלל) עפ"י הכתובת: האגף לתרבות ולאמנות (עבור חרמונה) רח' ממילא 20, ירושלים, 91911.

מדינת ישראל

צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים התשמ"ח—1988

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7(1) לחוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ה—1985, אנו מצווים לאמור:
בצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים למצרכים) (מס' 10) התשמ"ח—1987 בסעיף 2

1. במקום "בתכולת מיה – 44% חלבון 460" יבוא "בתכולת מיה – 44% חלבון 495".
2. במקום "שמן מתפטמוק 500" יבוא "שמן מתפטמוק 550".

ט"ו בשבט התשמ"ח (4 בפברואר 1988)

משה נסים, שר האוצר
אריה נחמקין, שר החקלאות

קבלת מודעות 24 שעות נרחב
מודעות משפחתיות ותפוצות
וכל יתר סוגי המודעות ל'
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' נרחב דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל. 246363 239952

הקרן למען בטחון ישראל
פינה חמה ללב"י
השבוע

התרומה הגבוהה:
מתפללי בית הכנסת "היכל" מחולון, תרמו 3,200 ש"ח באמצעות מר נחום אישונדלר.

התרומה המרגשת:
לגב' זולי טורנברג לציון יום־הולדתה ה־70, הרמנו 180 ש"ח כתרומה ללב"י, לאות ידידות והוקרה לתורמת וללוחמות.
מחבריך מהמחתרת.

התרומה הצעירה:
תרומת ילדי ביה"ס אוסישקין כפר־סבא, מדמי החנוכה 550 ש"ח.

היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

זמני הדלקת הנרות
פרשת השבוע: פרשת יתרו
י"ז בשבט תשמ"ח

כניסה		מוצאי
ירושלים	4.39	5.54
תל־אביב	4.57	5.52
חיפה	4.48	5.53

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	1	4	מעונן
אמסטרדם	4	11	מעונן
בואנוס איירס	16	25	מעונן
הלסינקי	-6	-1	שלג
הונג קונג	15	17	מעונן
וינה	3	8	בהיר
רומא	5	12	בהיר
טוקיו	2	9	בהיר
מוסקבה	-15	-5	מעונן
יוהנסבורג	14	27	בהיר
לונדון	4	6	גשום
ליסבון	6	15	מעונן
מדריד	-2	11	גשום
מונטריאול	-28	-14	מעונן
ניו־יורק	-2	3	מעונן
סאן פאולו	18	26	מעונן
פאריס	7	9	בהיר
פרנקפורט	3	9	מעונן
ציריך	3	8	גשום
ריו דה ז'נרו	22	30	מעונן
שטוקהולם	8	2	מעונן
שיקאגו	-4	-2	מעונן

swissair

אלמקס — משחת השיניים — יעילה פי 3 במניעת עששת

תורנות בתי מרקחת
יום שישי
תל־אביב
שדה רב — האחד 3, תכנית ל' — 5412518
ספרו פרקס — יהודה הימית 61 יפו — 822973
ירושלים
אושר — מ. מסחרי ק. יובל — 415841
חיפה
מגוד — הנביאים 97 — 231905
פתח תקוה
פיניאפאם — שפרינצק 20 — 9321067
בני ברק – רמת גן
חן — ז'בוטינסקי 99 רמת גן — 7514434
בת ים – חולון
בני בנים — הנביאים 3 בת ים — 551567
ד"ר הורי — סוקולוב 70 חולון — 842433
יום שבת
תל־אביב
שדה רב — האחד 3, תכנית ל' — 5412518
סיני — שדרות ירושלים 70, יפו — 822993
שדה רב — האחד 3, תכנית ל' — 5412518 מוצ"ש
סיני — שדרות ירושלים 70 יפו — 822993 מוצ"ש
ירושלים
פרשת דרכים — 528191
אסיד — דוד ילין 31 — 383788 מוצ"ש
חיפה
קרית אליעזר — 6 — 511707
פתח תקוה
אמונה — ברון הירש 21 — 911710
בני ברק – רמת גן
רמת יצחק — ירושלים 96 רמת גן — 777506
בת ים – חולון
מגוד — 20 בת ים — 583360

אלמקס

מוניטין
הופיע

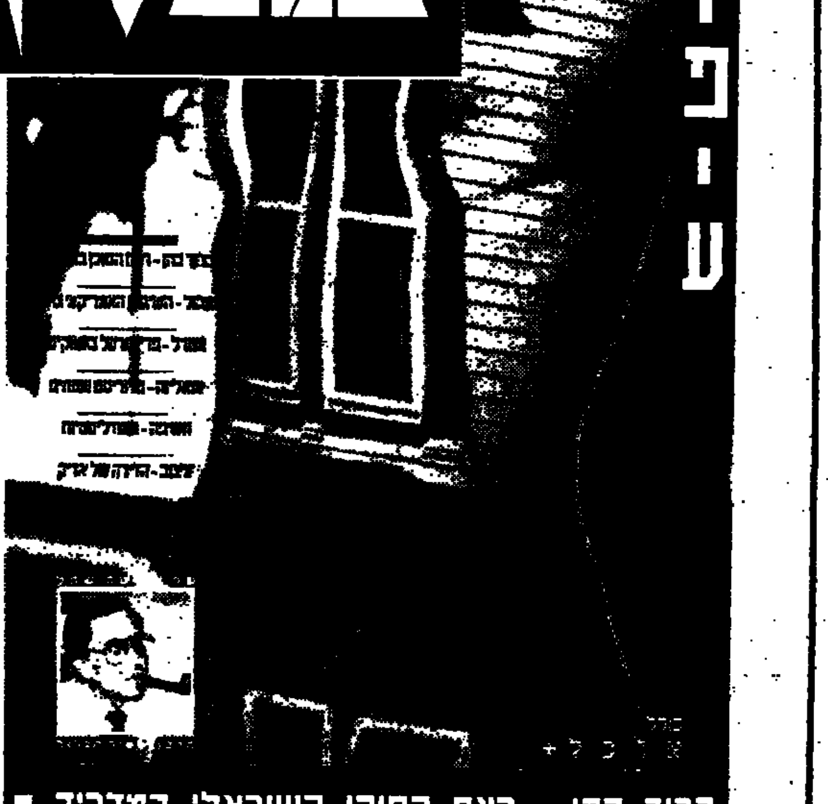

ברוך כהן – רצח הסוכן הישראלי במדריד ■ עבדול־רחים – אנליזה של טרוריסט שטחים ■ פוטבול – הכל על השיגעון האמריקני ■ מחדל – פרי מורעל בשווקים ■ חשיפה – המודליסטיות ■ עיצוב – הדירה של אריק ■ כוכבת – יונה אליאן ■ רון מיברג/אהוד יערי/יצחק לבני/יהודה קורן/ דליה פן לרנר/גבריאל מוקד/שלמה פרנקל/ מיכה קירשנר/אלי ישראלי/בנימין זיגל

האוניברסיטה העממית
עירית תל־אביב־יפו, מינהל החינוך, הנוער והתרבות
רח' אנטוקולסקי 4 (כניסה מרח' אבן גבירול 108) ת"א, טל. 03-242460, 247896

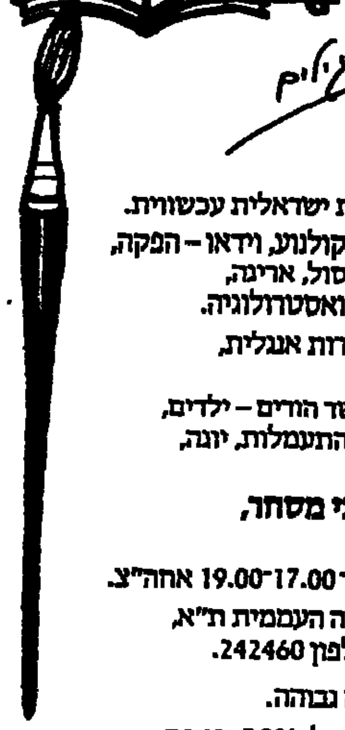

לימוד מתוך עניין והנאה
לימודי בוקר וערב
סמסטר ב' תשמ"ח
הרשמה החל מ־17.1.88
תחילת הלימודים: 21.2.88

★ **קורסים עיוניים:** תנ"ך, החסידות, סיפורת ישראלית עכשווית.
★ **אמנות:** תיאטרון, ביקור ובקורת, אמנות הקולנוע, וידאו – הפקה, האזנה מודרכת – למוסיקה. ציור, רישום, פיסול, אריגה, תכשיטנות, תפירה, אמאייל, שזירת פרחים ואסטרולוגיה.
★ **שפות:** שיחה אנגלית, אנגלית עסקית, ספרות אנגלית, ערבית מדוברת (מתחילים).
★ **פסיכולוגיה:** דינמיקה קבוצתית מהי; קשר הורים – ילדים, שיפור הזיכרון, מודעות עצמית, גרפולוגיה. התעמלות, יוגה, תזונה נכונה.
ברידג', עצוב פנים, עיצוב חנויות ובתי מסחר, פרספקטיבה ומודל ועוד...

ההרשמה בימים א'-ה' 9.00-12.00 לפנה"צ ו־17.00-19.00 אחה"צ.
ידיעון ופרטים נוספים במזכירות האוניברסיטה העממית ת"א, רח' אנטוקולסקי 4 (פינת אבן גבירול 108) טלפון 242460.
*האוניברסיטה העממית אינה מוסד להשכלה גבוהה.
תושבי ת"א בעלי תעודת תושב זכאים ל־20% הנחה.

מפולת שערים במניות

• סיכום השבוע בבורסה – נשחקים יורדים ומתמוטטים • אתמול נרשמו ירידות שערים תלולות במניות רבות כולל בבנקים. • שבירה מחלטת נוספת של מנהלי תיקים ומקורבים בבורסה. • קונצרן כלל הוריד פרופיל, לאומי פיא ופועלים רוכשים נגד הצעים, בעלי עניין ממשיכים בקניות. • הרשות לניירות ערך אישרה הנפקות חדשות, בבורסה לא יודעים מי ירכוש את ההנפקות. • בבורסה ממשיכים בטענות כנגד שיטת המשתנים, קרנות הנאמנות ועדת שישינסקי. • מסקנות ועדת שישינסקי אמורות להתפרסם כנראה בתוך כשבוע לערך. • נמשכים הפדיונות בקרנות הנאמנות, בעיקבות המפולת בבורסה צופים מומחים לקשיים בעתיד הקרוב בכל אפיקי שוק ההון כולל באג"ח, יתכנו בעיות רציניות במיחזור כספים בשוק ההון. • מתחילת חודש ינואר ירד מדד המשתנים בכ-25%, קרנות המניות ירדו בממוצע בכ-18% לערך, במניות האופציות נרשמה מפולת שערים של ממש, תיקון טכני קל אפשרי בקרוב. • הצעים בבנקאיות נקלטו בחלקם בעזרת בנק ישראל.

מאת שמואל רוזנבלום*

שוק המניות אתמול בירידות שערים תלולות שבמקרים רבים הגיעו אף להגדרת *מפולת של ממש*. אתמול נתפסו מקורבי שוק רבים ליאוש ובהלה מוחלטים, רבים קבעו את הבורסה לזמן ארוך וציינו שלשוק אין תקומה של ממש בטווח הזמן הקרוב. גם גורמים מוסדיים וקרנות נאמנות נתקפו אתמול בבהלה של ממש לאור האוירה העכורה ביותר בבורסה. לאור המסחר של אתמול נראה שגם בעלי עניין מורידים פרופיל ומעדיפים לקנות סחורה רק בירידות של ממש. אין ספק שבאוירת היאוש האופפת את הבורסה נתקפים רבים בחולשה כללית וזאת למרות רמות המחירים הנמוכות. ירידות השערים במהלך המסחר הקיפו קשת רחבה של מניות, פרינן 7.5%–, הסנה 9%–, אלקטרה 5 10%–, כלל אלקטרוניקה 5.3%–, אי.די.בי. אופציה 7.2%–, דיסקונט אופציה 6.5%–, נגב קרמיקה 6.1%–, ציקלון 10%–, במניות המשתנים נרשמה ירידה בולטת של 2.78%–. ירידות תלולות של למעלה מ–10% שרדו במספר אופציות של מניות חופשיות. פדיונות נוספים בהיקף מעט גדול. מהימים הקודמים נרשמו לקרנות הנאמנות. את שיא הירידה אתמול בבורסה רשמה דלק נפט אופציה 98%– ביום המסחר האחרון שלה בבורסה. במהלך הפעילות ניתן היה לאתר פעילות גבוהה ביותר בשוק מצד קונצרן כלל שכנראה רכש לפני זמן קצר בלבד כמות כספית גדולה במניות רבות תוך תקווה (שהתאכזבה) שיחול מפנה כלשהוא בשוק. קרנות הנאמנות של כלל פיא המשיכו אתמול במגמת רכישה תוך השתלבות במגמת הירידות. בבורסה נפוצו שמועות כי ועדת שישינסקי תפרסם את המלצותיה בעוד פחות משבועיים, לאחר המפולת בבורסה גם אם תהיינה המלצות למיסוי המניות תהיינה להן אפקט אפסי בהתחשב שמחזור הבורסה ממוטט. בשבוע הבא עשוי אולי להרשם תיקון טכני קל אך גם זה מוטל בספק. מחזורי עיסקאות באים נרשמו אתמול במניות דיסקונט השקעות, הנכסים. נראה שסוף השבוע הקרוב ישמש לרבים מהמקורבים כעת ללקק פצעים ופסק זמן לחשיבה.

סיפורי השבוע – הסנה, יונידרס, שכתר

סיפור השבוע בבורסה התמקד בעצם במגמה השלילית הנזה ששררה במרבית ני"ע בבורסה. מבין המניות ניתן לאתר סיפורים בולטים מעט יותר במגמת השחיקה שלהם. מניות חברת הסנה נסחרו בתאריך 31.12.78 בשער 264, אתמול עמד שער הסנה על שער 164 נקודות לערך. בסך הכל ירד שער מניית הסנה בחודש ושבוע לערך בשיעור של כ-40% לערך. אין ספק שמניית הסנה סבלה מפרשת "התבראושיות" ומהשמועות על מאבק שיצביע על המסר ניכר. חברת יונידרס הנפיקה לציבור לפני זמן קצר, מחיר המניות שנקבע בהנפקה עמד על 440 הנקודות. החברה נמצאת במסגרת הרשימה המקבילה. אתמול עמדו מניות יונידרס בשער 269 נקודות תוך מחזורים נמוכים [illegible] שלא איפשר למזמיני ההנפקה למכור את מניותיהם [illegible] מוכרים בלבד במניותיה, לחברת שכתר הון עצמי שלילי ומניותיה ירדו במהלך שנת 1987 ומתחילת 88 בשיעור של 90% לערך. בניגוד לסיפורים השליליים הללו בלטו השבוע לטובה מניות דנבאר המסלול. והבורסה אבן פיוכנר בתחילת השבוע מאותם נאים במיוחד שהציגו על רווחיות גבוהה. גם בבורסה חלשה נמצאו עניין קונים למניות טובות ואכן שעריהן עלו.

סיכום השבוע – נשחקים בלבד

השבוע ההולך בבורסה עמד בסימן המשך שחיקת השערים הורה שהחלה מתחילת חודש ינואר. האכזבה משוק המניות הפכה לנחלת הכלל בבורסה, הצעים מתמשכים ואף גבוהות לבליעת המגמה השלילית אפיינו את מהלך ימי השבוע. רכישות מצד בעלי עניין ואו מחירים אטרקטיביים למדי במניות רבות לא עזרו במאומה לבליעת הירידה המתמשכת בבורסה. במהלך השבוע נשמעו טענות רבות כנגד קרנות הנאמנות שאינן מנסות לייצב את השוק תוך השקעת משאבים כספיים קטנים עד שוליים. קרנות הנאמנות זכו להצעים יומיים קבועים ותשואתן במהלך חודש ינואר עמדה על 15%– לערך בממוצע הקרנות המתמחות במניות. רכישות מצד בעלי עניין ומקורבים בלטו במניות רבות, ראוי להבין שרכישות אלה מתבססות על שווי כלכלי השקעה לטווח זמן ארוך עד בינוני ולפיכך בעלי העניין אינם משקיעים בעצירת הירידות אלא בזמן ארוך ונוח במידת האפשר לביצוע רכישות זולות. אין ספק שבשוק הנוכחי קיימות "מציאות" של ממש בהתבסס על קריטריונים כלכליים טהורים. תופעה זו אינה מביאה להתגברות העניין הציבורי במתרחש בבורסה והציבור מדיר רגליו באורח בולט מאפיק השקעה זה. נראה בעליל כי בבורסה ישנה הקצנה מסויימת, בעת העליות טיפסו שערי המניות באורח תלול יותר על המידה ובעת הירידות הנוכחיות מקבלת ההקצנה אופי שלילי קיצוני במיוחד. אין ספק שבהמשך תהליך ההקצנה למטה יתחילו מקורבים לגלות שוב עניין במתרחש לאור רמות המחירים. קשה רק לנחש באיזה שלב תחל התעניינות זו והאם הדבר יביא אולי לבליעת המגמה השלילית.

במהלך השבוע התמנה שבירה נוספת בקרב מעגל הפעילים ומנהלי התיקים, ציבור זה העדיף בחלקו השבוע לצאת מהמשחק הבורסאי ולהמתין בצד להזדמנויות טובות ובטוחות יותר לחזור לבורסה. באוירה הכללית העכורה הקודרת בבורסה נרשמו השבוע מעט לקרן זוית "הנאשמים" הקבועים באחרונה. בבורסה כוועדת שישינסקי, המסחר במשתנים, והרשימה המקבילה, ושדה נוספת של סיבות ידועות. אין ספק שגורמים אלה ואחרים תרמו לאוירה הקשה במניות, אך הסיבות המבריקות היו בידוע העדר ציבור וחוסר מנהיגות מצד גורם בורסאי גדול כלשהו במהלך ירידות השערים.

הודעות מהבורסה

איילון ביטוח – רוחמי לוי רכש בבורסה 38857 ע.נ. מניות איילון בשער 105 נקודות.

גבים – חברת נכסים ובנין רכשה מחוץ לבורסה 12000 ע.נ. ממניות גבים 5 בשער 2790 נקודות.

[illegible]

* הכותב מנהל תיקי השקעות

משתנים

שם נייר	מספר עסקות	שער משוקלל	שער פתיחה	שינוי באחוזים	מחזור כללי
הבינלאומי	8	5412	5495	-2.99	2868.0
הפניקס	13	165.00	168.50	-8.84	50862.0
כלל-סחר	6	359	366	-3.23	10145.0
שופרסל ב	8	8432	8517	-1.00	2216.0
דלק ב	15	1902	1907	-2.26	16930.0
אפריקה-1	3	26372	26647	-4.00	171.0
אורים	6	806	808	-2.37	12031.0
נכסים ובנ'	7	2274	2263	-1.52	22568.0
השקעות הפ'	6	54422	55821	-2.75	163.0
כלל-בריג'	2	616	610	-4.05	4326.0
עלית		10975	10975	-3.00	153.0
שלמה ב	2	550	553	-.54	2500.0
קופסאר פו	4	3439	3447	-1.49	3293.0
אלרון	6	182601	182601	-1.75	90.0
טבע	9	6673	6777	-3.75	2626.0
ים המלח	15	2102	2134	-3.49	9347.0
פטרוכימים	12	726	735	-2.02	21610.0
נייר חדרה	11	232688	235694	-3.25	76.0
מקורית		11145	11145	-.25	60.0
כלל תעשיות	9	187.50	190.00	-4.58	54655.0
אי די בי פ	5	5403	5417	-3.26	7112.0
אלרון ע"ש	5	755	755	-4.31	10865.0
הכלישר"ז	15	3296	3305	-3.26	6087.0
דיסקונשקעות	25	1781	1772	-1.49	49875.0
כלל ישר"ם 10	13	981	986	-2.49	37564.0

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
כללי א' ל-89	220580	1.0			+49.0
כללי סוג ל-89	54790	203			+231
אדנים 0.1	26485				-18.0
לאומי משכנתאות ש	6908	23.0			+15.0
לאומי משכנתאות מ	7050		-119	-1.7	-30.0
כרמל ש	4951	50.0	+15	+.3	+150
כרמל שה 1	4510				+308
פיתוח ובנין 1ש"ח	1850	660	-40	-2.1	-831
משכן ב ש	3210	200	-70	-2.1	-381
עצמאות 0.1	16950	10.0	-150	-.9	-20.0
בינלאומי למשכ' 1	6658	101	-80	-1.2	-101
טפחות בכבנ ש	21000				-33.0
טפחות רג ש	20690	10.0	-100	-.5	-20.0
טפחות שה 2	5680	1000	-20	-.4	-1376
עשר 1.0	— הפסקת מסחר —				
עשר 5.0	— הפסקת מסחר —				

מוסדות מימון

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
שילטון א 1ש"ח	685	3195	-22	-3.1	-3056
הלוואות מבנ א	— לא נסחר —				
הלוואות מבנ ב	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	10250	50.0	-50	-.5	-50.0
פתוח תעשיה מבנ	— לא נסחר —				
פת תעש בכ ג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ גג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ ד	— לא נסחר —				
פת תעש בכ דד	— לא נסחר —				
מימון בכבנים 5.0	996	3426	-30	-2.9	-3629
תיירות בכ	— לא נסחר —				
כלל ליסינג א 0.1	22350		-550	-2.4	-50.0
כלל ליסינג ב 0.5	20500	200	-400	-1.9	-220

ביטוח

שם המניה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב%	ביקוש/היצע
איילון בטוח 1ש"ח	105.0	2500			-1500
אריה ביטוח 1ש"ח	121.0	3614	-1.0	-.8	-1024
אירופ 0.1	1444	212	-26	-1.8	-2212
אירופ א 0.5	1015	1505	-10	-1.0	-1605
בטוח מסנה 1ש"ח	312	310			+690

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5028.69	4954.77
אביקה	406.84	398.87
אגד	262.30	257.28
אגם	102.67	100.65
אדיר	1730.23	1707.71
אדם	152.57	151.06
אופיר	161.10	160.83
אור	433.58	429.60
אורין	135.79	133.10
אורלי	288.16	286.03
אורן	796.38	781.44
איל	5253.46	5131.65
איתים	5494.72	5382.07
איתן	725.86	760.65
אלון	687.26	626.24
אלמוג	684.28	670.95
אקליפס א	102.44	101.07
אקליפס ב	97.18	94.91
אקליפס מ	85.30	88.26
ארז	292.70	287
אש	129.13	128.32
אשל	185.93	182.33
אתגר	82.05	80.49
אתרוג	254.84	252.37
בדולח	151.48	150.06
ברוש	498.90	489.37
ברק	455.37	448.39
בקעה	317.20	314.91
גביש	1511.09	1500.83
גבע	113.98	112.50
גורן	451.76	443.22
גיא	103.34	101.82
גיל	3191.99	3129.91

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
גלית	649.45	641.75
דוברנך?	335.43	332.14
דוכיפת	488.93	479.59
דולב	248.56	243.48
דורון	1567.36	1538.61
דותן	269.70	264.79
דליה	579.30	569.78
דרור	312.85	307.11
דקל	538.82	532.87
הדס	375.40	370.07
הילה	405.42	401.64
הוד	553.11	545.97
זהבית	2053.63	2801.20
זוהר	109.18	107.56
זיו	134.61	132.62
זמיר	425.47	417.19
חוחית	164.51	160.88
חליפין	145.88	143.46
חלמיש	216.16	214.72
חן	150.22	149.62
טופז	113.30	112.24
טל	6374.19	6301.04
יובל	458.70	449.88
יהלום	159.42	757.91
יסמנות?	358.85	355.85
ישרה?	449.37	440.76
כוכב	284.81	280.25
כחל	133.88	130.79
כלנית	634.69	624.14
כספית	264.99	263.10
כרמל	—	—
כתר	1286.26	1188.21
להב	4667.48	4576.37

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
למשקיע	129.14	127.62
לפיד	334.25	327.68
לקס?	1905.59	1890.59
לשם	379.44	376.96
מגדל	1379.71	1353.46
מבטח	3983.86	3949.05
מגן	259.65	255.94
מכמן?	3735.31	3702.64
מור	1534.49	1512.71
מורן	852.81	844.77
מכמ?	25188.52	24799.63
מיבר?	1046.39	1026.41
מכלול	91.92	91.82
מעוף	4460.35	4376.40
מעיין	767.95	753.76
מקשה	385.85	383.29
מרווח	125.45	124.97
מרום	1366.26	1340.96
נתה?	146.22	144.85
נטיף	255.30	253.60
נטע	450.02	443.25
נילי	132.21	130.27
סביון	639.47	628.59
סגולה	138.86	137.84
סלע	375.86	373.37
סנונית	539.48	528.90
סהר	369.38	362.99
ספיר	175.45	175.00
עדיף	349.68	343.10
עדית	712.90	706.00
עידן	486.28	479.21
עמבר?	113.44	112.42
ענת?	2342.41	2324.85

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
עשרוני	505.27	495.45
ערמון	131.35	128.90
פיא	1549.29	1538.15
צבר	552.62	541.54
צפית	465.00	451.87
צוק	127.37	126.87
צמיד	1122.46	1113.42
צבירה	511.57	504.15
צברת?	146.68	145.62
קלע	162.97	162.36
קשת	108.68	101.65
רותית?	17576.97	17427.74
רימון	133.48	133.25
רקפת	842.78	829.47
רשף	419.43	410.86
שביט	454.58	445.80
שהם	348.52	345.36
שחף	103.59	101.58
שירה	438.31	435.12
שמיר	405.98	403.11
שנהב	668.12	658.89
שסק	665.60	652.74
שקד	188.59	184.91
תאנה	237.32	235.07
תדהר	484.65	482.14
תדירים	550.81	544.29
תנופה	102.25	101.46
תפוז	251.95	247.10
תפוח	197.15	195.81
תרשיש	114.42	113.48
תשרי	531.98	527.75

בלום — קאנצ'לוטי; מנסדורף — קאנה היום בפתיחת גביע דייויס

גלעד בלום, המחבט מספר 2 של ישראל, יערוך היום באולרטו את הופעת הבכורה שלו בגביע דייויס. הוא יפתח בשעה 11 בבוקר את ההתמודדות נגד נבחרתה של איטליה, במסגרת הבית העליון, כשיתמודד נגד המחבט השני של האיטלקים, פרנצ'סקו קאנצ'לוטי.

הישראלים היו בוודאי מעדיפים שאת המשחק הראשון ישחק דווקא האלוף עמוס מנסדורף, שסיכויו לנצח עדיפים, אולם גם כך אי אפשר לטעון שהגורלה לא האירה לנו פנים. גלעד, בן ה־21, החובט ביד שמאל אמנם מדורג אחרי יריבו האיטלקי בדירוג העולמי (74), אולם אם יהיה בכושר, כפי שהפגין באימונים, אפשר להאמין ביכולתו לנצח.

המשימה העיקרית תוטל כמובן על מנסדורף, המחבט הראשון של ישראל, שיתמודד עם מקבילה, האיטלקי פאולו קאנה. מנסדורף מדורג אמנם כ־20 שלבים לפני האיטלקי בדירוג העולמי, אולם יתרון זה עלול להמחק לאור העובדה, שהאלוף הישראלי אינו מורגל לשחק על מגרשי חימר האיטיים יחסית.

שלמה גליקשטיין הוותיק, בן ה־30, במאזנו רשומים 44 משחקי יחידים בגביע דייויס ב־12 השנים האחרונות, יעדר לראשונה ממשחקי היחידים. הוא יסתפק בהופעה במשחק הזוגות מחר, יחד עם שחר פרקיס, שגם הוא נעדר לאחרונה ממסגרת זו, בגלל סיבות רפואיות. השניים יתמודדו נגד קאנה והצעיר בן ה־18 דייגו נארגיסו, שהיה אלוף וימבלדון לנוער אשתקד.

ביום ראשון תושלם ההתמודדות, כאשר קאנה יתמודד נגד בלום וקאנצ'לוטי נגד מנסדורף.

שמירה הדוקה של המשטרה האיטלקית תהיה מסביב למגרש, למניעת הפגנות של מפלגת שמאל איטלקית, שהודיעה על כוונתה להפגין היום לפני פתיחות המשחק. בהפגנה עשויים לתמוך מאות סטודנטים והיא תהיה נגד האלימות הישראלית בשטחים.

המנצחת במפגש, אותו ינהלו שופטים מאנגליה, תשחק בסיבוב הבא נגד המנצחת במשחק בין הודו־יוגוסלאויה.

משחקים נוספים שיערכו בסוף השבוע: שוודיה — נירוזילנד; צ'כיה — פארגוואי; מקסיקו — אוסטרליה; שוויץ — צרפת; מערב־גרמניה — בראזיל; דנמרק — ספרד.

איטליה — אחת מארבע הנבחרות שלא נשרו מעולם מהבית העליון

מאת שבח בן־גבריאל

נבחרות הטניס של ישראל ואיטליה יפתחו היום דף חדש, כאשר יתמודדו, לראשונה, במסגרת משחקי גביע דייויס. המשחקים יערכו על משטח החימר "בעיר" באולרטו. במסגרת נבחרת זו של המשחקים — הבית העליון של המפעל — מופיעות 16 נבחרות בלבד.

איטליה היא אחת מארבע הנבחרות, שלא נשרו מעולם מהבית העליון מאז הפעלה שיטת המשחקים החדשה בגביע דייויס ב־1971. לאיטליה חסר היום כוכב עליון בדמותם של ניקולה פיאטרנג'לי ("קפטן" הנבחרת מזה שנים ופעמיים המבצה ברולאן־גארוס), אדריאנו פנאטה, שהוביל לנצחונה את גביע דייויס בנצחונה בגמר ב־1976 על צ'ילה 4:1. האיטלקים הופיעו חמש פעמים נוספות בגמר ונוצחו ע"י אוסטרליה (1960, 1961, 1977), ארה"ב (1979) וצ'כיה (1980).

הטניסאי האיטלקי הבכיר הוא פאולו קאנה בן ה־23 (גובהו 1.80 מ'), המדורג 44 בעולם, הרחק מהאלוף הישראלי עמוס מנסדורף, 21 בעולם. שני הטניסאים נפגשו כמה פעמים והמאזן מורה על שני נצחונות לכל אחד. קאנה נטל את מדליית הארד בטורניר הראווה באולימפיאדת לוס־אנג'לס בשעה, שמנסדורף נוצח כבר בסיבוב הראשון.

נשקו החזק של קאנה היא מכת "מתה" את איוואן לנדל, כשהוליך 1:2 במערכות בטרם הופסק המאבק בגלל גשם. כשחודש הקרב, הצליח לנדל להפוך הקערה על פיה.

המחבט השני הוא פרנצ'סקו קנצ'לוטי בן ה־25, שדורג ב־1985 במקום ה־21 בעולם, אך התדרדר כעבור שנה למקום ה־242. בשנה שעברה התאושש קנצ'לוטי ודורג 87, לפני גלעד בלום (139). עם זאת, במשחקי היחידים באולרטו ייצג את איטליה דווקא קלאודיו פיסטולסי, המדורג 97.

מנסדורף התמודד עם קנצ'לוטי לפני וחצי שנה ביוהנסבורג הגבר עליו בשלוש מערכות. קנצ'לוטי מצטיין בחבטות הגישה ובחבטות כף היד והוא נחשב מומחה על מגרשי חימר. [illegible]

בסגל האיטלקי נכללים גם מאסימיליה נרדוצה (158), בנובנה לא קלוקה פוצי (154) ואלוף הנוער של וימבלדון דיאגו נרגיסו (197). במשחקי הזוגות עשוי קאנה לשתף פעולה עם סימונה קולומבו.

האיטלקים נוצחו אשתקד בסיבוב הראשון ע"י שוודיה 3:2 וניצחו בקושי את דרום־קוריאה בסיאול 2:3 במשחק ההישרדות בבית העליון. המאזן האיטלקי מאז ראשיתו של המפעל ב־1922 מורה על 79 נצחונות מול 13 הפסדים ביתיים. גם מאזן משחקי החוץ חיובי — 40 נצחונות לעומת 36 הפסדים.

פרנצ'סקו קאנצ'לוטי
קריר אלכסונית קטלנית. באמתחתו נצחונות על כמה מטובי הטניסאים בעולם. ביניו אשתקד, בווימבלדון,

אולימפיאדת החורף - קאלגארי 88

נציג הפיליפינים למד את תורת הגלישה מעיון בספרים

מאת שמואל טל

כאשר יתייצבו ב־13 בחודש נציגי 57 מדינות לטקס הפתיחה של משחקי אולימפיאדת החורף באיצטדיון "מקמהון" בקאלגרי, קנדה, יהיה שם גם ריימונד אוקאמפו, נושא הדגל והנציג היחיד של הפיליפינים במשחקים.

נציג בודד של מדינה במשחקים אולימפיים אינה תופעה חדשה. מי שעוקב אחרי האולימפיאדות זוכר ודאי מקרים דומים בעבר. אבל כאשר נציג המדינה הוא ספורטאי, שראה בפעם האחרונה את ארצו לפני 24 שנה, זה כבר מתחיל להיות מעניין.

ועוד יותר מעניינת העובדה שאותו נציג, ריימונד אוקאמפו, שלמד לגלוש רק לפני שנתיים באמצעות ספרות מקצועית, היה צריך לשכנע את ממשלת הפיליפינים והועד האולימפי של אותה מדינה, שהוא עונה לכל החוקים והתקנות המאפשרים לספורטאי לייצג את ארצו למרות שאינו מתגורר בה כבר כמעט שנות דור.

הודיו של אוקאמפו היגרו ממנילה לארה"ב לפני 24 שנים, כאשר בנם היה בן 10. מאז הצליח הנער לגדול ולפתוח חברת למחשבים בבלמונט, עיר קטנה בדרומה של סן־פרנסיסקו. אבל מסתבר שלא שכח את מולדתו וכשניתנה לו ההזדמנות החליט לעשות משהו בשבילה.

הרעיון ליטול חלק במשחקי החורף בקאלגרי נולד אצלו לפני ארבע שנים, אחרי אולימפיאדת סאראייבו. הוא הכיר גולש בשם ג'ורג' טאקר, אף הוא תושב ארה"ב שייצג את פורטוריקו. "אם הוא יכול — אמר לעצמו — גם אני יכול".

הוא החליט לקחת את העסק ברצינות. מילא את חדרו בחומר קריאה מקצועי אודות הגלישה, רכש סרטי וידאו של משחקי 1980 ו־1984 ואחר־כך עבר לאימונים מעשיים. בחורף שעבר עשה את צעדיו הרציניים על השלג בתחרות בלייק פלאסיד וסיים שם במקום ה־30 באחת התחרויות. הוא הצליח להקדים כמה גולשים, אחד מהם אותו טאקר, נציג פורטוריקו.

ליצור קשר עם הועד האולימפי הפיליפיני כדי לקבל את האישור לייצגם במשחקים. חילופי השלטון במנילה עוררו חששות בליבו, שבקשתו תרחק לקרן זוית. ואמנם, התשובה הראשונה שקיבל היתה שלילית. אולם הוא לא נואש, המשיך ל"הפגיז" את כל המוסדות במכתבים ובמברקים. בסופו של דבר, העקשנות השתלמה והשתתפותו של אוקאמפו במשחקי קאלגארי אושרה.

מכאן ואילך השקיע עצמו בהכנות. הוא הוציא מכיסו 20,000 דולאר לרכישת ציוד משוכלל והפסיק זמנית את עבודתו לטובת אימונים. "אבל מהו כסף לעומת הכבוד לייצג את ארצו".

בן זמנית פנה לקונסוליה הפיליפינית בסן־פרנסיסקו וביקש

"הידי" ו"האוידי", הסמל הרישמי של משחקי אולימפיאדת החורף בקאלגארי

החכ"ים שתמותיבה לתקשורת

באורה של קרנבל הבינזאוו המפתיע של הל"כ חיים (עבדול ג'באר) רמון, גברה נבחרת הכדורסל של הכנסת על נבחרת גלי צה"ל בנקודה 23:24. שתמנו לתקשורת את השה התנאה בכה הכ"ים שהיו בקהל אבל לא העיזו להתערטל, שמא יחזו במרשמותיהם. לשותפיו היו אחרים שהעזו כמו למשל דוד (ביבי) גורילה מגן או דן (המכש תיכון יחד עם פנחס (ביבר) גולדשטיין ומיכה (גינג'י) רייסר.

הקהל "רזה" בשחקנים, התפקע מצחוק לנוכח מחולי הכוכבים של שתי הקבוצות, שרק בזה ושלה דימויים מיסיבות הכנסת. אולם הספורט של האוניברסיטה בת"א היה מלא בכל "ההוראה", כאשר היריד (מיל) של הכנסת מנחם סביזור מבריך את פיקודיו לשעבר חורק את כדור הביניים. סבידור החזיק בתואר כפול גם כ"דך לי"כ שכל הכבשות המשחק היו קודש להיילים.

ואחרי "הנצחון המוחץ" על נבחרתו של נחמן (קפטן) שי ובהל"ד רן (כבאה) שילון והיי (אלחוש) רשף — באה הכרזה של רמון: מטעה רק נצחונות והצהרת־צירוף של גולדשטיין: שלא יהלל בבן יהוה!

חיים רמון נאבק על כדור גבוהים משורר מגן "בושף בשרופי" (צילם אריה קפר)

נבחרת הכנסת: משמאל לימין: רמון, וייסר, מגן, גולדשטיין, שלומא, תיכון, רן כהן, חשר משה קצב

העדרות שחקני הנבחרת תפגע ברמה הכללית של המשחקים

מאת ברוך דגון

הליגה הלאומית בכדורגל תעצור היום ומחר את מירוצה ותפנה מקום למפעל־הבת, גביע הטוטו. המחזור הראשון של גביע הטוטו יאפשר לקבוצות לנוח למשך שבת אחת, להחליף בה ולהיערך בכוחות מחודשים להמשך המאבק על הכתר הלאומי.

גביע הטוטו, למרות שמעורבים בו סכומים גבוהים למצליחות, אינו מעורר עניין רב. האשמה היא, בראש ובראשונה, בקבוצות עצמן, שרובן לא מתייחסות ברצינות למסגרת זו, משתפות את שחקני הספסל ומעלות הרכבים מטולאים. הקהל, מסתבר, תפס את הרמז ובשנים קודמות הותיר את היציעים חשופים.

הזינוק של גביע הטוטו לא יעורר, איפוא, מורש התעניינות כלשהי. העובדה, כי כל שחקני הנבחרות הלאומית ייעדרו, על־פי החלטת המאמן הלאומי, מהמשחקים תוציא את שארית העוקץ, שנותרה להם. התוצאות יהיו, כנראה, מקריות ולא יבטאו תמיד את יחסי הכוחות האמיתיים של הקבוצות.

אף שמדובר במפעל של נציגות הליגה הלאומית, יצטרף למאבק תיגבור נכבד מהליגה הארצית. כדי

טוטו לאומי

להשלים את המסגרת ל־16 קבוצות (ארבעה בתים של ארבע קבוצות) הועלו שתי מוליכות הארצית, הפועל ירושלים והפועל חיפה, בדרגה וישתתפו במשחקים הלאומיים.

בבית א' תארח בית"ר ירושלים את בית"ר ת"א בקרב משפחתי. ירושלים תחסר "אסים" כמו מלמיליאן ואבי כהן ואילו "האחות" התל־אביבית תוכל להציב הרכב מלא. במשחק הליגה האחרון ניצחה ת"א והיא גם הפייבוריטית לרשום נצחון ראשון בגביע.

במשחק השני בבית תארח שמשון, מחזיקת הגביע, את מכבי חיפה. מסורות שמשון יעדרו כמה שחקני נבחרת, אולם הפגיעה בהרכב תורגש בעיקר אצל חיפה, ששחקניה מהווים נדבך חשוב במדי הנבחרת. שמשון נראית עדיפה.

בבני־יהודה והפועל חולון, שסיימו את משחק הליגה בתיקו אפס, ישובו ויתמודדו בשכונה. לשני המאמנים תינתן אפשרות להריץ שחקנים צעירים. תיקו יהווה ביטוי נאות ליחסי הכוחות.

המשחק השני בבית ב' יהיה, אולי, המעניין ביותר — "דרבי" פתח־תקוואי. השוער המכבי קופי פביאן וצמד שחקני הפועל בנבחרת, ניר לוין וניר אלון, ייעדרו, אך היוקרה והיריבות יהוו הבריח למחליפיהם. הפועל טובה יותר ומועמדת לנצחון.

מכבי ת"א, שלא ניצחה בתקופת בשחקי הליגה האחרונים, תתקשה לעשות זאת גם מול הראשונה בארצית, הפועל ירושלים. הירושלמים ישחקו בשאפתנות רבה כדי להוכיח, כי יהיה להם מה לומר בלאומית בעונה הבאה.

מוליכת הליגה הלאומית, מכבי נתניה, היא הפייבוריטית בבית ג' והיא תפגוש צעד ראשון למימוש התחזית על חשבונה של הפועל באר־שבע.

אם יכשירו כדורגלני הפועל חיפה את סביתתם, תוכל הפועל לה להתהדר היטב בבגרסה עם שחקני הנוער החיפאים. הרכב בלא של חיפה יאזן את הכוחות.

הפועל כפ"ס והפועל ת"א יגהלו קרב צמרת באווירה רגועה. צפוי מאבק נאה ושקול לברכת שיתופם של שחקנים צעירים.

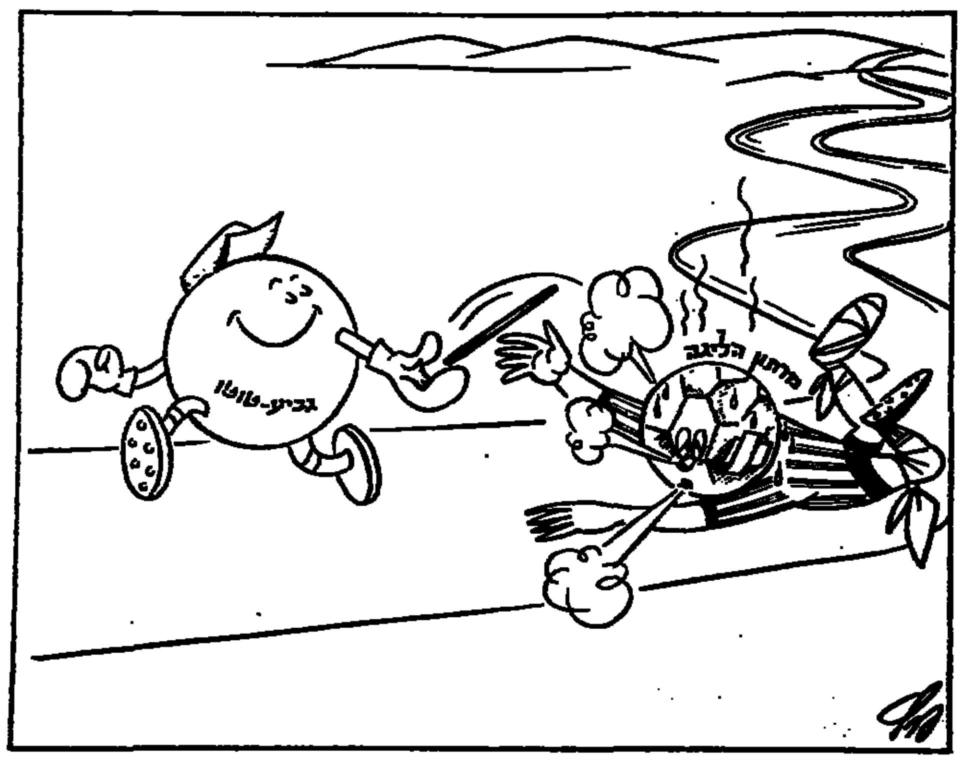

חצי מחזור בגביע הטוטו בארצית יערך כבר היום

מאת שמואל טל

בתוצית משחקי מחזור הפתיחה בגביע הטוטו של הליגה הארצית, יערכו כבר היום אחה"צ. המתכונת השנייה תושלם מחר. בגביע הטוטו בארצית ישתתף השנה 12 קבוצות בלבד. שתי הראשונות — הפועל ירושלים והפועל חיפה — הועלו ביתה וישחקו במסגרת הליגה הלאומית.

משחקי בית א' יהיו היום. ביבנה תארח מכבי המקומית את הכה ר"צ. למרות תוצאות מחזור הליגה בשבת החולפת, נראית יבנה הביתית כמועמדת לנצחון. המשחק השני בבית זה יפגיש את הפועל חדרה ומכבי רמת־עמידר. יחסי הכוחות בין השתיים הצדות שיש לאורחים משכנת הפרבר הרמת־גני בליגה.

טוטו ארצי

מבטיחים נצחון קל למארחים.

המפגש השלישי היום, יהיה בין השכונות, מכבי יפו והפועל בת־ים. השתיים התמודדו החודש כבר פעמיים. המאזן מורה על נצחון לכל אחת מהן. היום צפוי מפגש שקול, עם יתרון קל למארחים היפואים.

הבית השני יושלם מחר, כשה שהפועל טבריה, השלישית בטבלה, תארח את הפועל עכו, סוגרת אותה. כל תוצאה, להוציא נצחון גבוה לנציגי עיר הכנרת, תהוו כהפתעה מרעישה.

שני משחקי בית ג' יהיו מחר. בנתניה תארח בית"ר המקומית, במשחק מוקדם לפגוש הלאומי בין מכבי נתניה והפועל באר־שבע, את צעירי הפועל ר"ג. הרמת־גנים טובים יותר והם המועמדים לנצחון, אולם גם תיקו סביר. הפועל יהוד ומכבי שעריים יתמודדו במשחק השני בבית זה. שתי הקבוצות בקו עליה וצמודות בטבלה, לפיכך צפוי להתפתח משחק שקול עם יתרון קל למארחים, בזכות הביתיות.

הכדורידנים יוצאים היום למשימת העליה לדרג ב'

מאת שמואל קלינר

[illegible] היום לפורטוגל — שם תיפתח אליפות העולם לנבחרות דרג ג'. 15 כדורידני הנבחרת עומדים לצאת היום בתקוה במוטה לסיים את הטורניר כאלופים, או לכל הפחות כסגנים, בתנאי הכרחי לעלות לדרג ב' של הנבחרות.

"הנבחרת הוכנה כדבעי ויש לי כל הסיבות להאמין שהכדורים יוכלו לעמוד במשימה שהוצבה בפניהם", אמר המאמן איגור ביאליק. במשך חודשים ארוכים קיימו השחקנים אימונים יומיים וכן השתתפו בטורנירים רבים. רק בחודשים האחרונים יצאה הנבחרת לחו"ל 3 פעמים והיו כבר מי שהתגברו על חשבונם של ה"טוריסטים" בכדוריד והישוו אותם אפילו לשר התיירות, המרבה לחלק את זמנו בין ישראל לחו"ל.

בין השאר בחנה את עצמה נבחרתנו במשחקים מול יריבות שעימן תחזור ותתמודד באליפות הנוכחית. בנוסף לכך אירחה ישראל בשנה שעברה את טורניר הכדוריד הגדול ביותר "טורניר האביב" וגם כאן יכולנו לאמוד את יכולתנו במבחנים מול חלק מיריבותינו בפורטוגל, כמו איטליה, שעימה נתמודד בבית המוקדם (ניצחנו אותה על חודו של שער) והולנד (ככל הנראה יריבה בשלב הבא של האליפות), שעימה סיימנו ללא הכרעה.

בעוכרי הנבחרת היתה גם מכת פציעות, ששיבשה לעיתים את ההכנות. אבל אין ספק שהתלכיד הנוכחי מורכב אכן מ־15 הכדורידנים הטובים והמוכשרים של ישראל בשנים האחרונות.

צריך גם לזכור, כי בשנתיים האחרונות בוצע בנבחרת שידוד מערכות רציני וכוכבי הנבחרת דהיום הם צעירים כמו זיו קושניר, דוד עמר ודורון דיין. אלה יהיו לב הקבוצה, בתוספת שחקנים ותיקים ומוכרים יותר כמו ודה, ה"קפטן" דרוקר ואוסלנדר. חסר לנו בנבחרת, הענק השוער אהוד סלע, שנחשב עדיין לשוער בעל מעמד. המאמן קבע, כי השוער הוותיק (41) יהיה ב"היכון" ויהיה מוכן ליציאה בכל מקרה שאחד משני השוערים הראשונים של הנבחרת, סאמט או מלכה, ייפצע.

ישראל תפתח את המשחקים ביום א' בהתמודדות מול לוכסמבורג. בראה, כי הגורלה העירה לנבחרתנו את היריבה הנוחה ביותר וסביר, כי נוכל לעבור משוכה נמוכה יחסית זו בשלום. למחרת תתמודד הנבחרת הישראלית עם מארחת "הארגז", נבחרת פורטוגל, וכאן הרושם הוא, כי הסיפור יהיה שונה בתכלית. ראשית, פורטוגל נחשבת חזקה יותר מלוכסמבורג, ושנית היא ביתית. למרבה הפרדוכס, רואה המאמן ביאליק בגורם הביתיות חסרון. וכל כך למה? איגור ביאליק: "הקהל הפורטוגלי ידרע לקנאתו ובריגש תוחם והשוער שלו — דבר שבוודאי יהיו לו השלכות על משחק הנבחרת המקומית שתהיה ב'לחץ'. עובדה זו חייבת להיות מנוצלת ע"י ישראל, שבמשחק מאוזן, תוך ניצול הראש היהודי, תוכל להפיק את המירב מיתרון הביתיות של המארחים.

אם ינצחו כדורידני ישראל ב־3 משחקים אלה, הם יוכלו, קרוב לוודאי, לנוח על זרי הדפנה ולא יצטרכו להזיע שנה מעיניהם עד שתיודע תוצאת המשחק ביום ה' מול איסלנד. שני נצחונות, בוודאי ידרגו את ישראל באחד משני המקומות הראשונים בבית — דבר שיבטיח, ככל הנראה, עליה לשלב הסופי. ביאליק העלה על נס את העובדה, שגם מבחינת העיתוי קיבלה נבחרתנו תשורה: באופן ב־8 ימים נקיים רק 5 משחקים ואין הדבר כחזה עומס שאין לשאתו.

לסיאול אין אפשרות למנוע פיגועי טרור במשחקים האולימפיים

סיאול, 4 (ע"צ) הגנרל לואי מנטריי, מפקד הכוחות האמריקאיים בדרום קוריאניים, הכריז כי, לדעתו, כמעט לא תהיה אפשרות למנוע פיגועי טרור צפון־קוריאניים אפשריים, במהלך המשחקים האולימפיים שיהיו בקיץ השנה בסיאול.

"אין אנו מצויידים היטב כדי להלחם נגד הטרור, שכן הטרור לא ניתן לחיזוי", אמר הגנרל מנטריי בפגישה עם עתונאים. "כמעט אי־אפשר ללכוד בעוד מועד אדם אחד, או שניים, או קבוצה קטנה של אנשים, אם החלטתם נעשה והם מוכנים לסכן את חייהם", הוסיף.

הגנרל מנטריי אישר, כי ארה"ב תגביר את נוכחותה הימית האווירית בסביבות דרום קוריאה ותגביר את התצפיות על צפון קוריאה, כפי שעשתה בעת משחקי אסיה, שנערכו ב־1986 בסיאול.

הגנרל הוסיף, כי אין הוא סבור שתפרוץ מלחמה נוספת: "זה 35 שנים מנה איזון הכוחות מלחמה כזו. תוקפנות גלויה איננה מתקבלת על הדעת. יש לנו כוחות שאפשר להטיל עליהם את הלוחמה נגד הטרור, אולם דבר זה בתחום סמכותה של דרום קוריאה, שכן המשחקים האולימפיים הם עניין קוריאני. הדרום קוריאניים מסוגלים בהחלט לטפל בנושאים אלה".

הועד האולימפי הדרום־קוריאני הודיע מספר פעמים, כי הוא משוכנע שיוכל לדאוג לבטחון מול פעולות צפון־קוריאניות אפשריות, שמטרתן לשבש את המשחקים האולימפיים.

הצמרת האנגלית תשחק מחר בבית

מאת ג. שדרון

הצמרת האנגלית בשארית מחר בבית. לפיכך יש להניח שלא יחולו שינויים במיקום הקבוצות, גם אחרי המחזור ה־25. המוליכה ליברפול תארח את הסטוהם ותוסיף נצחון נוסף לאמתחתה, במסעה לביבוש כתר האליפות.

יצויין, כי ה"פטישים" מלונדון לא ניצחו ב"אנפילד" מאז שנת 1963. קשה להאמין, כי במיקומם הנוכחי בטבלה (14) יצליחו לקטוע את שרשרת הכשלון הליברפולית.

צעירי נוטינגהאם־פורסט, המפגרים ב־17 נקודות אחרי ליברפול, יארחו לנבחרת אחרת, צ'לסי, שגם היא בצרות ולא ניצחה ב־12 משחקיה האחרונים. מנצ'סטר יונייטד, המדורגת שלישית, תארח את מחזיקת הגביע, המודחת קובנטרי.

ארבע קבוצות, שהעפילו לסיבוב החמישי בגביע, יתמודדו בינן לבין עצמן. ווימבלדון תארח את ניוקאסל, בשעה שלוטון תארח את אוקספורד.

יתר המשחקים: נוריץ' — ווסט־פורד; פורטסמות — דרבי; קו.פ.ר. — צ'רלטון.

בסקוטלנד: אברדין תארח הריינג'רס

המשחק המרכזי בליגה הסקוטית יפגיש את אברדין עם האלופה, גלאזגו ריינג'רס, במגרשה של הראשונה. סלטיק, המוליכה, תארח את מאדרוול.

מכבי ת"א תתמוך בשינוי שיטת משחקי הגמר־סל

מאת משה כהן

במכבי ת"א מתייחסים בחיוב להצעה החדשה לשינוי שיטת משחקי הגמר־סל, אבל רק בשבוע הבא הם יחליטו סופית לגבי עמדתם.

יו"ר מחלקת הכדורסל של מכבי ת"א, עו"ד שמעון מזרחי, אמר אתמול: "ההצעה החדשה מעניינת ויש בה דברים חיוביים, כמו הכנסה בספית נוספת, אבל אני עוד צריך ללמוד אותה". מזרחי הדגיש, כי שיטת משחקי הגמר־סל הנוכחית מעוותת ויש בה מידה רבה של אי־צדק: "קבוצה שכל השנה מוליכה ללא עוררין, יכולה למעוד פעם אחת ולגמור את העונה", הוא הסביר.

בחירת המאמן ברורה

בינתיים, סוכם אתמול בפגישה בין שמעון מזרחי לבין איתן חפר על דחיית בחירת המאמן הלאומית לחודש נוסף. המועד החדש מהווה פשרה בין חודש פברואר לחודש מאי.

בקצה הכידון
ברוך דגון

הנחתה ישראלית מעל רשת אירופית

מחנה האימונים המשותף של הנבחרת הלאומית ונבחרת הנוער, שיערך בהונגריה בשבוע הבא, יהווה יריית זינוק לעונה בינלאומית עשירה בכדורעף. לצד ההופעה הקבועה ב"טורניר האביב" הכדורעף־אירופי לגברים ולנשים צפויים גם מבחנים קדם־אירופיים, מפעלים ידידותיים ומחנות אימונים ארוכים בישראל.

למעשה יהוו פעילות בשלושת החודשים הקרובים חמש נבחרות לאומיות. התכנית הבינלאומית תתרכז על פני פרק זמן מצומצם מאד ותיצור, כך מקווים ראשי הענף, מהמנוצם לאחר תרדמת החורף. המפעלים האירופיים יהוו מבחן כוחה לכדורעף הישראלי, שיעבור שידוד מערכות רציני בהרכב השחקנים ובשיטת הכנת הנבחרות הלאומיות. המטרה היא לבנות כוחות "מנים בינלאומית" רציניות לאחר דריכה במקום במשך שנים. הבודל להיקף הן הנבחרות הלאומיות של יוון ושוודיה, בעבר "בנר תוהים" אירופי קבוע ויריבות שקולות לישראל, וכיום מעצבות כדורעף - בין המובילות באירופה.

ההשתייכות הפורמאלית לאירופה מאפשרת לכדורעף הישראלי לתכנן לוח פעילות מלא וגדוש הודיים ארוכים בראש ולבניית תבניות אימונים בסדרות לנבחרות השונות. פתיחת בסך הבדול בפני הספורט הישראלי אף בעבידה אתגרים ספורטיביים רציניים יותר מבעבר ומאפשרת התמודדות והתחככות עם מעצמות־על של הענף. "הפתיחה ההונגרית" עשויה, אולי, להדרין את "הבעיקשים" ולאפשר להם צעד ראשון ברגל ימין.

הנבחרת הלאומית תמשיך להיות מודרכת בידי הצמד משה בקרמאיר כץ. המשימה העיקרית של הכבידים היא "טורניר האביב", שיהיה באפריל בשוודיה. יקדם לו מחנה אימונים בשבוע בהונגריה. הטורניר מהווה, למעשה, אליפות לאירופיות של בינלאומיות. זו המסגרת הטבעית של הכדורעף הישראלי. הבאאיבה לו בבוחית הרמה. כמה נבחרות מערביות עולות, אבכם, בינולהן על ישראל, אולם תחום המקום החמישי־שישי פתוח ויכול להיות היעד נאה לנבחרת הישראלית.

נבחרת הנוער, המאומנת בידי דוד כפרי, הסתתף בטורנירים בבלגיה ובלוכסמבורג, שימשו הכנה לקראת בשחקי הבית המוקדם של אליפות אירופה, שיערכו בפורטוגל בתחילת מאי. המשימה הפורטוגלית היא בבעם בלתי־אפשרית. לצעירים הישראלים אין סיכוי מעשי מול נפילי ברה"מ ויקשה עליהם גם להתביע נבחרת ספרדית תוססת. נצחון על פורטוגל יעשה לנבחרת את העונה שלה ויותיר בפיה טעם מתוק.

נבחרת הנשים, המודרכת ע"י נפתלי ולדינגר, תשתתף בטורניר בפורטוגל האחרון ב"טורניר האביב" ביוון. הסיכויים של הצעירות הישראליות הם תאוסדים לאור חוסר ניסיון. זו נבחרת בשלבי התגבשות ראשונים והמטרה היא להקנות להן היסוד.

את נבחרות הנערות מאמן "קפטן" הנבחרת הלאומית, יעקב הרשקו. הרשקו עושה צעדים ראשונים כמאמן לאחר שהוא קיבל לידיו את העתודה הנשית של הענף מתוך כוונה ליצור המשכיות יעיבנית טובה. המשימה של הנערות היא כיבוש אחד המקומות הראשונים ב"טורניר האלפים", שיתקיים בתחילת אפריל בגרמניה. אחר־כך הן ישתתפו בטורניר בוקרם לקראת אליפות אירופה, שייערך בהונגריה. תהיה זו "טבילה אש" ראשנית לנבחרות חדשה דווקא מול יריבות חזקות מהגוש המזרחי, הונגריה ורומניה. הבמשקים עם תורכיה ושוויץ קלים יותר.

גם נבחרות הנערים, המודרכת בידי יוסף גלזהברג, תיטול חלק ב"טורניר האלפים" מתוך כוונה להיאבק על הבכורה. כמו הנערות, המטרה של הנבחרת המקבילה היא להקנות ניסיון ו"לשפשף" את שחקני העתיד בטורניר בינלאומי.

גינזבורג החוזר לסגל הנבחרת

מוטי גינזבורג קיבל אתמול מסגה: השוער המואר צריך מחודש (ואחרי חלושת פביאן במשחק מול רומניה. זה כבר לא היה מסתירס) ופביה, כי יטול חלק, אולי, כבר בהרכב השותה של נבחרת המשנה מול מליה, ביום ב' בבפרי־סבא.

סגל הנבחרות יחל באימונים כבר ביום א' והמאמן מסר אתמול לפרסום שמות המוזמנים: שוערים: הדר, פביאן, שמיר וגינזבורג. שחקני שדה: אבי כהן (בית"ר), יגאל הלל, ניר אלון, פרסלני, ברייילובסקי, מלמיליאן, איזניר, תקוה, רוני רוזנטל, טבריה, אייזנברג, אלי כהן, סיני, קלינגר.

באימון ישתתפו, איפוא, 4 שוערים מבין 18 שחקנים. לאחר האימון, יודיע המאמן, מי מבין השחקנים יוזמן למשחק ביום ב' נגד פולין.

המאמן ביזיליף פירסם גם שמות השחקנים שיוזמנו למשחק ביום ב'. מבט חטוף מגלה שמתייצבים של ותיקים כמו אלי דריקס, מנשה שמעונב והאחים שמעון ויגאל מנחם, שיטלו חלק במשחק, אולי בכוונה לצרפם לסגל הבוגר.

לסגל זה, שימנה 18 שחקנים, לרבות שני שוערים, מופיעים גם שמות השחקנים הבאים: ליאור רוזנטל, יעקב הלל, מנשה סמעונוב, דן רבינוביץ, מאיר קרוש, מאיר ברשתי, יעקב שוורץ, רוני לוי, דוד בורדגה, שלומי עמר, ניר לוין, יעקב סגל ואפרים דוידי.

מחר האליפות במירוצי שדה

אליפות ישראל ה־27 במירוצי שדה תונוק מחר מאיצטדיון האתלטיקה בקיבוץ גבעת־חיים. בבוקר האליפות תעבור אליפות הבוגרים.

במאבק זה ינסה האלוף הנצחי, אריה גמליאל, לגבור על ה"אמריקאים", רב סרסר ויחזקאל הלישה, אשר הגיעו אתמול לארץ כדי להשתתף במירוץ.

המארגנים מצפים להשתתפותם של 300 אתלטים.

مكتز من الاحل

صكنا من الاهل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר ראשון ב דבר בבוקר

יובל גד בע"מ
ת.ד. 12 אשקלון 78100
טלפון 051-21611
דרושים
★ **מהנדס ביצוע**
בעל ותק של 5 שנים לפחות.
★ **מנהל עבודה בבנין**
בעל ותק של 10 שנים בעבודה קונבנציונלית.
נא לפנות בכתב לאגף כח־אדם לפי הכתובת הנ"ל.

לטמפו תעשיות בירה בע"מ סניף חולון
דרוש
מקדם מכירות
הכישורים:
ניסיון בניהול מכירות, רצוי בענף המזון.
השכלה 12 שנות לימוד (לפחות).
גיל 30–40.
נכונות לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות.
תושב גוש דן.
מועמדים מתאימים מתבקשים להפנות קורות חיים מפורטות בכתב יד למחלקת כח אדם. טמפו תעשיות בירה, רח' המלאכה 9 אזור התעשיה חולון
מיקוד 58850
– סודיות מובטחת –

להברה לביטוח אשראי בע"מ
דרושים
בוגרי תואר ראשון בכלכלה
או
מנהל עסקים
★ למשרה מלאה.
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית
03-664861

"אדם ואדמה"
דרושים
לפרוייקטים פרסומאיים
★ **רכזי מכירות**
נסיון מוכח בהפעלת צוות מכירה.
★ **מקדמי מכירות**
עדיפות לבעלי רכב ונסיון.
באזורים: ת"א, רחובות, ראשל"צ, אשדוד, אשקלון, נתיבות וב"ש.
אפשרות קידום לניהול סניף.
לפרטים טל' 08-522843 (איילה).

למוסד ציבורי בירושלים
דרושה
אם בית
לניהול דירת שרד
● הכישורים הדרושים:
הברת נשואי אירוח (כולל תפריטים והגשה); יכולת לנהל משק בית; יכולת לנהל צוות עובדים מצומצם; ידיעת השפות עברית, אנגלית – רצוי.
מועמדות העונות על הדרישות הנ"ל ובעלות נסיון מוכח, מתבקשות לפנות בכתב, בצרוף המלצות, לת.ד. 4638 ירושלים.

בילי אשטון
חברה בינלאומית לבגדי עור
דרושה
מנהלת מתפרה מנוסה
נא להתקשר
059-77605, 059-79631

חברה לעולים מבריטניה בע"מ
מחפשת עבודה לעולים:
1. **בן 24 מסקוטלנד, בוגר משפטים,** אוהב אלפן, פתוח לכל הצעה. הולכת לאו דוקא במשפטים.
2. **בת 27 משבדיה, בוגרת מינהל עסקים** ושיווק, דוברת אנגלית, צרפתית, שפות סקנדינביות, עברית הרמנית, באזור ת"א. לפנות לצביקה 03-265244

לחברת יצוא במרכז ת"א
דרוש/ה
עורך/ת מסמכי יצוא
בעלי/ות ניסיון
ידיעת אנגלית, כשפה, ידיעת עברית – יתרון.
א-ה 08.00–15.00
ו' 08.00–13.00
קורות חיים לת.ד. 534
ת"א עבור "עורך"
רק בעלי ניסיון קודם יענו.

לאולפן לבגרות דרושים
מורים
להכנת כיתות לבחינות בגרות בשעות הערב במקצועות: מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, תנ"ך, ספרות עברית, לשון, ביולוגיה, כימיה ואומנות, ידיעת העם והמדינה, והסטוריה.
רק מורים בעלי תעודת הוראה ונסיון בהכנת כיתות לבגרות מתבקשים לפנות: תל־אביב: 03-5460618, ירושלים: 02-222340, 20, חיפה: 04-641040, באר־שבע: 057-71690
– תנאים טובים למתאימים –

המועצה המקומית אריאל
לשירות הפסיכולוגי החינוכי באריאל
דרוש/ה **פסיכולוג/ית**
לחצי משרה
★ בעל/ת תואר MA, או לקראת סיום לימודים בפסיכולוגיה חינוכית/קלינית של הולנד.
★ עדיפות לבעלי נסיון קודם.
נא לפנות בכתב עד ה־15.2.88 בצירוף קורות חיים, תעודות קודם, למנהלת השירות הפסיכולוגי־חינוכי, מועצה מקומית אריאל ד.נ. אפרים – 44824 טלפון: 03-9366077
רון נחמן – ראש המועצה

למפעל כימי גדול באזור חיפה
דרוש/ה
מנהל
ביחידת אריזה ומשלוחים
הכישורים הדרושים:
★ השכלה מעל 12 שנות לימוד.
★ רצוי רקע כהנדסאי תעשיה וניהול עם נסיון בעבודה של מעל 8 שנים.
★ רצוי עבר של קצין בצבא.
★ כושר ניהול צוות עובדים ומנהיגות.
★ יכולת לקיים יחסי אנוש מעולים עם עמיתים וכפופים.
★ מהמועמד שיתקבל נדרשת מסירות לעבודה כולל שעות נוספות.
רק מועמדים העונים על הקריטריונים הנ"ל, מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף פרטים מלאים ונסיון קודם לת.ד. 4353 חיפה עבור מספר 2285 (מיקוד 31040)

לרשת זהב
החברה המובילה במתן שירותי דואר אלקטרוני ומאגרי מידע
דרושים
אנשי מכירות מעולים
הכישורים הנדרשים:
• נסיון במכירות (שנתיים לפחות)
• ידע באנגלית
• בעלי רכב
למועמדים המתאימים אנו מציעים:
● עבודה בעלת אתגר וסיפוק
● מסגרת חברתית נעימה
● אפשרויות קידום
לפרטים אנא פנה למלי 03-494444
סודיות מובטחת
רשת זהב
מקבוצת עורך – דפי זהב
רח' קהילת סלוניקי 7, תל־אביב
ת.ד. 24049, מיקוד 61240

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ
★ **פועלי ייצור**
★ **עובדי מחסן**
בעלי כושר בריאות תקין
לעבודה קבועה ב־2 משמרות בפ"ת
יש הסעות.
תנאים סוציאליים טובים
טל: 371419, 03-371465/70

הפניקס הישראלי
חברה לביטוח בע"מ
משרד ראשי: רח' לבונטין 30, תל־אביב 61000, טל. 03)620201)
למחלקת ביטוח חיים
דרושים/ות
1. בוגרי/ות תיכון
לאחר שירות צבאי.
2. פקידים/ות
בעלי/ות נסיון בהדפסה, או בקלדנות.
המתאימים/ות יוכשרו לעבודה במסגרת החברה.
על המעונינים/ות לפנות: לגילה, טלפון: 03-620242 לתיאום ראיון
— החל מיום א' —

האוניברסיטה העברית בירושלים
נוער שוחר מדע
למחנות הקיץ שיתקיימו בחודשים יולי־אוגוסט בשני מחזורים
דרושים/ות
א. רכזי מחנות:
★ נסיון בהדרכת נוער.
★ נסיון בריכוז מחנות קיץ.
★ כושר ארגון וניהול צוות מדריכים.
★ עד גיל 35.
★ רשיון נהיגה.
ב. רכז מחנה נוער מחו"ל:
★ נסיון בהדרכה ועבודה עם נוער מחו"ל.
★ כושר ארגון וניהול.
★ שליטה טובה באנגלית.
★ רשיון נהיגה.
ג. מנהלן/איש ארגון:
★ בעל כושר ארגון וניהול.
★ עבודה קשה ומאומצת.
★ יכולת לעבוד באופן עצמאי.
★ רשיון נהיגה.
ד. מדריכים חברתיים:
★ נסיון בהדרכת נוער.
★ עד גיל 30.
דרישות התפקידים:
★ השכלה תיכונית מושלמת.
★ לאחר שירות צבאי/לאומי.
★ יכולת עבודה בצוות.
★ נכונות לעבודה אינטנסיבית ומגוונת.
★ העבודה כוללת הכנה מוקדמת.
★ בחלק מהתפקידים תידרש שהייה במקום בכל שעות היממה.
★ השתתפות בסדנת מיון בחודש אפריל.
להצעת מועמדות יש למלא טופס בקשה בצרוף תמונה, במשרדי נוער שוחר מדע, האוניברסיטה העברית בירושלים, גבעת רם, בנין הפלנטריום, טל: 585475, 585346.

אלסינט
לחטיבת התחזוקה בחיפה דרוש
מהנדס חשמל / פיזיקאי
מס' משרה 92049
תאור התפקיד:
• תכנון אתרים ל- MRI (מכשיר הדמיה רפואי בעזרת שדה מגנטי) ולשאר מוצרי החברה, במסגרת חטיבת התחזוקה המופקדת על תחזוקת מוצרי החברה בארץ ובעולם.
• הכנת מפרטים טכניים הדרושים להקמת האתר.
• בנית תקנים ונוהלים להקמת אתרים בעזרת מחשב.
• עבודה בשיתוף עם אנשי פיתוח ומתכננים מתחומים שונים.
כישורים דרושים:
• פיזיקאי או מהנדס חשמל בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
• ידע בתחום שדות מגנטיים יתרון.
• נסיון בעבודה עם מתכננים מתחומים אחרים.
• שליטה מלאה בעברית ואנגלית (שפות נוספות - יתרון).
אנא פנה בצרוף קורות חיים, ת.ז. ומס' משרה למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
אלקטרוניקה בשרות הרפואה
פרסום שפי

למוסד ציבורי גדול בירושלים
דרושים
★ **רואה חשבון**
בעל נסיון מוכח של 5 שנים לפחות, בעל נסיון רב בניהול חבר עובדים.
★ **כלכלן בכיר**
בעל נסיון בניהול פרויקטים וידע רב בפיקוח על מערכות ממוחשבות, וכן נסיון רב בניהול צוות עובדים.
על המעונינים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 857 ירושלים, לא יאוחר מיום 29.2.88.

לחברה ציבורית בת"א דרוש
חשמלאי מוסמך
רצוי ידע בציוד מטבחי וקירור
פרטים בטלפון 03-336231
שלוחה 323

למוסד מחקר ופיתוח
דרוש
מנהל פרויקט פיתוח מערכת
הכישורים הדרושים:
מהנדס מערכות, עם נסיון של לפחות 5 שנים בניהול פרויקט פיתוח.
יכולת מוכחת בעבודה רב־תחומית כולל אלקטרוניקה אנלוגית וספרתית, מחשבים ומערכות הזנה, ומכניקה.
נכון להעברה לייצור.
★ ★ ★
אנו קובעים הכיסה ימים בסבוב ופקיעים מעדך הכשה בכל אזור הכרבן.
★ ★ ★
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים, נסיון בעבודה, רשימת ממליצים ומספר טלפון. ת.ד. 2030 רחובות 76120
– סודיות מובטחת –

למשרד אדריכלים
★ **אדריכל/ית**
לתכנון פרויקטים
★ **הנדסאי/ת אדריכלות**
למשרה מלאה.
טל: 03-248272

מנהל/ת חשבונות מנוסה
למפעל באזור התעשיה ב"ב
לפנות בצירוף נסיון מקצועי וממליצים אפשריים
ת.ד. 54048 ת"א 61540

רשות שדות התעופה בישראל
נמל תעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לתקופה מינימלית של שנה. לאחר שנת עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים בשנת הלימודים תשמ"ט).
תנאי הקבלה
★ לאחר שרות צבאי.
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
★ מצב בריאות תקין.
★ הופעה נאה.
★ מגורים באזור גוש דן – חובה לתקופת ההכשרה.
במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת עפ"י הצורך.
למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר טובים והטבות נוספות.
למעונינים בעלי הכישורים המתאימים מתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל תעופה בן־גוריון, בבנין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 8.2.88.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 ועד שעה 09.00 בבוקר. מספר המועמדים הינו מוגבל למוגבל בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

לעבודה בבטחונית בחו"ל
דרושים
קציני מילואים
נתונים נדרשים:
★ גילאי 27–21
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפות אירופיות אחרות.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה.
המתאימים ייצאו לשליחות של כשנתיים בחו"ל. (אפשרות להעסקה גם בארץ).
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור י.ד. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

לצה"ל דרושים

חיל האויר
מציע לנגדים וחוגרים אתגר ועניין מקצועי במגוון תפקידים עם אפשרויות קידום והתפתחות אישית בתחומים הבאים:
★ **בעלי רשיון 03** – עבור הכשרה כמורי נהיגה צבאיים (ניתן גם כאזרח עובד צה"ל).
★ **נגדי משמעת** – בכל הארץ.
★ **טבחים** – באזור המרכז והדרום.
★ **חשמלאי רכב** – באזור המרכז והדרום.
★ **חסרי מקצוע**
המתאימים להסבה לטבחות.
הכישורים הנדרשים:
א. פרופיל רפואי – כנדרש בכל מקצוע.
ב. עד גיל 30
ג. יוצאי צבא בעלי עבר תקין.
★ לזכאים ינתן סיוע בדיור.
★ משובצים ביחידות שדה יזכו בתוספת שכר יחודית.
המעוניינים יפנו בצרוף תעודה/פנקס מילואים, מס' ת.ז., שנת לידה, שנת עלייה של ההורים והאישה (אין צורך בתאום מראש), לרח' אבן־גבירול 12 ת"א (קריה 26, 70 מהתחנה המרכזית בת"א) או בטלפונים 03-693801, 03-234735 בין השעות 08.00-17.00.

לתעשיה הצבאית באזור חיפה
דרושים/ות
☆ **חרטים/כרסמים**
לייצור מכשירים מדוייקים:
☆ בוגרי בתי ספר מקצועיים או קורסים בחריטה וכרסום.
☆ בעלי 5 שנות נסיון.
המתאימים/ות יפנו בכתב בצירוף קורות חיים והעודות המעידות על השכלה (כולל מספר טלפון לצורך התקשרות) לת.ד. 437, חיפה מיקוד: 31003
סודיות מובטחת
התעשיה הצבאית

לתושבי ת"א והמרכז
המוכשרים להצליח
אם את/ה בוטח/ת בעצמך ויכול/ה להוכיח שאת/ה מסוגל/ת להצליח ולעבור את המיון הקפדני, יש לך הזדמנות להצטרף לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן/ת ביטוח במגדל ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפן/י ללבנה: 03-622245-9
דבר אחד בטוח.
מגדל חברה לביטוח בע"מ

מעוז
חברה לביטוח בע"מ
אם ברצונך להצליח עשה החלטה בטוחה
חברת מעוז, חברת ביטוח בתנופה.
מקבוצת הביטוח של מגדל מחפשת מועמדים רציניים מגיל 24 ומעלה בעלי השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
אנו נכשיר אותך בקורס לביטוח חיים, תכנון פיננסי וביטוח כללי.
נסייע לך לעמוד במבחני רשוי מתמחה של משרד האוצר ובהבטחת הכנסה בשלבים הראשונים של עבודתך כסוכן החברה. נעזור לך להגשים קריירה עצמאית.
טלפן למירי: 03-647253.
או: 03-647294
ביטוח חיים עושים ב־ מעוז

המשטרה אתגר
דרושים
חבלנים
כישורים נדרשים: 12 שנות לימוד.
לוחמים בצה"ל, בעלי בריאות תקינה גיל עד 35.
מקום השרות: כל הארץ
המעוניינים יפנו בצרוף תעודות השכלה ופנקס מילואים לאחת מלשכות הגיוס המפורטות להלן:
★ תל־אביב – רח' הרכבת 14 טל: 03-626290-8
★ ירושלים – רח' המלך ג'ורג' 8 טל: 02-244433
★ חיפה – רח' העצמאות 82 טל: 04-661867
★ באר שבע – רח' העצמאות 35 טל: 057-32521
★ רחובות – רח' הרצל 206 טל: 08-487488
סודיות מובטחת.

פריקלאס ים־המלח בע"מ
במפעלנו במישור רותם דרושים
מהנדס/ת מכונות
★ תואר ראשון בהנדסת מכונות ★ אפשרי ללא נסיון ★ יחסי אנוש טובים
מהנדס/ת תהליך
★ תואר ראשון בהנדסה כימית ★ ניסיון של 2-3 שנים ★ יחסי אנוש טובים
מכשירן/ית
★ הנדסאי/טכנאי מיכשור ובקרה או אלקטרוניקה ★ נסיון כמכשירן בתעשיה כימית ★ יחסי אנוש טובים
לבורנטים/ות
★ לעבודה תקופתית
★ הנדסאי כימי בלבד ★ נסיון במעבדה בתעשיה הכימית ★ יחסי אנוש טובים
עובד/ת שיווק
★ בוגר 12 שנות לימוד - תעודת בגרות חובה ★ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בורין ★ כושר ניהול מו"מ ★ רשיון נהיגה ★ ידיעה בהדפסה בשפה האנגלית - יתרון ★ רקע בדוקומנטציה - יתרון ★ יכולת לעבוד בשעות עבודה חריגות תוך העדרות מהבית ★ יחסי אנוש טובים
רק מועמדים העונים על הכישורים מתבקשים לפנות בכתב לאחראי כח־אדם לפי הכתובת פריקלאס ים המלח מישור רותם ד.נ. ערבה מ. 86800
בקבוצת כימיקלים לישראל

למעבדת מחקר ופיתוח
דרושים
☆ **תכניתנים**/בוגרי מדעי המחשב.
1. לעבודת פתוח בסביבת זמן אמיתי, נסיון לא הכרחי, הכרת RMX – יתרון; 2. לעבודת פיתוח בתחום מערכות הפעלה של מיני־מיקרו מחשבים ורשתות מחשבים. דרוש נסיון בלפחות אחד מתחומים אלו.
☆ **טכנאי אלקטרוניקה**
– לצוות פתוח בתחום מיקרו מחשבים
– נסיון קודם לא הכרחי
● על המועמדים להיות לאחר שרות צבאי. ● חיילים לקראת שחרור מוזמנים להציג מועמדותם גם אם מועד השחרור מרוחק.
● יש לשגר קורות חיים מלאים כולל נסיון מקצועי בצירוף הפרטים הבאים: מס' ת.ז., תאריך ומקום לידה, ותאריך עליה, מס' אישי, כתובת, מצב משפחתי – לת"ד 33853 ת"א מיקוד 61338 – עבור צביקה.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים ● סודיות מובטחת

לחברת פרסום דרוש
תקציבאי מנוסה
לפנות 03-280193 מיום א'

גאלגרף בע"מ
חברה לפיתוח ציוד גרפי מתקדם
דרושים
תכנתים
בעלי נסיון
בן 3–2 שנים עם IBM – PC
בתחומים: MASM ,C
SYSTEM PROGRAMMING
INTERFACE (MS–DOS ,BIOS)
HARDWARE
GRAPHICS, CAD
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 80 גדרה מיקוד 70750.

לפתוח ואחזקת תוכנה במחשבינו בארץ ובאירופה
דרוש/ה
מתכנת/מתכנן
IBM S/36
★ 4 שנות עבודה בקובול
★ נסיון בתכנון מערכות ובלווי והדרכת משתמשים
★ יכולת שיחה באנגלית
★ שפה אירופאית נוספת יתרון
מתאימים יתקשרו אל בתיה בטל' 03-430717

לחברת יבוא גדולה
בחיפה
דרושה
מזכירה
★ דוברת עברית ואנגלית על בוריה
★ ידע בהדפסה עברית ואנגלית הכרחי
★ הפעלת טלקס
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון 04-671781 לשוש.

לפרויקט פרסומי מתוחכם במיוחד
דרוש:
סופרויזר
בעל נסיון בגיוס והפעלת סוכנים בתחום
רכש מודעות 3,500 ש"ח – 10,000 ש"ח
למתאים.
טל. 03-290326

לחברת שיווק
באיזור המרכז
דרושים:
מפעילי מחשב
,למשרה חלקית ולמשרה מלאה.
בעלי ידע ונסיון בהפעלת מחשבים מסוג דטה פוינט ודטה ג'נרל.
העבודה כרוכה בשעות אחה"צ והערב.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 3396 פ"ת, עבור מפעיל מחשב.

לחברה מבוססת באגף הבניה
דרוש
איש מכירות
בעל יוזמה ומעוף
הכישורים הדרושים:
– עד גיל 35
– ניסיון מסחרי
– ידיעת אנגלית
– השכלה אקדמאית – עדיפה
לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 22767 תל-אביב. מיקוד 61227
– עבור מספר 3 –

לבית הספר תיכון התיישבותי אשל הנשיא
דרושים
★ **חשמלאי** משרה מלאה מגורים במקום.
★ **מורה לאנגלית** משרה מלאה.
★ **מורה למקצועות מיחשוב ובקרה**
(לעבודה בשעות אחה"צ)
בדבר פרטים נא לפנות להנהלת בית הספר טלפון 057-423847

לקבוצת דגניה א'
דרושים
בוגרי צבא
לעבודה בחקלאות
תחילת עבודה – מיידית !
06-758483 06-758101

יעל
תכנה ומערכות בע"מ
בית התוכנה העצמאי הגדול בישראל
דרושים/ות לעבודה בירושלים
מתכנן/מתכנת VAX / VMS
דרישה: נסיון בן 2–3 שנים
יתרון: רקע בבסיסי נתונים יחסיים ובמחוללי יישומים
מנתח מערכות
דרישה: נסיון בן 5 שנים
יתרון: ★ רקע בבסיסי נתונים יחסיים ובמחוללי יישומים ★ VAX / VMS
מגורים בירושלים – הכרחי
נא לפנות בכתב למחלקת "משאבי אנוש" במשרדי חברת "יעל" בכתובת שלהלן
רח' גבעון 22 גבעת שאול 91905

דרושים
אנשי מכירות
★ לעבודה בתל-אביב
★ בעלי נסיון מוכח במכירות, פרסום או ביטוח
★ רכב לא הכרחי
★ התחלת עבודה מיידית
★ יש לשלוח קורות חיים ב-20 שורות בכתב יד בדף נפרד, לת.ד. 26492, ת"א 61265.

לחברה בענף הביטוח דרוש
עורך-דין
ל-5 ימי עבודה בשבוע
03-653838 03-653694

תהלה
לשיווק קו מוצרי האיכות
"פיסגה"
דרושים
מפיצים עצמאיים
באזור המרכז
דרישות התפקיד:
★ השכלה תיכונית ומקצועית מלאה.
★ גיל 25–35, לאחר שרות צבאי מלא.
★ מהימנות בטיפול בכספים ואפשרות העמדת בטוחות כנגד הסחורה.
מועמדים מתאימים מאזור המרכז בלבד, יפנו בכתב בציון פרטים מלאים ל"תהלה כימיקלים", ת.ד. 3933, פתח-תקוה 49517.
עדיפות תינתן למועמדים בעלי נסיון מוכח בהפצת דטרגנטים וכימיקלים.

לחברת סימולג בהרצליה
דרושה
מזכירה
★ 5 ימי עבודה בשבוע מ-8.00–14.00
★ נסיון של 3 שנים ומעלה.
★ שליטה באנגלית.
★ רשיון נהיגה – הכרחי.
★ ידע בהנהלת חשבונות ונסיון בארגון משרד – יתרון.
לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים ת.ד. 720 הרצליה.

דרוש/ה
איש/ת מכירות
למכירת תוכנה
עם נסיון במכונות פיננסיות וניהוליות למחשבי P.C.
טל' 03-5102788

לחברה בינלאומית
דרוש
מומחה
לעבגנות, מחלל ומילונים
+ נסיון, חזק או נשוי בלי ילדים, רצוי ספרדית
תולדות חיים ת.ד. 289 הוד-השרון.

ש.ג. שרותי מחשב בע"מ אשדוד – דרושה
מנהלת חשבונות ראשית
הכישורים הדרושים:
★ סוג 3 + נסיון 5 שנים לפחות
★ רצוי נסיון בעבודה עם מחשב.
לקביעת ראיון להתקשר טלפונית לאורי 08-561676

דרושים
1. **אחראי**
על חנות-מפעל, בנתניה.
בעל נסיון במסחר
משכורת + אחוזים
2. **עוזר**
למנהל חנות, בתל-אביב.
נא לפנות בכתב לת.ד. 339 רמת השרון מיקוד 47103.

עובדים ללול
באזור השרון.
052-31694
אחרי 16.00

למוסד ציבורי
דרושה
פקידה כתבנית
טל. 03-254263

גיבור סברינה
למפעלינו בכפר-סבא
דרושים/ות:
להקמת צוות מכונאי מכונות סריגה
יוצאי צבא בעלי רקע טכני / בוגרי ב"ס מקצועיים.
ההכשרה תינתן במפעל.
בתקופת ההכשרה (6 חודשים) יקבלו המועמדים שכר + תנאים סוציאליים מלאים למתאימים.
נא לפנות לטלפון: (052)24104/5 לשלמה.
או בכתב יד לגיבור-סברינה,
אזור התעשיה כפר-סבא.

לחברת יבוא ושיווק ארצית
דרושה
מזכירה בכירה
למשרה מלאה לניהול משרד וצוות עובדים
ידיעת השפה האנגלית הכרחית + ידע בהנה"ח.
המעוניינות יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ת.ד. 2113 תל-אביב 61020

קופת חולים מכבי
דרושים
1) **רופאים מומחים ברפואת המשפחה**
באיזור השרון.
המעוניינים יפנו לקביעת ראיון לטל: 03-402468
2) **רופא מנהלי לאזור השרון**
המעוניינים יפנו לקביעת ראיון לטל: 03-402468
3) **קלדנית**
למשרה מלאה
נסיון בעבודה על וורדמיל.
מקום העבודה: ת"א
לפנות בטל: 201599
4) **לבורנטית רפואית**
[illegible]
מקום העבודה: כפר סבא
בפרטים נא לפנות למנהלת השנקי
טל: 052-453242
5) **קניין**
דרוש קניין שיעסוק ברכש ציוד חומרים ומיכשור למרפאות מכונים ומעבדות הקופה.
על המועמד להיות בעל ידע במיכשור רפואי ובעל נסיון במו"מ עם ספקים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 50493 אגף רוקחות – קופ"ח "מכבי" תל-אביב 61500

דרוש **סורג**
למכונות שטוחות
תנאים טובים !
לפנות "טומר"
03-373787
אחרי 14.00

למסעדה בתל-אביב
דרוש
מנהל
בעל כושר ארגון ומשמעת.
נסיון במסעדה או בית קפה בת"א – הכרחי.
ת.ד. 2551 רמת-השרון

דרוש
אדם נמרץ
מענף הביגוד לנשים
ידע בארגון ושיווק
03-347519 בערב
לא בשבת

למוסד ציבורי
בתל-אביב
דרושה
מזכירה
בעלת נסיון בהדפסה
לטלפן: 03-219889

לחברת נקיון
באיזור חולון
דרושים
★ **מרשף מקצועי**
עם כושר ניהול
★ **עובדי נקיון**
לאחר הצהריים.
לפנות לשף מיכאל
טל' 03-5574440

דרוש מיידי
לעבודות בניה וגמר
בירושלים
מנהל עבודה/ הנדסאי
052-573487 052-573415

לחברה גדולה
לייצור מוצרי קוסמטיקה
דרושים :
1. **מנהל כספים – חשב**
השכלה גבוהה נדרשת
★ בניית תקציבים
★ תמחיר
★ יצוא יבוא
★ ידע במערכות ממוחשבות.
2. **מנהל עבודה**
לניהול צוות עובדים בקו הייצור
עדיפות לבעלי נסיון בענף הקוסמטיקה.
נא לפנות בפירוט קורות חיים בכתב יד לת.ד. 440 כפר-סבא

לחברת ביטוח ארצית גדולה
דרושים:
1. במשרדיה בתל-אביב:
פקיד/ה למחלקת שמאות
הכישורים הדרושים:
א. כושר ניהול משרד;
ב. ידע בהדפסה במעבד תמלילים;
ג. ידע בביטוח כללי;
ד. רצוי נסיון בעבודות מזכירות במשרד שמאים.
2 בסניפה בחיפה:
מנהל/ת יחידת התביעות
הכישורים הדרושים:
א. ידע ונסיון בביטוח אלמנטרי;
ב. רצוי נסיון של 3 שנים, לפחות, בעבודה במחלקת תביעות בענפי הרכוש והרכב;
ג. רצוי בוגר המכון לביטוח, או השכלה מקבילה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב-יד, תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה, לת.ד. 14101 תל-אביב, מיקוד 61140, עבור מס' 184.
– סודיות מובטחת –

לחברת יבוא
בחולון
דרוש
איש מכירות צעיר
אין צורך בנסיון קודם
רכב פרטי חובה !
מגורים באזור המרכז.
טל: 03-5592242
03-806513

למוסד בנקאי
בכפר-סבא
דרוש/ה
עובד/ת
★ תעודת בגרות הכרחית
לראיון נא לפנות לטלפון
052-28687/8

לחברה להנדסה ימית בע"מ
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
★ בעלת יוזמה
★ שליטה בשפות עברית ואנגלית
★ השכלה תיכונית לפחות
★ עבודה על מעבד תמלילים
★ נסיון של שנתיים לפחות
מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות בכתב יד בלבד תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 16612 תל-אביב

לחברה אמריקאית העוסקת
במכירת מוצרים יהודיים
דרושים:
אנשי מכירות/שיווק
לעבודה בטלפון, במשרד ובשטח על בסיס משכורת + אחוזים.
עבודה מעניינת, אתגר אישי ואפשרות קידום.
עבודה בתל-אביב, חיפה, ירושלים ובאר-שבע.
תחילת העבודה מיידית.
נא לפנות בכתב יד, בלווי קורות חיים וניסיון לת.ד. 37047 ת"א 61369.

שמש
שרותי אבטחה ושמירה בע"מ
לאבטחות מיתקן בטחוני
באזור תל-אביב דרושים
יוצאי יחידות קרביות
(או קורס פיקודי)
★ עבר ללא דופי
★ עד גיל 35
★ מגורים בגוש-דן
★ עבודה במשמרות ★
נא להתקשר טלפונית:
03/236468 ,242877.

למושב כפר-הס
דרוש
מנהל צרכניה
בעל נסיון
לקבלת פרטים נא לפנות לטלפון:
052-61027/8 בשעות העבודה

למחלקת תכנון ובקרה
של תשלובת תעשייתית
באיזור השרון
דרוש/ה:
כלכלן
בוגר מנהל עסקים
לתפקיד הכרוך באתגר ובאחריות.
כישורים דרושים: שלש שנות נסיון לפחות בתמחיר, תקציב ופרויקטים כלכליים.
נא לפנות בכתב לת.ד. 33410, ת"א.

לחברה השייכת לקונצרן כלכלי גדול
העוסקת בייעוץ, ניהול השקעות בשוק ההון
דרושים
מנהלי השקעות בכירים
בעלי נסיון ניכר בשוק ההון
ויכולת מוכחת בשיווק וגיוס לקוחות.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 14229, ת"א
סודיות מובטחת

לחברה מסחרית
העוסקת ביבוא ובשיווק
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
לטיפול בלקוחות וגביה
כישורים נדרשים:
1. נסיון מוכח של שנתים לפחות בעבודה דומה
2. נסיון בעבודה על מחשב
3. ידע בהתאמות לקוחות, מעקב אחרי גביה וניתוח יתרות
נא לפנות לטלפון 03-258875
03-258977 לרוני

נגב קרמיקה
עם התרחבות פעלותינו
אנו מציעים תפקיד רב ענין ואתגר
איש/ת מכירות בכיר/ה
– אישיות דינמית
– חריפות ויוזמה
– תקשורת טובה עם לקוחות
– נסיון מוכח
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון ל"נגב קרמיקה", המלך ג'ורג' 24 ת"א 63267
– סודיות מובטחת –

למשרד פרסום
דרוש/ה
★ **נציג/ת מכירה**
מעל גיל 25, בעל/ת רכב – הכנסה גבוהה
★ **גרפיקאי/ת**
– בעל/ת נסיון
לקביעת ראיון להתקשר בטלפון:
03-330048 / 338046
אריז

לחברה שרותי ידע
בהרצליה
דרושה מיידית:
פקידה
לעבודות משרד כלליות
★ השכלה תיכונית
★ הדפסה מושלמת בעברית + עיבוד תמלילים א.ב.
★ ידע בסיסי באנגלית
★ שתי שנות נסיון–חובה.
המשרה מלאה
5 ימים בשבוע.
נא לפנות בכתב לת.ד. 2015 הרצליה 46733

למשרד פרסום תוסס
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
נסיון הכרחי של שנתיים
בהנהלת חשבונות
סודיות מובטחת.
לפנות טלפונית: 03-5464622.

ER המכון לפיתוח ארגוני וניהול כח אדם
אנו מחפשים
מזכירה מעולה
★ בעלת נסיון של 5 שנים לפחות.
★ שולטת היטב בעברית ובאנגלית.
★ עצמאית, אחראית ובעלת יוזמה.
★ מסודרת ובעלת כושר אירגון.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 8144
רמת-גן 52181.

תנובה רחובות
דרושים/ות
מפיצי/ות תוצרת
כישורים הדרושים:
★ רשיון נהיגה ג' ★ לאחר שרות צבאי ★ בריאות תקינה ★ 10 שנות לימוד לפחות ★ ידיעת חשבון ★ קריאה וכתיבה בעברית.
המעוניינים יפנו לטלפון 08-487337-8-9

"אלעד" מערכות בהדאדם בע"מ
לעבודה בירושלים דרושים:
1. **מנתח מערכות בכיר**
2. **מנתח מערכות**
בעל ידע ב-DB/1
3. **מפעיל מחשב**
עם נסיון ב-IBM גדול.
לפנות: 03-624565-6

למוסד ציבורי דרוש/ה
מזכיר/ה
הכישורים הדרושים:
★ השכלה תיכונית
★ שליטה מלאה בשפה העברית ובהדפסה
★ כושר ארגון, בעל/ת יוזמה ועצמאות
★ ידע בהנהח"ש
★ נסיון קודם בתפקיד דומה.
המעוניינים/ות יפנו בכתב-יד לת.ד. 332 ת"א 61002 לידי יו"ר הועד.
– מועמדים/ות מתאימים/ות בלבד ייענו

לחברה מסחרית בתל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
בעל/ת נסיון
נא לפנות טלפונית 03-228705

אמזה בע"מ
כימיקלים וציוד לתעשיית גימור המתכת
דרוש/ה
טכנאי/ת כימיה
★ שליטה בשפה העברית
★ יכולת קריאה והבנת אנגלית טכנית
★ עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה
★ העבודה למשרה מלאה
טל. 03-306281

לחברת שיווק
העוסקת בתרומות, פרסום ויחסי ציבור
דרושים
אנשי מכירות ברמה גבוהה
וכן רוכשי מרצה.
נא לפנות בשעות העבודה לטל' 03-200573.

לחברת מזון גדולה
בענף המשקאות דרושים:
סדרני סחורה
ברשתות השיווק בגוש דן
דרישות: ★ בעל כושר פיזי, הדרך
לא מוגבל בשעות עבודה.
מועמדים רציניים יפנו לטלפון:
03-942021 ,03-9650104 למירי

לקונצרן כלכלי דרוש
מנתח מערכות בכיר
דרישות התפקיד:
– מעל 8 שנות נסיון בנתוח מערכות
– נסיון בפתוח תוכנה בתחום הפיננסי והנהלת חשבונות
– נסיון בניהול צוות עובדים
– רקע בתכנות
– השכלה אקדמאית בתחום – כלכלה/חשבונאות/סטטיסטיקה
מועמדים הרואים עצמם מתאימים לתפקיד זה יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 50427, ת"א 61500.

למוסד ציבורי דרוש
★ **מבקר בכיר**
עד גיל 40, בעל השכלה אקדמאית (תואר ראשון לפחות) באחד התחומים הבאים: חשבונאות, כלכלה, מינהל עסקים.
נסיון של 5 שנים לפחות באחד השטחים והמוזכרים או בעבודת הביקורת.
★ **מהנדס/מבקר**
בעל השכלה גבוהה בהנדסה אזרחית (רשום בפנקס המהנדסים והאדריכלים) עם נסיון של 3 שנים לפחות בעבודת מהנדסים.
עדיפות תינתן לבעל נסיון בתחום הביקורת.
פרטים נוספים, נא להתקשר לטלפון 433505.

לחברת בניה בת"א
דרוש
מהנדס ביצוע
★ בעל נסיון בניהול אתרי בניה ועבודה בחברת בניה.
★ (נסיון של 5 שנים לפחות)
★ ★ ★
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון מקצועי ושכר מבוקש לת.ד. 991, ת"א עבור "מהנדס ביצוע"
– סודיות מובטחת –

דרושים:
★ **שף**
★ **שף מטבח קר**
★ **קונדיטור**
★ **מלצר ראשי**
★ **בר-מן**
המעוניינים נא לפנות לת.ד. 475 נס-ציונה

למוסד פיננסי גדול
בתל-אביב – דרושות:
מזכירות
למשמרת אחה"צ
הכישורים הדרושים:
★ השכלה תיכונית מלאה
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית
★ הדפסה עברית שוטפת.
★ רצוי ניסיון של שנתיים במזכירות.
★ העבודה במשרה חלקית בין השעות 14.00–18.00
המעוניינות תפנינה בצרוף קורות חיים וניסיון קודם לת.ד. 23136 ת"א 61230
עובר "מס' 630"

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

ספר-סל

דרוש
מפעיל מחשב
למערכת S/38 י.ב.מ.
מועמדים מתבקשים לפנות טלפונית
לגב' דני נוף 03-9264331.

משרד „חיי"
אחראי, ותיק ומנוסה מיבוא למתי חולים ומוסדות כח אדם מחו"ל.
טל. 03-788405

לחברה מסחרית
דרושים
★ **מחסנאים מנוסים**
★ **נהגים**
רצוי עם נסיון
נא לפנות לטלפון:
03-836865,
03-824176.

למסעדות
בית אסיה
דרוש
טבח מקצועי
עם 5 שנות ותק
03-218217

[illegible] ציבורי ארצי
דרוש
[illegible]ל מלון
(בטבריה)
[illegible] גרים בטבריה וסביבותיה – הכרחים
[illegible] נסיון קודם בתפקיד.
[illegible] מתבקשים לפנות בכתב
[illegible] בצירוף נסיון וקורות חיים לת.ד.
[illegible] רמת-גן ● סודיות מובטחת.

[illegible] סניף לוד
[illegible]דת יצוא
ידע באנגלית, הדפסה אנגלית, נסיון ביצוא/עמילות
[illegible] יתרון בשרה מלאה.
13.00 – 8.00 [illegible] 521181

ספר-סל
כלל
[illegible] קניון איילון דרושים/ות
[illegible]ים/ות
[illegible]/ות מעדניה
[illegible]

[illegible] בת"א דרוש/ה
[illegible]ת שווקים
[illegible] מתאים.
[illegible] נתונים ממוחשב.
[illegible] בצירוף קורות חיים
[illegible] חיפה מס' 2000
[illegible] מובטחת.

[illegible] ציבורית
בת"א דרוש
[illegible] סגר
רצוי ידע בנירוסטה.
[illegible] בטלפון 03-336231
שלוחה 323

[illegible] ישראל המערכת ללימודי מבוגרים
דרושים
[illegible] – [illegible] בשעות אחה"צ.
[illegible] – לעבודה בשעות הערב.
[illegible] נא לפנות לטל': 03-300917

לפרוייקט פרסומי יחודי בתל־אביב
דרושים/ות
אנשי/נשות מכירה מעולים
בעלי הופעה נאה וכשר שכנוע לעבודה בצוות צעיר ודינמי
עדיפות תינתן לתושבי גוש דן
אנו מציעים לך:
★ הכנסה גבוהה
★ אפשרויות קידום בחברתנו
★ שכר אחוזים בונוסים
★ הכשרה מקצועית על חשבוננו
ראיונות מתקיימים החל מיום א'. לתאום פגישה
נא להתקשר לעירית 03-5463736 03-5464163

שמר מחשבים בע"מ
דרושים:
1. מהנדסי תוכנה בכירים:
– נסיון בגרפיקה ובתקשורת
– נסיון בבסיסי – נתונים
– יתרון לבעלי נסיון בתכנון ובניהול
2. איש שיווק למוצרי תוכנה
עדיפות למכירי VAX/VMS
★ 5 שנים נסיון מוכח חובה
★ יתרון לשולטים היטב בעברית ובאנגלית
נא לפנות בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון מקצועי:
רח' הרצל 12, רמת־גן, 52431
– סודיות מובטחת –

עבור חב' גדולה העוסקת בתחום הפרסום ויחסי הציבור דרוש
מנהל מכירות
★ ידע ונסיון קודם בתחום
★ יכולת אלתור ויוזמה
★ כושר במשא ומתן עם דרגים בכירים
★ מוטיבציה גבוהה והתמדה
★ עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית
למתאים מובטחים תנאים כספים מעולים, הדרכה מקיפה ועצמאות מובטחת.
נא להתקשר לטל' – 225247 234470 בין השעות 09.00 ל־14.00 או לשלוח קורות חיים בכתב יד ל„דרך" הירקון 94 ת"א מיקוד 63903

עבור חב' גדולה העוסקת בתחום הפרסום ויחסי הציבור דרוש
מנהל מכירות
★ ידע ונסיון קודם בתחום
★ יכולת אלתור ויוזמה
★ כושר במשא ומתן עם דרגים בכירים
★ מוטיבציה גבוהה והתמדה
★ עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית
למתאים מובטחים תנאים כספים מעולים, הדרכה מק יפה ועצמאות מובטחת.
נא להתקשר לטל' – 225247 234470 בין השעות 09.00 ל־14.00 או לשלוח קורות חיים בכתב יד ל„דרך" הירקון 94 ת"א מיקוד 63903

לחברה בלבלית בת"א
דרושה
נערה
גיל עד 17½
לעבודות משרד + ידע בהדפסה + שליחויות.
להתקשר בשעות 14-8
03-261251 מניפי 239

למפעל בברקן
(ליד אריאל) –
דרוש
חרט
עם נסיון (כ־10 שנים) + רקע במסגרות.
טלפון
03-725480

לרואה חשבון דרושה
פקידה
סוג 2 ר"ג
ידע בהדפסה.
טלפון 03-7518629
א'-ה' 15.00-14.00

דרושים
מנופאים
לעבודות צריה
בסביבות ת"א
03-5522781

Honeywell Bull

לרגל הרחבת הפעילות והמעבר למשכננו החדש
דרושים אנשי מכירות למחשבי Honeywell בתחומים הבאים:
– מערכות עסקיות רבות משתמשים - מבוססות UNIX.
– מערכות תעשייתיות (תפ"י, MRP).
– מערכות מידע מתקדמות.
– מערכות מלונאיות.
נא לפנות טלפונית לשוש
עד תאריך 15.2.88, טל. 03-9234144
אחרי תאריך 15.2.88, טל. 03-382372
מ.ל. איזן מחשבים בע"מ
מקבוצת לרגו אחזקות

לרשת ארצית
דרוש
מנהל שיווק־קו מוצרים
עבודה מעניינת ומלאת אתגר בתחום השיווק.
כוללת אחריות על פרסום, ביצוע מחקרי שוק, והפעלת סוכנים.
הכישורים:
בוגר מינהל עסקים – התמחות בשיווק
ידע ונסיון של לפחות שנתיים בתחום הפרסום, קידום מכירות, ומחקרי שוק
לפנות, בכתב יד בצירוף קורות חיים, ופירוט נסיון קודם לת"ד 18130 תל־אביב 61181 ולציין משרה מס' 70

לרגו LARGO
לשווק מערכות VALID בישראל
דרוש
מהנדס/ת אלקטרוניקה
בעל נסיון במערכות CAE,
תכנון וסימולציות לוגיות,
תכנון ASIC'S, GATE ARRAYS
ו-PCB DESIGN.
על המועמד המתאים להיות בעל נסיון,
רקע ורצון לעסוק בשווק,
מכירות ותמיכה בלקוחות.
תנאים בהתאם לכישורים.
נא לפנות לאביגיל,
טל. 03-5612392.

מפעלים המלח בע"מ

לסמחלקה למשאבי אנוש
באגף כח אדם – סינהל סדום
דרוש:
בוגר אוניברסיטה במדעי החברה וההתנהגות
בעל נסיון.
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב תוך ציון קורות חיים ונסיון קודם אל ראש יחידת מגנון ת.ד. 75 באר־שבע 84100.

מפעלים המלח-לביסוסה הכלכלי של ישראל

דרושים
1. לסניפנו בירושלים:
א. מנתחי מערכות/ מתכננים/תכניתנים
בעלי 4–6 שנות נסיון.
נסיון ב־ADABAS על מחשבי IBM/MF הכרחי.
ב. תכניתני VAX/VMS
בעלי 2–4 שנות נסיון.
נדרש נסיון באחד מהתחומים הבאים:
★ COBOL, FMS, RDB
★ ORACLE ושפת C
★ מערכות פיננסיות
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות למירה בטלפון 02-639376
★ ★ ★
2. ראשי צוותים/תכניתנים מנוסים בתחום זמן אמת
★ אקדמאים בעלי נסיון מוכח של שנתיים לפחות
★ העבודה במרכז הארץ.
3. מתכנתים לעבודה באזור חיפה
בעלי 4 שנות נסיון בעבודה על מחשבי IBM/MF, MVS, CICS.
מועמדים מתאימים (למשרות 2 ו־3) מתבקשים לפנות לרינה בטלפון: 03-749711.
– סודיות מובטחת –

קונתהל בע"מ
יעוץ תוכנה ומידע-בחשיבה יוצרת

כצט תעשיות כימיות בע"מ
למפעל לייצור תרופות
דרושים/ות:
1. חקחים - בעלי נסיון בתעשיה ומריפ פרמצבטי
2. טכנאי אחזקה - בעל ידע כללי בחשמל, מכניקה ומסגרות כללית, עם נסיון של שנתיים לפחות.
3. טכנאי/הנדסאי מעבדה - לעבודה במעבדה אנליטית.
4. כימאי/מהנדס כימיה - בעל תואר ראשון או שני ונסיון בעבודה אנליטית.
5. מחסנאי - עם נסיון בעבודה במחסן חומרים כימיים, וידיעה טובה בשפה האנגלית.
6. כתבנית עברית/אנגלית - עם ידע ונסיון במעבד תמלילים.
7. כימאי אנליטי - לעבודה במעבדה לביקורת איכות, יתרון לבעלי נסיון בעבודה במעבדה לקוסמטיקה.
יתקבלו בעלי נסיון קודם בתחומים הנ"ל
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם תוך ציון מס' המשרה המבוקשת על המעטפה,
אל: כצייט תעשיות כימיות בע"מ, ת.ד. 385, קרית מלאכי.
- סודיות מובטחת -

לסניף "תנובה" פתח-תקוה
דרושים:
מחסנאי
הכישורים הדרושים:
★ בעל נסיון מעשי של שנתיים לפחות
★ נכונות לעבודה במשמרות להילופין
★ בעל ידע בעבודה על מסוף מחשב
מפיצים
לחלב ותוצרת חלב
הכישורים הדרושים:
★ רשיון נהיגה למשאית
★ ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
★ כושר גופני טוב
★ ידיעת טובה בחשבון
תינתן עדיפות למועמדים בעלי נסיון מעשי בחלוקת מוצרי מזון.
התחלת העבודה משעה 03.00 בבוקר.
מועמדים מתאימים, תושבי פתח-תקוה וסביבתה הקרובה, מתבקשים לפנות אישית למחלקת המגנון סניף "תנובה" פתח-תקוה, רח' חיה פיינשטיין פ"ת (לפני הערשורק פ"ת) למר צבי דגמי.
ניתן להתקשר טלפונית לתאום פגישה - בטלפון 03-906591
- סודיות מובטחת -

לקבוצת **השמירה** בע"מ
יחידת האבטחה בנמל אילת
דרושים
מאבטחים/ות
הכישורים הדרושים:
★ 10 שנות לימוד לפחות ★ שרות צבאי מלא ★ פרופיל 65 ומעלה ★ רשיון נהיגה - חובה ★ אנגלית בסיסית ★ עבר ללא דופי ★ עד גיל 45.
תנאים טובים + דיור + נסיעות + מענקים
ועדת קבלה תתקיים ביום שני, 8.2.88, בין השעות 12.00-16.00, במשרדי חברת "השמירה" בע"מ - רח' בן־יהודה 77, תל־אביב, קומה ג'.
נא להביא פנקס מילואים, תעודת שחרור ושבי, תעודת זהות ו־2 תמונות.

לחברה לעמילות מכס
דרוש/ה:
פקיד/ה
הכישורים:
★ בוגר/ת 12 שנות לימוד
★ בעל/ת רשיון נהיגה.
★ לאחר שרות צבאי
נא לפנות טלפונית: 03-650862, שלוחה 39.

לחברת שווק גדולה
דרוש:
סוכן/מקדם מכירות
(על בסיס עמלות)
עבור רשתות השווק
★ כושר ניהול מו"מ.
★ הבעה בע"פ ובכתב.
★ בעל רכב.
צעיר ודינאמי (עד גיל 30)
נא לפנות לת.ד. 23032, ת"א 61230 עבור „מס' 700".

למשתלת בתאי ישראל בע"מ במושב בני ציון
דרושות **עובדות**
לעבודה בחממות גידול של עצי בונסאי,
לעבודות משתלה מגוונות.
לקבלת פרטים נוספים להתקשר בימים א'-ה'
בשעות 11.00–09.00 טל' 052-441596

איתם איתור מועמדים

עבור לקוחותינו
★ מזכירה בכירה לחב' אלקטרוניקה בהרצליה – אנגלית מעולה, עצמאית
★ מזכירה למנכ"ל חב' מסחרית בתל־אביב – שליטה טובה באנגלית
נא להתקשר טלפונית
לגבי חוה רודניק
בימים א'-ה' 14.00–10.00
רח' סוקולוב 58, הרצליה 052-573676, 46380
הכתובת למזכירות בכירות

לאיעד שרותי כח אדם

★ **טלריות לבנק** – עבודה מפוצלת לאזור המרכז.
★ **מזכירה** + הדפסה אנגלית עברית בעלות נסיון לשריון
★ **קופאיות** – בשתי משמרות לאזור השרון + השעות.
★ **מנהל/ת חשבונות** – סוג 2, 3 ומעלה בעלי נסיון.
★ **מנהל מחלקת מזון וקרור** מנוסה והסביבה נסיון בעבודה.
★ **חוטי לוחות חשמל/ע' חשמלאים** – כולל עבודות חוץ.
★ **מפעילי/כרסמי CNC** בעלי נסיון.
★ **עובדי יצור לעבודות הרכבה**, בעלי נסיון פרופיל צבאי גבוה.
★ **נהגי סמיטריילר** – לאזור נתניה ות"א.
ר"ג, הדואה 6, 03-7342889
חולון, הנשיאים 3, 03-883636
הרצליה, סוקולוב 34, 052-547777 / 541859
נתניה, אחד העם 11, 053-336759

תל־אביב הילטון
דרושים/ות
★ **קופאי קבלה**
– למשמרת לילה
(NIGHT AUDITORS) בוגרי קורס קבלה או נסיון מעשי בתפקיד.
★ **קופאי מסעדות**
★ **גהצן מנוסה**
– משכורת טובה למועמד המתאים.
★ **טבחים בכירים**
– בדרגות של שף דה – פרטי, ותמי שף דה פרטי.
לקביעת ראיון נא לפנות
למח' המנגנון, טל' 3–03-640292.

עתודות
עתודות - כח-אדם, השמה ושיבוץ.

למשרד נסיעות יחודי בתחום התיירות היוצאת
דרוש/ה
מנהל/ת כללי/ת
★ התמצאות טובה בענף ★ נסיון וניהול בתיירות יוצאת
★ כשר מנהלי ומכירתי מוכח.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בלבד, ל„עתודות" – ת.ד. 3101 תל־אביב 61030.
– סודיות מובטחת –

למפעל מזון בגוש דן
מנהל טכני
★ חשמלאי ראשי
★ ידע במכונות
★ נסיון בניהול
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 25176 ת"א למר הדר.
כל הפניות תיענה
– סודיות מובטחת –

איטלקי יותר מאיטלקי
מומחה להכנת פסטה
פלקון מחפש את המומחה הגדול ביותר בישראל לייצור פסטה טרייה. באיכות המעולה ביותר שאפשר להשיג.
אם אתה מס' 1 בנושא זה בוא אלינו ולא תתחרט.
טל. 835830, 03-828812.
פלקון
מעדני בשר כשר

לחברה עתירת ידע בגוש דן
מזכירות בכירות
לעבודות קבועות בשכר הולם.
הדפסה מעולה עברית/אנגלית.
נסיון בעבודת משרד ממוחשב.
נא לשלוח קורות חיים והמלצות לת.ד. 25176 תל־אביב לידי עליזה.
כל הפניות תיענה.
– סודיות מובטחת –

להברת טכנולוגיה מתקדמת/
דרוש
מהנדס תוכנה, בוגר מדעי המחשב
★ ידע בכתיבת פרוייקט ב־C.
★ נסיון בהפעלת מערכת UNIX – יתרון.
★ יכולת עבודה מאומצת.
★ העבודה באזור רחובות.
בבירור פרטים לפנות לקרד־קרד,
דיזנגוף 34 ת"א, טל' 03-286111, רינת.

עיריית תל־אביב־יפו

מכרז פומבי
בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים לקבלת עובדים) תשל"ט – 1979 מכריזה בזה עיריית תל־אביב־יפו על משרה פנויה בהנהלת בתי העירייה במינהל כללי.
מכרז מס': פנ/19/88
תואר המשרה: **ממונה אחזקה**
דרגת המשרה: כה–יט1 של הדירוג האחיד.
תאור התפקיד: ניהול וארגון פעולות האחזקה השוטפת של בניני העירייה.
דרישות המשרה:
1. בוגר בי"ס מקצועי.
2. מעבר קורס באחזקת מבנים – רצוי.
3. נסיון של לפחות 5 שנים בתחום עבודות אחזקה.
4. ידיעת השפה העברית על בוריה.
הערה: העובד יועסק גם בשעות בלתי רגילות.
בקשות למכרז בצירוף תיאור תולדות החיים והתעודות המעידות על כישורי המועמד, יש להגיש במעטפה סגורה בשני עותקים, למשרדי העירייה במגנון, על גבי „שאלון/אישי/בקשה למשרה פנויה", סופס מס' 2025, ולציין על המעטפה את מספר המכרז.
טפסים להגשת בקשות אפשר להשיג במגנון באופן אישי או ע"י הדואר.
בקשות שתגענה ללא תעודות כאמור, לא תובאנה בחשבון.
התאריך האחרון להגשת הצעות הוא: ג' אדר תשמ"ח 21 בפברואר 1988.
אלי עשת
מנכ"ל העירייה

לחברה מסחרית ברמת־גן דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
למשרה מלאה
★ נסיון 4 שנים לפחות
★ נסיון בעבודה עם מחשב בתוכנות הנהח"ש ומשכורות
המעוניין יצרף המלצות, קורות חיים ושכר מבוקש לת.ד. 1133 גבעתיים מיקוד 53111
עבור „מנהל חשבונות"
– סודיות מובטחת –

הילה בע"מ
שירותי כח אדם
לסניפנו בת"א דרושים:
★ **מהנדס דיור/מים**
בעל נסיון בעבודות בעב.
★ **מנהל מחסן**
לעבודה במשמרות (בוקר וערב), עדיפות ליוצאי צבא, בעל נסיון עד דרגת־סרן
לפרטים נא לפנות: רחוב דיזנגוף 117 ת"א
טל. 03-5448328/9.

יותר טוב מנפאואר

ליום עבודה מלא ולתקופה ממושכת
דרוש
מנהל חשבונות
מנוסה, עצמאי ומדופלם.
למועמד המתאים מובטחים:
עבודה מעניינת, שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים – כחוק.
פנה אלינו:
בימים א'–ה', 08.00–14.00. רח' בן־יהודה 12 ת"א. טל: 03-298877.
מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

קופת חולים מאוחדת

לסניפינו בת"א
דרושה
מזכירה רפואית
עם ידע בהדפסה במכונת כתיבה בעברית רצוי גם באנגלית.
שעות עבודה מפוצלות. 5 ימי עבודה בשבוע
המעוניינות מתבקשות לפנות למנהלת כח אדם החל מיום א' רחוב ארלוזורוב 100 ת"א טלפון: 03-233251.
כדאי לעבוד בקופת חולים מאוחדת

יש עבודה בחברת החשמל

למח' כח אדם בחיפה דרוש

את מוסמך/חובש

הכישורים הדרושים:
* נסיון בעבודה
* רצוי בעל תואר אקדמאי או נסיון בביולוגיה או במקצוע פרה־רפואי.
גיל 35-30 שנים
מקום מגורים: חיפה.

המעוניינים יפנו בכתב, בצרוף קורות חיים, אל מח' כ"א המשרד הראשי, ת.ד. 10 חיפה.

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון דרושים:

מסגרים

הכישורים הדרושים:
* בוגרי בי"ס מקצועי
* בעלי נסיון
בריאות תקינה

העונים לדרישות הנ"ל יפנו אישית עם תעודות השכלה אל מח' כח אדם, אגף הביצוע רח' החשמל 16 קומה 12 תל־אביב

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

חברת החשמל לישראל בע"מ

מנהלים בע"מ

איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים

ביאריה 12, ת"א טל. 85241, 660728 ת.ד. 4665 ת"א 61048

למחברה מבוססת
בתחום השרותים הפיננסיים
דרוש/ה

איש/אשת כח אדם

בעל/ת תואר אקדמאי במדעי החברה.
התפקיד משלב טפול בעבודה שוטפת נושא מגוון עם פרוייקטים בפתוח כח אדם. נסיון קודם איננו הכרחי.
מקום העבודה – אזור המרכז.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.
סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

קלא חברה למיכשור (ישראל)
KLA Instruments (Israel) Corporation

למפעל עתיר ידע במגדל העמק
דרושים

מרכז רכש
להקמת וריכוז מערכת רכש

כישורים:
• נסיון של מספר שנים במפעל עתיר ידע
• ידע ברכש מכני ואלקטרוני
• נסיון במערכות ממוחשבות
• אנגלית מושלמת

מרכז מחלקת הרכבה אופטו־מכנית
עבור מוצר חדש עתיר ידע הכולל מערכות אופטיות ואלקטרוניות מדויקות

כישורים:
• נסיון קודם
• השכלה מתאימה (טכנאי או הנדסאי)
• ידע באנגלית

מהנדס אופטו־מכני
לתכנון מערכות אופטיות ומכניות

כישורים:
• נסיון קודם של שנתיים לפחות בתחום
• רצוי ידע בתכנון במערכות תיב"ם
• ידע באנגלית

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים אל: קלא, ת.ד. 143 מגדל העמק 10500.
עדיפות לתושבי המקום.

דפי זהר

זוהר שווק ניהול ופירסום בע"מ
מדריכי טלפון מסווגים
משרד ראשי: בצלאל 3 רמת־גן מיקוד 52521 טל. 03-7514765/6

מחפש
לסניפנו בת"א ירושלים חיפה

צוות לעניין מס' 2

לנהול משא ומתן עם בתי עסק
לקידום מכירות באמצעות הפירסום

בעלי יכולת וכושר שיכנוע, דיקה והבנת מדיית הפרסום, הופעה יצוגית ואמינה חריצות ושאיפה להישגים. בעלי רכב פרטי

המתאימים יקבלו:
— 1,000 ש"ח משכורת קבועה
— הוצאות רכב
— עמלות גבוהות
— הדרכה מקצועית ברמה גבוהה
— העבודה חמישה ימים בשבוע משרה מלאה.

לראיונות לפנות לנורית טל: 03-7522215
• סודיות מובטחת

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
הנהלה: תל־אביב, רח' קהילת קיוב 15 מיקוד 69410 ת.ד. 24104 מיקוד 61240 טלפון: 497444

'עמל' רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר לתיכונים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים, טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים

עמל

המערכת להכשרה טכנולוגית והשכלה למבוגרים
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המחלקה הפדגוגית
לשנת הלימודים תשמ"ט דרוש/ה

מנהל/ת לבי"ס עירוני מקיף בצפון הארץ

תאור תפקידי המנהל:
1. ייזום, תכנון, ביצוע ופיקוח על כל הפעולות החינוכיות והמינהליות של המוסד.
2. אחריות לכח אדם וניהולו.
3. אחריות לביצוע תפקיד המוסד בהתאם לחוקים ולנהלים.
4. אחריות למבנה המוסד, לציוד המקצועי ולתקינות תחזוקתם.
5. הוראה בהיקף של חצי משרה בשבוע בנוסף על תפקידי הניהול.

דרישות המשרה:
1. השכלה גבוהה ומושלמת (רצוי ברמה של M.A או M.S.C).
2. רשיון הוראה קבוע.
3. נסיון של 5 שנים לפחות בהוראה ובניהול בי"ס על יסודי.
4. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית.
5. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים.
6. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי.
7. כושר ניהול משק של מוסד חינוכי, כולל מעבדות וסדנאות מקצועיות.
8. נסיון בפעולות של חינוך חברתי ופעילות עם ציבור ההורים.

מועמדים המעוניינים באתגר חינוכי, מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קיוב 15 תל־אביב. מיקוד 61240.
המועד האחרון להגשת הצעות 15.2.88

מידן מחשבים בע"מ

מקבוצת [illegible]

דרושים

2 אנשי מכירות מעולים/ות

בעלי נסיון בתחום מכירות PC, מדפסות ו/או ציוד משרדי מתוחכם.

למכירת מכשירי פקסימיליה מתוצרת חב' זירוקס.

אנחנו מציעים:
★ משכורת + עמלות
★ אפשרויות קידום והתפתחות אישית בחברה.

לתאום פגישה נא לפנות ליהודה סיקוצקי, טל. 382372-03
העבודה במשרדים החדשים: רח' המסגר 5, ת"א.

זירוקס - אנחנו מתעדים את העולם - XEROX

מנהלים בע"מ

איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים

ביאריה 12, ת"א טל. 85241, 660728 ת.ד. 4665 ת"א 61048

למפעל תעשייתי גדול
דרוש:

כלכלן מפעלי

אחריות לנושאי תקציב, תמחיר, בדיקות כדאיות ובקרה ברמת המפעל. מועמד מתאים יהיה כלכלן צעיר, עם "ראש פתוח" ויחסי אנוש טובים. המוכן לעבודה מאומצת בחברה דינמית המאפשרת גם קידום בעתיד.
מקום העבודה – הגליל המערבי. מגורים באזור – חובה.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665 תל־אביב 61046.
סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

אלסינט

לחטיבת הייצור דרושים:

למחלקת הרכש במפעלנו בחיפה

קניין

מועמדים אשר מעוניינים להשתלב בצוות הקניינות יהיו בעלי:
* נסיון קודם ברכש
* כושר ניהול משא ומתן
* שליטה טובה באנגלית.

קנייני מחלקת הרכש עוסקים בניהול משא ומתן וברכישות של רכיבים ופרטי ציוד למוצרי החברה שהם המתקדמים מסוגם בעולם בתחום הדימות הרפואי הממוחשב.

לקבלת פרטים נוספים נא לפנות בסוף השבוע ובשעות הערב למר שמואל מלכא טל 332216 –04
או בשעות העבודה לטל 540330 –04

למפעלנו במעלות

כרסמים

* 3 שנות ניסיון בהפעלת CNC
* ידע בקריאת שרטוטים.
* נכונות לעבודה במשמרות ובשעות נוספות.
* אפשרות למתן סיוע למגורים באזור.
נא לפנות לטל. 976258 –04 ליפה

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

אלקטרוניקה בשרות הרפואה

קלא חברה למיכשור (ישראל)
KLA Instruments (Israel) Corporation

למפעל עתיר ידע במגדל העמק
דרושים

מהנדסי ישומים
APPLICATION ENGINEERS

למחקר ולפיתוח של ישומים בשוק הבינלאומי עבור ציוד אלקטרו־אופטי חדיש המשמש ליצור מוליכים למחצה

כישורים:
• נסיון של מספר שנים ב-WAFER FAB
• תואר אקדמאי בפיזיקה של המצב המוצק (רצוי M.Sc או Ph. D)
• כושר התבטאות בכתב ובעל פה בעברית ובאנגלית

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים אל: קלא, ת.ד. 143 מגדל העמק 10500

סודיות מובטחת

לחברה בענף הפרסום
• דרוש •

מנהל מכירות צוותי

("סופרוויזר")

לניהול ופיקוח על אנשי מכירות

על המועמד להיות בעל נסיון בשטח הפרסום (שנתיים לפחות) נסיון במו"מ עם לקוחות, יוזמה אישית רבה, חריצות ואחריות גבוהה.

לפנות בכתב יד תוך פירוט קורות חיים
ל' שלף יועצים לשיווק
ת.ד. 33465 תל–אביב 61333
עבור מנהל מכירות
• סודיות מובטחת

U-MAN

עבור לקוחתנו,
חברה יצרנית ותיקה
בעלת מוניטין רב בענף התכשיטים,
דרוש

איש מכירות מנוסה

לקבלת איזור חיפה והצפון

פרנסה בשפע באיזור נרחב, עם מספר רב ביותר של לקוחות קיימים.
דרושים מרץ רב, יוזמה, יכולת לטפל באופן עצמאי באיזור גדול, חוש מסחרי מפותח, יחסי־אנוש מעולים, ערבויות ורכב פרטי.
נסיון בענף התכשיטים – יתרון.
למתאים זו הזדמנות יוצאת דופן להתבססות כלכלית ולעבודה בחברה בעלת מוניטין רב!
לפנות לאתי – טלפון 280418־03, מישרה 785.
סודיות תשמר בקפידה.

המחלקה המשרדית
חבר

לסניפנו בתל־אביב

■ כתבניות עברית/אנגלית על מעבדי תמלילים IBM PC תוכנה: א־ב, WORDMILL 4.18־3.15 ו־1/2 4
נסיון קודם של שנתיים לפחות.

■ מזכירות כתבניות דו לשוניות
הדפסה טובה והפעלת טלקס – רצוי ידע בייבוא וייצוא.

■ לחב' ביטוח גדולה בהרצליה ובת"א מסלק/ת תביעות רכב צד ג' + אלמנטרי ויודע בשמאות
נסיון קודם של 3 שנים מיידית תנאים טובים

לעבוד בחבר להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בניין מגדלור בן יהודה 1 טל: 03-5101420
ירושלים טל: 02-234265
חיפה טל: 04-663966
• שעות הקבלה 08.00-18.30

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
הנהלה: תל־אביב, רח' קהילת קיוב 15 מיקוד 69410 ת.ד. 24104 מיקוד 61240 טלפון: 497444

'עמל' רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר, לתיכונים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים, טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

עמל

המערכת להכשרה טכנולוגית והשכלה למבוגרים
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המחלקה הפדגוגית
לשנת הלימודים תשמ"ט דרוש/ה

מנהל/ת לבי"ס תיכון מקצועי בירושלים

תאור תפקידי המנהל:
1. ייזום, תכנון, ביצוע ופיקוח על כל הפעולות החינוכיות והמינהליות של המוסד
2. אחריות לכח אדם וניהולו
3. אחריות לביצוע תפקיד המוסד בהתאם לחוקים ולנהלים
4. אחריות למבנה המוסד, לציוד המקצועי ולתקינות תחזוקתם
5. הוראה בהיקף של חצי משרה בשבוע בנוסף על תפקידי הניהול

דרישות המשרה:
1. השכלה גבוהה ומושלמת (רצוי ברמה של M.A או M.S.C)
2. רשיון הוראה קבוע
3. נסיון של 5 שנים לפחות בהוראה ובניהול בי"ס על יסודי
4. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית
5. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים
6. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי
7. כושר ניהול משק של מוסד חינוכי, כולל מעבדות וסדנאות מקצועיות
8. נסיון בפעולות של חינוך חברתי ופעילות עם ציבור הורים

מועמדים המעוניינים באתגר חינוכי, מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קיוב, 15 תל־אביב. מיקוד 61240.
המועד האחרון להגשת הצעות 15.2.88

חברה דנאל לשרותי כח אדם בע"מ

עובדי/ות ייצור

למגוון עבודות ייצור במרכז הארץ בשכר הוגן ותנאים טובים לתושבי נתניה, כפ"ס, רעננה, פ"ת, ר"ג, תל־אביב, חולון, בת־ים, ראשל"צ, רחובות, רמלה, לוד, אשדוד.

דנאל בנה-בה לעבוד!

■ תל־אביב: מרדן 88, 222266, 245531, 03-245541
■ רחובות: הרצל 187, 08-455804

חברה דנאל לשרותי כח אדם בע"מ

המשרות מיועדות לנשים וגברים

למחלקה הטכנית

■ מהנדס תוכנה תואר I במדעי המחשב, שליטה בשפת C, הכרת מערכות הפעלה UNIX.
■ הנדסאי/טכנאי מכונות נסיון 3 שנים לפחות לאחזקה.
■ הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה לבדיקות סופיות.
■ חרטים/כרסמים נסיון על מחרטות/כרסומות אוניברסליות ו־C.N.C לעבודות פיתוח מדוייקות.
■ מחסנאים נסיון במחסן ממוחשב בתחומי האלקטרוניקה/טקסטיל.
■ לבורנטיות תעשייתיות
■ גרפיקאית נסיון קודם בצבא - יתרון.
■ מכונאי רכב לעבודה קבועה באזור ראשל"צ-רחובות.
■ מהנדס/הנדסאי מיזוג אויר בעל ניסיון לעבודה קבועה ומעניינת ברחובות.

מועמדים מתבקשים לפנות לאחד מסניפי דנאל. משרות קבועות, תנאים סוציאליים כחוק ושכר גבוה למתאימים.

דנאל בנה-בה לעבוד!

■ תל־אביב: מרדן 88, 222266, 245631, 03-245541
■ רחובות: הרצל 187, 08-455804

לגרין מחשבים בע"מ דרושים:
* נציגים בלעדיים לשווק התוכנה החדשנית בנהול עסקי

פיננסית+

באזורים: ירושלים, חיפה והצפון.
* פקידה עם ידע בהנהח"ש ועיבוד תמלילים למשרד בגבעתיים.

גרין מחשבים בע"מ
טל: 03-5744772-3-4

לרשת שיווק ארצית
דרושים

מנהלי תיפעול מכירות אזוריים

לעבודה מעניינת ורבת אתגר בתחום האירגון וניהול מכירות

הכישורים: אקדמאים בוגרי מינהל עסקים או הנדסת ייצור.
נסיון קודם בתחום ארגון או מכירות – יתרון.
המתאימים יהנו מתנאי שכר טובים, רכב חברה ותמריצים.
נא לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים
לת.ד. 18130 תל־אביב 61181
עבור משרה מספר 80.

"דפי תפוז"
מדריך העסקים המסווג

דרושים/ות
נציגי מכירות מעולים ורציניים
* מעל גיל 25
* בעלי רכב

אזור מגורים:
השרון: נתניה, חדרה, זכרון
השפלה: רחובות, אשדוד, אשקלון
ת"א וגוש דן.
לפנות ליובל או אופיר

*קלדניות מנוסות (למחשב אישי)
לפנות לבתיה

טל: 03-663898-661303
5103813-5103846-655975

הופעה יצוגית הכרחית...

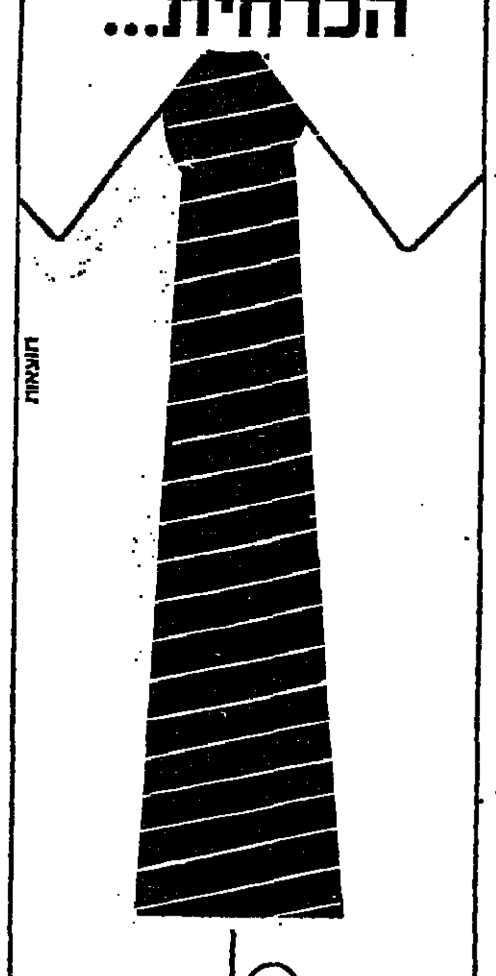

...אבל לא מספיקה

לדפי זהב דרושים נציגי מכירות מעולים

דרישות התפקיד:
* גילאי 27 ומעלה
* השכלה תיכונית
* בעלי רכב
* לאיזורי ת"א והדרום (רחובות, אשדוד, אשקלון וב"ש)

עדיפות לבעלי נסיון במכירות.

אצלנו תמצא הכנסה גבוהה, תמורה מלאה למאמץ, בטחון ויציבות בחברה אמינה, אוירה נעימה, ידע והדרכה מקצועית.

נא לפנות מיידית בכתב בלבד, בציון תולדות חיים וטלפון להתקשרות לת.ד. 33023 ת"א 61330 עבור גילה.

דפי זהב

ברינקס (ישראל) בע"מ.
למשרדנו בבורסת היהלומים ברמת-גן
דרושה:

פקידה/כתבנית

★ שליטה מלאה בהדפסה אנגלית/עברית
★ ליום עבודה מלא

תנאים טובים למועמדת המתאימה.
טלפון: 03-7513722, 03-7518193, לאורי דולב.

גרפיקאי/ת
תפוס "ולמה"

משרד בתחום מחשב גרפיקאי עם ראש טוב, בעל נסיון של שנתיים במשרד פרסום.
03-321686; 319597. [illegible]

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
הנהלה: תל־אביב, רח' קהילת קיוב 15 מיקוד 69410 ת.ד. 24104 מיקוד 61240 טלפון: 497444

'עמל' רשת מכללות לטכנאים והנדסאים בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים בתי ספר לתיכונים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

עמל

המערכת להכשרה טכנולוגית והשכלה למבוגרים
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המחלקה הפדגוגית
לשנת הלימודים תשמ"ט דרושים/ות

מנהלים/ות לבתי ספר תיכוניים מקצועיים ומקיפים ברחבי הארץ

תאור תפקידי המנהל:
1. ייזום, תכנון, ביצוע ופיקוח על כל הפעולות החינוכיות והמינהליות של המוסד.
2. אחריות לכח אדם וניהולו.
3. אחריות לביצוע תפקיד המוסד בהתאם לחוקים ולנהלים.
4. אחריות למבנה המוסד, לציוד המקצועי ולתקינות תחזוקתם.
5. הוראה בהיקף של חצי משרה בשבוע בנוסף על תפקידי הניהול.

דרישות המשרה:
1. השכלה גבוהה ומושלמת (רצוי ברמה של M.A או M.S.C).
2. רשיון הוראה קבוע.
3. נסיון של 5 שנים לפחות בהוראה ובניהול בי"ס על יסודי.
4. כושר הדרכה בעבודה פדגוגית.
5. כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ ויחסי ציבור תקינים.
6. בקיאות בעקרונות מינהל חינוכי.
7. כושר ניהול משק של מוסד חינוכי, כולל מעבדות וסדנאות מקצועיות.
8. נסיון בפעולות של חינוך חברתי ופעילות עם ציבור ההורים.

מועמדים המעוניינים באתגר חינוכי, מתבקשים לפנות בכתב ולצרף תיאור תולדות חיים, תעודות והמלצות למנהל המחלקה הפדגוגית של "עמל", רח' קהילת קיוב 15 תל־אביב. מיקוד 61240.
המועד האחרון להגשת הצעות 15.2.88

صكنا من الاحل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | נב דבר ראשון בבוקר

לקבוצת מפעלי "גלי" למפעל הנעליים
דרושים

1. הנדסאי/ת ייצור
2. טכנאי/ת ייצור
אפשרי גם ללא נסיון קודם
לפנות בכתב לת.ד. 4429
רמת-אליהו מיקוד 75143
לידי עזרא שקד.
3. מבקר איכות מנוסה
רצוי מענף הטקסטיל.
4. עובדי ייצור לעבודה במשמרות
טל: 03-9631016, לפנות לענת.

למפעל מזון
דרושים
1. משווקים
2. נהגים
לחלוקת סחורה
★ רשיון ג' ★ תעודת בגרות
★ ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
★ מאזור נתניה או חדרה
☎ 06-335451-2-3

דרוש
מדריך רפת
נא לפנות בכתב לכפר הנוער
נצנים ד.נ. אבטח
מיקוד 79287.

למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק
שומרים/מאבטחים
יוצאי צבא עד גיל 55
תנאים טובים למתאימים
לפנות בין השעות 0830-1200, 1400-1600
לטל': 03-7545414 לאמנון

לחברה העוסקת בפיתוח מערכות צבאיות משובצות מחשב
דרושים:
1. מהנדס אלקטרוניקה בכיר
להפקיד ראש פרויקט מחשב צבאי
– עד 7 שנות נסיון.
– נסיון מוכח בפיתוח מערכות ממוחשבות לצרכים צבאיים.
– הכרת רכיבי משפ' "מוטורולה".
– V.M.E-BUS – יתרון
2. מהנדס אלקטרוניקה לפיתוח חומרה
– עד 3 שנות נסיון בפיתוח כרטיסים במחשבים
– הכרת רכיבי משפ' "מוטורולה" ו-V.M.E-BUS
יתרון
נא לפנות לחברה בטל: 052-542182 או לת.ד. 2059, הרצליה ביתוח, מיקוד 46120.

למוסד ממלכתי באזור תל-אביב
דרושים

1. חרט/כרסם
א.בוגר בי"ס מקצועי.
ב.נסיון של 5 שנים במכניקה עדינה.

2. חשמלאי/אחזקה
א.בוגר בי"ס מקצועי.
ב.בעל רשיון ממשלתי מסוג מוסמך.
ג.נסיון של 5 שנים באחזקת מתקני השמל.

3. מכונאי רכב
א.בוגר בי"ס מקצועי.
ב.בעל נסיון של מספר שנים בתחום.

אנו מציעים עבודה קבועה לזמן ארוך בתנאי העסקה הולמים ותנאים סוציאליים.
לכל התפקידים דרושים בריאות תקינה ושרות מלא בצה"ל.
ליצירת קשר עמנו נא התקשרו למספר: 03-256214 בין השעות 08:00-16:00 או כתבו לת.ד. 33156 בצרוף קורות חיים, פרטים אישיים, כולל מס' ת"ז, מס' אישי, ארץ לידה, שנת לידה, שנת עליה, כתובת, מס' טלפון.

סודיות מובטחת
רק פונים מתאימים ייענו

יבין תעשיית שימורים
פתח-תקוה
למפעל הפקטין דרוש/ה
הנדסאי / ת אחזקה
הכישורים הדרושים:
1. הנדסאי/ת מכונות
2. נסיון באחזקת מתקנים בתעשייה הכימית או המזון – יתרון.
המעוניינים/ות יפנו בכתב יד לאגף כח אדם ת.ד. 332 ת"א 61002.
מועמדים/ות מתאימים/ות בלבד – ייענו

הכנסת
ללשכת הייעוץ המשפטי בכנסת
דרוש (ה)
עו"ד מתחיל (ה) או מתמחה,
העבודה לפי חוזה, בהיקף חצי משרה ולתקופה של חצי שנה
השכר ייקבע לפי כישורי המועמד
פרטים: הכנסת 02-554137

לקרט שיווק דרושים
אנשי מכירות מעולים
למדפסות לייזר
דרוש נסיון בענף המחשבים.
טל' 03-663721 לפנות לאברהם.

לאולפנים המאוחדים
הרצליה
דרושים:
טכנאים/מפעילים
ציוד וידאו
★ לעבודה ב-3 משמרות
נא לפנות ליגאל חורש
טלפון: 052-550151 לקביעת ראיון.

רים תעשיות מזרונים
למפעלנו בבת-ים דרוש
מהנדס תעשייה וניהול
בעל ידע ונסיון במשאים: ניהול הייצור, שכר עידוד, ניהול מלאי ותמחיר
– בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתעשייה
המתאימים יפנו בכתב בפירוט קורות חיים ונסיון קודם ל"רים" –
רח' שמעון הבורסקאי 8
אזור התעשיה בת ים מיקוד 59112
ולציין עבור "מהנדס תעשייה וניהול"

למשרד שילוח בינלאומי
דרושה
מזכירה
אנגלית עברית + הדפסה
רצוי עם נסיון בעיבוד המלילים א' ב'
יום עבודה מלא 6 ימים בשבוע
טל: 03-5101879 03-5101880

לחברה גדולה למוצרי נייר
דרוש
★ מהנדס יצור
צעיר ונמרץ בעל רקע בתעשיה וניהול, רצוי בענף הדפוס עם נסיון בבניית תמחיר מוצרים, ניהול מערך הזמנות תו"צ, פיקוח ותיאום תהליכי יצור ובעל מיומנות טובה.
מועמדים עד גיל 35 עם 5 שנות נסיון הגרים באזור ראשל"צ, חולון, רחובות, אשדוד יפנו בכתב במרטים מלאים שיכללו קורות חיים, נסיון ומקום עבודה נוכחי לת.ד. 13305 ת"א 61132.

מלונות
למלון דן ת"א
דרושים/ות
פקידי/ות קבלה עם נסיון
חשמלאי
טבחים/יות
קונדיטורים/יות
מתאימים/ות יפנו בצרוף תמונה לרח' הירקון 99 ת"א מחלקת כ"א

לאחד מלקוחותינו בענף האלקטרומכני דרוש
מנהל ייצור
דרישות התפקיד:
■ מהנדס ייצור, מכונות/ אלקטרוניקה.
■ כושר קבלה אחריות מערכתית.
■ נסיון קודם בניהול מערכות גדולות ובניהול צוותים מדיספלינות שונות.
■ גיל 35-45 עם שליטה מלאה באנגלית.
■ יכולת תפקוד תחת לחץ ונכונות להשקיע מעבר לשעות המקובלות.
מועמדים מתאימים ישלחו קורות חיים מודפסים לת.ד. 26263 תל-אביב 61262
כל פניה תענה
רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם המתמחה בהשמת כח אדם במחשבים ובחשבונאות
סודיות מובטחת

דרושים
★ **טכנאים**
לשרות והתקנת מערכות אזעקה בעלי רשיון נהיגה, יועדפו בעלי נסיון קודם מוכח.
★ **מקדמי מכירות**
למערכות אזעקה וקישור למוקד באזור גוש דן
שכר בסיסי ועמלות
לפנות בכתב יד לת.ד. 33149 תל-אביב

---

dk
דורון קפלן בע"מ
סוכן מכס ותחבורה
למשרדינו בת"א דרושים:
★ מנהל מחלקת שלוח בינלאומי
דרוש נסיון רב בשף
★ פקידת יבוא/יצוא
דרוש ידע באנגלית עדיפות לבעלת נסיון
★ אנשי שיווק ומכירות
לפרטים נא להתקשר לטלפונים:
03-383801 - 03-383701

ש. שבח שרותים בע"מ
דרושים/ות
לעבודה במחנות בנתב"ג
מאיזור הדרום
בוגרי צבא, פרופיל 82 ומעלה, 12 שנות לימוד, דוברי אנגלית, עד גיל 26, מתאים גם לסטודנטים/יות. פרטים בטל: 03-9711994

דרושים **מורים דתיים**
ו/או **אברכים**
או **סטודנטים דתיים**
בכל רחבי הארץ לפרוייקט שיווקי מיוחד לבתי כנסת.
עדיפות לבעלי רכב וטלפון.
למתאימים רווחים נאותים (משכורת+רווחים)
לשם קביעת ראיון
03-656285 בשעות המשרד.

הסתדרות הצופים העבריים בישראל
הנהגת צופי חיפה
דרוש/ה
מרכז/ת
לשבט "צופית" במרכז הכרמל חיפה.
תחילת עבודה מיידית.
המתאימים יפנו לטלפונים 04-338322
ובערב בלבד 04-925281.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה,
תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעל בצפון הארץ
דרדש/ה
כלכלן/ית
★ שנתיים נסיון לפחות.
נא לפנות בכתב-יד ל"אמנון" –
רח' כרמיה 16, תל-אביב 64259.

אתה!!!
משוחרר צה"ל, בוגר תיכון או השכלה גבוהה, בריאותך תקינה וגילך בין 23 ל-32 –
מקומך עימנו.

עימנו למען ביטחוננו!

התנדב
למשימות בעלות אתגר ועניין רב להן דרושה יוזמה, תושיה, חשיבה ותחכום.

מועמדים מתאימים יהנו בתום תקופת הכשרה אשר מקנה שפה, מתנאי שכר טובים, רכב צמוד ומסגרת חברתית צעירה ותוססת.
בתום תקופה של עבודת שטח יוצעו למתאימים תפקידים בחו"ל ואפשרויות קידום כולל לימודים אקדמאיים.
פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד) 61331, עבור מ.ל. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון)
— פונים מתאימים יענו. —

למפעל תעשייתי המספק 1000 ארוחות צהרים ליום דרושים:
1. שף מטבח
2. מגישות לחדר אוכל
3. עובדי נקיון
תנאים טובים!!!
טלפונים: 052-544595 052-549452

התאחדות התעשיינים בישראל
המחלקה לסחר חוץ,
רח' המרד 29, תל אביב
דרוש/ה
מזכיר/ה
אנגלית/עברית
עדיפות לשפת אם אנגלית, כושר הדפסה באנגלית, ניסוח מכתבים, תרגומים
לשלוח הצעות בכתב יד.

MF Massey Ferguson
לחברה ישראלית למובילים בע"מ דרושים
1. איש מכירות לאזור הצפון
2. איש מכירות לאזור המרכז
הכישורים הדרושים:
* ידע ונסיון בהפעלת טרקטורים חקלאיים ותעשייתיים
* ידע בתעשייתיים ומחפרונים יתרון
* נסיון קודם במכירות בסקטור החקלאי – יתרון
* בעל רשיון נהיגה לטרקטורים ורכב
– סודיות מובטחת –
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 429 חיפה 31003 ולציין מספר טלפון

דרדש
באיזור תל-אביב
מפעיל מחפרון
בעל נסיון וידע
לעבודה מיידית
טלפון:
052-911211

הלוח הכללי
השבוע ובשבוע

דרושות
דיילות יופי מנוסות
גיל 25-40
לעבודה מיידית
בכלבו שלום חיפה
טל' 03-245118 לפנות לאורה

למפעל חדש ודינמי
דרושים:
1. מפעיל מנוסה
בעל הכשרה כטכנאי במקצועות מכונאות, חשמל או אלקטרוניקה
העבודה במשמרות.
2. נהג מיכלית
רשיון מעל 15 טון נסיון 5 שנים על מכלית.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 2035 אזור התעשיה הרצליה 46733

קשת האגודה למען הקשיש
בת"א-יפו דרוש/ה
רוקח / ת
לרבע משרה
למרכז גריאטרי צהלון — יפו
טלפונים: 03-810722 למזל
או 03-815395 לרינה

למוסד ממלכתי באזור תל-אביב
דרושים סטודנטים לתפקידי שמירה
• דרישות התפקיד:
א. סטודנט שלפניו שתי שנות לימוד לפחות.
ב. יוכל להקדיש לפחות משמרת בוקר אחת בשבוע, בנוסף לימי שישי.
ג. לאחר שרות צבאי מלא.
ד. בריאות תקינה.
ליצירת קשר עמנו, נא התקשרו לטלפון: 03-210075 בין השעות 08:00-16:00
או כיתבו לת.ד. 33686 בצירוף קורות-חיים, פרטים אישיים, כולל מספר ת.ז., מספר אישי, ארץ לידה, שנת לידה, שנת עליה, כתובת ומספר טלפון.
סודיות מובטחת
רק פונים מתאימים ייענו

מליליין בע"מ ת"א
לחברתינו העוסקת בשילוח בינלאומי
דרדש/ה
מתאם/ת
משלוחי ייבוא אווירי
* נסיון בשילוח אווירי או בייבוא אווירי הכרחי
* משרה מלאה, 6 ימי עבודה
המעוניינים מוזמנים לפנות בין השעות 8.00-13.00 לטלפון 03-321181
סודיות מובטחת

מכון ויצמן למדע
דרושים/ות
• **לבורנט/ית**
בעל/ת תואר B.S.c או M.S.c במדעי החיים ונסיון בביוכימיה, מיקרוביולוגיה ואימונולוגיה – לעבודה ביוכימית ומיקרוביולוגית (משרה 2/88).
• **לבורנט/ית**
בעל/ת תואר B.SC או B.Sc. ונסיון בתרביות רקמה וביולוגיה מולקולרית (משרה 3/88).
נא לפנות בכתב, בציון קורות חיים, נסיון קודם ומספר המשרה אל מחלקת כח אדם, מכון ויצמן למדע רחובות 76100.

לחברת ליגד מידע טכני בע"מ
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
לניהול מערך החשבונות והכספים עד להכנה למאזן
* נסיון בהפעלת מחשב
* ידע בשפה האנגלית.
* למשרה מלאה
טל' 03-9243555

לחברת רסקאר רכב בע"מ
יבואני ב.מ.וו
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3 עם נסיון, למשרה מלאה
נא לפנות בכתב-יד, עם פירוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 36166 תל-אביב, מיקוד 61361, עבור: "מנהל חשבונות"

טלקום
חברת השקע למשרד המודרני
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
התפקיד: רכישת לקוחות חדשים והרחבת כל המוצרים בקרב לקוחות קיימים.
כישורים: נסיון מוכח במכירות למוסדות.
— השכלה תיכונית, לפחות.
— מגורים באיזור המרכז.
— מחפש/ת אתגרים חדשים.
התנאים: — תמורה כספית הולמת להצלחה.
— הדרכה מקצועית.
— עבודה עצמאית.
— אפשרויות קידום.
נא לפנות בכתב לת.ד. 7136 ת"א.
— סודיות מובטחת —

לסוכנות ביטוח דרושה
קלדנית פוליסות
בענפים השונים
ניסיון קודם הכרחי
להתקשר לטלפון 3-338010/1
החל מיום א'.

למוסד ממלכתי בת"א דרוש/ה
מנהל/ת מטבח
• כישורים נדרשים:
★ בוגר ונדסאר בנגמת ניהול בתי מלון או סברות
★ בעל נסיון קודם
★ גיל 22 עד 40
★ לאחר שירות צבאי מלא
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 17226 ת"א, מיקוד 61170, עבור עמית וינציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת"ז וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

לחברה העוסקת בתחום הפיננסי
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2
מעל גיל 30 + נסיון מוכח
וידע בהפעלת "חשבשבת"
ל-5 ימי עבודה בשבוע
להתקשר מיום א' לטלפון
03-777530 03-777535 לקביעת ראיון.

אמניר תעשיות מיחזור
דרוש
מנהל תחבורה
לטיפול במשאיות ורכב בכל הארץ
כישורים:
★ נסיון של מספר שנים באחזקת רכב וטיפול במכוניות.
★ הסמכה לניהול מוסך, יתרון.
עבודה מאומצת, עצמאית, רבת אתגר.
נא לשלוח תולדות חיים בכתב יד ל: ת.ד. 142 חדרה, 38101, עבור אהוד בר-דוד.

דרוש
מנהל מכירות
למפעל תעשייתי באזור מפרץ חיפה
דרוש מנהל מחלקת מכירות
הכישורים הדרושים:
★ יכולת הפעלת מערך השיווק באופן עצמאי
★ נסיון קודם במכירות
★ ידע טכני, יתרון.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לת.ד. 4685 חיפה 31046 עבור "מנהל מכירות"

דבר עתון לאנשים מבינים

דרושים

חצור מפעלי מתכת
למפעלנו בראש פינה
דרושים:

מנהל משרד טכני
* מהנדס מכונות
* 5 שנות נסיון במפעל תעשייתי
* פיתוח מתקנים ואחזקת ציוד

אחראי משמרת
* בעל רקע בתחומים טכניים, עדיפות לבעל נסיון בתחום יציקה או מתכת וניהול צוות עובדים.

למתאימים תנאים הולמים: כולל עזרה בדיור לעוברים לצפון. נא לפנות למנהל כ"א ת.ד. 164 חצור הגלילית 10351 או טלפונית 06-935877/8/9.
– סודיות מובטחת –
מודעה זו מתייחסת לגברים ונשים כאחד

למוסד ציבורי בתל־אביב
דרוש/ה

קצין בטחון

דרישות התפקיד:
* בעל תפקיד פקודי של 5 שנים לפחות בצה"ל או במשטרה. עדיפות לקצינים ו/או בעלי נסיון קודם כקצין בטחון ובטיפול בנושאי בטחון נשקי.
* היקף המשרה — חצי משרה.

לפנות בכתב יד בציון תולדות חיים ומס' טלפון לתיבת דואר 16250 ת"א, לא יאוחר מיום 16.2.88

מקט
יצואן אופנת העור
מס' 1 של ישראל
דרושה לנו למשרה מלאה

מזכירת המפעל

דרישות התפקיד
* 5 שנות נסיון בניהול משרד
* יכולת להפעיל צוות עובדים, ועמידה בתנאי לחץ.
* נסיון וידע ביבוא־יצוא — יתרון.

— תנאים טובים למתאימה —
נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 2226 עכו (עבור מזכירה)
— סודיות מובטחת —

לקבוצת השמירה

סניף אשדוד
דרושים
מאבטחים

סניף רחובות
דרושות
עובדות נקיון

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ

לעבודה בחו"ל בארץ דוברת צרפתית
דרוש

אדמיניסטרטור

* בעל נסיון של 5 שנים לפחות בניהול צוות אחזקת משרדים ודיור לעובדים, ארגון קהילתי.
* ידע בעמילות מכס וסחר בינלאומי.
* ידיעת השפה הצרפתית.

מועמדים העונים על דרישות אלו יפנו בכתב לת.ד. 44494 חיפה 31048
– סודיות מובטחת –
מודעה זו מתייחסת לגברים ונשים כאחד

לעיתון עולם האופנה
דרושים:
* מזכירת מערכת משרה מלאה.
* גרפיקאית
* ביצועיסט/ית
* כתבים
* צלמים: אופנה, קוסמטיקה
טל': 03-202249, 03-283532

דרוש
שליח
משרה מלאה
רשיון לקטנוע
טל' 03-498430

רגים

לעבודה בחברה צעירה, דינמית ומתפתחת
דרושים
1. **איש מכירות למלגזות**
נמרץ דינמי, בעל רקע טכני.
2. **מכונאי ציוד**
בכל התחומים – למלגזות ולציוד הנדסי לעבודות עפר.
3. **חשמלאי רכב.**
צעיר יוצא צבא, המחפש קריירה עתידית.
4. **חשמלאי**
שיוכשר לתיקון רתכות וגנרטורים.

נא לפנות טלפונית
03-796698
–סודיות מובטחת–
תנו לי הייסטר ואזיז את העולם...

למשרד ראשי בתל־אביב
דרושה

מנהלת חשבונות
סוג 3
עם נסיון

נא להתקשר בין השעות 16.00—17.00 לטלפון 03-382549 לאורנה. או לפנות לת.ד. 30108 תל־אביב 66181
סודיות מובטחת

רוקר בע"מ

לאור גידול בהיקף ההזמנות מיצרני הרכב באירופה נדרשים לחברת הבת בגרמניה

מהנדסים

לביצוע פרויקט הנדסי ייחודי הכולל תיכון ותיכנות קווי ייצור משולבי רובוטים, תוך שימוש במערכות תיב"מ אשר פותחה בחברתנו.
הכישורים הנדרשים:
א. מהנדסי אווירונאוטיקה, מכונות או ייצור – בעלי נסיון של שנתיים ומעלה.
ב. רקע בתיב"מ יתרון.
ג. דוברי גרמנית – חובה.
לאחר תקופת הכשרה קצרה, ישתלבו המועמדים בפרויקט המבוצע ע"י חברתנו בגרמניה.
נא לשלוח קורות חיים אל ת.ד. 2018 הרצליה 46733 או לפנות אישית לאריק טל' 052-556610, 556643.

ד.י.ג. מוצרי חשמל
עם הרחבות מפעלנו בבית־שמש דרושים/ות להשתלבות בצוות צעיר ודינמי
* מנהל מחלקת פלסטיק –
* מחסנאי בכיר –
* אחראי אחזקה –
* פקיד/ה למחלקת מכירות –

נא לפנות בכתב לת.ד. 385 בית שמש 99000 טל' 02-914851

מנורה
למחלקת תביעות
דרוש/ה

פקיד/ה
למדור רכב

עם נסיון של 3 שנים לפחות בסילוק תביעות רכב נא לפנות לגב' ציונה
טלפון: 03-5430723

לחברה מסחרית גדולה
בענף הרכב
דרושים:
1. **אחראי אולם תצוגה**
* ידיעת השפה האנגלית ו/או צרפתית
* נסיון מוכח במכירת רכב
2. **מוכר רכב**
* רצוי נסיון במכירת רכב
* הופעה נאה
3. **מחסנאי חלפים**
* רצוי ממ"ט
* בעל נסיון של שנתיים לפחות

למועמדים המתאימים יוצעו תנאים טובים
טל. 7550233, 7550755

חברה לייבוא תרופות
מחפשת

תעמלן / נית רפואי / ת
לאיזור המרכז
(למשרה חלקית)

הכישורים הדרושים:
* הכשרה פרה־רפואית
* רצוי נסיון קודם
בעל/ת רכב
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 052-540821 052-540884

לחברה גדולה
דרוש/ה

פקיד/ת יבוא ומלאי

הכישורים הדרושים:
1. ידע בשליטה מלאה בתהליכי יבוא
2. נסיון של 3 שנים לפחות בנושאי יבוא ומלאי
3. ידע בהנהלת חשבונות
– סודיות מובטחת –

למוסך מרכזי דרושים:
1. **חשמלאי רכב בעל הסמכה.**
2. **עוזר חשמלאי רכב.**
3. **מכונאי מנוסה.**
להתקשר לטלפון – 03-330106 לאורי.

קל־קל תעשיות בע"מ
למחלקת מכירות במפעלנו
ד ר ו ש

פקיד

הכישורים הדרושים:
* השכלה תיכונית לפחות
* נסיון בהפעלת מחשב
* יחסי אנוש טובים
* גיל עד 35
* עדיפות לבעלי נסיון בתפקיד דומה במפעל תעשייתי.

ת.ד. 210, קרית־מלאכי, 26114
–סודיות מובטחת–

למרפאת שיניים גדולה בתל־אביב
דרושים
רופאים
* רופא אורתודונט
* רופאים בעלי נסיון רב

לחברת התמרוקים
דרושות

דיילות יופי
* מעל גיל 30
* בעלות נסיון
* הופעה נאה.

לאזורים ת"א והסביבה בתים וחולון.
לראיון נא להתקשר מיום א' לטל: 03-9233273 לשוש

עמינח
למפעלנו בניר צבי
(ליד רמלה)
דרושים

צבעי רהיטים
* מספר שנות נסיון בצביעת רהיטים ומוצרי עץ (פוליאסטר, ביץ, לכות).
* 5 ימי עבודה תנאים סוציאליים מלאים.
טלפון: 08-220777

מנהלנים
א. לבי"ס שדה אכזיב
ב. לבי"ס שדה הר הנגב

החברה להגנת הטבע

דרושים

מאבטחים

בוגרי יחידות שדה
לאבטחת גוף ממלכתי
נא להתקשר לישראל: 03-287086 03-270200

למשרד אדריכלים גדול
דרושים
* אדריכלים
* טכנאי אדריכלות
* שרטטת
טל' 03-610191

חוק ההזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

דרוש
מפעיל מנוסה
למכונת דפוס לכוסות פלסטיק
שכר גבוה, רכב צמוד
טל' 03-202970

למשרד אדריכלים
דרושה
הנדסאית
שנתיים נסיון
03-257989

דרוש/ה
רוכש/ת מודעות
מנוסה
טל' 03-992808

לרהיטי אלפא
דרוש
טכנאי/הנדסאי ייצור
יוכשר לתפקיד מנהל ייצור
72905

ל"דיוטימן" בע"מ
דרוש

מומחה
בנושא כח־אדם

עדיפות לבעלי ידע ביבוא עובדים זרים
טל': 03-450980, 03-446974

למוסד ציבורי ארצי בדרום הארץ
דרוש/ה

אפסנאי ראשי
לציוד רפואי

דרישות התפקיד:
* השכלה תיכונית או מקצועית מקבילה ברמה א', רצויה על תיכונית בתחום מדעי החברה או רוקח.
* הכשרה מקצועית בתחום ארגון וניהול מערך אפסנאי.
* נסיון קודם של 8 שנים לפחות בתחום האפסנאות.
* ידע ונסיון בניהול מערך אפסנאי באמצעות מחשב.

לפנות בכתב יד בציון תולדות חיים ומס' טלפון לתיבת דואר 16250 ת"א, לא יאוחר מיום 16.2.88

תמר
אלקטרוניקה
בע"מ
עם הרחבת פעילות החברה דרושים
לסניפנו בתל־אביב
ולסניפנו בחיפה

טכנאי/הנדסאי
אלקטרוניקה

לתחזוקת מערכות מחשבים וקופות רושמות
* התפקיד כרוך בנסיעות.
* נסיון קודם בתחזוקת מחשבים או קופות.
נא לפנות בכתב ת.ד. 2324 חיפה מיקוד 31022
– סודיות מובטחת –

כפר הנוער יוהנה ז'בוטינסקי
ד ר ו ש ה

אם בית —
מרכזת לפנימיה

התפקיד מחייב מגורים במקום
לפנות טלפונית:
08-220444/5

למשרדנו בנתיבות דרוש/ה

פקיד / ה קבלת קהל
למשרה חלקית

הכישורים הדרושים – השכלה תיכונית
נסיון קודם
שעות העבודה – לפנה"צ/אחה"צ לסרוגין
מועמדים מתבקשים לפנות טלפונית
למנהל סניפנו בבאר־שבע 057-76183

בסטודיו
דחף
עובדים סביב השעון
דרושה

ביצועיסטית

שעות העבודה 13:00—20:00
נא לפנות מיום א'
לעירית
03-622547

למפעל גדול בבת־ים

חשב / ת שכר

תנאי העסקה טובים
נא לפנות בכתב לת.ד. 1334 ת"א 61013 בציון ע"ג המעטפה עבור ח'/111

למפעל תעשייתי
בגוש דן
דרושה

מזכירה
למחסן טכני

* השכלה תיכונית, ידיעת השפה האנגלית – חובה.
* ניסיון קודם בניהול משרד במחסן טכני ממוכן.
* ניסיון בניהול מו"מ עם ספקים.

המתאימות תיפננה למח' כח־אדם
טלפון: 03-7552355/6

למכון רפואי בתל־אביב
דרושים:

1. **מזכירה מיוחדת**
עם גישה לאנשים מדפיסה מהר, עירנית, מסודרת, איכפתית, בעלת יכולת לעבודה בקצב מהיר.
2. **עובד חדר פיתוח**
בעל חוש טכני מסור, אחראי, איכפתי, היודע לקרוא אנגלית.

נא לפנות לחיה טל: 03-283419

לחברת יבוא לאביזרי אופנה
דרושים

סוכנים למרכז ולצפון הארץ

למתאימים תנאים טובים
02-667535

קופיץ בע"מ
מפעל לשיפוץ מכללים חשמלים לרכב
דרושים:
* עובדי ייצור
* חשמלאי רכב
* מחסנאי עם רשיון למלגזה

נא לפנות טלפונית מיום א' 03-782906, 781240

האוניברסיטה הפתוחה
דרוש/ה

סטטיסטיקאי / איש שיטות מחקר

העבודה כוללת ייעוץ למחקרים בתחום פסיכולוגיה וחינוך, הכנת ניתוחים סטטיסטיים, כתיבת דוחות והרצת תכנות במחשב.
הכשורים הדרושים:
תואר שני לפחות (או לקראת סיומו) בסטטיסטיקה.
ידע נרחב בסטטיסטיקה ובשיטות מחקר.
נסיון מעשי במחקר ובתחומי פסיכולוגיה וחינוך והרצה במחשב
יכולים לפנות גם בעלי תואר גבוה בפסיכולוגיה אשר להם הידע והנסיון הנדרשים.
נא לפנות לצוות הערכה באוניברסיטה הפתוחה רח' קלאוזנר 16, רמת אביב, ת.ד. 61392 טל: 03-422665 בציון קורות חיים מפורטים, נסיון קודם בעבודה ובמספר טלפון להתקשרות.
סודיות מובטחת.

המרכז לטכנולוגיה חינוכית

דרוש **מביא לבית הדפוס**
למשרה מלאה

הכשורים הדרושים:
* בעל נסיון מוכח של מספר שנים בהבאה לדפוס.
* בעל ידע והתמצאות בתהליכי דפוס והוצאה לאור.
* בעל רשיון נהיגה.
* נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה המקובלות.

תאור התפקיד:
אחריות במסגרת המחלקה להוצאה לאור על הבאה לדפוס של חומר לימודי מגוון ומורכב, כולל פיקוח מקצועי על מעבדות, בתי דפוס, כריכיות, ספקי נייר ועוד.
נא לפנות בכתב בצרוף פירוט קורות חיים ונסיון קודם אל מחלקת ההוצאה לאור, המרכז לטכנולוגיה חינוכית, ת.ד. 39513 מיקוד 61394.

דרושים

אנשי מחשב לעבודה מיידית בארה"ב

בנושאים הבאים:
CICS/COBOL * ADABAS/SYSTEM 38 * IDMS/ADSO • DB_2 * IMS * IBM P.C. * VAX
Excellent salaries, benefits & sponsorship. New York Representative will be in our Tel-Aviv Office on 8-10 February to meet prospective candidates.
* Academic degree required *
To schedule appointment please call Mr. Ofer Friedman 03-256018 or write:
DATARICH INTERNATIONAL
Beit America, 35 Shaul Amelech St.
Tel Aviv 64927

לבית אופנה במרכז הארץ דרוש

ת ו כ נ י ת ן

– נסיון של שנתיים לפחות בניהול מערכת V.M.S – V.A.X
– נסיון במערכות P.C. ו־DATA POINT
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 2415 ת"א 61024
סודיות מובטחת

הארגז
המפעל היצרני הגדול

להארגז בע"מ המפעל היצרני הגדול
דרוש/ה

פקיד/ה
למחלקת יבוא

* ידיעת השפה האנגלית על בוריה.
* הדפסה באנגלית.
* נסיון של שנה בעבודה.

5 ימי עבודה
נא לפנות החל מיום א' לטל. 03-336721 למדור כח אדם.

חוק ההזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

ל"ליהוד – סנספוט"
דרוש

סוכן מכירות

מנוסה בענף אופנת נשים 03-9664447

אילן אגוד ישראלי לילדים נפגעים לגן ילדים של אילן
דרושה

פיזיותרפיסטית

תנאי עבודה של מוסדות חינוך
להתקשר: אביבה ניסן – אוזנר משרד – 03-704571, בית – 03-451981

לחברת ספנות
דרושה

מזכירה

עם נסיון וידע בענף.
נא להתקשר לטלפון 03-660304/5

דחפון 03-611001
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס

هكذا من الاصل

צפויה האטה בקצב הגידול בפעילות במשק ברבע ראשון

מאת אמנון אבר, סופרו הכלכלי של "דבר" בירושלים

האטה בקצב גידול הפעילות במשק צפויה ברבע הראשון של השנה – למסקנה זו הגיע החוקר באיר תמרי מבנק ישראל על סמך הנתונים שאסף במסגרת סקר חברות התעשייה.

ציפיות הפירמות להאטה בקצב הפעילות מבוססות על ההאטה שנרשמה בהזמנות המקומיות ועל רמת הייצור החזויה בתעשיה וכן על סמך הציפיות לירידה במכירות בענף הבניה.

בענפי המסחר והמלונאות הציפיות הן לקצב גידול דומה לזה שנרשם ברבע האחרון של השנה שעברה.

בתחום ההשקעות, לעומת זאת, צופה מחבר הסקר עליה במהלך שנת 1988 במרבית החברות ובכל מגוון ענפי המשק.

תחקיר: לימוד התאבדות

מאת אריה אורד, סופר "דבר"

"שיטת לימוד הנהיגה ברכב דו־גלגלי בארץ היא למעשה לימוד התאבדות" – עולה מתחקיר של ירחון חדש לענייני אופנועים, "מוטור", שהופיע השבוע בעריכת טל שביט.

הירחון טוען כי בוחני הנהיגה על אופנועים אינם מכירים כלי־רכב זה והמורים "לוקים בבורות מדהימה". לדברי "מוטור" עדיין מלמדים לבלום את האופנוע בבלם האחורי, בעוד שאופנועים חדישים יש לבלום בבלם הקדמי.

עוד טוען כתב־העת כי התלמידים אינם לומדים שימוש בהיגוי נגדי, המאפשר שמירה על יציבות האופנוע בעיקולים, אינם מתורגלים בהתחמקות ממכשול ואינם מתמחים בנסיעה על כביש רטוב. "התוצאה הישירה של רמת הלימוד הנמוכה והפקרה האחריות, המתגלגלת היום בבתי־הספר לנהיגה, היא דם על הכבישים", מסכם "מוטור" את התחקיר.

הורשה של דו־קיום

ביער ירושלים נטעו אתמול מורים יהודים וערבים שתילי אורנים כאות לדו־קיום. הם משתלמים בתוכנית לימודים הקרויה "מגילת העצמאות שלי" במדרשה לדמוקרטיה ולשלום "אדם" שהיא חלק מאירועי שנת ה־40 למדינה. (צילום: יצחק הררי)

הרואין ב־50 מ' דולר מוברח דרך גבול לבנון כל שנה

בצפון: עליה משמעותית במספר התאונות הקטלניות; בנגב: 30% יותר מקרי אונס – רווחת תופעה של אונס בקרב המשפחה

מאת יצחק מרידור ואמיר רוזנבליט סופרי "דבר"

על עליה משמעותית של 33 אחוז במספר התיקים שנפתחו למשתמשים בסמים ועליה של 44 אחוז במספר התיקים שנפתחו נגד חשודים בסחר־סמים מסוכנים במחוז הצפוני, נמסר אתמול במסיבת עיתונאים בה סקר מפקד המחוז, ניצב שלמה הרזן, את פעילות המשטרה במחוזו בשנה שעברה.

הרזן אמר עוד שכ־50 ק"ג הרואין בשווי כולל של יותר מ־50 מיליון דולר מוברחים לישראל כל שנה דרך גבול לבנון. היחידה המיוחדת למלחמה בסמים במחוז הצפוני ערכה ב־1987 20 מבצעים מיוחדים בהן הצליחה ללכוד כשישה וחצי ק"ג הרואין ויותר מטונה וחצי חשיש.

לא נרשמה עליה במספר התאונות שקרו על כבישי הצפון בשנה שחלפה, אבל נרשם גידול משמעותי (של 43 אחוז) במספר התאונות בהן נהרגו 176 בני אדם (לעומת 138 בשנת 1986).

משטרת המחוז הצפוני תיאלץ, לדעתו של הרזן, לעסוק רבות בשנה הנוכחית בהשלטת סדר ובטיפול בהפרות סדר, העלולות להיגרם במיוחד במגזר הערבי לקראת הבחירות הקרבות וגם בשל המתיחות ביו"ש וחבל עזה. הרזן הוד והדגיש שהמשטרה תדאג שכביש גול עירון (ואדי ערה) ישאר פתוח 24 שעות ביממה והתנועה בו תימשך ללא הפרעות.

בפגישה עם עתונאי הצפון אתמול, במטה המחוז הצפוני של המשטרה בנצרת, השתתפו גם מפקדי המרחבים (חיפה, גליל העמקים) משמר הגבול, ומפקדים בכירים רבים אחרים.

באיזור הנגב

בשנת 1987 אירעו באיזור הנגב יותר מ־30 מקרי אונס. זו עליה ביותר מ־30 אחוז בהשוואה לשנה שקדמה לה. כך מסר אתמול מפקד משטרת מרחב הנגב, ניצב משנה חיים בן איון, בכינוס השנתי של קציני משטרת מרחב הנגב, שבמהלכו נמסרו נתוני הפשיעה במרחב בשנה החולפת.

בן איון הדגיש כי בשנה האחרונה בלטה במרחב תופעה חדשה, שלא נודעה בשנים קודמות, של אונס נשים על ידי בעליהן. הוא ציין עוד כי אחת התופעות החמורות בנגב היא השיעור הגבוה של הסחר והשימוש בסמים. "באר שבע האיזור מהווה צומת מרכזית לסחר־סמים שמקורם בלבנון ובמצרים. אין יום שבו לא נתפסים סמים בבאר שבע". מהנתונים שנמסרו אתמול כי יש עלייה של 24.6 אחוז בתיקים נגד סוחרי סמים בשנה האחרונה לעומת אשתקד.

במסיבת עיתונאים שנערכה לאחר הכינוס, אמר מפקד המחוז הדרומי, ניצב חיים קלמפנר, כי המשטרה מקווה שהממשלה תיענה לבקשתה ותתחיל להעסיק 600 תקנים מקצועיים, שיגבירו את כוחה ויקלו על המעמסה המוטלת על השוטרים. בן איון הוסיף כי בשנה האחרונה חזרו למשטרת מרחב הנגב 78 שוטרים שפרשו בעבר מהשירות ולדבריו זה נתון מעודד.

1600 עובדים משלימים השכלתם

מאת סופר "דבר"

ההסתדרות סיכמה עם משרד החינוך על פתיחתן של כיתות לימוד להשלמת ההשכלה הקדיות "כלנית" – בשכונות מצוקה בערים.

סגן יו"ר האגף לתרבות וחינוך פיני שומר, מסר כי 1,600 עובדים לומדים כיום במסגרת פרוייקט "כלנית" והשנה יוכפל מספרם. מנהל המחלקה להשכלת מבוגרים, ששון סימן־טוב, ציין שמפעלים ומעסיקים מכירים כיום בחשיבותו של הפרוייקט ונענים לפניית ההסתדרות לפתוח כיתות בתחומיהם.

70 מוקדי חומרים מסוכנים נמצאים במרכזי אוכלוסיה

מאת אריה אורד, סופר "דבר"

בישראל לפחות 70 מוקדים של חומרים מסוכנים ורעילים, הנמצאים סמוך למרכזי אוכלוסיה – מתריע המוסד לבטיחות ולגהות. "מוקדים אלה מטופלים ברמת בטיחות שאינה משביעה רצון והמהווים סיכון בטיחותי חמור", נאמר בהודעה.

המוסד לבטיחות ולגהות אומר כי נושא הובלת חומרים רעילים ואחסנתם הפך בשנים האחרונות לאחד המפגעים החמורים. מוקדי הסכנה מצויים "בלב ליבם של מרכזים עירוניים צפופי אוכלוסיה". הדבר נובע מכך שאין הפרדה בין אזורי תעשיה ומגורים. מחסנים ומצבורי מוצרים המכילים חומרים מסוכנים מצויים סמוך למרכזי מגורים, שהתפתחו בשנים האחרונות, מסבירה ההודעה.

בארץ 8,000 נהגים ופקידים העוסקים בחומרים אלה ו־3,000 מהם כבר עברו השתלמות בהובלתם ובאחסנתם.

"פרי זה" יופעל מחדש בידי בעל "זן לכל"

מאת חיים באור, סופר "דבר"

מפעל "פרי זה" בחדרה, שנסגר לפני ששה שבועות, יופעל בידי היום יעקב שיינפלד, בעליו של מפעל "זן לכל". כך סוכם אתמול בינו לכונס הנכסים, עו"ד ליפא מאיר.

ההסכם התאפשר לאחר שיו"ר ועדת התעסוקה בהסתדרות, עליזה תמיר, הודיעה כי ההסתדרות תפעל להבטחת אספקת פרי למפעל.

הפעלת "פרי זה" תהיה הדרגתית מאחר שכמחצית מבין 150 העובדים פרשו ונקלטו במפעלים אחרים. בשלב ראשון יועסקו כ־40 עובדים. שיינפלד מוכן לקלוט ב"פרי זה" את העובדים שפוטרו ממנו וטרם מצאו תעסוקה חליפית.

באים חרף הפרסום השלילי

סופר "דבר" בירושלים

למרות גל הפרסומים השליליים על ישראל באמצעי התקשורת בחו"ל, הגיעו לאולפן החורף של בית הספר לתלמידי חו"ל באוניברסיטה העברית 405 תלמידים. ראשיה מסרו אתמול כי זה מספר שיא ומהווה גידול של 20 אחוז לעומת חורף אשתקד. רוב התלמידים מצפון אמריקה ומדרום אמריקה.

באוניברסיטה מדגישים כי הגידול מאפיין את כל תוכניות הלימודים. 1300 תלמידים מ־50 מדינות משתתפים השנה בתוכניות השונות, כמחציתם בתוכנית חד־שנתית. אחד החידושים הבולטים השנה הוא הקורסים בשפה הרוסית, שהופסקו לפני שבע שנים.

תופעה: ערבים מציקים לעולים מאתיופיה כדי להבריחם ממפעלים

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר"

תופעה של הבאת עולים מאתיופיה על־ידי ערבים העובדים במפעלים במפרץ חיפה כדי להבריחם ממקומות עבודה, נתגלתה אתמול כאשר רכז שירות התעסוקה בקריית ים, יעקב אבגו, עולה מאתיופיה, הגיע לתחנת משטרת זבולון עם עולה נוסף שהוכה לטענתו על־ידי ערבים במפעל והגיש תלונה במשטרה.

מקור בשירות התעסוקה גילה אתמול לסופר "דבר" כי לפני זמן מה אירע כך לארבעה עולים מאתיופיה שעבדו במפעל לעיבוד עץ במפרץ. לדברי המקור הפעיל שירות התעסוקה לחץ על מנהל המפעל להעסיק עולים מאתיופיה ולהעדיפם על ערבים מהשטחים. המנהל נעתר והסכים לקבל ארבעה. אולם כעבור זמן קצר החלו העובדים הערבים במפעל להתנכל להם באומרם "אתם יהודים כושים", "אתם כמו הפלשתינאים". נוסף על כך הציקו להם פיסית.

הדבר הובא לידיעת גורמים בשירות התעסוקה שהזהירו את בעל המפעל מהישנות המקרה, אולם גורמים אלה לא הודיעו על כך למשטרה. לבסוף נכנעו העולים מאתיופיה ללחץ ועזבו את המפעל.

אתמול התגלה מקרה נוסף כשעולה מאתיופיה, העובד במפעל אחר במפרץ, הודיע ל אבגו כי ערבים העובדים עימו במפעל מסיחים בו עלבונות ו"ממררים את חייו" במטרה להבריחו ממקום העבודה.

בשירות התעסוקה טוענים כי יתכן מאד שמנהלי המפעל מעודדים את הערבים להתנהג כך כלפי העולים מפני שהשכר המשולם לערבים נמוך יותר.

בקרב עולי אתיופיה המתגוררים באיזור הקריות גוברת ההתמרמרות בעקבות מקרים אלה. עתה, לאחר קבלת התלונה במשטרת זבולון, תהיה חקירה וייעשה לביעור התופעה.

ראש עיריית שפרעם הוכה בידי בני עירו

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר"

ראש עיריית שפרעם אברהים נימר חוסיין הוכה ונפצע בעת שניסה להרגיע את תושבי עירו לבל יכלו את זעמם בשוטרים ובאנשי תנועת "כך" שהתבצרו בבית הכנסת המקומי בליל "יום השלום" של המגזר הערבי – גילה אתמול מפקד מרחב הגליל ניצב משנה יעקב גנות.

לדבריו, יומיים לפני בואם, הודיעו אנשי כהנא לחוסיין שברצונם להגיע לעיר כדי להדליק נר שמיני של חנוכה והוא קידם אותם בברכה. גנות סיפר כי לאחר המהומות, שבהן נפצעו שוטרים, נעצרו כל אנשי "כך" והואשמו בהפרת הסדר הציבורי.

עלייה נוספת במפלס הכינרת; רוב הגשמים עדיין לא ירדו

מאת אריה אורד, סופר "דבר"

מפלס הכינרת עלה בפרק הגשמים האחרון ב־20 ס"מ, 25 אחוז מכלל עליית המפלס כולה. במקביל ירדה מליונים של המים.

דובר מקורות מרדכי יעקובוביץ' מסר כי מתחילת החורף עלה המפלס במטר אחד, מזה 80 ס"מ עד יום א' האחרון. עלייתו במטר משקפת תוספת של 170 מיליון מ"ק מים, מהם 34 מיליון בשני ימי הגשם האחרונים.

עליית המפלס החלה רק במחצית השניה של דצמבר, שכן עד אז לא היתה האדמה רוויה וכמעט שלא היתה זרימה אל הכינרת. עליית המפלס משקפת על כן התפתחות של 40־45 הימים האחרונים. עד תחילת השבוע היתה העליה היומית הממוצעת שני ס"מ בלבד ואילו בשני ימי הגשם השבוע עלה המפלס כ־10 ס"מ ביום.

הדובר מעריך שעיקר גשמי החורף עדיין לפנינו.

"משיחיים" נגד משרד הקליטה

שירלי וג'רי בריסמן־רד, עולים מאמריקה (לשעבר דוד זינק), עותרים לבג"צ נגד משרד הקליטה המסרב לנמק להם הטבות עולה בטענה כי למרות שהם יהודים על פי ההלכה, הם הצהירו על אמונתם בישו בהיותם "יהודים משיחיים" (צילום: זן לבדאו)

שניים מפרדיס חשודים בהשחתת 80 החממות בדור

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר"

מפקד מרחב חיפה, תנ"צ יעקב חביב, גילה אתמול כי 80 החממות מניילון שהושחתו לפני שבועיים במושב דור נקרעו בחוזק לכל אורכן בסכין. נעצרו שני חשודים במעשה.

מדובר בחממות בשטח של 25 דונם. הן שייכות לחמש משפחות מהמושב והנזק נאמד בכ־100,000 דולר. החקלאים סיפרו לאחר מעשה כי הנזקים הם ללא תקנה מאחר שהגידולים זקוקים לחום תמידי ובמגע עם האוויר הקר הרס אותם.

השניים שנעצרו הם בני 22 ו־23 מהכפר פרדיס. לדברי חביב אחד מהם הודה במעשה זה ובגרימת נזק לחממות נוספות של המושב ביום כיפור לפני שנה וחצי. הוא גם הודה בהשחתת תוצרת חקלאית בבנימינה. בסך הכל, אמר חביב, נפתרו 10 תיקים.

נשדד מלון ויז'ניץ

מאת נתן רודי, סופר "דבר" לענייני משטרה

במלון ויז'ניץ בבני ברק, המשרת יהודים חרדים המגיעים מירושלים, אירע שוד אתמול לפנות בוקר.

שני רעולי פנים חמושים בסכין ובאקדח התנפלו על השומר יעקב הירש שהחל להיאבק עימם. הוא סיפר: "צעקתי ואז אחד מהם התנפל עלי והכה בי עם קת האקדח בראש. נפלתי על הארץ, והם קשרו אותי ונעלמו עם הכסף". בבוקר הגיעו עובדי המלון ומצאו אותו כפות.

השודדים לקחו מהקופה סכום כסף לא ידוע. מהירש שדדו 300 דולר ו־200 שקל. לדבריו הנהלת המלון אינה מתירה לו לשאת נשק.

חוקרים אם נרצחה נירה ברוש

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

משטרת ירושלים חוקרת אפשרות לפיה נירה ברוש, שנמצאה לפני שבוע מתה במכונית בתהום לצד הכביש לשכונת עין כרם, נרצחה.

בבדיקה פתולוגית נמצאו אמנם סימני חניקה, אולם קיימים חילוקי דעות גם בקרב הפתולוגים באשר לסיבת המוות המדויקת. לפיכך חקירת המשטרה מתמקדת באפשרות שברוש מתה כתוצאה מתאונה לאחר שאבדה שליטה ונפלה לתהום. במקביל נחקרת אפשרות כי מדובר ברצח והרוצח דרדר את הגופה לתהום כדי לטשטש את מעשיו ולהטעות את המשטרה.

לאברהם חמו
אתך באבלך הכבד
במות עליך אחיך
דוד ז"ל
בדמי ימיו
דינה ואלברט אמסלם

על
דוד בן חמו
כי איננו
אבלים
העובדים והמורים בבית הפקיד חיפה
תנחומים לבני המשפחה

יקירתנו
פרומה דולניק
איננה
הלוויה תצא מהבית הציבורי בכפר גבתון לבית העלמין ברחובות היום, יום ששי י"ז שבט תשמ"ח 5.2.88 בשעה 11.00 לפני הצהריים.
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים ויעצור ליד בית העם ברח' יעקב.
האבלים: דוית ואהרון קרומר, אורה ציב, הנכדים, הנינים וכל המשפחה

המשביר המרכזי בע"מ
סניף חיפה
אל ציבור לקוחותינו
מספרי הטלפון במחלקת מזון חיפה הוחלפו
להלן המספרים החדשים
04-726115—6—7

במלאת שנתיים לפטירתה של יקירתנו
חנה קושניר ז"ל
(לבית קצנלנבוגן)
נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה ביום ראשון י"ט בשבט תשמ"ח 7.2.88 בשעה 3.30 אחה"צ
בבית העלמין בקרית שאול.
נפגשים ליד השער
המשפחה

שבועון במחיר מיוחד
חתום על דבר לשנת 1988
ותהנה מטובי הכותבים
דבר
דבר השבוע
דבר אחר
דבר שם דבר בעתונות
"דבר" אגף השיווק, טל. 03-286141

מכון לבון לחקר תנועת העבודה
ארכיון העבודה והחלוץ
מזמין את הציבור
לערב עיון בנושא:
מינהל תקין
במערכת ההסתדרותית
דברי פתיחה:
הח' **ירוחם משל** – יו"ר מכון לבון
הרצאה:
הח' **נפתלי בלומנטל** – מבקר ההסתדרות
המפגש יתקיים ביום ב' ה־8.2.88 בשעה 17.00
במכון לבון רח' נהרדעא 3, תל־אביב

רוב תודות על הברכות החמות
לעוזי ברעם – מזכ"ל מפלגת העבודה
לעמנואל זיסמן – מזכיר מחוז ירושלים
לעוזי רווה – מזכ"ל קה"ב
למזכירות הפועל ירושלים
לעשרות רבות של חברים
לילדי, לנכדי
וליתר משפחתי
תודה רבה מעומק הלב על הברכות החמות ליום הולדתי (השמונים)
היו ברוכים
י. ברעם (בירנשטיין)
ירושלים

קופת חולים
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
המועצה הארצית של קופת־חולים
ישיבת המועצה הארצית של קופת־חולים
תתקיים ביום חמישי, כ"ג בשבט תשמ"ח – 11.2.88
בשעה 16.00, באולם הישיבות, בבית ההנהלה המרכזית של קופת־חולים, רח' ארלוזורוב 101, תל־אביב.
סדר היום:
1. אישור הרכב הועדה המכינה – לקראת הועידה ה־12.
2. שיפור השירותים הרפואיים – פותחים:
ד"ר א. פורת – יו"ר האגף הרפואי.
פרופ' י. שטרן – יו"ר הועדה לשירותים רפואיים ופיתוחם.
3. שונות
א. מויאל, יו"ר המועצה הארצית

דשנים מיוחדים
תנאים מיוחדים
לאביב 1988 מציעה **דשנים וחמרים כימיים בע"מ** תנאי מכירה מיוחדים למוצרים הבאים, הנמכרים בקנקנים בני 10 ליטר:
אבצאון תכשיר אבץ חנקתי — **39.50 ש"ח** הקנקן.
אוריאה דלת ביורט — בתמיסה (500 ג' בליטר אוריאה—דלת ביורט) — **14.50 ש"ח** הקנקן.
UP-50 — תכשיר אוריאה פוספאט נוזלי — **20.- ש"ח** הקנקן.
קלניט 150 — תמיסת חנקת הסידן — **14.- ש"ח** הקנקן.
B-7000 — תכשיר בורון נוזלי — **18.50 ש"ח** הקנקן.
מבצע
- הספקה עד למשק.
- **הובלה על חשבוננו** — להזמנות מעל 200 ליטר.
- מחיר הנמוך מבין השניים: מחיר יום ההזמנה או יום המסירה.
- **הנחה נוספת** למזמינים 2000 ליטר ומעלה בצובר — הנחה נוספת של 300 ש"ח לכל 1000 ליטר.
במבצע יסופקו הזמנות בכמות של 100 ליטר ומעלה, שיתקבלו במפעלנו עד 20.3.88 להספקה מ־1.4.88 ואילך.
הזמנות: בטל. 04-468293—מיכה ברקוביץ
או 04-463308—מזכירה אלקטרונית, 24 שעות ביממה.
נצלו את התנאים המיוחדים
הזמינו בעוד מועד את הנחוץ לכם.
דשנים וחמרים כימיים בע"מ
ת.ד. 1428 חיפה 31013

לצאת / עמוס עוז

מפלגת העבודה צריכה לעזוב את הממשלה, בגלל הקפאון המדיני, בגלל המפולת המוסרית הכרוכה בדיכוי ההתקוממות בשטחים, ובגלל הקשר ההכרחי שבין הקפאון המדיני לבין ההתקוממות ולבין הדיכוי. בעצם, היה על מפלגת העבודה לעזוב כאשר נוכחה שאין לה די כוח לשנות את העמדה המדינית הקפואה של הממשלה.

יציאת מפלגת העבודה מן הממשלה פירושה שאריאל שרון או רפאל איתן יהיה שר הביטחון, ושרב שילנסקי או בני שליטא יהיה שר המשטרה. אין חלקי עם אלה הגורסים ש„לא יכול להיות יותר גרוע". יכול להיות הרבה יותר גרוע. אלא שמצב השיתוק המדיני והחרפת ההתקוממות סופם שיביאו גם את שרי העבודה לעשות דברים קשים עוד יותר מכפי שהם עושים עכשיו.

ומה תעשה מפלגת העבודה באופוזיציה? היא תעשה מה שחייבת אופוזיציה לעשות: לשכנע את הרוב בכך שהמצב הקיים הוא אסון ושצפויים ממנו אסונות נוראים עוד יותר.

אין היא צריכה, כדרך אחדים מאנשי השמאל הישראלי, לעמוד מתמוגגת ומבויישת לפני התנועה הלאומית הפלשתינאית. בראייה היסטורית, התנועה הלאומית הפלשתינאית היא – בעיקר – שהביאה על עמה ועלינו את האסון.

על מפלגת העבודה להקדיש מעכשיו את כל כוחה להסברת היתרונות של חלוקת הארץ בשלום בין שני עמיה על פני המשך המלחמה והכיבוש. עליה גם לשנות את עמדתה בעניין הפרטנרים לשלום: יש לנהל מו"מ הן עם ירדן והן עם מנהיגי הפלשתינאים, [illegible] בתנאי שיכירו בישראל ובתנאי שיקיימו, שיוכיחו כי יש בכוחם לקיים, הפסקת אש מלאה ומוחלטת בתקופת המו"מ.

על מה צריך לשאת ולתת עם מנהיגי הפלשתינאים, לרבות אש"ף? על קיומן בשלום של שתי מולדות לשני העמים. על גבולות, על פירוז יעיל, ועל שאר סידורי ביטחון. על הסתלקות פלשתינאית פומבית וחד־משמעית מכל תביעות נוספות, לאחר שתקום מולדת פלשתינאית לצד ישראל ובשלום עמה.

לא קל יהיה לשכנע את רוב העם בישראל בצדקתה וביתרונותיה של הדרך הזאת. אבל בלי שישוכנע הרוב – לא יהיה מוצא מן האסון. אין למפלגת העבודה מה לחפש עוד בתוך הממשלה. עליה לצאת ולהתמסר לשינוי הלבבות [illegible].

אזעקה שאומרת: כעת / יזהר סמילנסקי

גם אני בין הקוראים היום למפלגת העבודה לצאת מן הממשלה: יציאה של אזעקה.

צריך שהעם יידע שכך אי־אפשר עוד. ששעת המבחן הגדולה מאז קמה המדינה הנה הגיעה.

צריך שהעם יידע שזה רציני ושעליו להכריע כעת בין שתי דרכים שונות. דרך אחת של העבודה, ודרך אחת של הליכוד. ושהן דרכים או לכאן – או לכאן. ושאי־אפשר עוד באחדות מזוייפת, שמתגוששים בתוכה שני כיוונים הפוכים.

צריך שהעם ירגיש עד בני־מעיו שהגיעה שעת ההכרעה. שאי־אפשר עוד לטשטש או להחמיק או לדחות: דרך אחת הולכת אל שלום דרך פשרות וויתורים, ודרך אחת הולכת דרך אי־ויתור ואפילו אם במלחמה.

צריך שתורגש האזעקה בכל חיינו. ובכל הבחירות ובכל האכזוריות. מצבנו אכזרי, הברירה אכזרית, וההכרעה אכזרית: או כך או כך.

מי יהיה שר הבטחון? מי יהיו שרי הקבינט? הם יהיו של הדרך האחת, והעבודה תהיה של הדרך החילופית: פיתרון של חיים במקום היסתגמות לאסון.

הגענו עד הקו שכל השיקולים הטקטיים הרגילים מתרוקנים בו, הגענו עד הקו שכל שיקולי אתמול נמסים בו, ומוכרחים להתחלף באחרים, בשיקולי הירום.

כעת אזעקה. כעת לעצור אנשים. כעת להביאם להתבונן. לחפש מוצא. אזעקה שאומרת: כעת. אזעקה שאומרת: לקום. אזעקה שאומרת: הכל כעת על כפות המאזנים. ושעל היהודים האחריות.

מנערים את הנפטלין / דני רובינשטיין

מירשם להמשך המהומות

בעשור האחרון יישמה ממשלת ישראל באורח חד־צדדי את עקרונות האוטונומיה לפי תפיסת תנועת החירות

למו"מ מחודש על האוטונומיה אין בעצם שום סיכוי. תוכניות האוטונומיה כפי שהוצעו על־ידי ממשלת ישראל (בשנים 1979 עד 1980) עמדו בניגוד קוטבי לעמדות מצרים והביאו את השיחות למבוי סתום שאין ממנו שום מוצא. קשה להאמין כיצד מוציאים עתה לפתע את האוטונומיה ממחסן העתיקות, מנערים את הנפטלין מרמותו הסימפטית של פיליפ חביב ומנסים להחיות את פגר המו"מ הנשכח. לא רק שלאוטונומיה אין [illegible] שנים על ספקות רבים. אבל שר [illegible] משה דיין כי תפיסת האוטונומיה על־פי ממשלת מנחם בגין איננה בת־ביצוע. הוא סרב לעמוד בראש הצוות הישראלי למו"מ. במקומו נקבע שר הפנים ד"ר יוסף בורג. תפקיד זה הוטל על ד"ר בורג בעיקר בגלל נסיבות קואליציוניות, אבל היה בו גם משום סמל לגישה הישראלית הרואה באוטונומיה מעין „עניין פנימי" של מדינת ישראל, מתן זכויות תרבותיות ומוניציפאליות לערבים ותו לא.

(משה דיין עזב על רקע זה את הממשלה לפני הבחירות של 1981 והתמודד לבד בבחירות כשבראש דרישותיו נוסחה לאוטונומיה חד־צדדית).

בשנים שעברו מאז שיתוק המו"מ על האוטונומיה, לא זו בלבד שלא חלה שום התקרבות בין הצדדים בנושא אלא שנוצרו תנאים שכמעט אינם מאפשרים מו"מ. מה שקרה מאז הוא שממשלת ישראל יישמה במידה רבה את עקרונות האוטונומיה כפי שהיא נתפסת על־ידי תנועת החירות. הוקם „מנהל אזרחי" שמטרתו לטפל בענייני הערבים והוא כפוף למעשה ל„מקור הסמכות" הצבאי הישראלי. סמכויותיו המוגבלות של „המנהל האזרחי" הן אלה שיועדו לרשות הערבים באוטונומיה. הוקמה מערכת גדולה ומורכבת של יישובים יהודיים ושל מועצות אזוריות ישראליות [illegible] שטחים גדולים של [illegible] הצעת האוטונומיה הישראלית [illegible] בין טריטוריה לתושבים [illegible] מדינת ישראל, נציגיה ושליחיה – ביניהם המתנחלים – כמעט את כל הסמכויות בנוגע לטריטוריה ולערבים נותר עיסוק בשירותים שלהם עצמם. כדי להשלים את תוכנית האוטונומיה הישראלית צריך לבצע כמה הליכים נוספים של בחירות למועצת האוטונומיה, כמה מינויים של ערבים לתפקידי מנהל בכירים וזהו. במלים אחרות, האוטונומיה – עפ"י גישת ישראל – בעצם כבר קיימת בשטח. יש ראשי ערים ערבים, יש מערכות חינוך, בריאות ורווחה שכמעט כל העובדים בהן וכל המנהלים הם ערבים מקומיים. כל השאר מנוהל בידי ישראלים ולא רק ענייני חוץ וביטחון, אלא הכל: חקיקה ראשית, כל ענייני הקרקע והמים, כל הנושא הדמוגרפי, הפיקוח על תנועות התושבים ועוד.

העמדה המצרית (שפורסמה בינואר 1980) מדברת על אוטונומיה שונה לחלוטין. היא מדברת על מנהל עצמאי שיחול על הטריטוריה ועל התושבים ויכלול כמובן גם את מזרח ירושלים. היא מדברת על כך שהמנהל העצמאי הערבי יחול על כולם (כלומר גם על התושבים היהודים) ויהיו לו סמכויות חקיקה ראשית ומשנית, הקרובות מאוד למעמד של מדינה עצמאית.

אז לא היה שמץ של תקווה שתימצא נוסחת פשרה בין עמדות ישראל ומצרים ודאי שגם כיום אין תקווה כזאת, אחרי שנים ארוכות שבהן סופחו השטחים דה־פקטו לישראל וממשלת הליכוד (של 1981–1984) יצרה בשטח עובדות מוגמרות של נוסחת האוטונומיה הישראלית. לפיכך דוברים ישראלים כמו רה"מ שמיר והשר דוד לוי המדברים על האוטונומיה אינם מתכוונים למו"מ ולתזוזה מדינית להסכם – כוונתם הפוכה. כוונתם להמשך הסטטוס־קוו, לגיבוש והשלמה של מדיניות דמוית אפרטהייד בגדה ובעזה, שהיא בעצם מהותה של האוטונומיה הישראלית, ועל כן דיבורים כאלה וגישה כזאת הם הערובה להמשך המהומות.

שולץ חוזר לזירה / חגי אשד

מחיר כפול בעד פשרה אחת

חוסיין יכול לחשוב בלבבו: קודם יוותר שמיר לארה"ב על מה שהם יצליחו להוציא ממנו. אחר־כך יגיע תורם של הסובייטים

שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ הוא מידידיה הגדולים ביותר של ישראל. אבל אם הוא אינו מטעה את יצחק שמיר הריהו טועה בעצמו לגבי הדרך לכינון שלום ישראלי־ירדני־פלשתינאי, בדיוק כפי שטעה לפני כארבע שנים לגבי השגת הסכם שלום ישראלי־לבנוני־סורי. שולץ טרח אז בהשגת הסכם שלום בין ישראל ללבנון, בתקווה – בלתי־מבוססת ובלתי־מובנת להולטין – שסוריה תצטרף להסכם השלום בעקבות לבנון. איזו טעות! איזו אשלייה! איזו אכזבה מרה! איזה כישלון אמריקאי הראשון לגבי המזרח התיכון כולו ולא רק לגבי לבנון! במקום שלום קיבל שולץ בעיטה סורית רבתי באחוריה של ארה"ב – סליחה על הביטוי – שהעיפה אותה מלבנון ולא רק ממנה. במקום שארה"ב תוציא את סוריה מלבנון, הוציאה סוריה את ארה"ב מלבנון. ה„מארינס" וספינת המלחמה האדירה „ניו ג'רסי" וכל היתר יצאו מלבנון בבושת פנים. מאז נפגמו ונחלשו המעמד וההשפעה של ארה"ב כמעצמה הראשית במזרח התיכון כולו והיו כלא היו.

מתברר עכשיו, למרבה הצער, ששולץ לא הפיק לקח מטעויותיו מאז. הוא שב משלה את עצמו שאפשר בלי ברית־המועצות ובלי שהיא תרסן את סוריה, ובלי שתקבל תמורה מתאימה על כך. שולץ חוזר לזירה הישראלית־ערבית באותה גישה מוטעית ובעזרת אותו שליח שנכשל אז – פיליפ חביב. האמת היא שיש קשר של סיבה ומסובב בין שתי הפרשיות. התבוסה שנחלה ארה"ב מידי סוריה בזירה הלבנונית היא הסיבה לכך שירדן אינה מוכנה להתעלם מהאיום הסורי בכל מהלכיה כלפי ישראל. ירדן יודעת מאז ועד היום שהמטריה האמריקאית אינה מספיקה ואין בה כדי לגונן עליה מפני סוריה וכי כנגד סוריה דרושה מטריה סובייטית דווקא.

על דרישתו לשיתוף הסובייטים בכל הסדר מזרח־תיכוני לא יוותר חוסיין בסופו של דבר. אבל למה לו לדחות את הצעת שולץ להקדים לכך תיווך אמריקאי בלעדי בינו לבין יצחק שמיר? חוסיין יכול לחשוב בלבבו: קודם יוותר יצחק שמיר לאמריקאים על מה שהם יצליחו להוציא ממנו בכל מה שנוגע לתנאי „האוטונומיה המלאה". אחר־כך יגיע תורם של הסובייטים להיכנס לתמונה לפי דרישתו של המלך חוסיין, שיתנה בכך את הסכמתו לכל הסכם עם ישראל, כאמור. ואז לא יהיה מנוס לאמריקאים מלוותר לסובייטים ויתורים נוספים לפי דרישתו של חוסיין. ואולי האמריקאים עצמם הם שותפים סמויים לתסריט הדו־שלבי הזה. את הוויתורים הנוספים הללו – לצורך שיתוף הסובייטים בהסכם ובהגנה עליו – ינסו האמריקאים להוציא מיצחק שמיר. אם לא יצליחו האמריקאים לגרור אחריהם את יצחק שמיר לוויתורים הנוספים – לא צריך. בלאו הכי יוכל המלך חוסיין להמתין עד לאחר הבחירות בארה"ב וגם בישראל. אולי אז יהיו לו בני שיח נוחים יותר גם בוושינגטון וגם בירושלים. גם המצב בשטחים יפעל עד אז לטובתו. קרנה של ישראל יורדת בעיני ידידיה בארה"ב – במימשל, בקונגרס ובדעת הקהל היהודית והלא־יהודית. אמריקה תהיה אז נוחה יותר להפעלת לחץ על ישראל בלי לחשוש למחיר כבד מדי. ואגב, גם הפלשתינאים בשטחים יהיו מותשים יותר מפעולות צה"ל נגדם ומהשנאה הגוברת בדעת הקהל הישראלית בחלקיה ההולכים ומתרחבים. כך זה לפחות בקרב חיילי צה"ל, שכל מלחמת ההסדרה הפלשתינאית עולה להם על העצבים יותר ויותר. כל מה שמעוללים החיילים והקצינים בדרגים הנמוכים מעיד על שנאה הולכת וגוברת כלפי משליכי האבנים והבקבוקים המשמיעים קריאות של קינטור ובוז כלפיהם. המחיר שהפלשתינאים משלמים הולך וגובר במקביל למחיר הישראלי, עד שתבוא התפרצות חמורה שתחייב התערבות מסוג אחר של מועצת הבטחון וגם של ארה"ב וברה"מ ביחד וכנפרד. ממילא יוכל אז חוסיין להופיע כמציל ומושיע בעיני הפלשתינאים, שכלכלתם הרוסה וגופם מוכה ופצוע. גם זה יכול לקרות.

ראש הממשלה יצחק שמיר יוכל ללמוד מהר כי שיטתו המדינית – להקדים הסכם על מהות להסכם על נוהל – מוטעית הרת־אסון. לגבי הירדנים, המצרים והפלשתינאים הצעותיו לאוטונומיה הן בגדר מעט מדי ומאוחר מדי. לגבי חבריו להנהגת „חירות" ואנשי „התחיה" ו„גוש אמונים" הן בגדר הרבה מדי ומוקדם מדי. הוויתורים של יצחק שמיר מקוממים עכשיו כל ויתור מצד ירדן ומצרים. וגם מצד ברה"מ. מסיבה זאת נאלץ שמיר להסתבך בהכחשות לא נכונות שמעוררות דאגה בוושינגטון. בעוד שלפי שיטתו של שמעון פרס – להקדים נוהל למהות – כבר קיבלה ישראל מקדמות סובייטיות וירדניות לא מעטות. נא לזכור: המקדמה של המלך חוסיין היתה בדמות „הסכם לונדון" באפריל 1987, שבו הוא התחייב למשא־ומתן דו־צדדי בלבד לגבי הסכסוך הישראלי־ערבי. ואליו צורף הסכם ההבנה האמריקאי המאשש את ההתחייבות הזאת כלפי ישראל. ואילו המקדמות הסובייטיות היו בתחום ההקלות בעליית „הסירובניקים" ואסירי ציון וגם בתחום שיפור היחסים המדיניים עם ישראל, גם במישרין וגם במתן היתר לארצות מזרח אירופה. אלה ואלה סייעו ליצירת האווירה הבין־לאומית הכללית של מתן קרדיט לישראל כמדינה שוחרת שלום. איך התייחס אלינו כל העולם רק אתמול ואיך הוא מתייחס אלינו עכשיו? ובחינם.

אנשי שמיר טוענים כי המלך חוסיין מעוניין בוועידה בין־לאומית כדי שהיא תלחץ על ישראל יותר משילחצו עליה האמריקאים. אנשי שמיר אינם מביאים בחשבון את תסריט הלחץ הדו־שלבי, כאמור. והעיקר – הם אינם מבינים כי בלי השתתפות הסובייטים לא יהיה שום סיכוי לשום הסכם מזרח־תיכוני משום שהסורים יילחמו נגדו בתמיכת הסובייטים שגם הם יהיו מעוניינים לסכל אותו. וכוחם אתם לעשות זאת, למרות האשליה של שמיר – ואולי גם של שולץ – שאפשר להגיע להסכמים במזרח התיכון בלי הסובייטים.

ראש הממשלה המנוח לוי אשכול טען פעם נגד מתנגדי הביקורת על היותו איש פשרות: כל אחד מאוהב בפשרות של עצמו. וזה נכון לא אחת גם לגבי אנשי קצוות, כשהם נאלצים בעל כורחם להסכים לפשרה כלשהי. את הפשרה הזאת שהם משתתפים בקבלתה הם מכנים באורח חיובי הצעה, או תוכנית, כאילו היתה יוזמה ולא כפייה. זה נכון גם לגבי הירדנים וגם לגבי הסובייטים. הם עצמם עשו פשרות רבות כאשר היו שותפים לתהליך המוביל לכינוס ועידה בין־לאומית וסביר להניח שכך היו עושים למען הצלחתה לאחר מכן. ואילו כאשר הסובייטים אינם שותפים לתהליך הזה הם מאיימים בטירפודו, כפי שהודיע המומחה הסובייטי לענייני המזרח התיכון יבגני פרימאקוב לדיפלומאטים אמריקאיים במהלך שיחות הפיסגה בין רייגן לגורבאצ'וב. „אפילו תוכתר בהצלחה עיסקה נפרדת בין ישראל לירדן היא תפוצץ על־ידי הפלשתינאים והסורים, כמו הסכם לבנון ב־1982" – הזהיר המומחה הסובייטי. אולי שולץ שכח זאת ואולי לא, אבל אין סיבה להניח שחוסיין שכח, ועל אחת כמה וכמה שלישראל אסור לשכוח, משום שהיא תהיה זאת שתידרש לשלם מחיר כפול בעבור פשרה אחת – מחיר ראשון לאמריקאים ומחיר שני לסובייטים, כדי שלא „יפוצצו" את ההסכם שיושג, אם יושג, באמצעות האמריקאים.

אחת הפרות הקדושות האחרונות / טובה צימוקי

בהישפט השופטים

הפרופיל הנמוך עליו נוהגת מערכת המשפט לשמור, הסתגרותה מפני העיתונות והימנעותה מחיכוך עם מערכות שלטוניות, מנעו ממנה חשיפה בולטת של מצוקותיה

טיפולה המהיר והיעיל של המערכת המשפטית בפרשת השחיתויות שנתגלתה בקרב שופטים בגוש דן היא סימן לחוסנה של המערכת השיפוטית. אך זה הזמן להתייחס לתהליכים אחרים העלולים לפקוד את מערכת בתי־המשפט ולנתץ את אחת הפרות הקדושות האחרונות שעוד נותרו כאן.

פרשיות השב"כ השונות הראו לנו מה יכול לקרות כאשר מערכת שפושה בה הרקבון נתפסת בקלקלתה. כאשר מתגלים סדקים בחוסנה המוסרי, היא נוטה להשתמש בנימוק של בטחון המדינה ומתחיל מסע של טיוח המטשטש את המערכת ופוגע באורח אנוש באמינותה. מערכת השיפוט, לעומת זאת, מתפקדת בדרך־כלל ללא רבב נורמטיבי ויש לה בקרה פנימית. כשבראש ההיררכיה שלה ניצבים אנשים שהיושר והצדק הם נר לרגליהם, טופלה פרשת השופטים במהירות, ביעילות, ובעיקר בכבוד־הבכור [illegible] של המערכת. ביושר המקצועי שלה איפשר לה לטפל בחריגים באומץ לב. הקולות, שאמרו כי נפל מבטחו האחרון של האזרח, צריכים לראות דווקא בהוקעת התופעה אות לכך שהמערכת נותרה באמינותה, כפי שהיתה קודם לכן.

אווירת העליהום וההיסטריה התקשורתית שליוו את הפרשה היתה אם כן מיותרת. גם בעבר נתגלו חריגים במערכת ולא כולם התפרסמו. רובם טופלו והורחקו בלי רעש מיותר. רק לפני חודשים מספר הוצא שופט בדרום הארץ מן המערכת לאחר שהתגלה ליקוי נפשי שהפריע לתפקודו. גם שופטים המתבטאים באופן שאינו יאה למשרתם מוצאים באלגנטיות אל מחוץ למערכת.

אבל חשיפת הפרשה מפנה זרקור אל המחלות הכרוניות הקשות מהן סובלת מערכת בתי־המשפט בארץ ולא פחות מכך לסכנות הסמויות עדיין, העשויות לפגוע בה בעתיד הנראה לעין. הפרופיל הנמוך עליו נוהגת מערכת בתי־המשפט לשמור, הסתגרותה מפני העיתונות והמנעותה מחיכוך עם מערכות שלטוניות אחרות מנעו ממנה לחשוף באופן בולט את מצוקותיה. מדי פעם נשמעת צעקתה אך זו נותרת ללא תגובה מתאימה. מערכת השיפוט סובלת ממצוקת תקנים בלתי נסבלת, מהקצאת משאבים עלובה ומעליבה, שגרמו לה להגיע בשנים האחרונות אל סף הקריסה. מבלי להצדיק את העבירות המיוחסות לשופטים בפרשה האחרונה כדאי לתת את הדעת על כך שחלק מהעבירות היו היענות להפעלת „פרוטקציה" לשם טיפול מהיר בתיקים שנגררו במשך שנים. מצוקת בתי־המשפט מצטרפת למצוקות זהות ובלתי נסבלות של הפרקליטויות למיניהן, הסובל העיקרי הוא, אין לשכוח, האזרח. גם שרי המשפטים האחרונים וכן נשיא בית־המשפט העליון מאיר שמגר שימשו פה למערכת ופנו לשם כך לאוצר, אך פניותיהם הושבו ריקם. הקצאת כספים לישיבות ולהתנחלויות מביאה מגרשים רבים יותר. ומלבד זאת, כבר ידוע איזו חשיבות מייחסות הממשלות האחרונות לשלטון החוק.

מערכת היחסים המתוחה לפרקים בין שר המשפטים לנשיא בית־המשפט העליון, המתמקדת בסופו של דבר בסוגיית השליטה על המערכת, לא סייעה להטבת מצבה. בעוד שנשיא בית־המשפט העליון התנגד לשינוי הקריטריונים שמציע שריד למינוי שופטים, התנגד שריד לנסיונות שעשה שמגר להעניק עצמאות יתר למועצת השופטים, בעיקר בניהול ענייניה התקציביים. שריד ראה את חזות הכל בשינוי הקריטריונים ומבחינתו נחל הצלחה בכך שהוועדה למינוי שופטים אימצה את חלקם הגדול. בשיחות פנימיות טען שריד, כי הלחצים הלא ענייניים המופעלים על הוועדה למינוי שופטים לא היו מביישים אף ועדה מסדרת של מפלגה גדולה לפני הרכבת רשימתה לכנסת, ובסופו של דבר פוגמים בהליך בחירת השופטים המתאימים יותר. לדבריו, הסודיות המופרזת בה נוהגת הוועדה למינוי שופטים, המסרבת להתיר גישות ומעורבות לגוף כלשהו בבחירה, נבעה משמרנות ומחשש שתאבד חלק מכוחה ולא משיקולים ענייניים. חברים בוועדה אמרו השבוע, כי שריד הפריז בחשיבות השינויים שאומצו, וכי בסופו של דבר המבחן העיקרי של המינויים הבאים יהיה בחירת הטובים ביותר ומניעת פוליטיזציה של המערכת.

אך לא רק בעיותיה ומצוקותיה התקציביות של המערכת השיפוטית מעוררות חשש. מה שבאמת מדאיג קבוצת משפטנים גדלה והולכת הוא העתיד הצפוי למערכת השיפוט בשנים הקרובות. הם טוענים, כי חלק מהמינויים שנעשו בלא אבחנה מאז עליית הליכוד לשלטון הם בבחינת שערוריה. במקרים מסויימים נבחרו אנשים בגלל קרבה למפלגה זו או אחרת, מבלי שכישוריהם המקצועיים או האישיים יהוו עילת הבחירה. חלק מהמינויים הללו הסתננו לבתי־משפט השלום וברבות השנים יטפסו לערכאות שיפוט גבוהות יותר. כבר היום ידועים מקרים בודדים של מינויים פוליטיים מובהקים וחסרי רמה מקצועית ואישית הנדרשת משופט.

משפטנים ידועי שם אומרים, כי בהעדר חוקה למדינה, ולאור מצבה הבטחוני באין הסדר מדיני, יודקקו, מטבע הדברים, הכוחות הדמוקרטיים גיבוייה של מערכת בתי המשפט. איכות השופטים היא מכרעת, שכן חלקם החשוב של החוקים בישראל הם תקנות ההגנה לשעת חירום וחוקים מנדטוריים שבכוחם להצר ואף לחסל את חירויות האזרח. מאז קום המדינה הצילו שופטים רבים כאגרנט, חשין וברק את זכויות האזרח, במתן פרשנות נאורה לחוקים דרקוניים. שופטי בית־המשפט העליון חוקקו בעצמם, בשורת פסקי־דין שנשאו אופי תקדימי, חוקים נאורים. שופטים אקטיביסטים, המפרשים את החוקים על־פי צורכי השעה והדמוקרטיה, נחוצים, אם כן למדינה כאוויר לנשימה. וכבר ראינו מה אירע לחוק עידוני כאשר שופטת שלום אקטיביסטית כאיילה פרוקצ'יה פירשה אותו.

משפטנים בכירים מפנים אצבע מאשימה לעבר הפקולטות למשפטים, אשר ניטרו בשנים האחרונות את תוכנן מהוראת קורסים ברמה של הגות נורמטיבית. [illegible] משפטנים טכנוקרטיים מבלי להקנות להם ערכי מוסר דמוקרטיה העומדים ביסודם של חוקים. „בוגרי בתי־הספר למשפטים הם לוליינים המתמחים בטריקים משפטיים. מצויידים אותם בכלים טכניים לזכות ב„קייסים", בלי לשים לב להיבט המוסרי והנורמטיבי של החוק. כך נותנים את הטון במדינה עורכי־דין מצליחנים להשכיר, נעדרי גישה ציבורית, ואלה מעורבים בכל הפרשיות המשפיעות על דמותה ודימוייה של המדינה מבחינה מוסרית". המשפטנים גורסים, כי גם בפרשת השופטים האחרונה נחשפה „מאפיה" של עורכי־דין, „קונסילריים", אשר ניסו להשפיע על השופטים לקצר הליכים ולעקוף את החוק: נגד קבוצת עורכי־הדין, שניסו לשבש הליכי משפט תקינים ב„פגישה הלילית", מוגש עתה כתב אישום; הם מזכירים תגינה שהתגלתה בדיעבד כמסווה למעשי שקר ועוד. בקרבת כל שר, המכבד את עצמו, מסתובבים בימים אלה עורכי־דין פרטיים היועצים לו בענייני מדינה כבדי משקל ובעלי השלכות מוסריות וציבוריות. המשפטנים הבכירים גורסים, כי אם לא ייעצרו התהליכים הללו לא יהיה אפשר למנוע את הסתננותם גם לבתי־המשפט.

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, ואשינגטון

רמטב"ל תימני מלואיזיאנה

הסיכויים של תינוק שחור, הנולד היום בארה"ב, לחיים תקינים היא קלושה מאד. ארה"ב של עידן רייגן מחקה כמעט את כל מה שהשיגו השחורים במאבק לשוויון הזכויות שלהם. אף־על־פי כן, בשבת האחרונה, באיצטדיון הפוטבול של סאן דייגו, השיגו השחורים הישג אדיר

בחודש ינואר השיגה ואשינגטון שיא לאומי עם 32 מעשי רצח וטיפסה לראשות הטבלה של הערים הקטלניות בארה"ב. אולם הפשע התמוה לא גלש אל מרכז העיר ואל הפרברים העשירים המקיפים אותה, אלא נותר תחום בשכונות שבדרום־מזרח ואשינגטון – אלה המאוכלסות בצפיפות בשחורים.

לשחור עד שנות השלושים שלו יש, על־פי הסטטיסטיקה, 10 אחוז סיכויים למות מוות אלים. אולם גם בלי הפשע, הסיכויים של תינוק שחור, הנולד היום, לחיים מאושרים או לפחות סבירים היא קלושה מאד. שחור בארה"ב נולד לעיתים קרובות לאם לא נשואה, גדל בשכונת עוני ולעיתים קרובות הוא מוגדר כ„חסר בית", הולך לבית־ספר גרוע, יוצא ממנו אנאלפבית ובמקרה הטוב הוא מועד לחיים של דוחק כעובד שירותים ברמה נמוכה.

(סוף בעמ' 18)

(צילום: א.פ.)
פוטבול בדרך לשוויון זכויות

מסע בארץ היאור (ב') / חיים גורי

המראות והמלים

מעשי אכזריות נוראים של שליט ערבי זה או אחר נתפסים אחרת. ישראל היא זמורת־זר, מה שמותר בשל ההכרח שלא יגונה לשלטון ערבי אסור על ישראל, הדעת אינה סובלת שלטון כפייתי של ישראל בערבים

המראות גלוים לתייר המשוטט בקאהיר והם סמנטיים מהמשוער, בין שכונות העוני גדושות הזוהמה הצפיפות לבין מלונות הפאר המזכירים לך מקום אחר ושעה אחרת. את ת.ב. פגשנו ב„שרתון". שמו ידוע לישראלים רבים בזכות עצמו ובזכות גרושתו שעשתה ימים רבים בארצנו והיודעת עלינו כמעט הכל. היא הראשונה שהעזה לבוא אלינו, ימים רבים לפני סאדאת. העוזה החשונית פתחה לפניה דלתות ולבבות. היא פגשה פה סופרים ופרופסורים ומדינאים וח"כים ואלופי צה"ל, עשתה בערים ובקיבוצים. נסעה ושבה ולמדה את שפתנו, שיקפה כמו ברנטגן את החברה הישראלית עד כי היתה כאן כבת־בית. בראיון שהעניקה, בעת ביקורה הלפני אחרון, ל„כותרת ראשית" קראה לחיילי צה"ל לא לשרת ב„שטחים הכבושים". עד כדי כך חשה עצמה כחלק מאתנו. הוא, בעלה לשעבר, עדיין לא ביקר בישראל. איש שיחה מקסים ונעים הליכות, מי שהיה דיפלומט לשעבר בשירות החוץ, שגריר בקנדה ועוד, דובר אנגלית מצוינת וגם מתבטא בצרפתית. שאלנו אותו מדוע לא בא עד היום לישראל, הרי הוא מרבה לעסוק בה כשגריר נודד של ההסברה המצרית. „עמדתי לבוא", השיב האיש, „אך התניתי את בואי כמרצה באוניברסיטאות בישראל בהופעה גם בפני האוניברסיטאות הפלשתיניות בביר־זית ובשכם ובבית־לחם. משום־מה, תמיד, ערב בואי, היו המכללות הללו סגורות בפקודת השלטונות הישראליים". ואנחנו בלענו, מחייכים, את „ההסבר" הזה והערכנו את יכולתו של ת.ב. להתחמק משאלות מביכות.

לא, לא רק הוא לא ביקר בארצנו. השלמנו איכשהו עם תנועה חד־סטרית. אנחנו יורדים מצרימה. הם אינם באים בשערינו. מדוע? שאלנו אותו. הוא השיב תשובה משכנעת, פחות או יותר: המוני העם אינם יוצאים לתיירות עממית מפני שהם עניים מאד ואין להם כסף לכך. אקדמאים נזהרים מאד מפני שהחרם מכתים אותם במרחבי העולם הערבי המהווה לגביהם מקור מחיה ופרנסה. פרופסור באוניברסיטה משתכר, במקרה הטוב, 200 דולר לחודש. ברי מזל יוצאים לכמה שנים לערב הסעודית ולשאר מדינות המפרץ ומשתכרים שם פי עשרה. רופאים, למשל, יכולים לאחר כמה שנים לשוב מצרימה ולפתוח קליניקה פרטית. ברגע שיוודע למישהו שהיו בישראל הם „שרופים", הם ב„רשימה השחורה". גם אלה שהיו יוצאים מאד לבקר בישראל נרתעים מכך. זה נסטע משכנע מאד. הוא הוסיף כי כמה איגודים ארציים אוסרים על חבריהם לצאת לישראל. הוא לא ציין כי ממשלת מצרים ושירותי הבטחון שלה מעכבים אף הם את התנועה לארצנו. זה חלק מ„השלום הקר".

עצוב. בעל חנות למוצרי עור ברחוב תלאת ח'רב אמר לנו: „תעשו כבר שלום עם הפלשתינאים שנוכל גם אנחנו, סוף כל סוף, לבוא אליכם. ואנא, מהרו? הרי לא נחיה לנצח". מאות אלפי ישראלים נוהרים אל ארץ היאור אך קומץ מצרים ראו את ארצנו.

ת.ב. ירא מאד מהקצנה הדתית ברצועת עזה, מהייצוא הקנאי למצרים שמעבר לגבול. הוא מדבר על המתרחש אצלנו. „אין למערך אלטרנטיבה ברורה", הוא אומר, „רבין מיישם את מדיניות הליכוד. הוא נץ". אנו דוחים במקצת את הדיון בשאלת המרי הפלשתינאי. שואלים אותו מהי הבעיה המצרית הלוחצת. „הבעיה של מצרים היא דמוגרפית־חברתית", משיב האיש המשתייך לאצולה. „ביטוח

„כאשר אני נפגש עם נסים גאון בקאהיר או בז'נווה ואנו מבלים יחד ומשוחחים אני מרגיש כי הוא מכאן, מהסביבה הזאת, כי הערבים שלו זהים לשלי", אומר ת.ב. משונה! את השלום עם מצרים חתם המרוקאי מנחם בגין

משפחתי נראה בטוח יותר מביטוח סוציאלי. מתוך שמונה בנים ובנות יצאו, לפי חוק הסיכויים, אחד או שניים מוצלחים שיוכלו אחר־כך לתמוך בהוריהם לעת זקנה. בסין התגברו איכשהו על הבעיה הדמוגרפית בשיטות של דיקטטורה. אצלנו הכוהות הדתיים מתנגדים להגבלת הילודה והם חזקים מאד ובעלי השפעה במצרים".

ואנחנו הישראלים היראים כל־כך מ„הבעיה הדמוגרפית" בארץ ישראל שומעים מפי איש שיחנו ב„שרתון" המפואר, כי מאז עלה מובארק לשלטון נוספו לארצו עוד שמונה מליון מצרים, כי האוכלוסיה נכפלת מדי דור, כי כל הישגי הכלכלה מקוזזים על־ידי ההתרבות המתמית הזאת.

ת.ב. מתאונן על התנהגותה של ישראל בגדה המערבית וברצועת עזה. אנחנו אומרים לו כי המאורעות המתרחשים כעת בארץ ישראל גורמים צער ודוגה לישראלים רבים, מוסיפים שישראל היא דמוקרטיה אחוזת מחלוקת וביקורת עצמית וכי רבים בארץ מצפים לפתיחת משא־ומתן שיקדם את סיכויי השלום. הוא נוקב את שמות ידידיו הישראלים, מבקש לציין כי הללו שותפים, ללא ספק, לדעותיו ולתחושתו. איפיונו ידידים אנחנו אומרים לו כי פרופ' שמעון שמיר הוא מועמד בעל סיכוי להחליף את משה ששון כשגריר ישראל במצרים. „אם הוא רוצה בכך", אומר איש שיחנו, „אני מאחל לו כי יזכה במינוי אך אולי מוטב ששמעון שמיר לא ישתייך למימסד הפוליטי וישמור על חירותו האקדמית, על השפעתו וקשריו". גם את אריה אליאב הוא מזכיר בחמימות. ישראלים טובים. אך ישראל מצטיירת כהתגלמות הרע.

ת.ב. מרבה לנסוע בעולם כ„שגריר נודד" של ההסברה המצרית. ביקר ברוב ארצות תבל. הוא מכיר אישית כמה ממנהיגי ארצות ערב. מדבר בכבוד ובהוקרה ובהערכה רבה בחאפז אל־אסד, נשיא סוריה. רעייתי מציינת כי אסד התגלה כשליט אכזר שריסק בדם ואש, ללא רחמים, את מתנגדיו השונים. היא מזכירה את אשר עשו כוחותיו בעת דיכוי התקוממות „האחים" בעיר חמת שבצפון סוריה: כשני רבבות הרוגים ופצועים, שניים־שלושה מסגדים שרדו מהרס העיר העתיקה, מעוזם של המורדים. בעוד [illegible]

העולם כולו מגנה את ישראל על המתרחש בשטחים, אומרת היא, עברה האנושות הנאורה בשתיקה מוחלטת על הטבח וההרס בחמת. „אך הם התחילו", אומר המצרי, „הם פתחו בפרובוקציה ורצחו חיילים סורים, לא היתה לו ברירה". הדברים אלה הנשמעים מפי האיש הזה מכים אותי בתדהמה שקטה. אלה הם חשבונות פנימיים, הוא אומר כרומז כי הכל נשאר במשפחה.

עמדנו על התופעה הזאת גם בשיחות עם אחרים. מעשי אכזריות נוראים של שליט ערבי זה או אחר נתפסים אחרת. ישראל היא זמורת־זר, מה שמותר בשל ההכרח שלא יגונה לשלטון ערבי אסור על ישראל, הדעת אינה סובלת שלטון כפייתי של ישראל בערבים. „טעיתם בעזה", אומר הוא, „היה עליכם לתת להם להפגין ולמחות כמה ימים ולא להתערב, לא להפעיל יד חזקה".

על מה לדעתך הם יסכימו אתנו? אני שואל אותו. „תנו להם לוקסמבורג", הוא משיב, „תנו להם מדינה משלהם שתהיה כמו לוקסמבורג, שלא יהיו בה מרכיבי מדינה עם משטרה מקומית, ללא צבא. ממה אתם פוחדים? ישראל החזקה שעמדה בפני כל צבאות ערב יראה מלוקסמבורג כזאת? הם לא יתפשרו בפחות מזה".

לוגמים קפה. מעבר לחלון הרחוב קטע קאהירי צפוף והומה, אדם רב ובהמה רבה, צלליות מלונות ומסגדים. איש שיחנו תולה את תקוותיו במנהיגות שתצמח מקרב עדות המזרח בישראל. „אתם יש סיכוי טוב להדברות", הוא אומר. „הם כמונו, הם בני האיזור, דוברי ערבית, תרבותם אינה שונה משלנו, יש לנו מערכת ערכים דומה". אנו מעירים לו כי רוב יוצאי ארצות ערב תומכים בתנועת החירות ובתחיה וכהנא, כי תמיד העריצו את בגין וכי דווקא בקרב יוצאי אשכנז אתה מוצא את הנטיות הליברליות היוניות ואת „שלום עכשיו", כי יוצאי המזרח בניגוד ליוצאי המערב אינם חשים רגשי אשם כלפי הערבים. אך ת.ב. אינו משתכנע. „אני מכיר אותם היטב", הוא מרגיש, „הם יכולים לשנות את דעתם, הם חלק מאתנו. כאשר אני נפגש עם נסים גאון בקאהיר או בז'נווה ואנו מבלים יחד ומשוחחים אני מרגיש כי הוא מכאן, מהסביבה הזאת, כי הערבים שלו זהים לשלי".

לו יהי כן! לתומי חשבתי כי הנה באמר חשוב יותר ממוצאו של האומר, כי עזר ויצמן, למשל, מקובל על המצרים יותר מדוד לוי או גאולה כהן או מרדכי מגן וכי אולי מתבון איש שיחנו לצדלי ביטון או לאנשי „המזרח לשלום". וגם קצת „נעלבתי" על כי ילידי הארץ פסולים בעיניו בשל המוצא „האשכנזי" של כמה מהם. משונה! את השלום עם מצרים חתם המרוקאי מנחם בגין, הוא ולא אחר.

אך אולי היה ב„קונספציה" זו משהו עמוק יותר: ישראל האשכנזית היא זרה באיזור הזה, אינה חלק ממהותו. אני נכון בלב שלם להעמיד בראש הדיפלומטיה הישראלית שתנהל משא־ומתן על שלום עם כל שכנינו „מזרחיים גזעיים" ובלבד שיושם קץ לנשק וייפתח העידן החדש בקרב עמי האיזור. בינתיים סובל שגריר ישראל בקאהיר, זה שבע שנים, מבדידות ומחרם. הוא, משה ששון, מטובי הדיפלומטים שלנו, בנו של אליהו ששון ז"ל, מאצולת יהדות דמשק, הדובר את שפתם והמעורה בתרבותם.

נפרדנו לשלום, אמרנו לו כי אנו מקווים לראותו בקרוב בישראל וכי מן הראוי שיעשה זאת סוף סוף. אני מטיל ספק בבואו הקרוב. גם הוא שייך לעלית המצרית היראה מביקור בארצנו בשל „הרשימה השחורה" והוא בין הטובים שבהם, איש שיחה טוב לב, איש העולם הגדול.

עצוב. לאחר הפגישה עם ת.ב. התפניתי בעזרת ידיד דובר ערבית לעיין בעיתונות המצרית של הימים האחרונים והיתה זו פגישה עם מצרים אחרת, שונה מאד מהמגע המסעיר והמרגש, לא פעם, עם האיש ברחוב, במלון, בחנות, במסעדה ובמונית. קראנו יותר בעיתוני המימסד ובבטאוני האופוזיציה. הנה כותב „אל־גומהוריה" במאמר המערכת: „התעלמותה של ישראל מביקור שליח האו"ם היא חוליה בשלשלת הזלזול בהחלטות האו"ם והצבת עצמה מעל החוק הבין־לאומי", הוא קורא למועצת־הבטחון לנקוט עמדה תקיפה לאחר פרסום דו"ח גולדינג שיחשוף את מעשי הטבח ופשעי ישראל נגד העם הפלשתינאי. קורא למנהיגי ישראל ללמוד את לקח ההיסטוריה ולהבין שאין מדובר בהפרות סדר אלא במהפכה. באותו עתון כתוב ש„שלטונות הכיבוש הישראליים מבודדים את עזה מהעולם", ש„ישראל תוקפת את מחנות הפליטים בפצצות".

ב„אחבאר אל־יום" מזהיר מוצטפה אמין את ישראל, קורא לה להחזיר בעת את השטחים שכבשה ב־67' „פן תיתבע אחר־כך להחזיר את כל פלשתין". באותו עיתון, בעמוד 3, מתפרסם שיר הקורא לילדים „להמשיך ולרגום באבנים את השטנים" ומבקר את הערבים המסתפקים בגינוי ובסיסמאות.

עיתוני הממסד הם זהב לעומת בטאוני האופוזיציה. בעיתון „אחראר" הקרוב למפלגת הוואפד, בעמוד 3, מתפרסמת כתבה על התוכנית הציונית להחליש את כלכלת מצרים ולפגוע בצעיריה באמצעות סמים, תוך שיתוף־פעולה עם הבונים־החפשיים

העתונאי בהא אלדין משבח את העו"ד היהודי־מצרי אהרן שחאתה המפורש בפעילותו הציבורית כמצרי בן לדת היהודית ובהתנגדותו למעשי ישראל בגדה המערבית ובעזה את הסתירה לרעיון הלאום הישראלי.

עיתוני הממסד הם זהב לעומת בטאוני האופוזיציה. בעיתון „אחראר" הקרוב למפלגת הוואפד מתפרסמים צעדי מחאה למיניהם. כתוב שם על סימפוזיון שייערך, תחת הסיסמה „פלשתין ערבית, התנערות מהפכת העם עד לנצחון" מטעם הוועדה להסברה, תרבות ונוער של המפלגה. העיתון מדווח על עצרת הזדהות של שחקנים ואמנים מצריים שבה נשרף דגל ישראל. באותו עיתון, בעמוד 3, מתפרסמת כתבה על התוכנית הציונית להחליש את כלכלת מצרים ולפגוע בצעירים באמצעות סמים, תוך שיתוף־פעולה עם הבונים־החפשיים.

אנחנו ממשיכים לעלעל בשפע הפירסומים. „אל־אהרם" מציין, כי חבר מועצת העם ואלי המאר הביע שעל מובארק לא לשכוח לקראת ביקורו בוואשינגטון שישראל היא ארה"ב וארה"ב היא ישראל ושרעיון של מדינה יהודית מהפרת עד היאור עדיין קיים.

בעיתון „אל שעב" האופוזיציוני נערכת סקירת האירועים לציון יום השנה למותו של סלימאן ח'אטר. נאמר שם כי „שלטונות הבטחון ניסו למנוע ממנהיג מפלגת הפעולה להגיע לטקס. שוטרי אמר שח'אטר צריך לשמש דוגמא לאחרים בהתנגדותו לציונות". ח'אטר, אמרתי בלבי, הוא שרצח את הילדים מראס־בורקה היה לגיבור לאומי בארצו.

הפסקתי לקרוא. הניגוד המדהים בין המראות והקולות לא הניח לי. בחוצות הערים שבהן שוטטתי חשתי כתייר רצוי, לא פעם אפילו נתקלתי בגילויי חיבה. „אתם השכנים שלנו, אתם הדודנים שלנו". מדריכי תיירות שהוליכונו אחר־כך לאורכה של ארץ היאור, ללוקסור ואסואן ואבו־סימבל גילו חמימות ואהדה ואפילו סיגלו לעצמם כמה משפטים עבריים. באסואן גילה נוטו נובי נאה ואפל בסירה שבה שטנו על הנילוס בקיאות ירושלמית והריע לעברנו „יאללה בית"ר, יאללה!" על כך אשוב ואספר. העיתונות הפחידה אותי. ישנם, כמובן, הסברים לתופעה הזאת אך אין בהם כדי לגרוע מהמועקה הקשה. רוב התיירים בני ארצנו אינם טורחים לעסוק בכך ורואים כטוב ונהנים איש במידתו, ואולי יש בכך משהו נבון ומתעלם. אך אני המשכתי לעיין בכתוב.

ב„אל אהרם" מפרסם איש השמאל לוטפי אל־חולי מאמר המביע תמיכה בהקמת מדינה פלשתינאית בהנהגת אש"ף בגדה המערבית וברצועה בשנות ה־90 כשלב ביניים לקראת המטרה האסטרטגית: „המדינה הדמוקרטית על כל שטח פלשתין". במגעי עם כמה מאנשי הרוח בקאהיר חשתי בתפיסה מאפיינת: ישראל היא עובדה ואנו מכבדים את הסכם השלום אך רק ההיסטוריה תוכיח את כושר ההישרדות שלה בקרב העולם הערבי שהוא סבלני מאד ומגלה אורך רוח שהיו „הזמן והמשך".

גיליתי קול אחד חריג ואחר במקהלה, שאף מעט מצליחה הבאתי לעיל, קולו של אניס מנצור, עורך „אוקטובר" לשעבר, מבכירי העיתונאים במצרים ומקורב לשלטון ובעל השפעה וקשרים בחוגי הרוח והאמנות והפוליטיקה, שביקר לא פעם בארצנו ומכיר אישית ישראלים רבים. הוא כותב בטורו האישי ב„אל אהרם", כי האבנים הנזרקות הן בגדר מחאה לא רק כלפי ישראל אלא כלפי הערבים והעולם. הוא קורא לעמוד יחד כדי לא לנצל את רגשות הפלשתינאים המעונים. הוא קובע שהדיאלוג והמשא־ומתן יסייעו להם „ולא האבנים בלבד ישחררו את פלשתין". במאמר אחר המתפרסם בעמוד הראשון של „אח'באר אליום" ממשיך אניס מנצור באותו עניין. הוא משבח את מדיניותו של מובארק, קובע שהערבים רוצים באמת בסיום המלחמות באיזור, אולם חלקם רוצים לממש זאת על־ידי יצירת מלחמות חדשות. במאמרו הארוך, שהוא כולו שיר הלל לשלום ולפתרון בעיות באמצעות משא־ומתן הוא תוקף את הערבים המאמצים את המלחמה. דברים זהים למה שכתב ב„אל אהרם", שם ציין שהמלחמה נגד ישראל עלתה לעמי ערב כפל כפליים מאשר מלחמת איראן־עיראק ושהעמקת הסירוב והפירוד ישללו מהערבים כל נשק, אפילו אבנים, ויגרמו לדחיית הפתרון הבעיה הפלשתינאית. הוא קורא לנסות שוב ושוב השגת שלום בדרכי שלום, תוקף את הסרבנות והמחלוקת בקרב הערבים, „שמנעו הרחבת השלום המצרי־ישראלי לכלל מדינות האיזור". כמעט לא האמנתי למראה עיני: לא פעם, למקרא העיתונות שלנו, הישראלית, נדמה לך כי ישראל לבדה אשמה בקפאון המדיני.

ביקשתי להמשיך ולקרוא ולהביא עוד ועוד וחדלתי. די. לא יכולתי יותר. ידידי קרא באזני את דבריו של עבד אלגלאל שלבי ב„אל־גומהוריה", נאמר שם, כי „ישראל מעלה קרבנות פלשתינאים לאלוהים שאינו יודע רחמים, הורגת ובוזזת בתוקף ציווי דתה, שואפת להשתלט על העולם כולו".

חשתי צורך נפשי עמוק להיפגש עם ד"ר חוסיין פאוזי שהכרתיו בימי ביקורי הראשון במצרים בעת ועידת מינה־האוז. הוקסמתי אז מאישיותו של האדם הזה, איש אשכולות במובנה הנעלה של המלה. נסענו לביתו, רעייתי ואני ופרופ' אשר עובדיה אתנו, ביקש להכירו. טילפנתי אליו והוא ביקשנו לבוא. בבואנו לא הכרתי את האיש בן ה־88. הוא ישב צנוע בכורסתו, כבעלי בית. עיניו בהו לקראתנו. לא הכיר, התקשה לדבר. סוכנת ביתו המסורה המטפלת בו זה שנים, סיפרה לנו כי ד"ר פאוזי נפגע לפני שנתיים על־ידי מונית בחצותו את הרחוב ומאז לא שב לאיתנו. הזכרתי לו את שמו של פרופ' ששון סומך, ידידו הקרוב. פניו אורו. הוא אמר כמה מלים שנתבלעו, התנצל על מצבו, ציין כי בקרוב יבריא. התפללתי חרש כי אכן תתקיים בקשתו. הבית היה מלא ספרים בכל השפות, תמונות שלו מימי עלומיו, תמונת אשתו הצרפתיה, אהובת נפשו, הקבורה בארצות מולדתה. לא ידעתי מה לומר. פנינו ללכת. הוא ליווה אותנו אל הדלת. שם, ליד ארון הספרים [illegible] את ספר [illegible] [illegible] „נולדתי לאהוב את כל האדם. כל המצרים נולדו לכך. אני מודה לכם על ביקורכם. גרמתם לי אושר. אני מקווה שתשובו לביתי". וידעתי שזו פגישתנו האחרונה. ד"ר חוסיין פאוזי, אחד מידידיה האמיתיים של ארצנו, חתן תואר כבוד של אוניברסיטת תל־אביב ומאורחי משכנות־שאננים בירושלים. איש רוח, איש רוחה של מצרים בת אלפי השנים.

משם פנינו אל „דאר אל־אהרם" לפגוש בפרופ' לואיס עוואד, מחשובי אנשי הספרות וההגות והמסה בארץ היאור. אף אותו הכרתי בדצמבר '77. כאשר צלצלתי אליו קבע לי פגישה בהקדם האפשרי. לא קל להיפגש בעת עם אנשי רוח במצרים. לא קל לערוך חשבון אמת. קשה להם וקשה לנו. ואולי לנו קשה יותר באשר מאורעות תשמ"ח ביהודה ושומרון, בירושלים המזרחית, ברצועת עזה ובקרב המיעוט הערבי במדינת ישראל גרמו זעזוע כבד לכלל הישראלי, שאני חלק ממנו וכמו מייצג בפגישה כזאת את עמי וארצי אף שאינני אלא אחד מבניה. כן, קשה להם וקשה לנו. כאן אתה חש בלב המרחב הערבי ובצל העתיקים, הגדולים והמפוארים שבמסגדי האיסלאם. היסוד הדתי המתלווה באשמתם, אך גם באשמתנו, אל הסכסוך הלאומי המושך והמאיר מעורר

הניגוד המדהים בין המראות והקולות לא הניח לי. בחוצות הערים שבהן שוטטתי חשתי כתייר רצוי, לא פעם אפילו נתקלתי בגילויי חיבה. באסואן גילה נוטו נובי נאה ואפל בסירה שבה שטנו על הנילוס בקיאות ירושלמית והריע לעברנו „יאללה בית"ר, יאללה!"

מועקה קשה. שם המלכה הרשנית, וגם „אללה אכבר" שם. כל תקרית על הר הבית מעוררת את שדי הג'יהאד, השנאים וצללי ודעת שכמים יראים מכך לא פחות מאתנו.

קשה בקאהיר משום שאתה מצוי בלב הויית המיליונים השכנה לנו. המתרחש בעזה הסמוכה אינו נבלם בגבולנו. הכל פורץ אל מעמקי „העולם הערבי", מעורר את רוחות הרעות.

אך, הסיוט המעיק עלינו לקראת הערים השוכחות והמפגינות, צחנות עשן הצמיגים ואוחזות הצעקה, מול אלות בינינו המשיבות את „הסדר על כנו" ללא הרף, על כל שוח קושה לנו. מתלווה אימת האוהדות הערבית המתגבשת סביבנו כאזהרה לבאות. הגיעה עת ההידברות והמשא־ומתן. גם השבוננו עם עצמנו העייך בתוכי היה קשה יותר, אך גם אמיתי יותר, בעיר הזאת.

פרופ' עוואד. היתה זו פגישה מעניינת ביותר, על אשר אדע בה ובסופה אספר לקורא בשורות האלה בפעם הבאה, כי נתארכו הדברים.

יוזמה מתדפקת / דן אבידן

אוטונומיה בחזית הסירוב

ערב מסע הדילוגים החדש בבירות המזרח התיכון עולה, כי הערבים יקדמו בברכה את פני היוזמה האמריקאית החדשה, רק אם תהיה שלב בהגשמת ציפיות הקונסנזוס הערבי בדבר הצורך בהסדר, שיושתת על נסיגה ישראלית והגדרה עצמית לפלשתינאים

בביקורו בארה"ב הצליח הנשיא מובארק לשכנע את ראשי הממשל האמריקאי להירתם לאלתר לפעילות מדינית במזרח התיכון, בניסיון לקדם הסדר בין ישראל למדינות ערב והפלשתינאים. מובארק הצביע לפני מארחיו האמריקאים על האירועים הנוכחיים בשטחים „כאות אזעקה", המבשר שאם לא יימצא פתרון מדיני לסכסוך „עלולים האירועים במזרח התיכון לצאת מכלל שליטה" ולהסב נזק רב לישראל ולמדינות ערב. באופן קונקרטי הציג הנשיא מובארק יוזמה בת חמש נקודות שבמרכזה התביעה לכונן הפוגה בשטחים ולהקפיא את ההתנחלויות, כדי ליצור את התנאים לכינוס ועידה בין־לאומית שבה יימצא הסדר כולל לסכסוך הישראלי־ערבי. מובארק הבהיר בהזדמנות נוספת, שבוועידה זו צריכה להשתתף גם סוריה בהיותה צד עיקרי לעימות הישראלי־ערבי.

האמריקאים אימצו את הרעיון בדבר הקפאת ההתנחלויות והפסקת מעשי האלימות בשטחים, אולם דחו את הצעת הנשיא מובארק לפעול למען כינוס ועידה בין־לאומית, בהיותם מסוייגים מרעיון זה מלכתחילה. יחד עם זאת הם התרשמו מטענותיו של הנשיא לגבי חומרת המצב בשטחים ולכן העלו שורה של רעיונות, המצויים עתה בשלב גיבוש לכלל יוזמה מדינית אמריקאית חדשה, לצורך שבירת הקיפאון המדיני במזרח־התיכון. רעיונות אלה מושתתים על התפיסה הבסיסית שבשלב ראשון יש לממש הסדר ביניים בשטחים שיעניק לתושבים יותר זכויות מינהליות, ואילו בשלב שני ייפתח משא־ומתן להסדר קבע בשטחים והוא יתבצע זמן קצר לאחר כינון המימשל העצמי בגדה המערבית ובעזה.

הרעיונות הללו הובאו כבר לידיעתם של הנשיא מובארק והמלך חוסיין ועתה מתכוונים האמריקאים להעבירם – באמצעות השליח ריצ'ארד מרפי – גם לידיעת הסורים והסעודים

מרפי. הצהרות ערביות מול הצעות אמריקאיות

ולגלגלם, כאמור, לכלל יוזמה מדינית חדשה. הערבים הגיבו על הרעיונות האמריקאיים החדשים בצורות שונות. מדברי הנשיא מובארק היה אפשר להבין שרעיונות אלה יהיו מקובלים עליו רק אם יזכו בתמיכת המלך חוסיין והפלשתינאים. יחד עם זאת הדגיש, שבכל מקרה יוכל הסדר הביניים בשטחים להתממש רק כשלב זמני לקראת כינוס ועידה בין־לאומית, שבה ישתתפו כל הצדדים הנוגעים לסכסוך ושבה יושגו הסדרי קבע בכל החזיתות ולא רק בחזית הירדנית־פלשתינאית.

הירדנים הגיבו בשלב ראשון בשלילה מוחלטת על הרעיונות המדיניים האמריקאיים החדשים. כיממה לאחר שרעיונות אלה הועברו לידיעת המלך חוסיין באמצעות פיליפ חביב, שליחו של הנשיא רייגן – דחה אותם מרוואן דודין, השר הירדני הממונה על ענייני השטחים. בראיון לכתב סוכנות הידיעות הצרפתית ברבת־עמון אמר דודין: „הרעיונות האמריקאיים אינם מקובלים על ירדן משום שהם אינם עולים בקנה אחד עם עמדות הקונסנזוס הערבי והם אינם עונים על שאיפות הפלשתינאים". מקורות ירדניים אחרים טענו באותו זמן שהמלך חוסיין דוחה את התוכנית האמריקאית, „משום שהיא זהה לתוכנית האוטונומיה על־פי הסכמי קמפ־דיוויד", שאותם דחה המלך בעבר.

בשלב מאוחר יותר נמסר כי המלך חוסיין לא שלל לחלוטין את הרעיונות האמריקאיים, אך העמיד תנאי מרכזי אחד לשם קבלתם: המימשל העצמי שיכון בשטחים יהיה רק הסדר זמני לקראת כינוס ועידה בין־לאומית לענייני המזרח התיכון, שתיערך בחסות או"ם ובהשתתפות כל הצדדים הנוגעים לסכסוך וחמש החברות הקבועות במועצת הבטחון. הצורך החיוני בכינוסה של ועידה כזו דווקא על רקע האירועים הנוכחיים בשטחים הודגש השכם והערב בכל השיחות שקיים עד עתה המלך הירדני עם מארחיו ברומא, בוואתיקן ובפאריס. על־פי מידע נוסף אמר המלך לפיליפ חביב, כי יאמץ את היוזמה המדינית האמריקאית רק אם זו תתקבל גם על דעתם של הסורים.

סוריה הבהירה עד עתה שהרעיונות המדיניים האמריקאיים החדשים אינם קבילים עליה לחלוטין. רעיונות אלה נידונו באופן כללי בפגישה שערך השבוע הנשיא אסד עם ההנהגה המרכזית של „החזית הלאומית הפרוגרסיבית" הסורית, שהיא הקואליציה המפלגתית השלטת בדמשק ובמוקדה ניצבת מפלגת הבעת'. בעקבות הפגישה פורסמה הודעה על־ידי המשתתפים, שבה כונתה הפעילות המדינית האמריקאית הנוכחית „תרגיל סרק שנועד לסכסך את הערבים בינם לבין עצמם ולהביא לחיסולה של הבעיה הפלשתינאית". כמו־כן שיבחה ההודעה את ההתקוממות של תושבי השטחים נגד הכיבוש הישראלי. במקביל טענו אמצעי ההסברה הסוריים – המונחים על־ידי השלטונות – כי יש לעודד את תושבי השטחים להמשיך בהתקוממות, עד אשר תיאלץ ישראל לפנות בעל־כורחה את כל השטחים שהיא כבשה מידי הערבים.

מדבריהם של דוברים שונים של אש"ף היה אפשר להבין שהיוזמה המדינית האמריקאית החדשה אינה מקובלת על הארגון. הדגיש זאת בעיקר בסאם אבו שריף, יועצו לענייני הסברה של ערפאת, שאמר, כי אש"ף לא יתן לשום גורם ערבי זולתו להפיק רווחים מדיניים כלשהם מההתקוממות של תושבי השטחים. הוא קרא לתושבים הפלשתינאים להתמיד במחאות ולא לשעות להצעות האמריקאיות, שנועדו, לדבריו, לשכך את „ההתקוממות" ולעקוף את זכותם של הפלשתינאים להקים מדינה עצמאית משלהם.

מהתגובות שהשמיעו הערבים עד עתה ביחס ליוזמה המדינית האמריקאית החדשה מתברר שהסורים דחו יוזמה זו לחלוטין. הירדנים שללו אף הם את היוזמה אולם אפשר היה להבין מדבריהם שיתמכו בה אם תוביל במישרין לכינוס ועידה בין־לאומית, שבה יושג הסדר כולל לסכסוך הישראלי־ערבי. המצרים לא חיוו דעה ספציפית על היוזמה האמריקאית, אך הצהירו השכם והערב על דבקותם בצורך בכינוס ועידה בין־לאומית „כאמצעי היחידי להשגת פתרון לבעיה הפלשתינאית".

שבוע צרפתי / גדעון קוץ, פאריס

פגוש את העיתונות

השבוע, בסופו של דבר, היה שייך לשליחה המיוחדת של הרשת הראשונה בישראל. התברר, כי אין לה מושג איך נראה שר הביטחון של המדינה שהיא מכסה. צילומים שהראו את ח"כ מתי פלד, הצופה בסבר פנים חמור בכתבה על המהומות בטלוויזיה, נעשו לסיפור על יצחק רבין העוקב מעל המסך אחר בחוריו בפעולה (ואולי אפילו מפעיל אותם בשלט רחוק). לה לא יספרו מי זה רבין

„השבוע הערבי" שעבר על פאריס עם ביקוריהם הצמודים של שני אורחים ותיקים, הנשיא מובארק והמלך חוסיין, זכה גם במספר ישראלי ברמות מזכיר הממשלה. אליקים רובינשטיין, שצילו הראה ואינו נראה, העניק רטט מה של התרחשות למה שהיה בסופו של דבר לא־אירוע, על אף הרקע המרגש כל־כך של המהומות בשטחים. התקשורת שציפתה לרעמים וברקים בכיוון ירושלים נתקלה בשלושה גורמים: שני האורחים והממשל הצרפתי (הכפול) שלא שיתפו אתה פעולה. מובארק וחוסיין הפנו את חיציהם דווקא נגד ארצות־הברית, לא בלי לגרום סיפוק מסוים לצרפתים. נשיא מצרים הגיע לפאריס מלא מרירות על העמדה האמריקאית כלפי תוכניתו. הוא גינה בשיחותיו את „הקפיאה על השמרים" של וואשינגטון והעיר, כי לא צפויה כל תזוזה בעמדתה לפני הבחירות. לעבר ישראל הפנה הנשיא המצרי נאומים נמלצים ונרגשים על הצורך בשלום והביע את בטחונו בשאיפת השלום של העם הישראלי. גם חוסיין גינה בעיקר את ארה"ב על הוטו שלה, הגם שהזכיר את התנהגותה ה„בלתי־אנושית" של ישראל.

עיקר „האכזבה" באה מצד ראשי צרפת שלא ניצלו את ההזדמנות להפר את סירובם המתמשך לתקוף את ישראל. לא מיטראן ולא שיראק נתנו שיתפסו אותם בלשונם. מיטראן דיבר על „הגיון שטני", „הדוחף" את הפלשתינאים להתקומם ואת הישראלים לדכא". ראש הממשלה ז'אק שיראק ציין, שההצבעה האחרונה במועצת הבטחון „לא היתה נגד ישראל", וכי הוא מסרב לנקוט עמדה כלפי השיטות שמפעילה ישראל בשטחים על־פי כמה צילומים בטלוויזיה.

מול העלבון הזה לא נותר למגישת הרשת של הקשת [illegible] האמריקנים, אלא להפנות את זעמה נגד שגריר ארה"ב באו"ם ורנון ולטרס, שאתרע מזלו לפרסם בימים אלה את זכרונותיו בצרפתית. היא הראתה לו כמה זוועות שטפות משטחינו והעמה לעברו: „ועל זה אתם מגינים בווטו שלכם". כתבת עדיה נלהבת שאלה את הפקיד הבכיר בנשיאות, לאחר פגישת מיטראן־מובארק, אם „דיכוי הדמים" של המהומות בשטחים עלה בשיחות. כתב סוכנות רויטר שניסה לברר אם המונח הזה מקובל גם על המתודרכים, אך אלה הבהירו לו לאכזבתו, כי יש להם מינוח משלהם. לא פלא שהתקשורת ירדה מהר מן המגעים המזרח־תיכוניים שהצטלבו השבוע בפאריס. מבחינתה הם לא סיפקו את הסחורה.

השבוע, בסופו של דבר, היה שייך לשליחה המיוחדת של הרשת הראשונה בישראל, שלאחר שבועות של דיווחים נלהבים התברר, כי אין לה מושג איך נראה שר הביטחון של המדינה שהיא מכסה. צילומים שהראו את ח"כ מתי פלד, הצופה בסבר פנים חמור בכתבה על המהומות בטלוויזיה, נעשו לסיפור על יצחק רבין העוקב מעל המסך אחר בחוריו בפעולה (ואולי אפילו מפעיל אותם בשלט רחוק). לה לא יספרו מי זה רבין.

תקשורת דלא־ניידי

צרפת חגגה בשבוע שעבר את „יום העיתונות" בנסיבות לגמרי לא מעודדות למעצמה השביעית. יום קודם הורה בית־משפט בפאריס על מינוי כונס נכסים לעיתון הפרו־סוציאליסטי „לה מטן" ומספר העיתונים היומיים המופצים בכל רחבי המדינה ירד לעשרה. בתום עשר שנות קיומו הספיק „לה מטן" לצבור חובות של שבעה מיליון פרנק ותפוצתו הגיעה לשבעים אלף עותקים. בחודשי הגסיסה האחרונים ניהלה את העיתון קבוצת עובדים ועיתונאים, בעזרת תרומות של קוראים נאמנים, משום שלא נמצא בעל הון שהיה מוכן להשקיע ברכישת השכיב מרע. הם העבירו את המערכת למבנה מודרני ששימש פעם כבית־חרושת לכדורים פורחים ושם פרחה גם שארית התקוות.

קונצרנים זרים ורב־לאומיים חודרים לשוק העיתונות הצרפתי שבו, מתעורר הרושם, הכל למכירה. הורים, אנגלים, איטלקים ואמריקאים משוכנעים שיוכלו לעשות טוב יותר מה שאנשי עיתונות צרפתים – עד כה קנאים מאוד לייחודם הלאומי והתרבותי – מוכנים היום למסור לידיהם. כך נמכר היומון הכלכלי המרכזי „לז אקו" לקבוצת „פירסון", המחזיקה ב„פיננשל טיימס". קיצו של „לה מטן" היה אקורד מתאים על רקע הנתונים הידועים מכבר, שהתפרסמו ב„יום העיתונות": צרפת היא בין המדינות המפגרות ביותר בעולם מבחינת תפוצת היומונים לנפש ולעומת זאת היא האלופה העולמית בתחום המגאזינים, ובעיקר עיתונות טלוויזיה. התמונה המצטיירת קצת מדהימה לגבי מדינה שנחשבה תמיד למרכז תרבות עולמי. לדוגמה, בשנת 1984 ניצבה צרפת במקום השלושים ואחד, עם תפוצה של 185 יומונים לאלף תושבים – אי־שם בין דרום קוריאה לצפונה (מאז היא התקדמה קצת למקום ה־26). לשם השוואה, ניצבה ישראל באותה שנה במקום ה־23 [illegible] הראשונה בידינו היא [illegible] 562 יומונים לאלף נפשות. הבריטים קוראים פי שניים מן הצרפתים, הגרמנים פי ארבעה.

תהליך הניוון התרחש בהדרגה. רק כשני מיליון צרפתים (מתוך אוכלוסיה של 55 מיליון) רוכשים היום עיתון יומי ארצי. אם באמצע שנות השישים הציגו עדיין שניים מתוך שלושה צרפתים בעיתון יומי, עושה זאת היום בקושי אחד מתוך שניים. מצבה של העיתונות האזורית־מקומית טוב מבחינה זו מן הארצית. תפוצתה מגיעה ל־70 עיתונים, הנמכרים ב־7.5 מיליון עותקים. העיתון הנפוץ ביותר בצרפת הוא „אואסט־פרנס", איזורון של מערב המדינה, הנמכר ב־736,000 עותקים. העיתון הארצי הנפוץ ביותר, „לה פיגארו", מגיע רק ל־415,000. ו־900 המגאזינים, כאמור, פורחים. שבועון הטלוויזיה הפופולארי „טלה 7 ימים" נמכר בשלושה מיליון ומאה וחמישים אלף עותקים.

סרז' ז'ולי, עורכו של „כוכב" העיתונות הצרפתית החדשה, „ליברסיון" השמאלני־אינטלקטואלי – גם הוא דורך באחרונה במקום – סבור, כי הסיבות לנפילה הגדולה של העיתונות נעוצות במצב שנוצר לאחר מלחמת העולם השנייה. דה־גול והמחתרת הצרפתית ביקשו לרכז בידיהם את העיתונות, שבחלקה הגדול שיתפה פעולה עם הכובש הנאצי. העיתונים התפלגו בין הזרמים הפוליטיים ומקבלים אופי פוליטי ו„מגוייס". העיתונים לא מנסים לספק מידע מעבר לויכוח פוליטי. היוצא מן הכלל, „לה מונד", סובל גם הוא מ„ממלכתיות" מופרזת (כתביו בחו"ל, למשל, מתמנים בהסכמת משרד החוץ). כדי לקבל מידע פונים הצרפתים המעוניינים בכך לשבועוני החדשות הראשונים, כמו „ל'אקספרס", שהופיעו בשנות החמישים. קוראי העיתונות האיזורית ימהרו לוותר על עיתון ארצי, לא על המקומון שלהם.

משבר העיתונות היומית בצרפת מקביל, לפי ניתוח זה, למשבר העיתונות המפלגתית אצלנו. אלא שבצרפת לא קמה עיתונות יומית פופולארית, שגרפה את הקוראים, כמו בבריטניה או אצלנו. תוצאה אחרת של המלחמה, המחזקת את התופעה של חוסר עצמאות, היא המחסור במקורות מימון, והם נעשים לשנודרים של כספי ציבורי או מפלגתי. המונופול של המדינה על הרדיו והטלוויזיה, עד שנות השמונים, הפנה את ההכנסות מפרסומת לעבר העיתונות המגאזינית ואל העיתונות המקומית.

הפתרון שמצא איל עיתונות כמו רובר הרסאן הוא צירוף המגאזינים לעיתון. נוסחה זו היא הקטר המושך את „לה פיגארו" (תופעה מקבילה בעיתונות האמריקאית, שהגיעה גם לישראל). צרפת, כרגיל, פיגרה. ה„ליברסיון" הציג נוסחה של עיתון שהוא מגאזין יומי, המקדיש מקום נרחב לנושאים נבחרים. סרז' ז'ולי אופטימי. הוא חושב שהעיתונות הצרפתית עלתה על הדרך הנכונה, וכי התפוצצות אמצעי התקשורת האלקטרונית, שנעשו לכלי נוסף מני רבים, מעניקה לעיתונות האיכותית הזדמנות להפגין את יתרונותיה. יעיד על כך השיפור במצבו של „לה מונד".

ובכל זאת, השינוי שחל בעיתונות הצרפתית בשנים האחרונות: מעיתונות פובליציסטית לעיתונות חוקרת ולוחמת לא הוסיף לה קוראים. ז'ולי סבור, כי הקוראים התייחסו במידה רבה של צדק, לחשיפת הפרשיות כאל ניגוח לצרכים פוליטיים, שאינו נוגע לאדם הקטן. העיתונות הצרפתית חייבת להוכיח לקוראיה את אמינותה וחוסר תלותה. אולי אז תעבור, סוף־סוף, את דרום קוריאה.

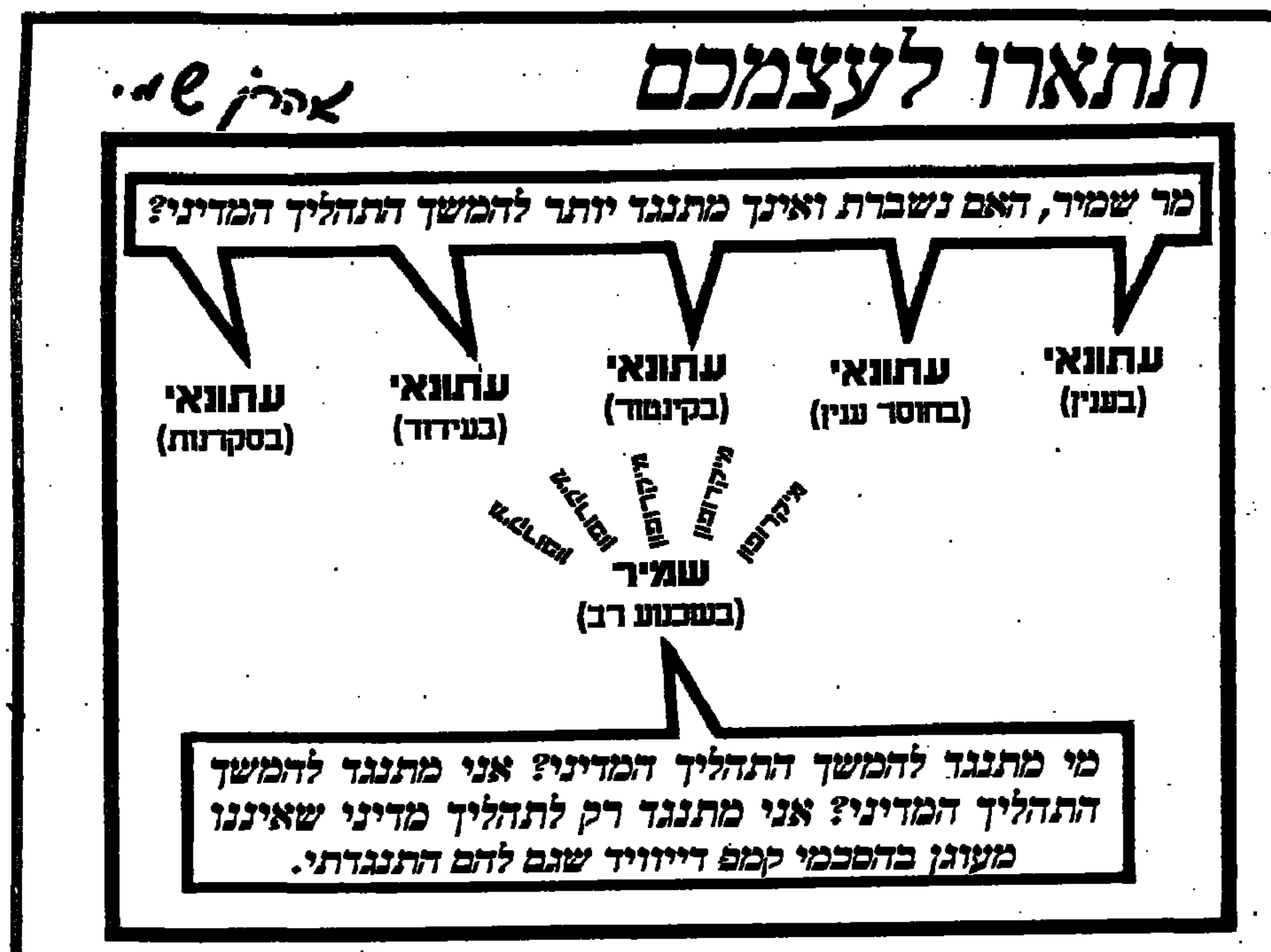

בין ראשי גוש אמונים למועצת יש"ע / אוריאל בן־עמי

מתיישבים במי אפסיים

העצבים מתחילים להתרופף בקרב ראשי הישובים ביש"ע. בתחילה חשבו רבים, כי שתיקתה של המנהיגות המקומית לנוכח המהומות, נובעת מתיחכום שאינו ברור די צרכו. אולם, האמת המסתתרת מאחורי השתיקה נובעת מיחסים אישיים עכורים בין ראשי גוש־אמונים למועצת יש"ע. ההישג הבולט ביותר, שרשמו לעצמם עד כה, הוא ניטרולם ההדדי זה בידי זה.

לא היה כאן שום תיחכום, אלא חוסר יכולת לגבש קו אחיד. ראשי יש"ע חשים בשיחות פנימיות, שהקרקע בוערת מתחת לרגליהם. הם אינם מעזים לצאת לחשבון נפש פומבי, אך בשיחות פרטיות נשמעים קולות פסימיים. בינם לבינם הם יודעים, כי הם אחראים לציבור שבראשו הם עומדים, אך הם יתקשו לשלוט עליו לאורך זמן.

הם מתחילים להבין שצה"ל, הפועל דווקא לשביעות־רצונם, אינו יכול לסכל את התלקחותם של כל בקבוקי התבערה. אך הם גם יודעים, שדי בבקבוק אחד שמתלקח, כדי להמיט אסון על שלומם. השבוע, בכינוס־בזק אצל דוד לוי, הם ניסו לעודד את עצמם. הרב לווינגר נזף באותו מעמד בראש מועצה, שלא נקב בשמו, על שגילה ריפיון באחריותו לאנשים.

הציבור היהודי ביש"ע אינו מודע בבהירות לסכנת התערערות המנהיגות שלו, אך הוא [illegible] עד לחסרונה ומודאג מפני אי־הוודאות. התושבים היהודים חרדים מן ההסלמה בהתפרעויות ואינם יודעים כיצד לנהוג. רבים מהם איבדו עוד לפני זמן רב את אמונם בגוש־אמונים וגילו אדישות כלפיו. מליאת מועצת יש"ע איננה מתכנסת כבר חודשים רבים, על־אף דרישות של נציגי הישובים.

הסכסוך בין ישראל הראל, ראש מועצת יש"ע לבין עתניאל שנלר, המזכ"ל, הביא בסופו של דבר לניטרולם ההדדי. שילה גל, ראש המועצה האיזורית גוש־עציון, התמנה ליושב־ראש פעיל של מועצת יש"ע ורוקן את משרתו של הראל, מכל תוכן ממשי, פרט לפעילותו כעורך „נקודה". הראל ושנלר לא הוזמנו השבוע לפגישה עם שר הבטחון.

הניסיון להדיח את עתניאל שנלר מתפקיד המזכ"ל נבלם על־ידי ח"כים מהליכוד. אך שנלר מנודה על־ידי חבריו ואינו מוזמן לישיבותיהם עם השרים ואלוף הפיקוד. השבוע ביקשו ממנו לצאת מישיבה של מזכירות „אמנה" עם ראש־הממשלה בישוב נילי.

בגוש־אמונים המצב אינו שונה. מאז נדונה לשישה חודשי מאסר על־תנאי, בעקבות „ליל הבקבוקים" בקלקיליה, שומרת דניאלה וייס על פרופיל נמוך. היא יושבת עם הרב לווינגר במשרדי גוש־אמונים, משם הם משגרים מדי פעם, באמצעות דוברם, קומוניקט לעיתונות.

השבוע – בעיצומן של המהומות בשטחים – מצאו בגוש אמונים פנאי כדי להתגרות שוב ברבין. הם הודיעו על צעדה ועל עצרת נטיעות באיזור שכם, לרגל ט"ו בשבט. רבין שמע על כך ברדיו והגבילם לנטיעות ולעצרת באלון־מורה, בהשתתפות 250 איש בלבד. וכל זאת בשעה שהשומרון רותח מהתפרעויות הערבים. נועם ארנון, דובר הגוש, מיהר להודיע על נצחונם: „בניגוד להגבלת שר הביטחון, השתתפו בעצרת 4,000 איש". אמת לא היתה שם.

אחרי ההתנהגות הזאת מסתתרת חרדה גדולה. לווינגר, בני קצובר, ראש המועצה האיזורית שומרון, והאחרים, יודעים כי בסופו של דבר, תופנה אליהם האצבע המאשימה מצד אנשיהם, שהלכו אחריהם להרפתקה ביהודה ושומרון. הם מודעים היטב ללחץ ביישובים לקראת כל אסון אפשרי ומנסים לנקז אותו לעבר רבין. הם עצמם מתקשים להרגיע את אנשיהם ומנסים בדרך זו להתנער מאחריות.

הם גם מעלים חשש מפני פעולות ספונטאניות של מתיישבים, שיחסלו באופן סופי את ההכרה במנהיגותם. הפעם לא צפוייה מחתרת שניה. הפעם, צפויות פעולות פרטיות בנוסח הערבים: יציאה לרחוב ביוזמה פרטית.

השבוע – בניסיון להציג את החיים ביו"ש, הממשיכים לכאורה להתנהל כסדרם – נפגשו חברי „אמנה", התנועה המיישבת של גוש־אמונים, עם ראש הממשלה שמיר. הם ביקשו ממנו להקים ישובים חדשים ביו"ש ובכך אין כל חדש. אך, הפעם הם ביקשו גם להקים ישובים באיזורים מוסכמים על המערך. בדרך זאת הם מבקשים להעמיד את המערך במבחן: האם יתנגד למבצע שלו.

בשלב ראשון מבקשת תנועת „אמנה" ליישב שלושה גרעינים חדשים: גרעין „אלון" המונה 12 משפחות. אנשיו יושבים עתה בהכשרה במישור־אדומים ומתכוונים להתיישב באיזור מעלה־אדומים [illegible] דתיים. גרעין „איתן" מונה שלוש משפחות, הנמצאות עתה בהכשרה במצפה־יריחו. חבריו מתכוונים להתיישב באיזור מצפה־יריחו, ממזרח לקרנטל. הגרעין השלישי, מיועד לסוסיא ב' בדרום הר חברון.

השבוע טענו, כי הם מאמינים בשמיר. יום קודם־לכן תקפו אותו אצל דוד לוי.

באמצע השרון תחנה ניצבת / אבירמה גולן

מחכים לרכבת

רכבת הפרברים כבר פה. 18 דקות מבית יהושע אל לב תל־אביב ובלי אף פקק. ארוע נדיר בתקופתנו. ומה זה חשוב שהרכבת איחרה 20 דקות להגיע לבית יהושע. אפילו ההמתנה עם כל שוחרי הרכבת בצילו של לוח המודעות היא חוויה יוצאת דופן במקומותינו

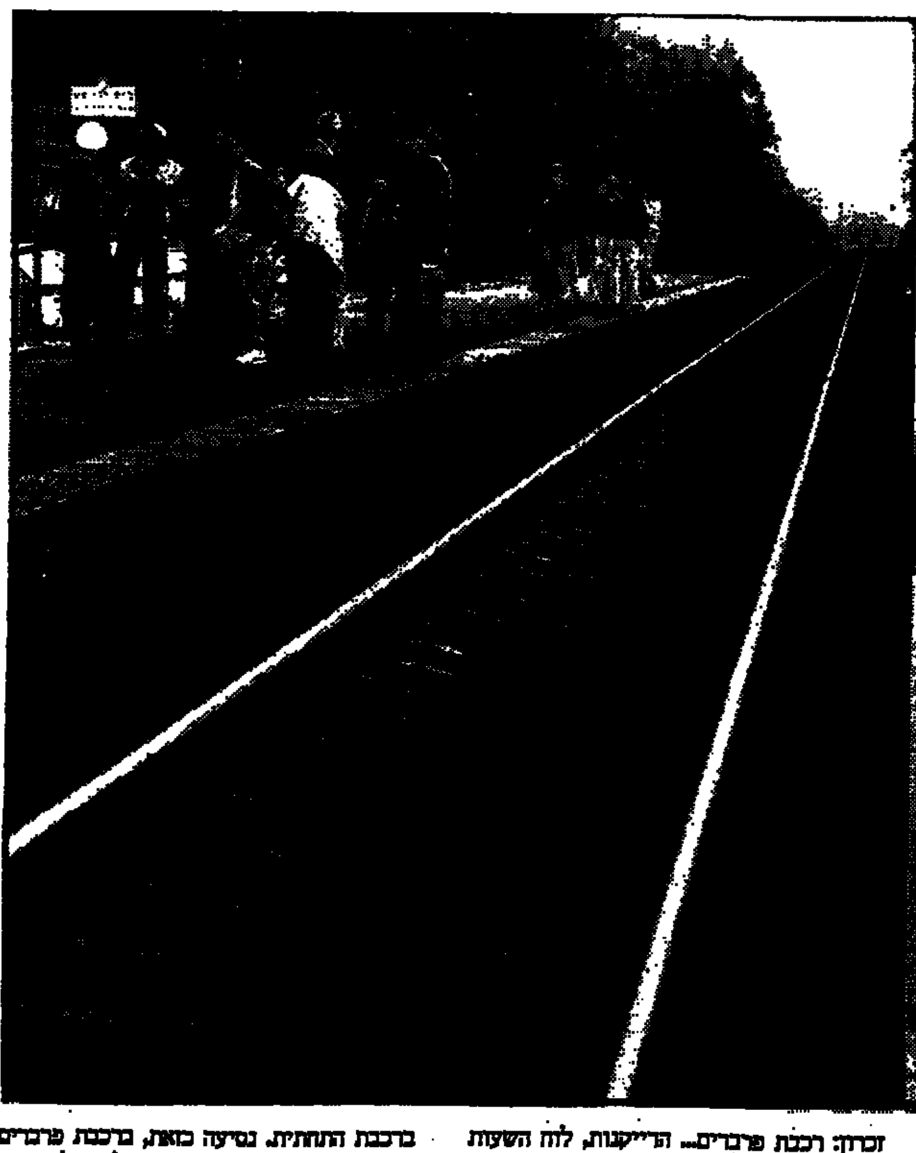

המלה רכבת יכולה לקנות לה מקום כבוד בין המושגים הטעונים ביותר בהיסטוריה ובפולקלור היהודיים של הזמן החדש: החל מן הרכבות הראשונות שהופיעו באירופה ואשר עוררו בהלה, תדהמה ושפע של סיפורים ובדיחות סביב התופעה עצמה וסביב ההוי המיוחד שנוצר בה, וכלה ברכבות ההן שהובילו חלק גדול מעמנו אל סופו. הצירוף רכבת, שלג ומגפיים, למשל, הוא חלק משפה שלמה של רמזים ותמונות.

רכבת, אם נמשיך להפליג ולחטט, היא מושג טעון גם מחוץ להקשר היהודי. היא נמצאת בפשר החלומות של פרויד ובסיפורי המסע ובפרידות הדרמטיות ברומנים ובסרטים, ובמותו של טולסטוי וברצח באוריינט אקספרס ובאתר גדול של סרטי מלחמה וריגול או קומדיות מטורפות. רכבות ארוכות ואפלות חוצות בזכרוננו הקולקטיבי ערבות שלג צחות ודוממות ויערות עבותים ומנהרות, ועוצרות בנשיפה מבהילה בבתי נתיבות הומי חיילים ונערות בוכיות, רצוי במטפחת צבעונית, רצוי ברוסית.

הרכבת, כמו המטוס וכמו החללית, היתה פעם סמל הקדמה, סמל לכיבוש הזמן והמרחב, הסמל לכוחו הנבער של האדם, לשכלו וליוזמתו. הפלא השמיני של העולם – מרכבה ללא סוסים. בתחנה שבין קובנה לווילנה, מספרת הבדיחה הישנה, עלה יהודי לרכבת, תפס לו מקום, וכמנהג ישראל נכנס תיכף ומיד בדברים עם שכנו שישב מולו: מהיכן? מקובנה. ולהיכן? לווילנה. הבהיקו פניו של הראשון: אשרי הדור שזכה להמצאות מתוחכמות כאלה... אתה נוסע מקובנה לווילנה, ואני נוסע מווילנה לקובנה. אף־על־פי־כן בקרון אחד אנו נוסעים, והיינו שאתה פניך למזרח, ואני – פני למערב...

גם בהיסטוריה הקצרה שלנו כעם בארצו הספקנו ליצור לנו מיתוס קטן סביב רכבת. רכבת העמק, כמובן, שהיא מקור להתרפקות ולהתרברבות, אבל גם סמל לזמנים שחלפו לבלי־שוב, לקצב־חיים שאיננו עוד ולסוג מסויים של אינטימיות וחמימות שאבדנו, ציבור ידוע־לחץ ודוחף צרות אוהבים להתגעגע אליהן עכשיו. לאור הגעגוע הזה ולאור כל הגעגועים הקשורים בכל הרכבות הטובות יצאתי לבדוק את מה שהתקשורת אוהבת לכנות בשם „אפשרות של רכבת פרברים".

ביום שישי האחרון אמרו לנו בטלוויזיה שרכבת פרברים היא פתרון אפשרי לבעיית הפקקים בכניסה לתל־אביב, שהקו כבר קיים, שיש רכבת שנוסעת כל בוקר ושאנשים רבים משאירים את מכוניותיהם בתחנה ונכנסים לתל־אביב ללא־רכב. עוד נאמר לנו שתמורת השקעה לא־גדולה של עשרה מיליון דולר תהיה לנו רכבת־פרברים אמיתית. רכבת פרברים? משלנו? כמו לכולם? כמו במדינות המכונות בפינו „מתוקנות"? מיד שקעתי בחלום מתוק של זכרון: רכבת פרברים... הדייקנות, לוח השעות המצוחצח, התחנות המסודרות, והמגייה הנוחה, הרכבת עצמה – חדישה, מצוחצחת, אטומה היטב, ממוזגת, מצויידת במושבים רכים ובמזנון לא רע; הנסיעה המהירה, החלקה, התחנות שאדם יכול לחשב מראש מתי יגיע לכל אחת מהן, בהתחשב בזמן היציאה (הקבוע, רבותי, הקבוע מראש זה שנים על שנים) הכניסה אל העיר – למקום הנוח ביותר, המרכזי, המסודר, המאפשר יציאה אל כל פינה בעיר, באוטובוס או ברכבת התחתית. נסיעה כזאת, ברכבת פרברים כזאת, הופכת את המגורים מחוץ לעיר לכדאיים באמת. מי שידו איננה משגת לגור בעיר (גם בערים הגדולות בעולם קשה מאוד להשיג דיור סביר במחירים שפויים, כמו בתל־אביב...) לא נאלץ לשלם מחיר גבוה של עצבים מרוטים והפסד זמן יקר אם הוא גר במרחק הגיוני מתחנת הרכבת המגיעה למרכז. רעיון מצויין, רכבת פרברים, אמרתי לעצמי באופטימיות בלתי־זהירה, הרמתי טלפון לרכבת ישראל.

יש רכבת אחת בשבע וחצי בבוקר מבית־יהושע לתל־אביב, אמר לי האיש האדיב, אבל מחר לא כדאי לך לבוא בשבע וחצי. הם לא יסעו, בגלל עיצומים. תבואי בתשע וחצי. זאת אומרת, תבואי יותר מוקדם. בתשע וחצי הרכבת עוצרת בבית יהושע וממשיכה לתל־אביב.

באמצע השרון תחנה ניצבת. קופאי קשיש חביב מכר לי כרטיס והמליץ לקנות כבר גם את הכרטיס לנסיעה בחזרה. מי יודע, אולי תמהרי. השעה היתה תשע ועשרים דקות ואני כבר עמדתי לחכות לרכבת. מעניין למה אמרו שאנשים רבים משתמשים ברכבת, חשבתי. אני ראיתי רק שתיים־שלוש מכוניות. שאלתי את הקופאי, והוא חייך ואמר שתיכף תראי כמה יגיעו, ובאמת, תוך חמש דקות החלו להגיע מכוניות, והרחבה הקטנה שליד בית התחנה לבשה אופי של, נאמר, התכנסות קטנה וידידותית ליד בית העם של המושב. בתשע שלושים וחמש החל גשם דק לטפטף, והאנשים התכנסו במעיליהם והתקרבו אל הדלת. רוח חזקה נשבה, ואני הסתופפתי לי בחסות לוח המודעות. שיעורי קאראטה, קוסמטיקאית, חוג זמר, ובין כל המודעות הדהויות האלה, שאדם יכול בהחלט לשאוב מהן קצת נחת ביתית נעימה, ראיתי חרוט בגיר ישן ובשגיאות כך: „אבא ואמא אל תבואו לחפש אותי אני נסעתי רחוק למקום שלא יכולים למצוא אותי או אל תנסו למצוא אותי אני יתקשר אליהם כבר". נמאס לי מהחיים האלה יותר אתכם. אני יתקשר אליהם, בנכם עמוס". לאן הוא חשב שהוא יכול להגיע בארץ הקטנה הזאת, עמוס, ברכבת שלא מגיעה בכלל. ואולי הוא לא רצה להגיע.

בשעה תשע וחמישים צלצל הפעמון הקטן שבביתן התחנה והאנשים חייכו זה אל זה ואמרו סוף־סוף וגברת אחת ציינה שהיום הם באמת קצת הגזימו. בתוך הקרון נשבה רוח כמו בחוץ אבל האוירה הכללית היתה טובה וקצת הזכירה לי משהו משנות השישים כשהארץ הזאת היתה קצת יותר קטנה והרבה יותר צנועה. כעבור שמונה־עשרה דקות (בחיי) רכבת ישראל עצרה בנשיפה, כדת וכדין, בתחנה בתל־אביב, ולא הייתי תקועה בפקקים ולא חיפשתי חניה ואפילו היה לי כרטיס לרכבת שתחזיר אותי בצהרים ישר אל המכונית שלי בתחנה הקטנה בבית יהושע. עכשיו תנסו לתאר לעצמכם מה היה קורה אם מישהו היה טורח לשפץ קצת את הקרונות והרכבת היתה יוצאת, נניח, כל עשרים דקות הלוך וחוזר ונוסעת קצת יותר מהר. מה הייתם אומרים על האפשרות הזאת? האז? לא, לא, זה כבר באמת יותר מדי. סתם ככה? פתאום? בארץ הזאת?

هكذا من الاحتل

صكنا من الاهل

אם שר החינוך היה פה / יעל פישביין

אל תלמדו פסיכולוגיה וקולנוע

מנהל „תיכון חדש", שמואל שמעוני, מאשים את הנהגת משרד החינוך בשיתוף פעולה עם האוניברסיטאות ב„עידוד חינוך למצויינות צרת אופקים, קונוונציונלית, סטנדרטית ושמרנית"

מנהל „תיכון חדש", שמואל שמעוני, בנו של המשורר דוד שמעוני, אינו חשוד על איש במרדנות לשמה. הוא אדם מאופק, מתון, המשתמש בדרך כלל במלים חינוכיות ומבוררות כיאה למי שמכהן זה 16 שנה כמנהל אחד מבתי הספר התיכוניים היותר מוערכים בארץ. כשהוא יוצא בהתקפה בוטה על משרד החינוך סימן שהגיעו מים עד נפש.

שמעוני נטש את מתינותו בין היתר בגלל חוברת לבנה ודקה הנושאת את הכותרת „דרישות ההרשמה לאוניברסיטאות" שהופצה לא מכבר בין מנהלי בתי הספר התיכוניים בארץ על ידי „הוועדה הבינאוניברסיטאית למדיניות קבלה".

בחוברת מופיעה רשימת המקצועות הנלמדים בתיכון המזכים את לומדיהם בתוספת ציון הקרויה „בונוס" בהרשמה לאוניברסיטאות. רוב המקצועות הנבגים בה הם „קלאסיים": תנ"ך, היסטוריה וכיו"ב, חלקם מודרניים כגון מחשבים ותכנות מערכות. לא מופיעים בה רוב המקצועות ה„יחודיים", השם שבו נקראות תכניות לימודים מיוחדות שפותחו על ידי צוותי מורים יצירתיים כדוגמת „תיכון חדש". פירוש הדבר שהתלמידים שלמדו מקצועות „יחודיים" לא יקבלו „בונוס" על ציוני הבגרות באותם מקצועות ויימצאו בעמדת נחיתות בהרשמה לאוניברסיטאות.

„לאוניברסיטאות תפישה שמרנית של המקצועות הנלמדים בתיכון, המקצועות הייחודיים נתפשים בעיניהן כ„מסורים". הן לא בדקו את המקצועות הללו, לא השקיעו מאמץ בהכירתם ובחרו בדרך הפשוטה: להתעלם מהם.

„ההאשמה שלי אינה מופנית אל האוניברסיטאות אלא אל משרד החינוך שחסר את האומץ להשתמש בכוחו ובסמכותו כדי לרסן את האוניברסיטאות. זהו מחדל חינוכי אחד מהגדולים ביותר של משרד החינוך: הכניעה להגבלות שהטילו האוניברסיטאות על מקצועות יחודיים שנלמדו ברמה גבוהה בבתי ספר רציניים ואף זכו להכרת משרד החינוך", מתריס שמעוני.

לפני כעשר שנים הכריז משרד החינוך על רפורמה בבחינות הבגרות בכוונה להרחיב את טווח המקצועות בבתי הספר התיכוניים ועל ידי כך גם להרחיב את אופקיהם של התלמידים. מקצועות כמו פסיכולוגיה או לימודי הסביבה, שעד אז לא הופיעו בתכניות הלימודים התיכוניות, הזולו לגוון את המפה השמרנית של בתי הספר בתיכון העיוני הקלאסי. בתי הספר היותר יצירתיים „במגזר העיוני", הקיבוצי וההתיישבותי, גייסו את מוריהם לפתח תכניות לימודים יחודיות.

מורי „תיכון חדש" השקיעו שעות ארוכות ללא תמורה לפתח תכנית לימודים בקולנוע מתוך ידיעה ברורה שתלמידים מושפעים מתרבות הסרט יותר מתרבות הספר. לנוכח הביקורת החריפה נגד בתי הספר על הזנחת החינוך הערכי, פותחה שם תכנית לימודים בעבודה חברתית ופסיכולוגיה שבמסגרתה תלמידים בוגרים שמשו חונכים לתלמידים צעירים, לא בהתנדבות אלא כחלק מחובות המקצוע. פותחה תכנית לימודים בתקשורת המונים שלימדה תלמידים לצרוך אמצעי תקשורת בתבונה ותוך הכרת הכללים המנחים אותם. להבנת התהליכים הפוליטיים העוברים על המזרח התיכון פותחה תכנית לימודים בסוגיות ביטחון לאומי בסיוע המיכללה לביטחון לאומי ותכנה את מחבריה בשבחים ממי שהיה ראש המודיעין, אלוף שלמה גזית, שאף הציע להנהיג את התכנית באוניברסיטה. כל אחת מהתכניות נלמדה לקראת בחינת בגרות ברמה הגבוהה ביותר של חמש יחידות.

בבית הספר התיכון העיוני הדיסגי שום תוכן אינטלקטואלי או ערכי אינו יכול להיקלט היטב ולעמוק אם אינו מתמסר ונעשה חלק מתכנית הלימודים המחייבת שבסופה בחינת בגרות. בבתי ספר רבים נלמדים מקצועות כמו קולנוע או מחייבות חברתית בחוגים או כתכניות ללא בחינה. התוצאה היא שהתלמידים אינם מחשיבים את הנושאים הללו. ב„תיכון חדש" הפכו אותם לחלק מהתכנית המחייבת.

הכנת התכניות הייחודיות שימשה אפיק ביטוי למורים יצירתיים בעלי ידע מעמיק בתחומי התמחותם. הם לא חסכו מזמנם, ערכו בעצמם את שאלוני הבחינות ובדקו אותן בעצמם והכל ללא תמורה ומתוך רצון כן לגוון ולהעשיר את עולמם הרוחני של תלמידיהם.

התלמידים היו מאושרים ללמוד פסיכולוגיה ברמה מורחבת במקום תנ"ך, תלמידים מצטיינים שלמדו פיזיקה ברמה מורחבת בחרו בקולנוע או בתקשורת כנושא מורחב נוסף. ההתייחסות היתה רצינית ומקצועית ובית הספר זכה לפרס מטעם משרד החינוך על יוזמותיו היחודיות. לכל זה הושם קץ בבת אחת עם הרפורמה המחודשת שהוכרזה על ידי שר החינוך יצחק נבון. הנפגעים העיקריים הם בתי ספר יצירתיים, חלק גדול מהם במגזר הקיבוצי.

עיקרי רפורמת נבון התקבלו בלחץ קבוצת פרופסורים שקבלו על „ירידת הרמה" בחינוך התיכון וביגוד לדעתם של פרופסורים האשים בתי ספר לחינוך באוניברסיטאות, שנחבאו כי הרפורמה תפגע בקבוצות החלשות. שמעוני מוכיח, כי רפורמת נבון פוגעת גם בקבוצות היותר טובות של התלמידים מפני שהיא מצמצמת את טווח המקצועות ש„כדאי" לתלמיד בעל יכולת לימודית גבוהה ללומדם. „המצויינות אליה מכוונות האוניברסיטאות היא מצויינות צרת אופקים, המתעלת את התלמיד למקצועות המקובלים על הפרופסורים השמרניים. אסור לו ללמוד תכנים מהמציאות המשתנה אלא לקפוא בתכני לימוד שאינם משמעותיים עבורו. לתלמידים המצטיינים בפיזיקה אני חייב היום לומר: אל תלמדו תקשורת ולא פסיכולוגיה, כי זה ידיק לכם, היות שמעכשיו הנושאים הללו הפכו להיות חסרי „בונוס" ויורידו לכם את הממוצע הכללי", סופו מרה שמעוני ומוסיף, שעם שלילת המקצועות הייחודיים גרמו האוניברסיטאות לריכוי ופגיעה בבתי הספר היותר יצירתיים, מקוריים וחדשניים שהיו מוכנים להשקיע שעות וכסף בהחדרת מקצועות כאלה לתכניות הלימודים שלהם. שלילה הזדמנויות ללמוד תכנים בלתי שגרתיים פירושה נסיגה לשמרנות ולקונוונציונליות של בית הספר כולו.

עינת סלע היא תלמידה שנפגעה מדרישות ההרשמה החדשות. ב„תיכון חדש" למדה כלכלה ומינהל מקצוע ייחודי שבתחילה הוכנה לו „בונוס". היא נבחנה ברמה של חמש יחידות בבחינת בגרות וקיבלה ציון 9. „אם רוצים שבית הספר יהיה בית חרושת לציונים לא צריך בית ספר. אפשר ללכת לאקסטרני, הכיף בבית הספר היה שלמדתי כלכלה ומינהל מקצועות שאני אוהבת. זה מרגיז, מרכא ומוציא מהדעת. המקצוע חשוב ומעניין ולמדנו אותו ברצינות, רק עכשיו התברר לי שבגלל הדרישות החדשות אין לו „בונוס" וערך תעודת הבגרות שלי ירד בגללו. סיכויי להתקבל לאוניברסיטה פחתו. תלמידים פחות מוכשרים ממני, שהיה להם שכל ללמוד מקצועות שגרתיים בהיקף מורחב, יתקבלו לפני. אני אאלץ כנראה לעשות בחינה מורחבת בספרות או תנ"ך או במקצוע קונוונציונלי אחר כדי לשפר את סיכויי. לא שווה, לא שווה. אם שר החינוך היה פה הייתי אומרת לו בעדינות כמה זה כואב לי, כמה חבל, עכשיו אנשים ילכו ללמוד תנ"ך, ספרות ואנשים כמוני יהיו מתוסכלים, אני כולי מאוכזבת, זה נורא".

בגילוי לב אומר שמעוני שמעתה תלמיד שיבחר להתייעץ במה לבחור כמקצוע מורחב לבגרות, הוא יגיד לו לבחור מקצועות שיזכו אותו בבונוסים גם אם הסקרנות שלו היא בכיוון פילוסופיה, אמנות, קולנוע או בעיות ביטחון. „האם משרד החינוך והאוניברסיטאות מעוניינים שכל ההשכלה ההומניסטית של התלמיד תתבטא בהעמקת הידע בתנ"ך, בספרות, או בהיסטוריה בלבד?"

הוא זועם, מבטיח להילחם בכל דרך שיוכל נגד האפליה שיצרו האוניברסיטאות כלפי מקצועות ייחודיים. הוא מאשים את משרד החינוך על שלא נלחם על העקרונות החינוכיים שעד לפני זמן לא רב הטיף להרחבתם.

מלבד המכה של דרישות ההרשמה החדשות הוא מערער על שיטת התקצוב של בית הספר התיכון שגם היא מעודדת בתי ספר לצמצום ולשמרנות בהיצע מקצועות הלימוד. משרד החינוך מקציב לכל תלמיד במשך שלוש שנותיו בתיכון 94.5 יחידות לימוד, 31.5 יחידות לשנה. אם תלמיד ירצה ללמוד מתימטיקה ואנגלית ברמה גבוהה של 5 יחידות הוא לא יוכל ללמוד מקצוע מדעי נוסף, פיזיקה למשל, ברמה מוגברת כי יעבור את המכסה. אם ירצה ללמוד ביולוגיה ברמה מוגברת הוא ייתקל בקשי יותר גדול, כי לימוד ביולוגיה ברמה מוגברת מחייב גם לימוד כימיה ומגדיל את חריגתו מהקצבה.

מה עושים בתי הספר העיוניים שרוצים לאפשר לתלמידיהם ללמוד מדעים ברמה מוגברת? הם מצופפים את הכיתות וכיום בתל אביב יש כיתות תיכון עיוניות של למעלה מארבעים תלמידים.

לבחינה הפסיכומטרית מקנות האוניברסיטאות 50 אחוז בשיקולי ההרשמה. בחינה זו אמורה לבדוק את כשרי התלמיד ללימודים אקדמיים, אולם מתברר שאחרי קורסים קצרים בני 60 שעות בלבד, תלמידים מקפיצים את כשריהם באחוזים ניכרים. זאת אומרת שהבחינות הפסיכומטריות אינן בודקות כושר אינטלקטואלי אלא כושר להיבחן בבחינות פסיכומטריות בלבד.

מדוע האוניברסיטאות סומכות כל כך על הבחינות הפסיכומטריות שקורס קצר משנה את תוצאותיהן ואינן סומכות על בחינות הבגרות במקצועות הייחודיים? לאוניברסיטאות ולשמרנותן הפתרונים. די רק להזכיר שמשנה ראשונה באוניברסיטאות נושרים כ־30 אחוזים מהמתקבלים כדי להוכיח ששיטת המיון שלהן אינה טובה כל כך וגורמת לביזבוז רב של כספי לאום. במקום לבדוק את שיטת המיון הסכים משרד החינוך לפגוע בתכניות יחודיות כגון זו של „תיכון חדש".

אין פלא ששמעוני זועם: „במקום להנהיג את מערכת החינוך לקראת חידושים, נראה הנהלת המשרד „לחולל שינויים בלתי צודקים־רק משום שלא עמד בה הכוח להילחם באוניברסיטאות. אני חושש שהתוצאות לטווח הארוך יהיו קשות, תלמידי העתיד יהיו מצויינים ללא שאר רוח", הוא מעריך.

דוד פור, יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, אישר, כי טענותיו של שמואל שמעוני בדבר היעלמותן הצפויה של התכניות הייחודיות הפגיעה בגיוון תכניות הלימודים שבעקבותיה, היא אחת התוצאות של הרפורמה החדשה בתכנית בחינות הבגרות.

שמעוני מאוכזב ממשרד החינוך, משליך יהבו על התעודדות מנהלי בתי ספר כדוגמתו, שעדיין לא הבינו את גודל המכה שההגבלות החדשות הנחיתו עליהם.

כסף, כסף ועוד פעם כסף / טלי זלינגר

צה"ל בעידן ה„פוסט־לביא"

בשנה הקרובה יחושו בחיל האוויר רווחה מסויימת, גם אם לא מספקת, לאחר שנים שחונות, אשר פגעו במאגר שעות הטיסה החיוני להשבחת כוח האדם

תוכנית העבודה '88 של צה"ל כבר מתגלגלת בצינורות הביצוע לאחר הצגתה לפני שר־הבטחון. בהיותה תוכנית עבודה ראשונה בעידן ה„פוסט־לביא", יש בה תנופה בתחומי הפיתוח וההתעצמות של הצבא. אחד הקודים המנחים בגיבושה היה שלא להפנות את הכספים שהתפנו מפרויקט ה„לביא". בשנה הקרובה יחושו בחיל האוויר רווחה מסויימת, גם אם לא מספקת, לאחר שנים שחונות, אשר פגעו במאגר שעות הטיסה החיוני להשבחת כוח־האדם והאטו את קצב הפיתוח וההצטיידות.

חילות האוויר הערביים אימצו את הגישה הישראלית הרואה בזרוע האוויר מרכיב מכריע במלחמה. לנוכח הפערים והתבוסות המוחצות שספגו בכל עימות אוויר־אוויר או אוויר־קרקע הנהיגו צבאות ערב שיפורים באמצעי הלחימה ובכוח האדם. למרות קשיים תקציביים חמורים ביותר בתקציבי ההגנה של חלק ממדינות ערב, ובמיוחד בזה הסורי, ועל־אף מגמות קיצוץ מאסיביות בכמה תחומים צבאיים, נשמר תקציב הכוח המיועד לענות על האיום האווירי, ואף זכה לעדיפות בולטת. מדיניות זו קיבלה ביטוי בכלי טיס חדישים, מערכות לחימה אוויריות, מערכות הגנה אווירית משוכללות ומשנה־מרץ בהעלאת רמת הטייסים.

חיל האוויר של עיראק מורה את הדרך לחילות האוויר הערביים האחרים. פעילותו במלחמה נגד אירן היתה כר לשכלול מתמיד של טקטיקת הלחימה בגיחות הפצצה ארוכות־טווח, תדלוקים אוויריים ופעילות לילה, אלה מהווים אבן שואבת למשקיפים מצבאות ערב האחרות הבאים להתבונן, ללמוד וליישם. התהליך הרצוף הזה מחייב ערנות מצד ישראל ומתן תשובות הולמות.

סוריה, האיום מספר אחד על ישראל, כבר קלטה מטוסי מיג 29, מטוסי הקרב הסובייטיים החדישים ביותר, שגם אם – על־פי פרסומים בחו"ל – אינם נושאים בגירסתם הסורית את מיטב השכלולים הסובייטיים, די בהם כדי להשתוות בהרבה תחומים לאף 16 הישראלי. יועצים סובייטיים מסייעים בקליטתם המבצעית של המטוסים כמו גם בתחזוקתם והפעלתם של מערכי הגנה אווירית חדישים ביותר שיעמדו כנגד העליונות הישראלית המוחלטת בתחום התקיפה. מבחינת ישראל, גם הצבתן של סוללות טילי קרקע־קרקע־סובייטיות מתוחכמות וארוכות טווח בתחום סוריה היא איום אווירי המחייב מענה של חיל האוויר. סביר להניח ששעות הטיסה לאימונים בחיל האוויר הסורי לא קוצצו על אף קשיים תקציביים דומים לאלה שפוקדים את ישראל.

חימוש אוויר־קרקע וחימוש אוויר־אוויר מהמתקדמים ביותר, אמצעי לוחמה אלקטרונית וציוד קשר חדיש הם רק חלק ממרכיבי ידידו סגירת הפער האיכותי בחילות האוויר של סוריה, ירדן – שעדיין לא החליטה אילו מטוסי קרב תרכוש, מזרחיים או מערביים, ומאיזו מדינה ובכלל מחורים לפתחה – סעודיה, מצרים, לוב וכאמור עיראק.

תהליכים אלה, והמאיימים – אם גם רק במידה מסויימת – על רוחבו של פער העליונות שמקיים חיל האוויר, מקבלים מענה חלקי בתוכנית העבודה '88 ובתוכנית הרב־שנתית. כסף, כסף ועוד פעם כסף, כצד הכנת הצרכים ועמידה עקשנית ואמיצה מול לחצים – חלקם מוצדקים – של בעלי אינטרסים תעשייתיים שונים בתוך מערכת הבטחון ומחוצה לה, יקדמו את המאמץ הזה.

רמטכ"ל תימני

(המשך מעמ' 15)

ארה"ב של עידן רייגן מוחקה כמעט את כל מה שהשיגו השחורים במאבק לשוויון הזכויות שלהם. כל מה שהעניקו להם החוקים, שאסרו על אפליה גזעית, נמחק בעצם במדיניות הפדראלית של שנות השמונים. זו קיצצה באכזריות בתקציבים הסוציאליים ויצרה בעיה אדירה של תת־מעמד־בית – שחורים ברובם, חסרי חינוך וחסרי סיכוי.

התחושות הגזעניות של האוכלוסיה הלבנה עדיין חזקות. ארצ"י בנקר לא מת והוא מייצג עדיין נתח נכבד מהציבור הלבן הנזקק לשנאה ולידיכות, כלפי הקומוניסטים של ברה"מ וניקרגואה או כלפי השחורים והיהודים. השבוע [illegible] אלבמה, [illegible] פומבית בעלת [illegible] על כיפת בניין [illegible] של אלבמה, חמשים מטר מן הכנסיה שבה הטיף מרטין לותר קינג את הדרשה שלו, מתנוסס עדיין, ליד דגל ארה"ב, דגל הקונפדרציה של מדינות הדרום. השחורים באלבמה החליטו, כי די להם בסמל הזה של הדבקות בעבדות ודרשו להוריד אותו. המושל התעקש, השבוע, מול מצלמות הטלוויזיה, ניסו כמה פוליטיקאים שחורים מקומיים לטפס על הגג ולהוריד את הדגל, ונעצרו מיד על־ידי כוחות משטרה גדולים.

אולם כנגד הכשלון באלבמה, הושג בשבת, באיצטדיון הפוטבול של סאן דייגו, הישג אדיר לשחורים, שרק מי שמבין את חשיבות הספורט בחיים האמריקאיים יכול לתפוש את משמעותו. בשנים האחרונות, בעיקר בשל היותו מתאים כל־כך לשידורים ישירים בטלוויזיה, נעשה הפוטבול למשחק הפופולארי ביותר בארה"ב, יותר מהבייסבול ומהכדורסל. גם לפני עידן השידור הישיר היה הפוטבול חלק חשוב מהאתוס האמריקאי, משקף את האלימות התיחכום, הנחישות והערמומיות, שהן בנשמת האמריקאים. לשחק פוטבול הוא חלק מהמסלול של האמריקאי השואף להישגים בחיים. להיות קפטיין קבוצת הפוטבול של נבחרת בית־הספר או הקולג', זוהי משאת נפש של כל צעיר כאן – עמדת יוקרה שאין למעלה ממנה. הבייסבול והכדורסל הם בילויים נעימים, הפוטבול הוא אתגר לגוף ולנפש.

גם במשחק הזה יש ריבודים של יוקרה על־פי התפקידים, ובראש הפירמידה עומד ה„קווטרבאק", אותו שחקן מפתח המשליך את הכדור לעבר חבריו, כדי שיובילו אותו אל קו הסיום. תפקיד ה„קווטרבאק" אינו מתמצה בכוח שבו הוא משליך את הכדור. עליו להיות מצוייד בחכמת ראיית המשחק, בעורמה ובכושר מנהיגות, שכן הוא הציר עליו סובב משחקה של הקבוצה כולה. להיות „קווטרבאק" של קבוצת פוטבול מקצוענית הוא פסגת ההישג הספורטיבי בארה"ב, משהו גדול בהרבה מלהיות כוכב משחק בכדורגל או שחקן ציר בכדורסל.

לא לחינם אחד המתמודדים על המועמדות של המפלגה הרפובליקאית לנשיאות, ג'אק קאמפ, היא „קוואטרבאק" לשעבר בקבוצה מקצוענית. הנה בעוד רבים משחקני הפוטבול הם שחורים, היתה מדיניות מתמידה ועיקשת של הנהלות הקבוצות בארה"ב להועיד את תפקיד ה„קווטרבאק" רק לשחקנים לבנים. הם מעולם לא אמרו זאת בפירוש, אולם ההנחה המובלעת בבסיס האפליה הזאת היתה, כי השחורים הם אנשים מוגבלים מטבעם, אינם מצויידים במבנת משכל מספקת, כדי לקרוא את כפת המשחק ואינם נהנים מסמכות טבעית וכושר מנהיגות שיקנו להם ציות של שאר שחקני הקבוצה.

אין זאת האפליה היחידה נגד שחורים בספורט האמריקאי. השחורים מתלוננים, כי בעוד רוב שחקני הכדורסל הם שחומי עור – אין כמעט מאמן או מנהל קבוצה שהוא שחור, וגם מועצות המנהלים של הקבוצות הגדולות הם לבנים ברובם המכריע. כזה המצב גם בבייסבול. אולם בפוטבול היתה האפליה חמורה עוד יותר, שכן לא צומצמה לתחום הניהול ולמקצועות האימון, אלא שרורה עדיין בשדה המשחק עצמו, כשרק שתי קבוצות – לא בראשות הטבלה – הרשו לעצמן להעסיק „קוואטרבאקים" שחורים.

המהפך הגדול התחיל בעונת המשחקים הנוכחית ב„רדסקינס" של וואשינגטון. ה„קווטרבאק" הקבוע החל כושל במשחקים והוא הוחלף בשחקן הספסל השחור דאג ויליאמס. ויליאמס נתקל מיד בספקנות של קהל האוהדים ושל עיתונות הספורט: האם יוכל „קווטרבאק" שחור להוביל את ה„רדסקינס" הגאים אל אליפות ארה"ב? נשמעו קולות רבים שדרשו להחזיר את ויליאמס אל הספסל, אולם המאמן העצור והמאופק של הקבוצה התעקש, וביום ראשון השבוע הגיח לויליאמס לעשות היסטוריה: הוא היה ה„קווטרבאק" השחור הראשון שהופיע בגמר האליפות.

וואשינגטון כולה עצרה את נשימתה. לומר שוואשינגטון מתייחסת אל ה„רדסקינס" שלה כמו שירושלים מתייחסת אל קבוצת „בית"ר" תהיה לשון המעטה שבהמעטה. הטירוף כאן גדול. ביום המשחק נסגרו כל חנויות הכל־בו הגדולות בשעות הצהריים ואפילו הסופרמרקטים, הפתוחים 24 שעות ביממה, נסגרו בשעה 3, כדי לאפשר לעובדיהם להגיע לבתיהם, לנוח מעט, לפתוח את פחיות הבירה ולהדליק את הטלוויזיה בשעה 6 ולצפות בשידור הישיר מסן דייגו. גם הנשיא רייגן, ג'ורג' שולץ, „בעצמו שחקן פוטבול לשעבר", ושאר בכירי הממשל התפנו מעיסוקיהם כדי לצפות במשחק. גארי הארט עזב את מדינת איווה, המאיימת להכשיל אותו בבחירות המוקדמות שייערכו בה בשבוע הבא, ושב לדנוור, כדי לצפות עם משפחתו במשחק שבו הקבוצה הביתית שלו, ה„ברונקוס" עמדה להתמודד עם ה„רדסקינס" של וואשינגטון.

העובדה, כי הקבוצה הוואשינגטונית מציבה בהרכב הראשון שלה את ה„קווטרבאק" השחור דאג ויליאמס, הביאה לציפיות סיכויית בשוק ההימורים, מה גם שב„ברונקוס" של דנוור, עמד לככב ה„קווטרבאק" הלבן ג'והן אלווי, בעל הזריקה המצויינת וראיית המשחק הנדירה. אלווי, צעיר יפה תואר, חייכן ובעל מזג טוב, נחשב עדיף בהרבה על ויליאמס, ובדקה הראשונה של המשחק הוא גם הוכיח זאת: הוא קיבל את הכדור, הציץ בנעשה, ראה את שחקני ההגנה של ה„רדסקינס" דוהרים לעברו ובתנופה אדירה השליך את הכדור למרחק של ארבעים מטר – הישר אל תוך זרועותיו של שחקן התקפה שלו, שנשא את הכדור בנינוחות, מעבר להגנת ה„רדסקינס" אל תחום ה„טאץ' דאון", והשיג מיד שש נקודות. על־פי חוקי המשחק נהנו ה„ברונקוס" מבעיטה לשער שהביאה להם נקודה נוספת, ומיד לאחר מכן הבקיעו עוד שער שדה, שהעלה אותם ליתרון של 10:0. ה„רדסקינס" נראו מבולבלים וחסרי אונים. כל נסיונותיו של דאג ויליאמס להתמודד עם הגנת ה„ברונקוס" לא עלו יפה ובאחד מהם אף נפצע וירד צולע מן המגרש.

אולם ויליאמס ידע היטב, כי על כתפיו מונח יותר מנצחון במשחק. הוא חזר אחרי כמה דקות והפך כליל את תמונת המשחק. בעיני נך הבזיון בהורמנויות, שלח שוב ושוב מסירות פז מדהימות בעוצמתן ובדיוקן ושלח את שחקניו ל„טאץ' דאון" אחרי „טאץ' דאון". שחקני ההגנה של ה„רדסקינס" התעשתו גם הם וניטרלו כליל את ה„קווטרבאק" הלבן של ה„ברונקוס", זינקו עליו והפילו אותו ארצה פעם אחר פעם, כשהכדור עדיין בידיו. בסוף הרבע השלישי של המשחק היתה כבר התוצאה 42:10 לטובת ה„רדסקינס" והכל היה גמור.

וואשינגטון התפוצצה משמחה וגאווה, בייחוד וואשינגטון השחורה. ה„רדסקינס" ערכו שלשום מסע נצחון בעיר, משכו למעלה מחצי מיליון אוהדים משתוללים, התארחו בקונגרס ובבית הלבן, וראש עיריית וואשינגטון הכריז על חג עירוני חדש – יום דאג ויליאמס, השחור וגבוה הנזנוע מהעיירה הקטנה בלואיזאנה שעשה היסטוריה והצעיד את השחורים עוד צעד קטן אל שוויון הזכויות.

התנצלות

בגליון „דבר" מיום שישי 29.1.88 פורסמו שני צילומים פרי עבודתו של האמן משה רביב, מתערוכת צילומים על יהודי פולין. שמו של האמן לא פורסם יחד עם הצילומים ועל כך אנו מצטערים.

מי יירש את פאולה גולד דה־ליאונסקו / נתן רועי

מיליונים ללא צוואה

שני בנים, אח, אחות ואם, אנשי מכון ויצמן וויצ"ו מקווים שבית־המשפט יפסוק לטובתם בריון על רכוש של עשרות מיליוני דולארים שנותרו ללא יורש ודאי

דיירי מגדלי דוד ברחוב אורי 6 בתל־אביב הופתעו בליל שישי לפני כשבוע, כשהבחינו באנשים המחליפים מנעולים בדירתה של הדיירת פאולה גולד־דה־ליאונסקו. רק בשעות הבוקר, כשהתפרסמו מודעות האבל הראשונות בעיתונים, דיברו השכנים על השכנה שהלכה לעולמה בניו־יורק לאחר שלקתה במחלה ממארת. המנוחה הותירה ירושת מיליונים ללא צוואה. הקרב על המיליונים נמצא עתה בעיצומו.

פאולה גולד דה־ליאונסקו נמנתה על האצולה היהודית־רומנית בארץ. לישראל הגיעה ערב הקמת המדינה עם אחותה והוריה. היא נישאה וילדה שני בנים. במשך שנים ארוכות ניהלה חיים פשוטים ועממיים. היא השתמשה ביופיה ובקשריה החברתיים, אך נהגה צניעות רבה בהליכותיה. לפני שנים רבות התאלמנה ונותרה בודדה. החבר הקרוב ביותר, ידיד נפש, היה אלברט, גם הוא מעולי רומניה. באחד הימים הכירה פאולה גולד את אלכסנדר דה־ליאונסקו, יהודי־ארגנטינאי ממוצא רומני. דה־ליאונסקו היה בעל סוכנויות ענק בארגנטינה. איש עשיר מאד ועדירי. „לא נישאתי לו בגלל הכסף", אמרה למכריה, „אהבתי אותו מאד". הוא מצדו הרעיף עליה מכל טוב.

לפני יותר מעשר שנים נפטר אלכסנדר דה־ליאונסקו בארגנטינה והשאיר אחריו ירושה של מיליונים. מכיוון שלא הותיר צוואה ולא היו לו יורשים אחרים עברו הכספים לרשותה של אלמנתו פאולה דה־ליאונסקו. במהלך שהותה בישראל הכירה את עורך־הדין וחבר הכנסת לשעבר יצחק ברמן וביקשה ממנו שיסייע בידה להעביר מארגנטינה את הכספים שנותרו כירושה. עורך־הדין ברמן סיפר השבוע, כי היו אלה שנים שבהן היה אפשר עדיין להעביר כספים מארגנטינה למערב והוא ניצל אותן כדי להעביר את ירושת המיליונים, באמצעות סוללה של עורכי־דין ארגנטינאים ואמריקאים מן הבנקים הארגנטינאים לבנקים בניו־יורק.

ניהול הכספים היה עתה אתגר מבעבר. פאולה דה־ליאונסקו הגדילה את הונה על־ידי השקעה בנכסי דלא־ניידי. היא רכשה וילה במונטה קרלו, לשם עקרה מיד לאחר מות בעלה. היא רכשה דירות יוקרה בפאריס, בניו־יורק ובמגדלי דוד בתל־אביב. כספים נוספים הושקעו בנכסים שונים שנוהלו על־ידי כמה עורכי־דין. רכושה הוערך בכמה עשרות מיליוני דולארים והוא גדל לאחר כמה שנות פעילות.

מוסדות גיוס הכספים במדינת ישראל למדו במהרה להכיר את פאולה גולד דה־ליאונסקו. על דלתה נקשו עשרות מגייסי כספים שביקשו תרומות למפעלים שונים. פאולה גולד דה־ליאונסקו התגלתה כתורמת נדיבה.

בביקור של מנהלת ויצ"ו רעיה יגלום בניו־יורק נוצר קשר בינה ובין פאולה גולד דה־ליאונסקו. בשיחת טלפון מז'נווה נזכרה יגלום בפגישה זו: „בפתח הפגישה אמרה לי שהיא רוצה לתרום סכום כסף גדול להקמת בית אבות. ניהלנו מו"מ ארוך שבסופו החליטה לתרום 1.5 מיליון דולאר – הסכום הגבוה ביותר שנתרם אי־פעם לויצ"ו – להקמת בית האבות על־שם פאולה ואלכסנדר דה־ליאונסקו בתל־אביב, סמוך לבית־החולים 'איכילוב'. המוסד הזה נחשב למוסד המוצלח ביותר של ויצ"ו".

כשנבנה בית האבות ביקשה פאולה גולד דה־ליאונסקו מויצ"ו לקבל לשם את אמה המבוגרת. בעקבות זאת קמה צעקה על האפליה. „האם לאם זקנה של תורמת לא מגיע חדר בבית האבות שהוקם בתרומתה", שאל הסבוב חבר הכנסת לשעבר יצחק ברמן. „אחרי ככלות הכל היא תרמה מיליון וחצי דולאר, וזה סכום אדיר".

דה־ליאונסקו. תרמה 1.5 מיליון דולר להקמת בית־אבות (תצלום: ישראל סאן)

בתרומה זו לויצ"ו לא אמרה דה־ליאונסקו די ותרמה חצי מיליון דולאר למכון ויצמן. בהלוויתה שהתקיימה השבוע אפשר היה לראות את אנשי מכון ויצמן שעימם היתה בקשרים הדוקים. הכספים שתרמה למכון נועדו לקידום המחקר המדעי. על קיר המעבדה מתנוססים שמה ושם בעלה.

היא הסיבה עם בני משפחתה, אחותה, אחיה (המתגורר בקנדה), שני בניה ואמה. יחד עם זאת היו הקשרים בינה ובין בניה רצופים קשיים. עם אחד מהם היו לה קשרים קרירים מאד, על רקע נישואיה השניים לאלכסנדר דה־ליאונסקו. אף־על־פי כן נהנו הבנים מן השפע. אחד מהם הוא אחד מבעליו של מפעל ליהלומים בנתניה.

גם היא כבעלה לא הותירה אחריה צוואה. „היתה לה אמונה טפלה: רישום צוואה יביא עליה את מותה. זו הסיבה שלא הורישה בצוואה את רכוש המיליונים שלה", אמר השבוע יצחק ברמן.

לפני כשבועיים התקשרה דה־ליאונסקו לרעיה יגלום וסיפרה לה, כי היא יוצאת לניו־יורק כדי להיבדק אצל רופא. כולם ידעו על מחלתה הממארת וידעו כי ימיה ספורים. אף אחד לא שאל אותה על הצוואה, כולם ידעו שהיא לא תבקש לרשום צוואה.

ביום חמישי שעבר הלכה לעולמה בניו־יורק. מיד עם הוודע דבר מותה מונתה למנהלת העזבון עורכת־דין מהרצליה, שהורתה לסגור את הדירות והנכסים של פאולה דה־ליאונסקו, עד לבירור העברת הנכסים לבני המשפחה הקרובים. עורך הדין יצחק ברמן אומר, כי אין זה סביר שהבנים יתדיינו בבית־המשפט בעניין הצוואה. הוא סבור, כי ההתדיינות תסתיים בהסדר בין הצדדים.

כמה כסף השאירה? מי יהיו היורשים? על־פי ההערכות הראשונות נותרו רכוש וכספים בשווי של 30 – 40 מיליון דולאר. אף אחד לא יאמר זאת בגלוי, אך במכון ויצמן ובויצ"ו מקווים לקבל נתח מסויים. משנשאלה רעיה יגלום, בדבר רצונה לזכות את ויצ"ו בכמה מיליונים מתוך ירושת הענק, ענתה בדיפלומטיות: „אני לא שמעתי בעניין זה מאומה".

בינתיים עומדת ותלויה שאלת היורשים. כל אחד מבני המשפחה מעסיק עורך־דין המטפל בענייני הירושה. עורך־הדין ברמן אומר, כי נותר עדיין לברר אם לא נערכה צוואה במקום כלשהו מחוץ לגבולות ישראל. „אולי בכל זאת נערכה צוואה במקום אחר בעולם".

מוצא האדם. פרק חדש / ארנון מגן

האם הקדומה דרך מיקרוסקופ

חוה אמנו חיתה באפריקה לפני 200,000 שנה, טוענים גנטיקאים, על סמך בדיקת המטען התורשתי של אנשים בני זמננו ומקוממים עליהם את האנתרופולוגים, המדברים בסדרי גודל של מיליוני שנים

חייהם של הפליאונטולוגים, החוקרים את חיי הצמחים הקדומים, אינם סוגים בשושנים. עבודתם העיקרית מתנהלת בשטח, בחיפוש מייגע אחר בדל מאובן של צמח או של בעל־חיים. הפליאונטולוג גם אינו יודע בדיוק היכן לחפש – בניגוד לארכיאולוג, למשל, היכול להסתייע בעדויות כתובות על מקומם של האתרים הקדומים – והוא כמו מגשש באפילה. לא מקרה הוא שחלק גדול מן המאובנים מתגלים בזכות הדעת על־ידי אורחים מן השורה, כאשר נהר העולה על גדותיו חושף שכבות עמוקות או בשעת חפירה להקמת יסודותיו של בית.

צרה צרורה אחרת היא, שהממצאים המתגלים אינם אלא עצמות (כך אצל בעלי־החיים), אך אצל צמחים – אפילו לא זה, שהרי הרקמות נרקבו זה מכבר. כבודן של העצמות במקומו מונח. אפשר, למשל, להשוות את צורתן עם צורת עצמותיו של בעל־חיים החי כיום, לתארך את גילן בעזרת פחמן רדיו־אקטיבי ובשיטות אחרות, וכיוצא באלה. ואמנם הסיפור שמספרות העצמות הוא יסוד־מוסד לרוב הידע שלנו על התפתחות החיים לדורותיהם. אבל אין זה סיפור שלם והמשוער רב בו על הוודאי.

מאובנים של עצמות משולים לנקודות בודדות במהלך האבולוציה – נקודות שעל־פיהן מנסים לשחזר את החללים הריקים שביניהן. מלאכתו של הפליאונטולוג דומה לזו של החוקר את הפרה־היסטוריה, המסתמך על ארטיפקטים – כלי עבודה, כלי נשק, ציורי קיר וכדומה. מצבו של ההיסטוריון שונה, שהרי ההיסטוריה מתחילה עם המצאת הכתב, לפני כ־5,000 שנה. הרישום ההיסטורי רצוף פחות או יותר, וזהו אחד מיתרונותיו העיקריים.

בשנים האחרונות התברר, כי רצף כזה מצוי גם במה שאפשר לכנות „הרישום הביולוגי" של

גילוי הדנ"א בתוך התא נתן בידי החוקרים כלי רב־ערך לחקירת האבולוציה בשיטות גנטיות, מבלי להזדקק למחקר המאובנים

בעלי־החיים ושל האדם. הרישום זה [illegible] על הרישום ההיסטורי [illegible] תרצו השוכן במרומים) „המציא" אותו עוד בתחילת התהוות החיים והוא נמשך ללא הפסקה עד עצם היום הזה. פירוש הדבר שהחוקר היודע לפענח כתב זה אינו נזקק לממצאים קדומים כמו הפליאונטולוג. הוא יכול לבדוק יצור בן ימינו וללכת ממנו אחורה, אל נבכי העבר הרחוק ביותר.

הרישום הביולוגי מנציח את עצמו מדור לדור ומתבטא בצורות שונות – תופעות הנגזרות מהגנים ועוברות מדור לדור, אם כי מפעם לפעם חל בהן שינוי כלשהו בגלל שינוי בגנים, כלומר מוטציה. הנוחות ביותר למחקר בין תופעות אלה, הן אלה הנקבעות על־ידי גן אחד ויחיד, כגון סוגי הדם, החלבונים והאנזימים בנסיוב הדם. בשנים האחרונות „יורדים" החוקרים ליחידות בסיסיות עוד יותר: חומצת הגרעין, הדנ"א, המורכב מארבעה סוגי בסיסים: כל גן הוא רצף מסוים של כמה בסיסים כאלה. על דרך ההשוואה נוכל לומר, שהדנ"א הוא מעין מסכת הוראות לכתיבת אותיות, ואותיות אלה מתחברות למלים ולשפה שלמה – הלא היא התכונות למיניהן.

הרישום הגנטי עובר, כאמור, מדור לדור, אבל אצל האדם ושאר היצורים המתרבים ברביה מינית הוא עושה זאת בצורה המכבידה על החוקר, משום שכל צאצא יורש את המטען התורשתי שלו משני הוריו. כל גן מופיע אצל האב ואצל האם בשני העתקים מקבילים (אללים), והם או הם שונים זה מזה. הצאצא יורש מכל אחד מהוריו רק אחד משני האללים בצורה אקראית לחלוטין. נוסף על כך חלות במטען התורשתי גם מוטציות. זה פשר הסוד הטמון מאחורי העובדה הידועה לכול: הצאצא אינו דומה לעולם בכל תכונותיו לא לאביו ולא לאמו. מנקודת ראות אבולוציונית יש לברך על כך, משום שתנאי הסביבה משתנים חליפות, והמגוון הגנטי הוא שמאפשר לחלק מן היצורים להסתגל לתנאים החדשים בכוח הברירה הטבעית – ראה דארווין. זה גם יתרונה של הרביה המינית על הרביה האל־מינית. אך מה שטוב וחיוני לקיום החיים, איננו נוח כלל לחוקרים העוסקים בתולדות המינים ובהתחקות אחר מוצאם, בגלל הערבוב בין הגנים של ההורים המונח ביסוד ההיווצרות של צאצאיהם.

בעיה זו איננה קיימת לגבי סוג מסוים של דנ"א. בזמנו רווחה הדעה, שדנ"א מצוי רק בגרעיניהם של התאים. אבל כבר בסוף שנות ה־40 נמצא, כי יש דנ"א גם במיטוכונדרי – אותם „אברונים" דמויי מקל והשוחים בציטופלסמה של התא, הנוזל הסמיך המקיף את הגרעין, והם אחראים לסיפוק צורכי האנרגיה של התא.

גילוי זה, וביחוד השיטות החדישות של חקר הדנ"א שפותחו בשנים האחרונות, נתן כלי רב־ערך בידי החוקרים את האבולוציה בשיטות גנטיות. הסיבה העיקרית היא, שהדנ"א המיטוכונדרי עובר לצאצא מן הביצית בלבד, כלומר מן האם, בעוד זה של תא הזרע הזכרי נשאר „בחוץ" ואינו חודר לביצית בזמן הפריה. פירוש הדבר שכל השינויים שחלו בדנ"א זה, שלא כמו בדנ"א הגרעיני, הם פרי של מוטציות, ומרגע שמתרחשת מוטציה כזאת, היא עוברת גם אל הדורות הבאים (אלא־אם־כן היא נעלמת שוב אחר־כך בכוח הברירה הטבעית). תכונה מסייעת אחרת של הדנ"א המיטוכונדרי היא היותו קטן בהרבה מן הדנ"א הגרעיני. הוא בנוי בצורת מעגל סגור, מצומצם יחסית, המכיל אצל האדם, למשל, כ־16,500 בסיסים (כלומר, „אותיות") – מספר קטן במונחים ביו־מולקולריים.

ד"ר עוזי ריטה מן המחלקה לגנטיקה במכון למדעי החיים של האוניברסיטה העברית בירושלים עוסק בעיקר בחקר ההשפעות האקולוגיות על הגנטיקה של אוכלוסיות של בעלי־חיים. ד"ר ריטה עשה בראשית שנות ה־80 שנת שבתון במעבדה לביוכימיה, העוסקת באבולוציה מולקולרית, של אוניברסיטת קליפורניה בברקלי ונטל חלק במחקרים אבולוציוניים בעזרת דנ"א מיטוכונדרי, שהיו אז חדשים למדי.

מסביר ד"ר ריטה: ממחקרים של מאובנים אנו יודעים פחות או יותר אלו מינים של בעלי־חיים קרובים זה לזה בגלל התפצלותם מאב משותף, ולפעמים אנו גם יודעים מתי אירעה התפצלות זו. אבל המידע הזה רחוק מלהיות מדוייק. הדנ"א המיטוכונדרי מאפשר לחוקרים להגיע לדיוק רב הרבה יותר. המחקר הזה נעשה, אם לתארו בצורה גסה במקצת, על־ידי כתישת תאים מבעלי־חיים, בידוד הדנ"א המיטוכונדרי מתוכם, חיתוכו במקומות מסויימים, בעזרת אנזימים מיוחדים הקרויים אנזימים מגבילים, והכנסת המקטעים החתוכים לתוך ג'ל שמעבירים בו זרם חשמלי. בדרך זו אפשר לבדוק את קצב המוטציות שחלו בדנ"א המיטוכונדרי. אחד הממצאים העיקריים של שיטת מחקר זו: בכל מיליון שנה מתרחשות מוטציות ב־2 עד 4 אחוזים מכלל הדנ"א המיטוכונדרי. ממצא זה נכון לגבי כל היונקים, כולל האדם, וכנראה גם לגבי בעלי־חיים רבים שאינם נמנים עם מחלקת היונקים. על־פי מספר המוטציות המתגלות בפועל אפשר, אם כן, לחשב מתי נוצר מין זה או אחר של בעלי־חיים.

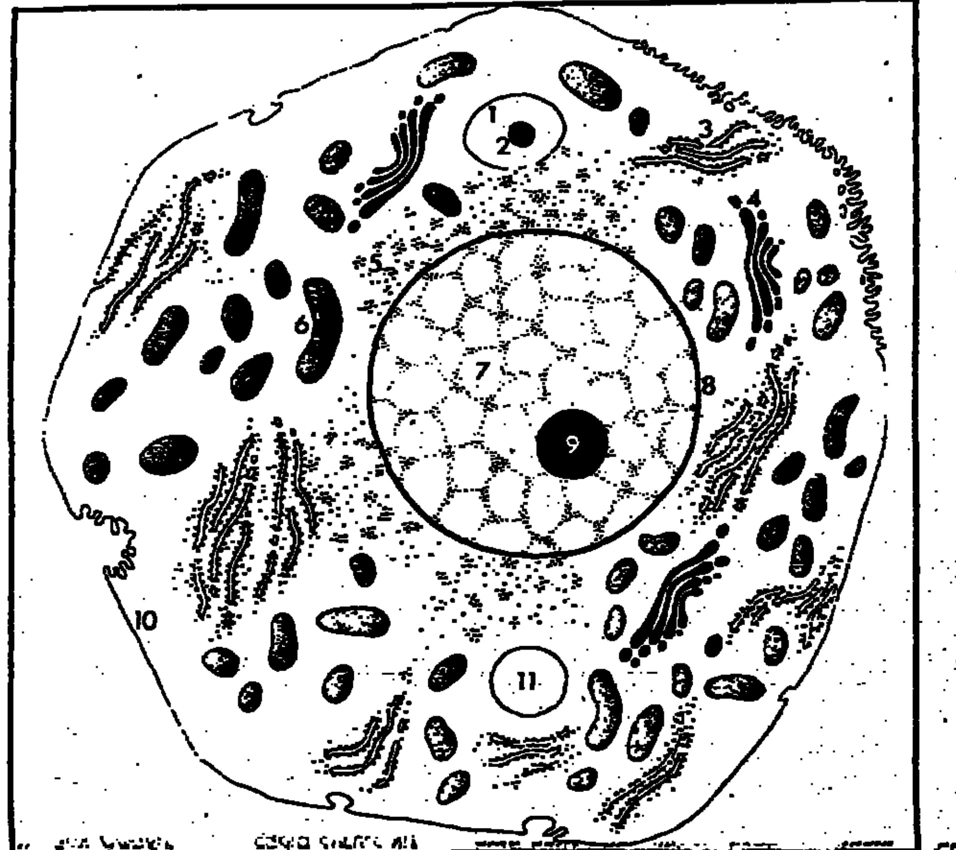

שרטוט של תא חי המתאר את חלקי התא העיקריים. החלקיקים האמורים המסומנים בספרה 6 הם המיטוכונדרי

מה שמתאים לחקר ההתפתחות של בעלי־חיים מתאים כמובן גם לחקר מוצא האדם. האנתרופולוגים, כמו גם הגיאולוגים והאסטרונומים, אינם מסתבכים עם האמונה הדתית הגורסת, כי העולם כולו והאדם בכלל זה נברא לפני ה' תשמ"ח (5,748) שנים, הם פשוט מתעלמים ממנה. הם מדברים בסדרי גודל של מיליוני שנים. רא עקא שמספר זה יש לו נטיה מתמדת לגדול כל אימת שמתגלים שרידים נוספים של שלדי אדם.

ד"ר עוזי ריטה, גנטיקאי במכון למדעי החיים באוניברסיטה העברית, נטל חלק במחקרים אבולוציוניים בעזרת דנ"א מיטוכונדרי, שנעשו באוניברסיטת קליפורניה בברקלי

ושוב, באשר לאדם כמו לבעלי־חיים: שיטות התיארוך והזיהוי העומדות לרשות האנתרופולוגים רחוקות מלהיות מדוייקות, והוויכוחים ביניהם מרים וחריפים. המימצא האנתרופולוגי המסעיר ביותר של העת האחרונה נתגלה ב־1974, כאשר באתיופיה נחשף שלד של אשה שהמדענים קראו לה „לוסי". גילה נאמד בלא לפחות משלושה מיליון שנה. האם פירוש הדבר, כי כבר באותה עת התקיים המין הומו ספיאנס? לוסי הלכה אמנם בזקיפות קומה, כפי שמלמד השלד שלה, אבל אין בטחון שהיתה בגדר אדם: רוב החוקרים טוענים שהיתה דומה יותר לקוף־אדם.

ועוד בעיה: ממחקרים של מאובנים ידוע כי לאדם, לשימפנזה ולגורילה יש אב משותף, אבל הפליאונטולוגים והאנתרופולוגים התקשו לקבוע, מתי התפצלו כל אלה מן האב המשותף להם. ולבסוף, בעיה „רב־עיית" היכן מולדתו של הומו ספיאנס? באפריקה, כפי שגורסים רוב החוקרים או באסיה, כפי שגורס מיעוט? או שמא נברא האדם בעת ובעונה אחת גם פה וגם שם ואולי גם ביבשות האחרות?

לפני כשנתיים הוליכו החוקרים בברקלי, בראשותו של אלן וילסון, לנסות ולפתור תעלומות אלה בשיטתם המיוחדת – בדיקת הדנ"א המיטוכונדרי. הם קיבלו שליות מ־147 נשים, בנות חמש קבוצות, מהן שלוש קבוצות שנמצאו לחוקרים בקליפורניה – לבנות, כושיות ומונגוליות (ממוצא סיני, פיליפיני, וייטנאמי ואינדונזי). שתי הקבוצות הנותרות „גויסו" ממרחקים: ילידות מאוסטרליה ומגיניאה החדשה. השליות נכתשו וטופלו בדרך דומה לזו שטיפלו בשנים קודמות בתאים שנלקחו מבעלי־חיים.

אחת התוצאות של מחקר זה היתה „אילן יוחסין גזעי". החוקרים בנו אותו לפי רצף הבסיסים של הדנ"א המיטוכונדרי, שנקבע על־ידי המוטציות שחלו במרוצת הדורות, וקיבלו שני ענפים עיקריים. ענף אחד נבנה לפי השליות של שבע נשים אפריקאיות (מתוך 20 הנשים מגזע זה שנכללו בבדיקה) – שהיו דומות בינן לבין עצמן, אם כי לא זהות, ונבדלו הבדל רב מכל שאר השליות – ושל כל הנשים מארבע הקבוצות האחרות וכן של 13 הנשים האפריקאיות האחרות. מכאן הסיקו החוקרים, שמוצא האדם הוא באפריקה וכי בשלב מסויים בתולדות האנושות נדדו חלק מן האפריקאים לאסיה או לאירופה ומשם גם ליבשות האחרות.

תגלית זו מהפכנית פחות מכפי שהיא נראית במבט ראשון. ראשית, גם רוב האנתרופולוגים סבורים, כאמור, שמוצא האדם באפריקה, ורק מיעוט ביניהם מבקשים לאתר את גן־העדן

צוות חוקרים בברקלי, קליפורניה, הצליח לבנות „אילן יוחסין גזעי". מן הממצאים עלה, בין השאר, כי מוצא האדם באפריקה

בעמק־הירדן או באזורים מסויימים בעיראק. שנית, קווי הדמיון הגנטיים בין בני גזעים שונים אינם צריכים להפתיע. נשים לבנות, בנות הגזע הקווקאזי נראות שונות לגמרי מנשים מונגוליות, למשל, או מנשות הילידים באוסטרליה, אבל הבדלים אלה בחזות החיצונית הם, כנראה, תוצאה של ברירה טבעית שחלה בהשפעת תנאי הסביבה. ההבדלים החיצוניים מאפשרים לכל הדיוט להבחין במבט ראשון בין אנשים „לבנים", „שחורים", „צהובים" (מונגולים) ו„אדומים" (אינדיאנים).

אבל הסערה האמיתית בעקבות עבודתם של החוקרים בברקלי התחוללה בגלל המסקנה החשובה השניה שלהם: לפי מספר המוטציות שחלו בדנ"א המיטוכונדרי (כאמור, 2 עד 4 אחוזים מדי מיליון שנה) הם חישבו ומצאו, כי האם הקדומה, שממנה התפצלו כל בני־האדם, היא צעירה יחסית, מכל מקום צעירה הרבה יותר ממה שהיה מקובל על האנתרופולוגים: כ־200,000 שנה בסך־הכול!

אין צורך לומר, שהאנתרופולוגים הקימו קול זעקה ומיהרו לערער על ממצאי הצוות של וילסון ושל צוותים אחרים בארה"ב, שעסקו ועוסקים במקביל במחקר דומה. הקרקע כמו נשמטה מתחת לרגליהם. 200,000 במקום מספר מיליוני שנים – הרי זה הבדל מהותי ואפילו מהפכני, העלול להטיל ספק גם על תיאוריות אחרות שלהם.

ד"ר ריטה טוען, כי ייתכן שהאם הקדומה אינה חוה אמנו. ייתכן, כי קדמו לה דורות רבים של נשים, אך הללו העמידו רק בנים ובאופן זה אבד הדנ"א המיטוכונדרי שלהן לתמיד

בצר להם ביקשו האנתרופולוגים – וגם מצאו – סיוע אצל הגנטיקאים עצמם: לא כל הגנטיקאים תמימי דעים עם הממצאים של הצוות בברקלי והם טוענים טענות מטענות שונות. לאו דווקא נגד שיטות העבודה של וילסון ועמיתיו, אלא נגד המסקנות שהסיקו מן הממצאים. ד"ר עוזי ריטה טוען למשל, יחד עם חוקרים רבים אחרים בעולם: ייתכן שאותה אם קדומה איננה בדיוק חוה אמנו. ייתכן שקדמו לה דורות רבים של נשים, אך הללו העמידו רק בנים (או אולי גם בנות, אלא שאלה מתו בטרם הספיקו להעמיד לצאצאים) ובאופן זה אבד הדנ"א המיטוכונדרי שלהן לתמיד. הלא אפשר להעלות על הדעת שכבר לפני מיליון או אפילו שני מיליון או ארבעה מיליון שנים היתה אם קדומה אחת או כמה אמהות קדומות: חלק מהן „הנציחו" את עצמן באמצעות הדנ"א המיטוכונדרי שלהן רק במשך דור אחד או שניים, אחרות במשך עשרה דורות, למשל, ואף לא אחת במשך אלפים או רבבות של דורות. לכן איננו יכולים לקבוע, מתי באמת נולד המין האנושי. דומה הדבר לקושי שנתקל בו אדם המבקש לשחזר את אילן היוחסין שלו על־פי שם המשפחה והוא מגלה, תוך נבירה אחורה, שבשלב מסוים השם הזה „אובד". הסיבה היא, כמובן, ששמות המשפחה של הצאצאים הם אלה של האב, לפחות ברוב החברות האנושיות ובמאות ואפילו באלפי השנים האחרונות (כשם שהדנ"א המיטוכונדרי הוא „שם המשפחה" של האם) – ואם איתרע מזלה של משפחה והיא העמידה בנות בלבד, נידון שם משפחתה להיעלם.

ייתכן גם כי לפני 200,000 שנה התרחשה על כדור־הארץ קטסטרופה, שהשמידה את כל המין האנושי. במעט ונותרו רק מתי מעט, משום כמו בסיפור על המבול ועל תיבת נח, והאם הקדומה בת ה־200,000 שנה איננה אלא אשה אחת ויחידה שנשארה לפליטה. בעקבים לשאלה פתוחה גם השאלה, אם היה גם אדם ראשון, ואם כן – מתי והיכן חי. לצורך המחקר הזה אי־אפשר להסתייע בדנ"א המיטוכונדרי, העובר רק דרך נשים, אלא צריך להתחקות אחר התפתחותו של הכרומוזום Y, כרומוזום המין הזכרי שבדנ"א הגרעיני, העובר כמובן רק דרך גברים. כרומוזום זה קשה מאוד למחקר, משום שהמוטציות שחלות בו מועטות הרבה יותר מאלה שחלות בדנ"א המיטוכונדרי.

שאלת מוצא האדם עוד תוסיף להסעיר את הקהילה המדעית בשנים הקרובות. אולם יהיה אשר יהיה גילם של חוה אמנו ושל אדם הראשון, הרי הדנ"א המיטוכונדרי משמש כלי מצויין, טוב ומדוייק הרבה יותר משאר הכלים שעמדו לרשותנו עד כה, לחקר הקרבה בין גזעים ועמים שונים.

הגיגיו של הקארדינאל. כנסיה, יהדות ופוליטיקה. ספר / „אקונומיסט"

מלחמת החפירות של התיאולוגיה

יוזף ראצינגר, שומר הסף של האורתודוקסיה הקאתולית, דבק עדיין בעמדתה המסורתית של הכנסיה המטילה את האחריות לרצח ישו על העם היהודי. מבחינה תיאולוגית קאתולית, כך ראצינגר, אין ליהדות זכות קיום משנסתיימה משימתה לסלול את הדרך לנצרות. כנגד מעריציו הקאתולים הרואים בו מחסום לכפירה המודרנית עומדים רבים יותר המבכים על קנאותו

מלבד האפיפיור, האיש בעל ההשפעה הרבה ביותר בכנסיה הקאתולית כיום, הוא קרוב לוודאי הקארדינאל יוזף ראצינגר. ראצינגר, תיאולוג בולט, העומד מאז 1981 בראש „הקהילה למען הדוקטרינה של האמונה" בוואתיקן, לשעבר „הלשכה הקדושה", הידועה יותר בשם אינקוויזיציה. תפקידו הוא לפעול כשומרה של האורתודוקסיה הקאתולית בתחומי האמונה ותורת המידות, התיאולוגים התוססים, שהוא משלח לנגוד בדרום־אמריקה, ארה"ב, אירופה ומקומות אחרים, הביאו לו כמה מעריצים, אבל גם מבקרים רבים, במיוחד בקרב קאתולים המצויים באגף הליבראלי של הכנסיה. כנגד כל אוהד, הרואה במונסיניור ראצינגר אתנאסיוס חדש, המגן על האורתודוקסיה הקאתולית כנגד הכופרים המודרניים, עומדים – לפחות בציבור הרחב – הרבה יותר מאלה המבכים את הקנאה חסרת־המעצורים שמפגין „קארדינאל המחץ" כלפי האורתודוקסיה.

המחלוקת היתה יכולה להיות מרה פחות, אילו היה ראצינגר כקודמיו מוכן להישאר ברקע, בוחן ומנתח דוגמאות של כפירה בד' אמות משרדו. אך הוא ממשיך להעניק נאומים, הרצאות ושיחות ודומה כי התבטאויותיו אלה חסרות כל מורך על־אף הסערות שהן מעוררות. הקרדינאל מקיים קשרים עם הבישוף הצרפתי לאפבר השמרני־קיצוני שהסתייג משינוי יחסה של הכנסיה כלפי היהודים לאחר הכינוס האקומני (1964 – 1965). כמותו, גם ראצינגר דבק עדיין בעמדתה המסורתית של הכנסיה המטילה את האחריות לרצח ישו על העם היהודי, וסבור כי תפקידה של היהדות היה לסלול את הדרך לנצרות. מבחינה תיאולוגית קאתולית, סבור ראצינגר, כי משנסתיים תפקיד זה אין ליהדות זכות קיום.

כתביו החדשים של הקארדינאל, המופיעים בגרמנית באסופה הקרויה „כנסיה, אקומניות ופוליטיקה", מהווים חומר קריאה מעורר למחשבה. למשל, במהלך חיבור על אודות אמונה והיגיון הוא מזכיר, באהדה מסוימת, את מרד הסטודנטים של 1968. כמרצה באוניברסיטה אחז ראצינגר באחד מקצותיו של המקל הזה. כאשר זעקו הסטודנטים הקיצוניים האשמות בדבר חוסר הרלוואנטיות כנגד מוריהם, וכינו אותם „אידיוטים מקצועיים", אומר הקארדינאל, לא היו דבריהם נטולי בסיס לחלוטין. האוניברסיטאות המערביות נכנעו לפוזיטיביזם, חקרו והורו את הפרטי, בלא להתייחס לכוונתו של הכללי. למעשה, הדיחו המורים הפוזיטיביסטים את „שאלת האמת". היה זה לגיטימי לחלוטין מצד הראדיקלים, אומר ראצינגר, לרצות לשקול מחדש את „מקורו ומגמתו של הכללי". יחד עם זאת, כשבחרו במארקסיזם לא ביצעו אלא בחירה נוספת בסוג אחר של יחסיות, שגם הוא מתייחס אל האמת כאל תוצאה של החומר, ומשום כך כאל תנאי מוקדם אנושי.

האם אפשר לתת אמון ב„מאגיסטריום" הכנסייתי (האפיפיור וההגמונים), כאשר הוא מתייצב בתפקיד שומרן של האמיתות הנצחיות?

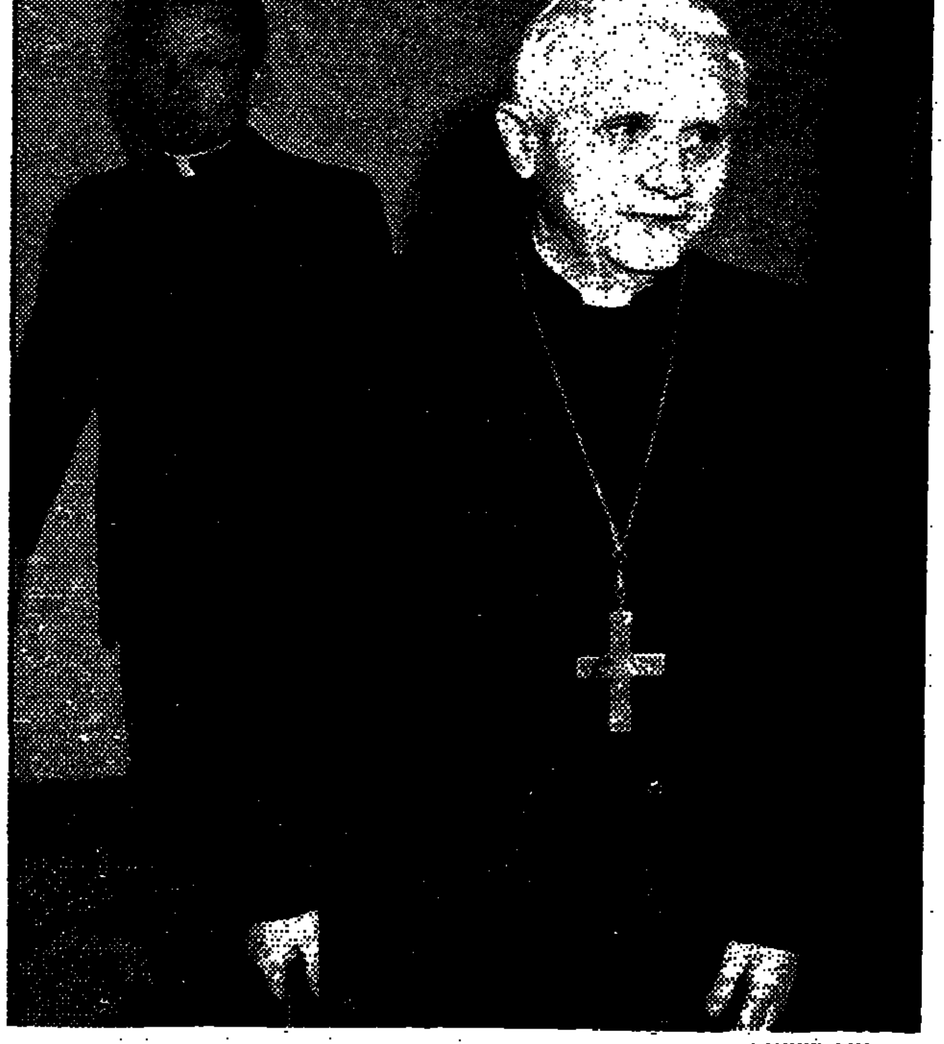

מונסיניור ראצינגר

הימין החדש, כפי שמציין הקארדינאל, קובע כי גישת הכנסיה לאמת דומה מאוד לזו של המפלגה הקומוניסטית למארקסיזם־לניניזם: בקיצור, עמדה של המפלגה, המכריחה את הפרט להיכנע לשיפוטו של בית־דין הוק־מרעי. הקארדינאל ראצינגר מסכים, כי אלה הנושאים באחריות להוראה הסמכותית בכנסיה נופלים לעתים קרובות קורבן לפיתוי להתנהג בדרכים טוטליטריות. ההבדל הוא, שהכנסיה אינה מגדירה את האמת, אלא מוגדרת על־ידיה. הממסד הכנסייתי אמנם מציין את התחומים אשר התיאולוגיה חייבת להישאר במסגרתם, אם ברצונה לשמור על מקומה במגרת הכנסיה. אולם, טוען החשמן, כמסד זה חייב להרשות לתיאולוגיה חירויות בסיסיות מסויימות, אל לו לקבוע את שיטותיה, ולא להכתיב את תכניה מעבר לתבניות היסודיות של האמונה עצמה.

אשר לחששות השמאל שה„מאגיסטריום" עומד על משמר הכנסיה שאינה מוכנה לקחת חלק בתהליכים הפוליטיים – ישו עצמו, אומר ראצינגר, ענה לכך במתי פרק כ"ב, כ"א „לכן תנו לקיסר את אשר לקיסר ולאלוהים את אשר לאלוהים". מלים אלה, אליבא דראצינגר, מסמלות את סופה של ההנהגה, כי הפוליטיקה בתור שכזאת היא קדושה.

הפרדת המדינה מן הרשויות הדתיות, המצויה בתורתו של ישו, מייצגת את התפיסה המערבית של החירות: לא עוד ציוויים דתיים, החודרים עד למעמקיה הנסתרים ביותר של הנפש. להיפך, היא מותירה את העקרונות המוסריים בידי מוסר המצוי מחוץ לתחומה – הכנסיה. כשהמדינה מגיעה לכדי דחיית הכנסיה כערכאת־עוד בעלת רלוואנטיות ציבורית, היא טובעת בעצמה את יסודות תורת־המידות בצורת אידיאולוגיה. „במקום שאין בו האלוהים יש טוטאליטאריות", אומר ראצינגר.

מי שרוצה להתקרב להגות דעות זה, חייב לעיין ב„התיאולוגיה של יוזף ראצינגר: מחקר פותח", מאת האב איידן ניקולאס, כומר דומיניקאני אנגלי, המלמד בקתדרת התיאולוגיה הדוגמאטית ב„אנגליקום" ברומא, אך גם בקיימברידג'. מחקר זה, הראשון בסוגו באנגלית, הוא דיווח מדוקדק ובהיר של הגותו של ראצינגר. ממחקריו המוקדמים על־אודות אוגוסטינוס הקדוש ואוריגן, ועד להתעסקותו הנוכחית בנושאים כגון תיאולוגיית השיחרור. המחקר מעמיד את הקארדינאל בהקשר של התנסויותיו בגרמניה הנאצית וגם לאחר מכן. חוסר אמונו העמוק ברעיון „הכנסיות הלאומיות", במיוחד כפי שנרמז בוועידת ההגמונים בארה"ב, מוצא, למשל, את מקורו בתגובתו לתיאולוגיה של ה„פולק", שפותחה בידי כמה תיאולוגים פרוטסטנטים שחיו בשלום עם המשטר הנאצי.

האם החשמן ראצינגר הוא „מתקדם" לשעבר ששינה את דעתו? כמה מהגיגיו של ראצינגר בתקופות שונות בעבר אכן רומזים על כך. אך האב ניקולאס טוען, כי מעולם לא היה הקארדינאל איש ה„אגיורנאמנטו", המודרניזציה בכנסיה. הוא העדיף דווקא שהכנסיה תשוב למקורותיה התנ"כיים, לכתבי אבות הכנסיה ולכתבים של ימי הביניים המאוחרים. בסוף מאמרו מציע האב ניקולאס את הדיאגנוזה שלו בדבר הכנסיה שלאחר כינוס הוואתיקן השני. לטענתו, היו בתוכניתו הנפלאה של הכינוס הזה – „אשר כללה, בעת ובעונה אחת, גם שיבה למקורות התנ"כיים וגם פתיחות רבה יותר לעולם החיצון – שני פגמים. לקאתוליות המסורתית היתה השפעה רבה בכיוון אובדן הדרך, ומנגד, מרגע שהמודרניזציה נכנסה בשער, הגיעו איתה הרגלי המחשבה החילוניים.

בראיון, שיצא לאור בספר, שהעניק לחיטוריו בסודי – „דו"ח ראצינגר" – מוכיח החשמן כיצד נקודות מסוימות, שהתיאולוגים הבליטו, נושאות את חותם הבנאליות של הבורגנות המערבית העשירה. אולם המציאות של הכנסיה האמיתית – „של צאן האלוהים הפשוט והצנוע" – היא שונה לגמרי, הוא אומר. הקארדינאל מגלה סבלנות מועטה ביותר לפרי הגותם של תיאולוגים היושבים ב„מעבדות לזיקוק האוטופיה". יש לשוב, הוא רומז, אל מלחמת החפירות התיאולוגית.

ניטשה מול פרויד

מאת זאב לוי

יעקב גולומב, „הפיתוי לעוצמה, בין ניטשה לפרויד", הוצאת מאגנס, 1987; 280 עמ'.

מאז הופלם לפני מספר שנים המפעל הגדול של הוצאת (כמעט) כל כתבי ניטשה בעברית, בתרגומו המעולה של ישראל אלדד (בהוצאת שוקן), הלכה וגברה ההתעניינות במשנתו של ההוגה החשוב הזה גם בציבוריות האינטלקטואלית בארץ. אם עד אז לא היו ספרים רציניים ויסודיים על הפילוסופיה של ניטשה בעברית – מלבד כמה פרקים חשובים בספריהם של [illegible]; ובעיונים שונים של יעקב טלמון – הרי הופיע ב־1982 ספרו הגדול של ולטר קאופמן – „ניטשה – פילוסוף, פסיכולוג, אנטי־כריסטוס" (אף הוא בתרגומו של אלדד ובהוצאת שוקן). ועתה זכינו לפני כמה חודשים לספר נוסף, הפעם מחקר מקורי, שנכתב בארץ (עיבוד של עבודת דוקטור), מאת ד"ר יעקב גולומב מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

ניטשה היה והינו, כידוע, אחת הדמויות הקונטרוורסיאליות ביותר בהגות המודרנית. משנתו לא רק זכתה לפירושים שונים ומנוגדים, אלא היה גם הכרח להתגבר על הסילופים והזיופים במזיד, שנפלה להם קרבן, בתחילה ע"י אחותו האנטישמית והלאומנית של ניטשה, ואחר־כך ע"י פרופסורים נאציים (א. בוימלר ואחרים), שניסו להופכו, כביכול, למבשר של רעיונותיהם. זה גרם אז לתדמית השלילית, שנתלוותה להגותו של ניטשה, כפי שבא הדבר לביטוי בולט במיוחד באמריקה של אותן שנים. אעפ"י שמרבית הזיופים הללו באו בינתיים על תיקונם במהדורות החדשות של כתביו ובמחקרים על הגותו מאז מלחמת העולם השניה, הרי המחלוקת סביב משמעותה האמתית של מחשבת ניטשה עדיין נמשכת. אדרבא, יש אולי אפילו טלטלה מוגזמת של כף המאזניים מצד אחד לשני. היות שניטשה סולף בזמנו יותר מאשר כל פילוסוף מודרני אחר, נוטות מגמות הריהאביליטציה הנ"ל של משנתו האותנטית למידה גדושה של אפולוגטיקה, ולפרקים הערצה בלתי־שקולה (כך, בין היתר, „סגידתו" המוזרה של ר' לייבלה וייספיש, ממנהיגי נטורי קרתא, לניטשה, שאינה יודעת לכאורה שום גבול; אחזור לזה בסוף רשימה זו.) הערכת מפעלו של ניטשה והדגשת מקוריות מחשבתו צריכות להיות בלוות גם במימד ביקורתי, כפי שזה מתחייב בכל מחקר עיוני. היבט ביקורתי זה לא בא לביטוי מספיק גם בספר שלפנינו, כפי שהתקפה בזמנו, וביתר־שאת, בספרו של קאופמן, בייחוד בחלקיו הפולמוסיים. גולומב אמנם חולק בכמה עניינים מרכזיים על אופן פירושו של קאופמן, וללא ספק נותן לנו תמונה יותר מאוזנת; אולם בכל זאת נשארו כמה נקודות־תורפה מתמיהות בניתוח זה, האמורות לדעתי, ועל אחת מהן – בקשר עם יחסו של ניטשה ליהדות – אתעכב בסוף עיונים אלה. (ודרך־אגב, מתמיה במקצת, שאין הוא מתייחס – פרט להערה אחת או שתיים – לספרים של יאספרס והיידגר על ניטשה.)

אין אפשרות לתת כאן תיאור שיטתי וממצה של הספר עשיר־התוכן, ולכן העדפתי להתייחס רק לכמה מן הסוגיות הרבות, המועלות בו. לבחירה סלקטיבית זו יש בלי ספק הסרה, אולם היא מבטאת במקרה זה גם־טעם אישי מסוים. אך ככלות־הכל, עיקר המטרה הוא להצביע על חשיבות הספר הזה של יעקב גולומב, שעם כל אהדת מחברו לניטשה הינו, כאמור, קודם־כל תרומה רצינית ומקורית לחקר יצירתו של ניטשה. הוא משכיל להציג, לנתח ולפרש בצורה שיטתית ובהירה את החומר הרב, המפוזר בכתביו של ניטשה בצורה של אפוריזמים, ללא שיטתיות נראית־לעין. עם זאת גם הוא אינו יכול להימלט כליל מאותה סכנה, המרובצת לפתחם של כל העוסקים במשנת ניטשה. ממבט ראשון נראים דברי ניטשה קלים לקריאה, אך לא עובר זמן רב, ומתחוור לקורא, שהם קשים, ואפילו קשים מאוד, להבנה. כבר ציין קאופמן בשעתו, כי „כל משפט ומשפט כשלעצמו נראה ברור ביותר, אך התבנית בשלמותה היא כחידה" (קאופמן, עמ' 71). זה משפיע, כמובן, גם על המחקרים, שדנים בפילוסופיה של ניטשה. היות שה„מתודה" שלו מתגלגלת, כאמור, באפוריזמים, שהחוקרים מרבים לשלב ולצטט בספריהם, נוצרת סכנה, שהם עלולים להידבק גם הם באי־שיטתיות (חיצונית) זו. קשי זה בחקר ניטשה, שנתקלים בו כבר בספרו של קאופמן, אינו נעלם כליל גם מספרו של גולומב, אעפ"י שהוא משכיל להתגבר עליו יותר טוב מקודמו, בין היתר ע"י היצמדות, ככל האפשר, לסדר הכרונולוגי של ספרי ניטשה.

עיקר חשיבותו של הספר שלפנינו בכך שהוא מאיר בצורה יסודית באור את בעית המימד הפסיכולוגי כבסיס להתפלספותו של ניטשה. היו, כמובן, כבר חוקרים אחרים, שהצביעו על המשקל הרב של הפסיכולוגיה בפילוסופיה של ניטשה (וכבר ניטשה עצמו הדגיש זאת). גם שם ספרו הנ"ל של קאופמן נתן ביטוי לפן הזה במשנת ניטשה. אולם ספרו של גולומב מתייחד בכך, שהוא מתמקד ביסודיות ראויה לשבח אחר המקבילות הרבות בין הפילוסופיה של ניטשה והפסיכואנאליזה של פרויד בכוונה להבנת הפסיכולוגיה בהגות ניטשה. מקבילות אלה לפעמים ממש מדהימות. ניטשה הקדים הרבה מאוד רעיונות של הפסיכואנאליזה, כגון רעיון הסובלימציה („עידון"), משקלו של הדחף המיני בחיי אנוש, „האני העליון" (בלשון ניטשה „עצמי עליון"), הבנת הפונקציה של החלום, המהווה, לדעת גולומב, את „דרך־המלך אל הלא־מודע." (עמ' 89). עם זאת נראים לי דברי גולומב על זהות הכלילתה של פילוסופית ניטשה ותכלית הפסיכואנליזה הפרוידיאנית טכיבאטיים ומנוגדים. לא זהות כאן, אלא קרבה ושמיות, וללא ספק גם השפעה (של ניטשה על פרויד). גולומב משכיל להבהיר את התפקיד הדומה (שוב, „דומה", לא־דווקא „זהה"), שממלאת הסובלימציה אצל שניהם (גם קאופמן כבר עמד על כך). אבל חידושו העיקרי הוא באפיונו „הרצון לעוצמה" (המושג, כמובן, ולא הספר, הנושא אותו שם) כאפיק ראשי של סובלימציה. כך הוא מצליח להשקיף את שורשיו הפסיכולוגיים במובהק של מושג המפתח הזה במשנת ניטשה. ההשוואה בין ניטשה ופרויד היא בניתוח זה מאלפת מאוד (עמ' 34 ואילך), וביחוד הדגשת תפקידה של הסובלימציה ביצירה האמנותית. הוא הדין ביחס לדמיון בין „עצמי־עליון" של ניטשה ל„אני־עליון" של פרויד.

לעומת זאת נראית לי התייחסותו למושג Aufhebung המפורסם של הגל בעייתית באותו הקשר. הנוסחה־ההשוואה בין שלוש המשמעויות של המונח ההגליאני – סילוק, שימור, העלאה – לשלוש פעולותיה של הסובלימציה בתורת פרויד – ביטול האובייקט והמטרה המקוריים של היצר (המיני), שימור האנרגיה היצירית, ובאופן כזה העלאת הפעילות היצירית לרמה תרבותית־אמנותית־אינטלקטואלית – אמנם „מסברת" מאוד את האוזן. בעברית אפשר אפילו להדגימה ע"י לשון־נופל־על־לשון, דהיינו מעבר מיצר ליצירה. אולם היא לוקה, לדעתי, בהתעלמות מההבדל המהותי בין השקפתו הפילוסופית של הגל לתיאוריה הפסיכואנאליטית של פרויד, ובאותה מידה לתפיסה הפילוסופית־פסיכולוגית של ניטשה – הבדל שאי־אפשר לטשטשו. המונח Aufhebung בשימושו של הגל, הוא מושג ספקולאטיבי, המתייחס למהלכה של האידיאה במישור תבוני־לוגי. ברם, כפי הגל הוא משרת בראש ובראשונה טיעון אנאלוגי, בעוד אשר מושג הסובלימציה – הן אצל פרויד והן אצל ניטשה לפניו – נועד להסביר תהליך פסיכולוגי ממשי של הדחקת הדחף המיני ועידונו. אכן, עצם הנסיון להצביע על הקשר בין שני המושגים הוא מעניין. פרויד לא התכחש לאתגר הגדול, שהיוו רעיונותיו של ניטשה בשביל התעצבותה והתגבשותה של השיטה הפסיכואנאליטית. אולם מסופקני, אם ובאיזו מידה שימש המושג הנ"ל של הגל מקור השראה, אפילו בעקיפין, למושג הסובלימציה של פרויד או של ניטשה.

תרומה עיונית חשובה אחרת לספר, המועילה מאוד להבנת הגותו של ניטשה, היא העימות בין רצון לעוצמה שלילית ורצון לעוצמה חיובית (עמ' 139–173); התיאור השלכותיה על התחומים המגוונים שניטשה מתייחס אליהם בפילוסופיה שלו. (בסוף רשימה זו אתעכב בה גם בקשר עם תפיסת היהדות של ניטשה.) מעניינת מסקנתו של גולומב, כי בשביל ניטשה הרעיון היסודי של „הרצון לעוצמה" אינו כרוך דווקא במושג „הרצון", שעמד במרכז שיטתו המיטאפיזית של שופנהאואר, שממנה נטל אותו, אלא בתופעה הפסיכולוגית של העוצמה. (על זיקתו של ניטשה לשופנהאואר מרחיב גולומב את הדיבור בפרק השלישי של ספרו.) הניגוד בין חיובי לשלילי בא לביטוי גם בשימוש, שעושה ניטשה בשתי מלים גרמניות, אשר בעברית מתורגמות בדרך־כלל ע"י אותה מלה – „פיתוי" או „שידול" – אשר אינה מוסרת בדיוק את אשר שתי המלים הגרמניות נועדו לסמן: Versuchung – פיתוי במובן החיובי של „ניסוי" (בתרגום אלדד: „מנסה" את אברהם, את איוב וכו', אף־כי ניתן לפרש זאת, כמובן, גם לחיוב וגם לשלילה: הספרות הפילוסופית והתיאולוגית על כך עשירה מאוד, ובעיקר של „עמידה בנסיון"), ואילו Verfuehrung – משמע פיתוי במובן השלילי של „שידול" או „הדחה". אלה שני ביטויים פסיכולוגיים במובהק.

ראויה לציון גם הבחנה מעניינת אחרת של גולומב – בין פסיכולוגיזציה (או „שיטת הפסיכולוגיזציה") ובין פסיכולוגיה. הוא מתאר יפה את המעבר מן האחת אל השניה, שלא זכה לתשומת־לב דומה במחקרים קודמים על ניטשה. הוא מבקש להבליט באמצעות הבחנה זו, ובאורה מקורי, את המימד הפסיכולוגי המהותי בכל שלבי הגותו של ניטשה. ע"י המעבר מן הפסיכולוגיזציה של האנושי – או, כפי ניטשה, „האנושי מדי" – אל הפסיכולוגיה של העוצמה, ניתן, כביכול, להשתחרר מנטיות מיטאפיזיות, או, כלשון המחבר, „להקפיא את הדחף המיטאפיזי" (עמ' 97). ודרך־אגב, שופנהאואר דווקא ראה בדחף הזה את התכונה המהותית של האדם, המייחדת אותו משאר בעלי־החיים. הדרך להשתחררות זו אפשר להגיע להבנה נאותה של מושג העוצמה. אולם בכל זאת לא ברור לחלוטין, אם המושג מיוסד על עקרון פסיכולוגי או שמא גם על אי־אלה הנחות מיטאפיזיות, שחדרו בשיטת ניטשה בעל־כורחו. מבחינה זו נראים לי מאמצי המחבר למתוח גם כאן גזירות שוות בין ניטשה לפרויד לפעמים נועזות ושרירותיות יתר על המידה. האם ניתן, למשל, להגן על הטענה, כי המעבר מ„כוח" (Kraft) ל„עוצמה" (Macht) במחשבת ניטשה מקביל למעבר, אצל פרויד, מליבידו לארוס? ארוס הוא צורה מעודנת (עידון במובן סובלימציה) של הליבידו, אך כלום אפשר לומר זאת על שני המושגים הנ"ל של ניטשה?

פרויד

למקרה הדברים נוצר לפעמים הרושם, שלא ניטשה הפרה את פרויד השפיע עליו, אלא תורתו של פרויד באה לאשש את חשיבות רעיונותיו של ניטשה ולהבליט את מקוריותם. ועוד, אעפ"י ששם הספר מבטיח דיון על „בין ניטשה לפרויד", הרי העיונים במשנתו של פרויד אינם משתווים, מבחינת היקפם, לעיונים בהגות ניטשה, ויתירה מזו, הם בפירוש משועבדים להם. רק ניטשה הוא הנושא הראשי בספר, ואילו פרויד המשני, מעין תנא־דמסייע להבנת ניטשה. הדיון מתחלק מבחינה שיטתית לשלושה נדבכים, המשקפים את השלבים העיקריים ביצירתו של ניטשה: 1. הפסיכולוגיזציה של האנושי, שהיא השיטה הראשית של התפלספותו. (היא נידונה בשלושת הפרקים של השער הראשון, ששם כל אחד מהם מהווה פאראפראזה מכוונת של שמות ספריו המוקדמים של ניטשה.) 2. הפסיכולוגיה של העוצמה, כאשר הדגש מושם בהיבטה החיובי. 3. הפילוסופיה של העוצמה, שבה נידונים ההיבטים המוסריים – השליליים והחיוביים – של העוצמה.

המחבר הוסיף שני נספחים מעניינים לספר – האחד על יהודים, יהדות וציונות בהשקפת ניטשה, והאחר על קבלת ניטשה ע"י הוגים, ובעיקר סופרים יהודיים מתבוללים, בעשורים הראשונים של המאה העשרים, שאותם הוא מכנה „יהודי שוליים". נספחים אלה מאלפים לאור העובדה, כי באותה תקופה היתה רווחת הדעה, שלניטשה היו, כביכול, נטיות אנטישמיות, בעיקר בגלל אותם הזיופים שהכניסה אחותו לספריו. לטענה זו לא היה שחר. הלא אחת הסיבות לניתוק יחסיו עם ואגנר, גיבורו הנערץ של ניטשה הצעיר, היתה האנטישמיות הבוטה של המלחין. באיגרת מ־1886 הגדיר את עצמו „[illegible] אנטי־אנטישמי" (מובא אצל גולומב, עמ' 45). עם זאת לא היה יחסו כלפי יהודים [illegible] כלפי סוקראטס, שאותו „העריך ושנא באחד". אך בהגדרה זו המחבר לא דק פורתא, כי שנאה, כלומר שנאת ישראל, בוודאי לא היתה אצל ניטשה, אלא נימות של ביקורת והסתייגות לגבי תופעות שונות (הלא גולומב בעצמו מיטיב להראות זאת). היחס אל היהודים – כמו אל סוקראטס ואחרים – היה פרולייטצא של השקפת ניטשה על העוצמה. „מקום שניטשה מוצא ביהודים את אפיוני העוצמה החיובית, שם הוא מקבלם ומעריצם; ומקום שהוא נתקל בדפוסי העוצמה השלילית שם הוא פוסלם ומגנם" (עמ' 231). בהמשך מביא גולומב כמה מובאות אופייניות מדברי הפילוסוף להדגמת האמביוולנטיות הזאת. יתירה מזו, כאשר עורכים „מאזן" של התבטאויותיו של ניטשה על היהודים, מתקבלת פחות או יותר התמונה הבאה: תכונותיהם החיוביות נובעות מהם עצמם, כתוך „עם חזק מעשה, עומד לעבר „מעבר לטוב ורע", (עמ' 251). בעלי „עוצמה עד מלאת" („המדע העליז", עמ' 136) (ראה גולומב, עמ' 232). ואילו תכונותיהם השליליות של היהודים הן תוצאת מצוקתם הפיזית בגלות והשפעה המעוותת של הנצרות עליהם (עמ' 236). כדאי לשלב כאן קטע אופייני ומפורסם של ניטשה עצמו:

תכונות בלתי־נעימות ואפילו מסוכנות ניתן למצוא בכל אומה ובכל יחיד: אכזרי לתבוע כן היהודים שיהיו יוצאים־מהכלל, ואולי היהודי הבזיאי הוא הממצאה הנתבעת ביותר של האנושות. למרות כל זאת, בסיכום הכולל צריך לכלות לומר, שבין היו להם ההיסטוריה המכאיבה ביותר, האיש האציל ביותר (ישו), החכם הטהור ביותר (שפינוזה), הספר העצום ביותר, החוק המוסרי היעיל ביותר בעולם. („אנושי, אנושי מדי", עמ' 475, גולומב, עמ' 236).

ברם, מסקנתו של גולומב, כי „ניטשה מועיד ליהודים את התפקיד המכריע והמכובד של התפלספותו כולה – הסינתזה ותפעול דפוסי העוצמה החיובית באירופה בת־זמנו" (עמ' 242), נראית לי מגזמת ושרירותית. אך בקשר עם זה מעניינת תופעה אחרת, שהוא מציע לגביה הסבר אפשרי סביר. בפתח רשימה זו הזכרתי את הערצתו המפתיעה של ר' לייבלה וייספיש, איש נטורי קרתא, לניטשה. יתכן שהדבר אינו כל כך מתמיה כפי שהוא נראה. מושג העוצמה של ניטשה לא היה מכוון, בניגוד לסברות המקובלות, להתגלמות פיסית של ביטויים לאומיים־מדיניים: מדינה, לאומנות, שלטון, כיבוש, טריטוריה, אליבא דניטשה, לגילויה של עוצמה שלילית. העוצמה החיובית באה לביטויה המובהק דווקא בהעדרן של מסגרות מדיניות. „היהודי הנצחי", הנודד ממקום למקום, ואשר, כדברי פרנץ רוזנצווייג, „בכל מקום הוא בבית", מהווה את הנושא הטוב ביותר של עוצמה חיובית. רוזנצווייג הושפע בעניין זה מניטשה, אשר סימל בשבילו את הטיפוס החדש של הפילוסוף. ניטשה, ביחד עם קירקגור ושלינג, גם היוו את מקורות ההשראה הפילוסופים (או שמא „אנטי־פילוסופים") הראשיים של „כוכב־הגאולה". רוזנצווייג שולל את הציונות, משום שהיא מבקשת להעגין את העם היהודי שוב בתוך ההיסטוריה, במדינה על אדמת־מולדת: היא, כביכול, בוגדת בייעודה הרוחני של היהדות, שרק בה מתגלמת עוצמתה האמתית. כי באופן כזה „אפילו הסכמנים הפיסיים על ההתגבקות בענייני רוח". דברים אלה דומים להפליא לטיעוני ניטשה, כי יש במסגרות הנ"ל (של הציונות) משום הפחתת העוצמה החיובית של העם היהודי. הייעוד, שמועיד ניטשה ליהדות, סותר את מטרות הציונות המדינית, וגולומב מעיד בצדק, כי „ניתן להבין על רקע זה את היכשכותם העזה של גורמים אורתודוקסיים שונים ביהדות ושל אנטי־ציונים אחר תורתו" (של ניטשה) (עמ' 244). ר' לייבלה וייספיש מהווה אך את הדוגמה הקיצונית־הסנסציונית ביותר. ואולם קביעתו של גולומב, כי „תכליתו של ניטשה לגבי העם היהודי ותכליתה של הציונות לגביו דומות, אך האמצעים הדרוך להשגתה שונות לחלוטין" (שם), נראית לי שוב ספקולאטיבית ובלתי־משכנעת. גם הדברים על ניטשה בתור „פילו־שמי גדול בעל סימפטיה ואמפטיה עמוקות לעמנו" מופרזים, וביחוד שגולומב מוסיף בעצמו, כי „הפילו־שמיות של ניטשה אינה נובעת ממניעים אישיים ונוקמה רגשית" (עמ' 245). כאן ויתר, לדעתי, על חוש הביקורת הנדרש להבסתת תמונה מאוזנת כהלכה.

לגבי „יהודי השוליים" מילא ניטשה ללא ספק אותו תפקיד, שמילא קאנט לגבי ההוגים היהודיים בגרמניה במאה ה־19. בעניין הזה גולומב גם כן לא דק פורתא, כשהוא כותב, כי התפעמות זו של יהודים מניטשה לא היה לה „אח ודוגמא במפגש כלשהו של אינטלקטואלים יהודיים עם איזו דמות אחרת, שהיא כן התרבות [illegible] האנטישמיים שבספריו) ע"י יהודים מאשר ע"י גרמנים, שהיו אנוסים להיות קהל־היעד הטבעי שלו" (עמ' 248). אמנם אי־אפשר להתעלם מהבדל יסודי. בעוד שההוגים היהודיים במאה ה־19 ביקשו להסתייע בפילוסופיה של קאנט, ובעיקר בתורת המוסר הקאנטיאנית, לביסוס השקפתם על מהות היהדות, הרי „יהודי השוליים" התייחסו אל ניטשה ללא שום כבינים יהודיים. הם אמנם לא התכחשו למוצאם היהודי, ואף פעם בפעם גם דיברו וכתבו על יהדותם, אולם בדרך־כלל הם היו אדישים לעניינים יהודיים וראו עצמם כחלק בלתי־נפרד של תרבות גרמנית. מן הראוי לציין, כי מה שכותב גולומב על קבלת ניטשה מצד „יהודי השוליים", מתאר רק חלק של הבעיה, ועלול ליצור תמונה מסולפת. היו אלה לא רק „יהודי השוליים", שהתלהבו מניטשה. גולומב עצמו מונה בין מעריציו היהודיים של ניטשה את מרטין בובר כדוגמה של „יהודים מאוד ביהדותם" (עמ' 247, וביחוד 252). לדעתי, יש שמץ טעם לפגם לכלול את בובר בפרק, המדבר על „יהודי שוליים". אולם מן הדין היה להעלות אז לפחות גם את שמו של הפילוסוף פרנץ רוזנצווייג, שניטשה היה אחד ממקורות ההשראה הראשיים של הגותו האקזיסטנציאליסטית־יהודית (ראה לעיל). כמו כן מן הדין היה להזכיר גם אותם סופרים עבריים, בעלי הכרה ציונית, כגון דוד פרישמן (המתרגם הראשון של „כה אמר זרתוסטרא" לעברית), מיכה יוסף ברדיצ'בסקי וי. ח. ברנר, שניטשה הטביע את רישומו החזק על יצירתם. (ברנר כותב פעם אחת בהערת־שוליים מקרית בעמ' 257: „מי שניטשה אולי להסתייע בהגותו של ניטשה למען תפיסת היהדות שלו, היה דווקא ר' לייבלה וייספיש: הוא נמנה אמנם עם מחנה האנטי־ציונים, ומן הקיצוניים שבהם, אבל בוודאי שאין למנותו עם „יהודי־השוליים".

ניטשה

יפה עשה גולומב, שהדגיש בקשר עם כל זה בנספח גם את הזיקות בין ניטשה לשפינוזה, והעלה את ההשערה, כי אצל שניהם – שפינוזה וניטשה כאחד – מצאו האינטלקטואלים היהודיים המודרניים צידוק לאת־איזם יהודי (עמ' 254/5). שפינוזה נמנה עם ההוגים הנערצים על ניטשה (ראה המובאה לעיל). גולומב מצביע, בין היתר, על הקירבה הבולטת בינו לשפינוזה לעומת ההבדל המהותי בין ניטשה לקאנט (עמ' 152). ברם, אי אפשר להתעלם מזה ששפינוזה ראה את מטרת הפילוסופיה שלו במיטאפיזיקה ראציונליסטית, המתגלמת בהשתכללותו האינטלקטואלית של האדם („אהבת אלוהים שכלית"), שהיא מבחינת „גאולתו" העתידה. ניטשה, לעומת זאת, שאף – כפי שגולומב מראה במקומות רבים – להשתחרר מן המיטאפיזיקה, ובאופן כזה להגיע אל הגאולה מן הגאולה.

ייתכן ובמקביל לנספח הזה על קבלת ניטשה ע"י היהודים היה כדאי להוסיף גם נספח על קבלת ניטשה ע"י הוגים וסופרים לא־יהודיים, בעיקר במחצית השניה של המאה העשרים, עם גבור ההתעניינות המחודשת במשנתו. גולומב אמנם מזכיר בספרו את תומאס מאן, אך עובר בשתיקה על ברנרד שו (בעל המחזה „אדם ועל־אדם"); הוא מרמז על קאמי בהערת שוליים, אבל מתעלם מסארטר. כן מפליא הדבר, שהמחבר, הבקי באחד בפינומנולוגיה ההוסרליאנית ובהשלכותיה על הפילוסופיה הצרפתית (ראה מאמרו „מפינומנולוגיה להרמנויטיקה, על שיטתו הפרשנית של פול ריקיר", „עיון" כט, תשמ"ח), וגם מתייחס למשנתו של [illegible] פעמים בספר שלפנינו, לא הזכיר אפילו במלה אחת, אף לא בהערת־שוליים, את השפעה העצומה של ניטשה על כמה מהפילוסופים הבתר־סטרוקטורליסטיים [illegible] דרידה. (האחרון היה יכול אפילו להשתלב בקונסטרוקציה של „יהודי־השוליים".) דרידה היה מקורב מאוד לפינומנולוגיה בתחילת דרכו, אבל התרחק ממנה בהדרגה, ודווקא לא במעט בגלל השפעתו של ניטשה

(המשך בעמוד הבא)

חדוה הרכבי

ואלה שבכו לגורלי בכו לגורלך בכו לגורלם

„את כאן? את מנותקת? איפה את עכשיו, חדוה"
(בתיה)

הַדָּיִם אָחֲזוּ בְּיָדַי וְרַגְלַי וְנָגְסוּ בְּגוּפִי
סַכִּינִים הִתְחַבְּטוּ עַל מִצְחִי
מוּסִיקָה יָצְאָה מִקְּצוֹת אֶצְבְּעוֹתַי
עֲנָפִים עֲמוּסֵי פְּרִי צָפוּ עַל הַשֶּׁטַח
וְכָל הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁל גָּלְיָת מְהַלְּכִים הָיוּ בְּחַדְרִי
וּפְלִשְׁתִּי מְחַיֵּךְ
וּפְלִשְׁתִּי נוֹבֵר בְּתוֹךְ שְׂעָרִי
וּפְלִשְׁתִּי מוֹצִיא קְצָפוֹ וְרָץ בְּמָחוֹל
וּפְלִשְׁתִּי מִתְכַּסֶּה בִּכְנָפַיִם, בּוֹהֵן
אֶת הַכָּחֹל וְאֶת הָאָדֹם וְאֶת הַלָּבָן
וְאֶת הַהֲלֹמָה
„אַתְּ כָּאן? אַתְּ מְנֻתֶּקֶת? אֵיפֹה אַתְּ עַכְשָׁו?"
חֲסֵרָה מַרְאָה
חָסֵר לוּחַ זְמַנִּים
חֲסֵרִים מֶרְכָּבָה עִם רַכָּב עִם קֶשֶׁת וְחִצִּים
וּמַסֵּכָה
כָּל הַגְּבוּלוֹת נִפְרָמִים
מַה שֶּׁגָּלִית לִפְנֵי רֶגַע, נֶעְלָם
הַכֹּל שָׁם, בַּחוּץ.
הַכֹּל כָּאן, בִּפְנִים.
לִפְעָמִים,
כְּשֶׁהָיָה קוֹרֶה מַשֶּׁהוּ
– הֲכִי קָטָן –
וְהָיוּ רַק הַגַּעְגּוּעִים שֶׁלִּי
דְּמָעוֹת נֶהֶפְכוּ לִבְרָקִים
וּמִכָּל הַבְּרָקִים נָטַף דָּם
הַלְּאָה נָטְפָה דָּם
וְרַעַשׁ וְתַכְרִיכִים נָטְפוּ דָּם
וְכָל הַגַּעְגּוּעִים נְגוּעִים וַאֲמֻלָּלִים
וְלֹא יְכוֹלִים לְהָרִים אֶת רֹאשָׁם
וְאֵלֶּה שֶׁבָּכוּ לְגוֹרָלִי בָּכוּ לְגוֹרָלֵךְ בָּכוּ לְגוֹרָלָם
אִי אֶפְשָׁר הָיָה לִשְׁמֹעַ אֶת הַהַשְׁגָּחָה
קוֹרֵאת לַדָּם
דָּם, דַּי
דָּם, דַּי
דַּי

איך לא לבכות

„את לא יודעת גבול. את לא יודעת גבול"
(בתיה)

„עַד מָוֶת" מָה, „עַד מָוֶת" מָה, תַּגִּידִי מָה
מָה. מָה. מָה „עַד מָוֶת"
מָה „עַד מָוֶת".
מָה
אֲנִי רוֹצָה לָדַעַת מָה
תַּגִּידִי מָה
תַּגִּידִי תַּגִּידִי מָה
תַּגִּידִי תַּגִּידִי תַּגִּידִי
„עַד מָוֶת" מָה

הַמּוֹטוֹ שֶׁלִּי הוּא פָּשׁוּט: רוּת הִיא אֶת כָּל הַזְּמַן
הַמּוֹטוֹ שֶׁלִּי הוּא פָּשׁוּט: אֲנִי הִיא רוּת כָּל הַזְּמַן
בַּחֶדֶר יְשָׁנָה פִּנָּה
חֲנִית לְבָנָה נֶהְפֶּכֶת לְמִגְדָּל
כֶּלֶב שָׁחוֹר לְגַמְרֵי בּוֹהֶה
בִּצְבָעִים
בְּדָם
בְּמִכְתָּבִים

וְהַחַיִּים כָּאן הֵם הַהֵפֶךְ הַגָּמוּר וְגַם
דְּגִימָה לְמִין גַּעְגּוּעִים הָיְתָה בִּלְתִּי פּוֹסְקִים
שֶׁאַף אֶחָד עוֹד לֹא רָאָה
גַּעְגּוּעִים הָיִיתִים כָּאֵלֶּה
עֲרוּגָה אַחַר עֲרוּגָה שֶׁהָיְתָה עֲרוּגָה
חָנָה בְּעִגּוּל
כְּבָר שָׁבוּעַ
אֲנִי נְגוּעָה אֶת נְגוּעָה
הַחֶדֶר נָגוּעַ

בְּאֵיזוֹ קַלּוּת אַתְּ נוֹתֶנֶת לִי סִבָּה
לִצְווֹחַ וְלִצְרֹחַ וְלִקְאוֹג
בְּאֵיזוֹ קַלּוּת אַתְּ מְסֻגֶּלֶת לְהַתְחִיל לִצְחוֹק
בְּאֵיזוֹ קַלּוּת אַתְּ מַבְעִיתָה אוֹתִי
וְכָל הַגַּעְגּוּעִים שֶׁלָּךְ הוֹלְכִים
בָּאוֹר
וַדַּאי תִּהְיִי בְּגֵיהִנֹּם
אֵיךְ לֹא לִבְכּוֹת

„פעמים" על יהודי אתיופיה

חוברת שנייה של „פעמים" המוקדשת ליהדות אתיופיה ראתה אור בימים אלה, בעריכתו של יצחק בצלאל ובהוצאת מכון בן־צבי. החוברת הראשונה ראתה אור בחורף תשמ"ה.

המאמר הפותח מאת שושנה בן־דור דן במבנה לעבר ארץ־ישראל של אבא מהרי, ד"ר סטיבן קפלן כותב על כהנים של ביתא ישראל, יצחק גרינפלד בגוגל בבאכרו סקירה היסטורית של הלשונות שנהגו בפי ביתא ישראל, פרופ' דב נוי בוחן את הסיפורים על בעלי־חיים שבאוצר סיפורי־העם של ביתא ישראל, ד"ר חיים רוזן כותב על הכותה והשנוה בין ביתא ישראל בגונדר ובתגרי, הגר סלמון כותבת על בסעות כאמצעי־התקשורת בקרב ביתא ישראל באתיופיה, יוסף הליה פרידמן סוקר את השינויים בקרב יהודי אתיופיה בשנים 1974–1983.

גם מדור הספרים מוקדש הפעם לנושא יהודי אתיופיה. בחוברת הבתות והבעת המתפרסמות כאן לראשונה.

לאדם אין שום מושג

מאת רעיה הרניק

פרימו לוי, „הטבלה המחזורית"; מאיטלקית עמנואל בארץ, „הספריה החדשה", הוצאת הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה, בית הוצאה „כתר", תשמ"ח/1987; 174 עמ'.

פרימו לוי הוא סופר פרטי מאוד. אולי נובע התואר הזה, העולה ראשון בדעתי בקשר ללוי מהעובדה שאת ספרו השני, „ההפוגה" (הוצאת „ספריית פועלים") מצאתי בדרך מקרה לפני עשרים שנה בשוודיה. ספר מרשים ומרגש, ולדעתי הטוב שבספריו, לא היה ידוע או לא־איש מבקרי הספרות שאותם ניסיתי לשדל על אודותיו. אבל מעבר לזה, לוי מצליח להפוך אירועים שאין דרמטיים מהם, סיפורים של חיים ומות פשוטים במשמעם, לאוסף אנקדוטות של מצבים אנושיים ואישיים. כמעט כל ספריו (להוציא את „ההפוגה") מפורקים לפרקים קצרים. במרכזו של כל פרק עומד אדם. האדם מעומת מול הרשע הקיומי, או האנושי, אבל הוא תמיד בנמצא. לא הקרבן ולא הרוצח הם חסרי פנים. העובדה שהמצב הוא מלחמה, עוני, מחנה ריכוז הוא רק הרקע להבנת המצב האנושי. וזה מצב פרטי מאוד. ואצל לוי כמעט תמיד מלא תקוה נרמזת.

„הטבלה המחזורית" עוסק כביכול ביסודות שבהם עוסק כימאי, שכן לוי היה כימאי. וכפי שהוא מסביר, אם כתבו ספרים על רופאים, עורכי דין ומצביאים מדוע שלא ייכתב ספר על הכימיה? „איזה כימאי בשלב זה של חיי, כשהוא נמצא מול הטבלה המחזורית, או המפתחות המונומנטאליים של ביילשטיין או לאנדולט, לא יבחין בקרעים עצובים או באותות־נצחון של עברו המקצועי הפזורים ביניהם" אבל מובן שהטבלה המחזורית אינה אלא מסגרת לאוטוביוגראפיה של לוי, כשם שספר שירים של כימאי ישראלי, אבנר טריינין „המערכה המחזורית" (הוצאת הקיבוץ המאוחד) עוסק מעט מאוד במכונות או מעבדות. כמו זה עונה שירו של טריינין לשיריו של פרימו לוי, ששם קץ לחייו, „בצורה מאוד לא אופיינית לכימאים על־ידי קפיצה מגרם המדרגות שבביתו: „יסודות פעילים/ יסודות אצילים, בייחוד הזהב. כמה יסודות/ הם עשויים גופינו ההולכים אל העפר."

בספר „הטבלה המחזורית" 21 פרקים, כל אחד מתייחס ליסוד אחר. להוציא שלושה, כולם אוטוביוגראפיים. האחרים הם סיפורים קצרים. כנראה מוקדמים מאוד, ומלבד העובדה שגם הם מתייחסים בצורה זו או אחרת ליסודות כימיים, הם שוברים את רצף הסיפור. שכן אין ספק שיש כאן עלילה, אם כי לעיתים מרומזת מעט. בעיני „ארגון", הפרק הראשון, הוא הקוסם ביותר. שכן בתאורו את משפחתו, הוריו, דודותיו ומוצאם, הוא מספר בקצרה את תולדות יהדות איטליה בדורות האחרונים. את אלו ששטיואים ה. זה מכנה „אסירי תקוה" (ספריית „אפקים", הוצאת „עם עובד") וכך מתארם פרימו לוי: „יש להם במשותף משהו מן הסטאטי, גישה של היבגעות אומרת־כבוד, של נסיגה מרצון (או מתוך השלמה) אל שולי נהר החיים הגדול. אצילים, אדישים ונדירים".

לאורך כל הספר עובר החוט הזה – לפעמים בצורת עימות כמו בפרק „ברזל" המספר על ידידות עם סטודנט שהוא היפוכו של הגיבור. הוא לא נמנה עם אלה העושים מעשים כדי לדבר עליהם (כמעט כמו חוזר הזי בהתבוננות עם הטבע. מטפס הרים. גולש בשלג. חי בחוץ בחורף ובקיץ. או היפוכו לאנבה, פועל העובר במשמרת לילה ומתמודד לבד עם דוד מלא גופרית העומד להתפוצץ.

פרימו לוי

קודם בכעס ואחר־כך בתבונה הוא פותר את הבעייה. עם חילוף המשמרות הוא מרוצה שהכל בסדר „מסר לו את גליון העבודה והחל מנפח את צמיגי אופניו" – – –

תרומה שכמעט למורת רצונו של המחבר, שב וחוזר ומתרכזת על אושוויץ. הפרק „צריום" נקרא כמעט כאזכרה לאלברטו, ידידו של לוי. אלברטו (שלא נאמר עליו אם היה יהודי) הוא האופטימיסט. האיש שגם בתנאים הקשים „לא הרכין ראש, לא כופף גב. מחווה אחת שלו, מלה אחת, חיוך, היו בעלי סגולה משחררת – – אני מאמין שבמקום ההוא לא היה איש אהוב על הבריות כמוהו". אלברטו שהכל במצעד מוות וזמן קצר לפני השחרור ולא חזר ממנו.

הפרק „האנאדיומי" הוא המרגש והדרמטי ביותר. בעל כורחו חוזר פרימו לוי לאושוויץ, ולעבודתו שם במעבדות בונה. הסיפור הקטן של המפגש של האסיר כזה הרעב, עם כימאי גרמני, שנגמר בהרהור של האסיר דווקא בגרמנית: Der Mann hat keine Ahnung „לאדם אין כל מושג". אמירה מינורית כל־כך בתנאים קיצוניים ונוראים, זאת התמציה של כתיבתו של לוי. כאילו ברור שאילו היה ל„אדם" „מושג" הוא היה מתנגד בצורה אנושית ואחרת. וכל זה באושוויץ. סיפור זה נגמר בהתאבדותו של הגרמני. אבל אולי גם התאבדותו של לוי נובעת מידיעה עמוקה, שאינו מעז אף להכיר בה, שכן; גם אילו היה לאדם זה מושג הוא היה נוהג בדיוק כמו הגרמנים האחרים, שלשאלתו „האם זהו אדם" כשם ספרו הראשון אחרי השחרור, התשובה היא בעצם: כן.

זהו ספר מלא מטאפורות. הרבה דברים נסתרים מן העין קורים במעבדה הכימית, כמו גם בנפש האדם. עם זאת, זהו ספר קריא שרוח של פיוטיות עולה ממנו, וכמו בתרכובות כימיות, נצנוצי פתע צבעוניים, מפתיעים שבים להתגלות.

ריאליזם פיוטי ו... יצר הדילוג

מאת עמלה עינת

יואל הופמן, „ספר יוסף" (סיפורים); „כתר", „מסדה", 1988.

„בוא קצבן את עיניו וראה שרגליהם עומדות ליד צריף שנייר זפת ברוח על פניו. מחלונו של הצריף הציץ ראש שמשקפי זהב על חוטמו וזקן לבן ומתמשך מסנטרו מטה. הראש הניע עצמו מכתף אחת לשנייה ואמר: ראו ר' אוו ר' הביט מאכס ההונגרי בראש... אח"כ אחז בקצבן ושם אותו על כתפיו. ממקום מושבו על כתפיו של מאכס ראה קצבן שאותו ראש מחובר לגוף ואותו גוף יושב ולפניו מכונת תפירה. „ילד טוב, ילד טוב, אמר החייט. אמר מאכס ,זה לא ילד סתם זה פרינץ' – – נזכר קצבן שעיניו של מאכס כחולות־ירוקות וחשב לעצמו שמאכס הוא מלך הים". (עמ' 19).

קטע דוגמה זה, כמו כל קטע מקרי אחר שהיה אפשר לבחור לאותו צורך, מציג בצורה אופיינית ומרוכזת את ביזב רכיבי כתיבתו של יואל הופמן: נשימה אטית, סבלנית והתבוננות חיצונית מורייקת, הביתרגמות לתיאורים אודיו־ויזואליים דקדקניים של פרטי ההתרחשות שנקשרים אחד לאחד למהלך סיפורי שלם. שלשלת הנבנית מחוליותיה.

ולצד גישה ריאליסטית לחלוטין, כביכול, זו – נסיקות תכופות לתחום הפנטסיה הפיוטית באמצעות זווית ההסתכלות הילדית של גיבור העלילה.

ובכל אלה יחד, מעין אחדות הרמונית מוזרה הלך־רוח שלם לעצמו בתוך זרות מגעיד־אי־מגעיד עם סביבת חיותו – הכיידית הפריפרית – של ילד רך מבוגא „יקי" במובלט, שנשאר בודד לאחר מות אמו ואשפוזו של אביו בבית־חולים לחולי־נפש. הוא „מאומץ" בתחילה על־ידי דוד ודודה – לסירוגין; ואחר־כך עובר מסעות קצרים של חיפוש בית שבסופם הוא מובל בלית־ברירה אל קרבתו המנותקת של אביו במקום שבו הוא שרוי.

הסיפור כולו בנוי, כאמור, מקטעי אירועים קצרים שפרטיהם המגדלים מאוד, כדרך השתקפותם הראשונה בעיני ילד, נשזרים אחד לאחד עפ"י חוקיות שאינה קשורה ברצף זמן או עלילה. וכשם שהתיאורים נעים בהם בין ריאליזם מדוייק לפנטסיה פיוטית, כך אף מעבר השפה שכתובם – בסלנג מעורב ועד לשפה משנאית בעלת צללי־לוחאי פילוסופיים: „במקום שבו נסתיימו השדות עומד הר שראשו עטוף ענן כמין תחבושת לבנה. פתאום הבין קצבן כי מה שהיה כבר היה, ובה שעתיד להיות לא יהיה" (עמ' 43).

אין ספק שאידמת המזרח הרחוק (שתרבותה היא תחום התמחותו של הופמן), עולה בדרך כתיבתו כאשר כל פרט המעוצב באצבעותיו הוא העולם, ועם זאת בהיותו הוא עצמו סימן וסמל למערכת ההוויה הכוללת. כך זווית הראייה הפנימית, ובמקביל – האסתטיקה הזיבצונית, וכדרך חכמי המזרח גם „סימני־דרך הדרך" הרשומים כחוצי־כיוון לצד כל אחד מהקטעים הסיפוריים.

אריגתה של הווית גיבור מערבית בתוך תבונת עולם זו, ועל רקע העבר הארץ־ישראלי הקרוב, יוצרת בהחלט פסיפס טקסטואלי מיוחד במינו. אלא שבמקום גדולתה, שם מונחת, נראה לי, ראשית סכנתו. שכן הדיוק המסגוני של הופמן ללשון ועדנית זו שלו, גוררת אותו כבר בסיפור הראשון שהוא, לטעמי, המוצלח שבכולם, לניואנסים מאנריסטיים, כמו אלה הניכרים בשחקים הלשוניים המופגנים כמעט שבאפיינים את המעברים המהדים מעגה „יקית" לעברית ול„תימנית" תוך „בספי" חיפוש הבית של גיבור העלילה (עמ' 38־31).

היגררות זו שהיא בבחינת צללית קלה ב„קצבן", מתעבה בקלאז' הסימבולי המהווה את כרכו של הספר – ב„ספר יוסף". העיקרון הסיפורי החוזר גם כאן על עצמו – טווייה נפרדת של כל אחד מחוטי העלילה, הצלבת קטעים, הפרדות וחוזר חלילה. אלא שעומס הדבוריות והאירועים בסיפור זה, רב לאין־ערוך מזה שבקודמו. ובמקביל – העומס הסמלי הבתפרש מסבות הדבוריות (גורניקס, יינגלה, יוסף), ועד להזדהות של הכותב ולניואנסים נוצריים, ועוד ועוד. כובד קונוטטיבי זה. כלבד זוויות ההסתכלות המשתנות בלי הפסקה, ותחלופת הסגנונות הכוללת גם קטעי עדה אודכירס (כעיצובים הכורתי כבירה, לעצבים ובהקשרם, פתום בעיני) – כל אלה הופכים את המעקב אחרי המתרחש הסיפורי לסבוך יותר ויותר, ומעוררים לא פעם את יצר הדילוג, למרות הצלי הקריאה האישיים הגבוהים.

אותה בעייתיות קיימת גם בסיפור הסליט שעיקוש ארס־פאטיקה, העלבת עדיכי הרוותה והקלה נהטוית ב„Curriculum Vita" – האחרון שבסיפורי הקובץ.

עטיפתו האחורית של הספר וכן מרבה של הביקורת הספרותית שנכתבה עליו עד עתה, מתגודרת בבובאה בלבד, אם גם עטורות בכיסוי של התפעמות מילולית דקה. האם „התעממות" זו, המוצהרת בגלוי אצל חלק מהכותבים, מתמודדות עם החומרים הסיפוריים עצמם, איננה מעידה כשלעצמה על קושי משמעותי (וביותר) בקליטת הכתוב?

לתשומת־לבו של המחבר שכוחו הספרותי עבו, לקראת הבאות.

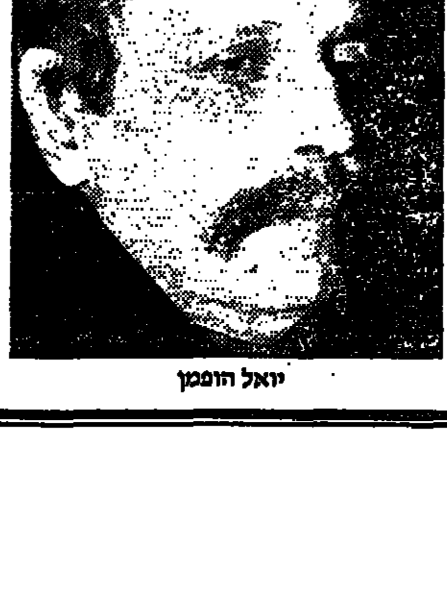
יואל הופמן

פסח מילין

עכשיו

עַכְשָׁיו אוֹמְרִים שָׁלוֹם
עַכְשָׁיו אוֹמְרִים מִלְחָמָה
עַכְשָׁיו אוֹמְרִים לָלֶכֶת
מִן הָאֲדָמָה הַחַמָּה
עַכְשָׁיו אוֹמְרִים לָבוֹא
אֶל שְׂדוֹת הַחַמָּה
עַכְשָׁיו אוֹמְרִים לָרֶדֶת
מִמִּגְדַּל הַשֵּׁן
עַכְשָׁיו מִתַּחַת לַהֲרִיסוֹת
יֶלֶד יָשֵׁן
עַכְשָׁיו אוֹמְרִים תְּפִלּוֹת
קָרְבָּן עַל אֵם הַדֶּרֶךְ
קָרְבָּן מִלִּים זוּלוֹת
וּבְכִיָּה עַל בֶּרֶךְ
עַכְשָׁיו רוֹצְחִים בְּדָם קַר
עַכְשָׁיו בּוֹנִים חַיִּים עַל הָהָר
עַכְשָׁיו פּוֹרַחַת פֶּרַח מֵעַל לַתְּהוֹם
עַכְשָׁיו הוֹלְמִים חֲלוֹם
עַכְשָׁיו

אחרון הנפילים

דב ברניר

יעקב חזן, „ראשית חרשה", „ספרית פועלים", 1987; 260 עמ'.

בעיני, יעקב חזן, בן ה־89, הוא התגלמות פה ישראל לכל דבר – בשל תנועת הנוער החלוצית הראשונה בישראל שהוא היה בין מחולליה ובוניה; בשל הצד הקאטגורי של הגשמה עצמית, חובת העליה ובנין משק שיתופי שהיא הטילה על עצמה; בשל השי הדור של 85 קיבוצים פורחים שהיא העניקה לעצמה, ליישוב ולתנועה הציונית; בשל התגייסותה „בראש גדולי" בכל מערכות ישראל, החל בגיוסאות ועד לפרחי קצונה נבחרי; בשל היושר, בשל נקיון הכפיים, בשל תרבות־חיים שכה הצטיינה תמיד, גם בימי הפער „בין הגג והגיא"; בשל־ובשל־ובשל... (מגיע באמת פרס, לחוד: המעניקה את פרס ישראל, בשל הכתנה המופלאה והדיון בבדידות ובאי־בחירות מעמדיה לפרס יוקרתי זה.

אך נשוב עתה ליעקב חזן, איש בלורית „ופשתן", כדבריו, בנעוריו, ועתה הבלורית הלבנה, המתולשת עדיין, בוקעת ומשפלאים. הנה הוא לפנינו, סיכום־חיים שניתן אף לקראו צוואה פוליטית, אך הוא בחר להפתיענו בהכתירו את ספרו: „ראשית חרשה". יתירה מזו: המשפט הפותח בחיבורו מכריז – (ואני מוסיף, בחסכת ימינו) „הנני אופטימיסט ללא תקנה". תיאר אגיב על אופטימיזם כמעט „פרוע" זה, אך השאלה הניצבת לפני היא כולה אחרת: כיצד „מתווכחים" עם סיכום־חיים, עם צוואה רוחנית של אדם המהלך בתוכנו, בהגיע לגיל של „היפר־גבורות"? אודה בעיני, לבד אותות הסכמה מרובים, להעיר פה־ושם כמה הערות, כמעט הסתייגויות, בקצה המזלג, כי הוא, ככל אדם, ובוודאי בגיל מופלג, באמונתו יחיד, מלבד היותו לי אוהב־נפש כל הימים. עם זאת, „היצר" גובר עלי וכבר בראשית מאמרי זה אשאל, בכל התום, ובכל הלב, כיצד אפשר להיות עתה „אופטימיסט ללא תקנה", אולי יהיה הוא בכל זאת אופטימיסט, עם תקנה, או קלקלה כלשהי? הבה נראה מה בפיו, בממשו את דופקנו הלאומי.

הנה מכריז חזן, בדבור על חברתנו הישראלית: „קיימים כוחות יצירה השואפים לבניין עולם של חירות לאומית וחברתית... כוחות אלה יפרצו החוצה כמתוך הרי־געש רדומים". כיצד אומר הפיתגם ביידיש: „הלוואי מפיו באוזני האלוהים !..". אגב, כך אמר לי אחד הפרופיסורים: „לעולם אל תקבע מסמרות – החברה מתחלפת כל עשר שנים". מוכן אני איפוא להתגרות, אם לא רק אני ספקני, או פסימי (אינני אומר: „ללא תקנה") – גם חזן ממתיק (או „ממליח") את גזר־דינו, את תחזיתו „ניצבים אנו – כותב הוא – כעת על פרשת־דרכים מכרעת – לניוון או למחיה". כבר מתחלף כאן סימן־הקריאה בסימן־שאלה. אחרי כן בא ריסון נוסף: „מדינתנו לא תהיה בין מתקני העולם. דלונו מכבר. לכל היותר – אם וכאשר נצליח בכך – נשמש דוגמה, בכמה וכמה שטחים, מה ניתן להשיג בחיים על־ידי העבודה היוצרת, המוארת על־ידי חזון של קידמה חברתית". הקיצור: תחזיות אפרוריות למדי צפויות לנו (אינני יודע לאיזה טווח), אך עם עם כזה, שוויצמן הגדירו פעם כמסוגל לרדת לשפל המדרגה, אך גם להתעלות לפסגות של התעלות, אולי בכל זאת יפרצו בו, ביום מן הימים, אותם הרי־געש רדומים שחזן, באופטימיזם שלו ללא תקנה, מדבר עליהם, פעם בבטחה, ופעם כהימור היסטורי.

★

בטרם „ניתפס" שוב להערות־שוליים לספרו הנרגש, המקיף, הנאבק בבעיותינו הקיומיות, נשיר קצת שיר־מזמור לאסכולה החברתית שהוא היה בין מחולליה – היא תנועת „השומר־הצעיר". אומר הוא, בצדק, עליה: „חלוצה של המהפיכה הציונית היה הנוער העברי... כאשר השומר הצעיר היה השותה במיצעד המהפכני". אנשי העליה השנייה, שלום הבכורה, באו כבודדים, ולא הקימו תנועות נוער משלהם. לעומתם קובע חזן, כי „השומר הצעיר היה תנועת הנוער החלוצית שפילסה את הדרכים לכל תנועות הנוער האחרות שקמו בעקבותיו". זכות הראשונות הזאת שמורה לו, ואין זה דבר של מה בכך. החל מכאן מתחיל השוני: אנשי העלייה השנייה, שאין לכנותם אלא כ„אבות המייסדים" של המהפיכה הציונית, בשחר המאה על מרבית חידושיה, אומר עליהם חזן: „הם היו בני היאוש הגדול – אנחנו בני התקווה האנושית והלאומית המתחדשות". ודאי, הייאוש היה בונה וצמחו לו כנפיים דווקא על רקע ה„אף־על־פי־כן", הידוע בכינרי – ולעומתו הוכו התקוות הוורודות, לא אחת, שוק על ירך. עם זאת ממקם חזן היטב את „השומר הצעיר" ושעת לידתו ההיסטורית, באומרו: „השומר הצעיר היה יליד התקוה הגדולה... זה היה אביב העמים, אביב העמלים ואביב משכר של הניעורים". אביב העמים גם חצב מחיקר את אחוות־העמים (מכאן חזון החברה הדו־לאומית).

כאן מסכם חזן סיכום שאינני בטוח שבחשבון היסטורי סופי אין הוא „חוטא" בבציעות יתרה. הנה מספר הוא את קורות הימים: „אנחנו נכבשנו, כאווירת אותם הימים, לרעיונות של אחוות־עמים והדבר הטביע חותם חזק על המשך התפתחותנו האידיאולוגית. אנשי העליה השנייה שגדלו באווירת הייאוש שלאחר כשלון מהפיכת 1905 באווירת אי־האמון הקיומי לעולם ה„גויי" שמתוכו נמלטו... היו יותר ריאליסטיים ומפוכחים בבעיות אלה מלכתחילה". אחוות עמים היא ביטוי סנטימנטאלי מאוד, ובימינו היו אומרים דו־קיום, שיתוף־פעולה, שכנות טובה, ואפילו קשר מראלי. כלום אין מקום לשאול כאן, אחרי כל הקטסטרופות של ההיסטוריה, כל המאבקים, כל המלחמות, כל הדם השפוך: מה יהיה ריאליסטי בסופו

יעקב חזן

של דבר – האם לא ארץ־ישראל כמולדת משותפת לשני העמים – כאשר, במקרה הטוב, מה שהיה בלתי־ריאליסטי בראשית הדרך, וגם באמצעה, יהיה המוצא הריאליסטי ביותר? בכך לא באתי להכתיר את „השומר הצעיר" בכתר „הנביאות", לגמרי לא. כל מה שרציתי לומר הוא שבהיסטוריה מתנהל לא אחת „דו־שיח של חרשים", או כמעט חרשים זה לזה, כאשר אותה היסטוריה פוסקת לבסוף ש„אלה ואלה הן דברי אלוהים חיים". לא אחת התמכרה מפא"י לפראגמאטיזם, ו„השומר הצעיר" למעין „הלכה לימות המשיח". התקווה הגדולה הרחוקה לנו עתה באופק היא בכך שנגיע, אולי, לשלום־עמים שלא יהיה אלא הצירוף של ריאליה וחזון.

★

חוזר אני לאופטימיזם־ללא־תקנה של חזן. הנה אומר הוא הצו־אזהרה הבוכים: „רעידת־אדמה חברתית באה בארצנו, העלולה לסכן את כל עתידנו... המהפיכה־שכנגד ממשיכה במסעה, הבא להרוס את כל היסודות עליה נבנתה ואתם צמחה המהפיכה הציונית... פעמוני־האזעקה של חיינו מצלצלים ואין להתחמק מאזעקתם... החיים שלנו בוערים. עת להתגייס לכיבויה של השריפה". עוד אגיד משהו על המימשל (ממשלת האחדות הלאומית) שהוא דוחה ודוחה בשתי ידיים – והאם, לעניות דעתי, הצדק עמו. אך במקרה הטוב, אם תיכבה השריפה, לאיזו חברה מתוקנת נושא הוא את עיניו, לפחות בטווח קצר וביניים? כבר הזכרתי, כי לדעתו „דלונו מאוד" להיות, או ליהפך שוב ל„עם סגולה". מה כן ניתן איפוא לעשות? הצעותיו נראות לי ריאליסטיות ומאופקות, מכל מקום כצעדים ראשונים הכרחיים כדי לחלץ אותנו מן המיצר. על הפער הפוער עתה תהומות בין „העשירונים" בחברה חומרת־בצע, אומר הוא במעין ציטה „אינני מצפה לגדולות. הלוואי שנחזור ונגיע לפער של לא יותר מאשר אחד לעשרה, או אחד לחמישה־עשר". צעד הוא צעד נועז יותר – גם הוא במסגרת הריאליה – בהמליצה: „רק תיכנון כולל של המשק הלאומי, המשאיר את היוזמה לכל תא ותא – הוא התיכנון שעליו עלינו לבנות את חיינו המשקיים". וותר הוא איפוא למשק פלוראליסטי, אך יצרני, וכו החידוש הגדול הוא מה שקראו דמוקראטיה השתתפותית, שבה כל אזרח, כל הורה, כל פועל, כל סטודנט – כולם־כולם לא יהיו „מלכים ליום אחד", ליום הקלפי אחת לכמה שנים, אלא יהיו מועצות מייעצות לצד המוסדות הפרלמנטאריים והמוניציפאליים הנבחרים. יתירה מזו הפועלים ייהפכו לבעלי־מניות לא פאסיביים, וכאשר מפעל ייכשל ויפול, הם פשוט „יירשו" אותו והוא יעבור להנהלתם, בעזרת מוסדות המימשל. וודאי, יתקיימו שוק והתחרות, אך בראש־וראשונה תיכנון מלמעלה, הגברת־הרווחה מלמטה, ושיתוף כל האזרחים (לזכות עקרות־הבית של לנין) בהנהלת המדינה. אגב, שמעתי בשלוחותיה שר־ד יוסי ביילין כמעט קבל על כך שבראשית המפעל הציוני הושם דגש „מוגזם" על החקלאות, ולא על התעשייה, כאילו עמדו בתור המשקיעים התעשייתיים בארץ לא זרועה. צודק לטעמי, היסטורית, חזן (ולא רק חזן) בהטעימו, כי „רק בכוחו של החקלאי היהודי התחילה מולדתנו ההיסטורית ליהפך למולדת חיה", והוא אף מוסיף: „מחק מתוך המפה את 260 הקיבוצים הקיימים כיום בארץ ואתה מוציא גזר־דין של גיזון והסתאבות על המהפיכה הציונית".

★

מצאתי הרבה היסטוריוסופיה לגיטימית אצל חזן, בספרו. אינני עומד בפני היצר להעיר עליה הערות שמקומן הנרחב יותר הוא בסימפוזיון מיוחד, אם ייערך כזה, על יצירתו. למשל: סבור הוא שראשית סימני ההסתאבות, הרוחנית, המוסרית, החברתית, בחברה הישראלית, מקורה בשואה שניקרה את העיניים ממש בציניות העולם ובעמידתו על דמנו. וודאי צודק הוא בטענו, ששקיעת יהדות פולין – ואף אירופה המערבית – לתהומות המצולה שברה את הרצף הציוני־החלוצי בהגירה. שאולה לא רק יהדות היתה אלא גם תנועות נוער שלא יסולאו בפז. אך דומני שהמום המוסרי הפוקד אותנו (חלקית), יסודו לא בשואה, לא במלחמת השחרור, לא בגולי דמנו, אלא בתוצאות מלחמת ששת הימים כאשר, לאחר השקט שלא ייאמן שהיה מנת חלקנו כאשר, בתנופה ללא תקדים, שבר צה"ל את כל אישוקי הפלדה שבאו להטביענו באש ובגפרית בכל גבולותינו הפגיעים – לאחר כל אלה הפכנו, מקרבנות מרעדים של ההיסטוריה, לעם שולט ביד רמה על „ילידים" הנתונים לשבט ולחסד בידינו, כאשר בגבולות מוסיף להשתולל בירוד־דמים עדבי אבותי. כל האסכולה ה„חרותית", ה„אריקשרונית", הזולה משגשגת מאז, כפטריות לאחר גשם.

עוד הערת־אגב יש לי, שבה מתבסס חזן על עמדה מקובלת למדי, ולעניות דעתי, אין היא תואמת בדיוק את האמת הדמוגראפית וההיסטורית. כותב חזן כי, לאחר קום המדינה, „את הציונות – הזוה אומר את עתידו של העם היהודי – הצילה העלייה ההמונית של יהודי המזרח. זאת היתה למעשה התגשמות האמיתית הראשונה של החזון הציוני של יציאת המוני בית ישראל מן הגולה... אירופה היהודית – גם זו הציונית – לא זוה בהמוניה". הנה, בטרם מדינה עלו מעל ל־600 אלף יהודים ארצה – כ־90% יוצאי אירופה וכ־10% יוצאי אפריקה ואסיה. אך העובדה הידועה פחות היא שמאז כינון המדינה ועד ל־1985, כלומר, ממש עד ימינו, מבין מיליון ו־572 אלף עולים 60% באו מאירופה והאמריקות, כלומר, בחלקם הסובייט אשכנזים, ורק 40% מאפריקה ואסיה, משמע, ספרדיים. אין זה משנה את העובדה שמאז, כדברי חזן, „הלך ונתגבש מעמד פועלים גדול חדש. בשבילו שקעו מעצבי החזון ההוא (כלומר, של המייסדים – ד.ב) במצולות הזמן, שקעו בתהומות השיכחה ברל, טבנקין, בורוכוב וסירקין וגורדון". כאן ייאמר על־ידי: אלה חלוצי המהפיכה הלאומית של העם היהודי בימינו. בארצות־הברית ובצרפת לומדים ושוננים בשקידה את תולדות המהפיכה האמריקנית הצרפתית הגדולה. לא כן אצלנו, לא בבית־ספר עממי, לא בתיכון, לא כשמדובר לתעודת־בגרות. אחרי כל אלה, הייתי קובע לי סדר־עדיפות אחר: כותב חזן, למשל, כי „ראש לכל יש לשנות מן היסוד את החינוך הסכון להעמקת התודעה היהודית של ילדינו". ראש לכל, אצלי, הוא העמקת התודעה הציונית שאינה אלא מהפיכת התודעה היהודית. כלאו הכי מה שקרוי אצלנו באותיות תודעה יהודית (ודאי לא אצל חזן) איננו אלא חזרה לעיירה, טקסיה, מנהגיה, הדלקת נרותיה ולא מה שחזן, בצדק, מכנה כיהדות: „יהדות היא כל מה שיוצר עמנו עד כה" – (ובסלקציה נכונה) לאלה שחזן קורא להם, בצדק, יהודים חופשיים, ולא חילוניים, אנשי־חול, ללא ערכים מקודשים.

בנקודה אחת אתקומם ממש למקרא חבר־חזני יעקב חזן – והכוונה היא לעצורי המחתרת. כותב עליהם מחברנו „הטעה שהסירוק של משיחי־השקר הוא מעשה ידיהם של חדלי־אנוש, פוחזים וריקים – היא מטעה אווילית. המסוכן והנורא הוא שאוחזים בו דווקא אנשים תמימי־דרך, אוהבי עמם, תלמידי חכמים, אבות טובים לילדיהם ובעלים נאמנים לנשותיהם. אמונתם המשיחית היא המסנוורת אותם". אביא לעומתו מובאה מאת משה סמילנסקי שכבר בעבר הנראה רחוק הביע דעה על אנשי־טירור יהודים. הרי דבריו: „איך לא יבושו ולא יכלמו אנשים, שנקראים בשם ,יהודים', לדבר בשם לאומיות יהודית... אוי להם לנבובים ואוי למיואשים אשר נסתרה בינתם מרוב צרה כלום שפיכת דמי נקיים סימן ,גבורה' היא, והתבעות ממעשי פשע איום כזה יש בה משום נחיתות?... יושבים להם שנים או שלושה בחורים מקללי אלוהים במאורתם האפלה, מאורת חיות רעות ודנים דיני־נפשות וגוזלים מבני־אדם שנבראו בצלם אלוהים את חייהם... ללא ספרי־חוקים, ללא סניגוריה וגביית עדות, אלא לפי שרירות־ליבם בלבד... ויצורים כאלה מעיזים להיקרא בשם יהודים". צר לי, אך לעומת רוחב־לבו של חזן, מתייצב אני כולי, מטעמים אנושיים ויהודיים כאחד, לימינו של משה סמילנסקי, בשעתו.

★

בפעם הראשונה אגלה דעתי בפומבי בבעיית ממשלת ישראל, מאז הפכה לממשלה „אחדות לאומית". טוען שמעון פרס, לפי ציטוט באחד העיתונים (המובאה מובאת בספרו של חזן), בעת פגישה של שרי המערך. ובדברו על מפ"ם ועל יוסי שריד, כי „ברגע הקריטי הם ערקו, ועכשיו הם יודעים לתת עצות". כמדיר לו חזן מנה אחת אפים ומכריז בספרו, גם על רקע הולכות במסכנות של מוסדות מפלגתו: „אילולא עשינו מה שעשינו בהכרענו לנטוש את המערך – היינו בוגדים בעצמנו". לא יכול להיות ניגוד חריף יותר, בביטויים ובתוכן הדברים. אמר לי, יחד עם ארבעה מספרים יודעי־שם בארץ, סבור הייתי וסבור נשארתי כי חובתנו היתה להצטרף לממשלה, ותהא היא המאוסה ביותר. לעניות דעתי הטארנו את המלאכה הקשה, נקרא לה אפילו „המלוכלכת" ביותר למפלגת העבודה, למען לא ידבק שום רפש בבגדנו הטוב והנאה. אך הבדירה היתה להיות משקל־כנגד לריאקציה פופוליסטית שלא היתה בדוגמתה להפתה אנטי־חוקית, אנטי־הסתדרותית, אנטי־סוציאליסטית – אף, במצבנו של „תיקו", של 60 חברי כנסת כנגד 60, להפקיר את השלטון בידי ריאקציה זאת שתיכבה ותנגח כל הישג מצידה, תזקף כל מחדל הבל בשלטון על חשבון „29 שנות מחדל המערך", תגייס הכוחים מוסתים להשלכת עגבניות רקובות על נציגי תנועת העבודה ותעמיק את הדה־לגיטימאציה שבה צלחה תנועת העבודה בצורה מהפך ולאחריו. אפשר היה להחזיר את אמון הציבור בתנועת העבודה רק אם זו תוכיח שוב את עצמה ליד ההגה – אפילו מחולק השלטון ו„רוטאציוני". אינני תוקע שהיתה באמתחת מפ"ם סוס „אלטרנאטיבה"... זולת הפקרת השלטון בידי הליכוד, תוך הימור כי הוא „ישבור את הראש" – אף־כי היה מרוצץ את ראשנו עוד בטרם, או „יהרי" עם כשלונותיו בעומדו ליד רסן השלטון.

עם זאת, שותף אני לתקוות חזן כי לאחר שממשלת הליכוד הלאומי תתפרק, תתהדק מחדש השותפות ההיסטורית בין כל חלקי תנועת העבודה. איך־כיצד – נחייה ונראה.

★

סיכום־חיים, סגנון נאה, אמונה, גאווה, הודאה בשגיאות שנעשו, בשלהי האיחוד עם אחדות־העבודה, או בעת אמונה מבוקרת, ובכל זאת באבינה, במהפיכת אוקטובר, בשעתו. אגב, כחזן, סבור אני שפרשה זאת, ששמה מהפיכת אוקטובר, לא ניתנה לכה שקרוי „סיכום סופי". המהפיכה הצרפתית פרפרה, נאבקה, התחסלה, קמה לתחייה, במשך מאה שנה ויותר, עד שעגנה בחיק הדימוקראטיה הבורגנית־הליבראלית, נוסח הריפובליקה השלישית, הרביעית החמישית. עוד תוזמן לנו בריה"מ הפתעות – הפתעות לנו הפתעות לעצמה.

ספרו של חזן הוא, כאמור, עניין לסימפוזיון, ולא למאמר, ויהא הוא ארוך. אחתום את דברי בדברי חזן עצמו (לאחר שהקדיש פרק נוקב לעתידות התנועה הקיבוצית, לרבות הקיבוץ הארצי־„השומר־הצעיר" היודע עתה לבטים ומשבר). אומר חזן, על סף שנת התשעים לחייו: „סקרנותי אינה יודעת גבול" – והאיש כולו צלילות־דעת ותאוות־דעת. „לא נשאר לי – כותב הוא במשפט אורזן, המעודד קנאה – אלא לאחל לכל חברי וידידי זיקנה כזיקנתי". עד מאה־ועשרים, חבר חזן !

דוקר בעין

מאת טליה רפפורט

ג'וליאן שנאבל, מוזיאון ישראל, ירושלים.

הוא הופיע בארץ לשלושה ימים כמו כוכב־שביט, צולם בפוזה של כוכב קולנוע שרירי וכולו מגולה במשקפי שמש, ביקר ב„יד ושם" ובכותל המערבי (בתעודת הלידה שלו רשום שהוא יהודי), הפריח לעתונאים ולסטודנטים ב„בצלאל" מספר אמירות חסרות־משמעות, אך יצירות הענק שהשאיר כאן (לזמן מה) מרשימות יותר מן המשפטים התמוהים שהוא שולף מן המותן.

אנשים מתעקשים משום מה לשאול את ג'וליאן שנאבל שוב ושוב את אותן השאלות הבאנאליות: איך זה להיות גיבור תרבות שנוי במחלוקת / מיליונר, ואין לו על כך תשובות מעניינות. העבודות שלו מעניינות יותר, כי הוא חזק בחומרים, בצבעים ובצורות יותר מאשר במילים.

רבים מעדיפים לעסוק בהצלחה המטאורית של ג'וליאן שנאבל יותר מאשר לתת ממש ביצירתו. אחרים נהנים להדגיש שהוא בעצם הלהיט של אתמול, שמתחיל כבר לאבד את מעמדו [illegible] ישראל הספיק כבר להציג את האופנה שאחריו בתערוכת „בירידיון עכשיו". אך מעבר לכל העובדות האלה, אי אפשר להתעלם מכוח ההבעה הטעון, המרוכז וכמעט מאני של עבודותיו.

כרגע לנראה, האוצרת לאמנות בין־לאומית במוזיאון ישראל, שכבר הביאה ארצה אמנים מרכזיים כמו קיפר, מרץ־ובורופסקי, משתדלת שלא לפסוח על תופעות עכשוויות בולטות וג'וליאן שנאבל בהחלט שייך לקטגוריה זו. הוא התפרסם במשטחי הצלחות השבורות שלו ובשימוש בחומרים בלתי־שיגרתיים נוספים כמו קטיפה, משי, עור, ברונזה וכן באלמנטים תלת־ממדיים, כמו ענפי עצים או קרני צבאים. גם אם עבודות הצלחות השבורות והצבעות (שמקורן המוצהר במרפסת המרשימה שבנה גאודי משברי קרמיקה בפארק גואל בברצלונה) הפכו כמעט לטריק ולסמל מסחרי, הן עדיין אפקטיביות ועובדות עלינו במלוא עוצמתן.

שתי העבודות הענקיות – „הרפסודה" ו„מלך החורש" – ששייכות לסוג זה שבו התפרסם שנאבל החל ב־1978, מתפרשות, כל אחת, לאורך כ־6־7 מ' ומורכבות משישה פאנלים גדולים. פני השטח המפורקים, הדוקרניים הדרמטיים שלהן משדרים איתותי כאב, סכנה וחרדה, ומתוך המשטח הפסיפסי המבופך (שיוצר גם אסוציאציה של תרבות מתפוררת) פורצים ענפי ושורשי עצים ומגיחים דימויים ריאליסטיים. יש שהדימויים של שנאבל פועלים גם כציטוטים קלאסיים, רנסאנסיים וכד', כדרך הפוסט־מודרניסטים השואבים מאמנות העבר.

העבודות המגובבות והמתוספסות האלה יוצרות חוויה המורכבת ממספר שלבים או סוגים של קליטה, החל ב„מכת העין" שיוצרים המימדים העצומים, בהתרשמות החושים מן האספקט הפיסי, החומרי והטקסטילי (מישושי) ומן הצביעה הגסה והסוערת, הלאה לזיהוי הדימויים (מלך, רפסודה) ולמערכת האסוציאציות התרבותיות הבעתיות הנלוות להם ועד להפתעות קטנות, כמו התעכבות של שברי צלחות וסינה לבנות עם עיטורי פרחים זעירים בטעם של פעם, ששכבת הצבע הסמיכה הגולה, המשתלטת ומכסה כמעט הכל כמו לבה רותחת, הותירה אותם חשופים כעדות לתקופה אחרת ולאסתטיקה מעודנת הרמונית שאבדה בגעש האלים של זמננו.

מלבד עבודות הצלחות השבורות מ־4־1982, כוללת התערוכה גם מספר ציורים (גדולים, אך לא תבליטיים) מן השנים 7־1984. גם להם אופי אקספרסיבי, אנארכיסטי, דקאדנטי ובוטה, ומלבד תכונות אלה כוללת יצירתו של שנאבל למן תחילת דרכו את מרבית איפיוני הפוסט־מודרניזם, כמו פלוראליזם ואקלקטיות של סגנונות, ציורים, סיפוריות, תיאטרליות, צבע חושני – קומפוזיציה מורכבת ומפוצלת, אנטי־פורמאליזם, אי־רציונאליזם, פרימיטיביזם ועוד.

בעבודות המאוחרות ביותר אפשר לראות גם סממנים טיפוסיים לאמנות השנים האחרונות, כמו כתיבת גראפיטי באותיות ענקיות, ילדותיות ומגושמות („הפיקניק של הרובו", „הכתם"), דמויות מעוותות ומרוחות בנוסח האקספרסיוניזם החדש („היקוקים האדומים בגן עדן"). ויצורי כלאיים מיתולוגיים גרוטסקיים („האדישות").

בעבודות כמו „תיאורים שאינם ניתנים לפענוח" ו„לידה מחדש" משלב שנאבל גישות וסגנונות שונים באותה עבודה. דימויים פיגורטיביים (כמו השיר) ותפיסת נוף ריאליסטי (הרים, עצים) מתחברים עם רקע פרוזני מסוגנן, אך כתמיות של מופשט אקספרסיוניסטי והתוצאה היא פאנטאסיה בדיונית שאינה שרויה בניכור הקר של הסוריאליזם, אלא נעה בינו לבין האקספרסיוניזם המתפרץ בלהט. זהו עולם מוזר וייחודי שהפקיע עצמו הן מחוקי המציאות והן מתכתיבי השפות האמנותיות השונות ומרשה לעצמו להתפרע.

המיזוג של פיגוראציה והפשטה, מסורת והעזה, תחכום ויצירתיות כמעט ברברית, אסתטיקה ואנטי־אסתטיקה מאפיין את שנאבל לאורך כל הדרך ויוצר תרכובת מקורית וחריפה. אף כי גם הציורים העכשוויים ביותר של שנאבל משתדלים להיות סטירות לחי בפנינו אין להם, לדעתי, העוצמה הפלאסטית והמטען הפסיכולוגי הכבד של ציורי הצלחות השבורות מלפני שנים אחדות, שבהם פועלים החומרים, המרקמים, הצבעים והדימויים בברוטליות פוגעת גם בתחושה הגופנית שלנו וכאילו „חודרת לבשר החי". מול מתקפה חדה ודוקרנית כזו לא יוכלו לעמוד, כמדומני, אפילו צופים אדישים ואטומים, וזו, אולי, אחת הסיבות להתקפות הנגד על שנאבל עצמו.

ג'וליאן שנאבל, „הרפסודה" 1982 (צלחות ו„בונדו" על עץ)

באווירה קאפקאית

יוסל ברגנר, ציורים על פי סיפורי קאפקא, גלריה פארק, רח' גורדון, ת"א.

מי שרגיל לסוריאליזם המסוגנן של יוסל ברגנר שבו התפרסם, זה עם הפרצופים הגדולים הבוהים מבעד לכמה חלונות ברזמנית, ימצא בתערוכתו הנוכחית רק תמונה אחת כזו. כל היתר אקספרסיוניסטיים, ציוריות והשעיות יותר בסגנון וזהו ציור מלא חיים, רוטט יצרים, חרדות וסבל אנושי, כמתבקש מן הקשר הקאפקאי.

הציורים מתייחסים לסצינות ספציפיות מתוך כתבי קאפקא – „המשפט", „הטירה", „הגלגול" וכו', ויוסל ברגנר אף רשם בגוף התמונות משפטים שלמים (באנגלית) מתוך הטקסט. חלק מהציורים הם ממש איורים ישירים לדמויות ומראות מסויימים מכתבי קאפקא, וכך אפשר לפגוש כאן, בין השאר, את סמסה מ„הגלגול" שהתעורר בוקר אחד במיטתו וגילה לאימתו, כי נהפך לחרק. מן „המשפט" מופיעים כאן, למשל, השומר המתנמנם במדיו הכחולים על כסאו כדי שלא לעזוב את משמרתו, שומר הפתח האומר ליוסף ק. כי שער זה נועד רק עבורו ועתה הוא יכול לסגרו וכן השופט היושב בגלימתו האדומה בתנוחה כבדה ומגושמת. כפועל יוצא מן האווירה הקאפקאית המוכרת, חלק מן הציורים הם בהירים ובהם מרפרפות דמויות רפאים מחורות. לאחרים, לעומת זאת, צבעוניות חמה ודשנה, משופעת בקוקוזי צבע מרצדים, שיוצרים סגנון עשיר ואינטנסיבי, המזכיר כמעט את סוטין.

אורחים

„דב אורנר מזמין", גלריית הקיבוץ, דב הוז 25, ת"א.

במסגרת שיטת האוצר האורח, שגלריית הקיבוץ מפעילה מדי פעם, דב אורנר מארח שם עתה מספר אמנים צעירים. האופי הכללי של התערוכה הוא אקספרסיוניסטי־תיאטרלי ובחלק מן המקרים הוא מגונן ופשטני מדי.

הדוגמה הקיצונית ביותר למלודרמטיות ממש בוטה היא העבודה של מירה שחם גולן, שהצמידה לקיר ולרצפה קורות עץ עבות ושחורות כמעין סימון מהומו של סביבה תפאורתית והניחה לתוכה צללית סכמאטית גדולה של דמות קופית ואימתנית, הנרימה וזרועותיה בפוזה של התנפלות.

עירית דגן מציגה בודיסריגות בובות קטנות ושחורות, המורכבות מפיסות עץ בצורות שונות ולציון גם תלויות מן התקרה מאריגנות עקרות כאלה. יש לתן ראשים מצויירים על בדים מרובעים שאף הם תלויים ומרחפים מעל הגופים השחורים והמוזרים האלה. כעיצוב תפאורה על במה, הן היו יכולות אולי להרשים, אך כיצירת אמנות עצמאית, הבובות האלה בעייתיות בעיני.

בעבודות התבליטיות והצעקניות של אלי אלגרט מודבקים בדים קמוטים ורחוסים, שכוסו בצבעוניות קיטשית מנוטרת פה ושם גם בנגעי זהב וכסף. הפלסטיות הזו והכתמיות הזו העשירה יוצרות עבודות עמוסות ודקוראטיביות מדי.

אהרן אורני, לעומת זאת, מסתפק במועט. בציוריו האפרוריים אפשר למצוא רק דמות קטנה וצורה נוספת דמויית מוט כפוף, או אולי עוד דמות מרומזות. הצמצום והאיפוק עשויים לעיתים להניב ציורים מעניינים, אך במקרה זה התוצאה דלה וסתמית מדי.

בפסלי האבן הקטנים של זאב קריישר חצובות גומחות מרובעות שאותן הוא ממלא בגושי חומר הזב ושחור, באבנים קטנות שמבניהן „גומה" שתיל פלסטי זעיר, או שהוא תוקע לתוך האבן ענפים קצוצים. קריישר עוסק במתחים בין חומרים, צורות ומרקמים וניכרת בעבודתו רגישות מסויימת, אך בשל הממדים הקטנים, האסתטיקה הסלונית מדי והמפגשים החלושים בחלקם בין החומרים, הפסלים האלה נהפכים לחפצי חן שכוחם מוגבל.

האמנות המעניינת ביותר בתערוכה היא שושי בייבר יקותיאל, שהציגה, אגב, גם בתערוכת האוצר־האורח הקודם פנחס כהנוב, שהיתה מוצלחת יותר. היא עוסקת כל הזמן ברישום ועיצוב מבנים שיש בהם תמיד חזרה, הסכניות ואוירה קרה ומלאנכולית של מות הבדידות. עבודותיה נושאות בתוך כלל אסוציאציות של קברים, מצבות, אתרי הנצחה ושאר מבנים נטולי חיים. בצורות הבסיסיות והתמציתיות שלה יש כוח הבעה לא מבוטל, שגם הוא מתאים מאוד לעיצוב במה, הדבר נאמר כאן דווקא לשבח. המתח הפנימי שקיים ברישומיה וגם במודלים הקטנים שהציגה בזמנו בגלריה זו הולך קצת לאיבוד במבנה הגדול, העשוי מוטות וכבלי ברזל שהציגה הפעם. יתכן שהמגבלות של חלל אילצו אותה להסתפק במבנה הזה, שיש בו אמנם עניין, אך נראה לי שבקנה־מידה מורחב, עם יותר אלמנטים, אולי אפילו מיצב סביבתי שלם, הדברים יקבלו משנה כוח.

ניטשה מול פרויד

(המשך מהעמוד הקודם)

עליו. יש הנוטים לראות בו את הפילוסוף החשוב והמקורי ביותר של ימינו. על כל פנים, הוא הירבה להדגיש גם־כן את הזיקה בין ניטשה לפרויד (למשל, בספרו „דרבנות: הסגנונות של ניטשה", 1978). לפילוסופיה של דרידה היו, כידוע, השפעות מופלגות על ביקורת הספרות בארה"ב (בעיקר באוניברסיטת ייל) – אסכולת הדיקונסטרוקציה (השווה גם ספרי הרמנויטיקה, 1978, עמ' 254–282), שגם בה ניכרות השלכות ניטשיאניות בולטות. כל זה אמנם חורג מנושא המוגדר של הספר, אבל אם כבר צורף נספח על קבלת ניטשה ע"י יהודים, וזה חשוב (לנו כיהודים וישראלים יש בוודאי עניין מיוחד בזה), מדוע לא להשלימו גם ע"י נספח קצר על קבלת ניטשה ע"י לא־יהודים?

אין, כמובן, בהערות הביקורת וההסתייגות המועטות הללו, כפי שהשתלבו ברשימה הזאת, ובעיקר בסופה, כדי להפחית מחשיבות הספר שלפנינו. זהו, אחרי, ככלות הכל, לחם חוקה של „ביקורת". כפי שציינו כבר בפתח הדברים, הספר של יעקב גולומב מהווה תרומה נכבדה מאוד לחקר ניטשה בזמננו, ומבחינה זו חשיבותו אינה מוגבלת רק לקורא העברי (ומן הראוי גם לחשוב על תרגום לועזי). המחבר השכיל להאיר את המושג המרכזי במשנת ניטשה – העוצמה – בצורה מקורית וחדשנית, ולהבהיר בקשר עם זה יפה את קשר־הגומלין בין הפסיכולוגיה של ניטשה לפסיכואנאליזה של פרויד. אין זה קשר־גומלין במובן הרגיל של המלה, שהרי פרויד בא אחרי ניטשה, אלא הוא מהווה ביסוס לעובדה, שהפילוסופיה של ניטשה הטרימה הרבה רעיונות יסוד של פרויד והשפיעה על עיצוב תורתו, ואילו הפסיכואנאליזה מצדה מסייעת שוב להבין יותר טוב את מחשבת ניטשה, ובעיקר את תשתיתה הפסיכולוגית.

1) משולם גרול, מושגי־יסוד במשנת ניטשה, כתבי משולם גרול, כרך ב', 1969, עמ' 81–200.
2) רן סיגד, אכסיסטנציאליזם, 1975, עמ' 38–81.

„מפגש" חדש

גליון מס' 7־8 של הרבעון „מפגש", כתב־עת ספרותי הרואה אור בשתי השפות, העברית והערבית, ראה אור בהוצאת המכון היהודי־ערבי של ההסתדרות בבית־ברל. „מפגש" הוא בטאון פתוח ליוצרים עבריים וערביים מישראל ומארצות ערביות שכנות. הוא מופץ במצרים בצורה סדירה ומגיע לאוניברסיטאות ומערכות עתונים שונים בעולם הערבי. העורך הוא מחמוד ע'נאים. בגליון החדש שלושה מדורים: „קולות פלסטיניים", מדור מורחב על תרבות וספרות פלסטינית עכשווית, בהשתתפות חוקרים עבריים ידועים, ביניהם ד"ר דב שנער הכותב על תיאטרון ואמנות חזותית בגדה המערבית. ד"ר שמעון בלס כותב על ראשיתו של הרומאן הפלסטיני בארץ, ואילו ד"ר שפרה אפשטיין כותבת על מקומן של בובות באתנוגרפיה של הפלחים באיזור חברון ושל הבדואים באזור באר־שבע. במדור זה הופיעו יצירות ספרות מתורגמות לעברית של סופרים ומשוררים פלסטינים ידועים כמחמוד דרוויש, שקרא באחרונה לערוך מפגש של סופרים ישראלים ופלסטינים בכל מקום ששני הצדדים יסכימו עליו. דרוויש משמש כיו"ר ההתאחדות הכללית של הסופרים והעיתונאים הפלסטינים ולאחרונה נתמנה כ„שר" התרבות באש"ף. הוא עזב את ישראל בשנת 1970. משתתפים נוספים במדור: אחמד סעיד, ע'סאן כנפאני, יחיא יחלף, ראשד אבו שאור, אנטואן שלחת, מחמוד ע'נאים. במדור גם תרגום פרק מתוך ספרו של דוד גרוסמן „הזמן הצהוב".

המדור השני „פלורליזם תרבותי ודתי" מציג שתי הרצאות של שני סופרים עבריים חשובים שניתנו בנושא זה במכון שפינוזה בירושלים: א.ב. יהושע ומשה שמיר.

המדור השלישי על השירה הערבית המודרנית מביא מאמרים ושירים של אחמד עבד אלמועטי חיג'אזי ממצרים, יוסף אלחאל (לבנון), סעדי יוסף (עיראק), אדוניס (לבנון) ואחרים.

בגליון יצירות מתורגמות מהספרות העברית, בין היתר, יצירותיהם של דוד אבידן, יהודה עמיחי, שמעון בלס, גבריאל מוקד (ששולח איגרת למחמוד דרוויש), דן מירון, חיים גורי, סמים מילסון, יהיט קיניק ועוד.

מהספרות הערבית העכשווית, פורסמו בחוברת יצירות של סופרים ממצרים ולבנון.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שירה

הסמדר והיידיש

משירי אימות האבן / מאת רבקה מרים / ספרית פועלים / 89 ע'.

ספרה השביעי של רבקה מרים כולל כמתחייב משמו שירי אמהות ואימהות רבים. בסופו פואמה – „יעקב, סולם" – שבה נוטלים חלק יעקב ורחל ו„רבקה, היא רבקה־בלומה, סבתא שלי". בתוכו שירים כמו „סמדר": „וכך ארע הרבה / הררי החלד מרפים ניחוחות עבותים/ והרי הזהב ראו הגלבושים באדנותיהם נפרפים/ בסגי הדרי הזי מסתגות־ביחוח / ואבק סמדר בלתי־ממושמש פרץ מזלונותיהם מתייפח ביידיש –/שפה בה אין הסמדר שולט והיא השתלטה עליו –/.אבל הסמדר חזר / ונהדף פנימה / ומישוט כרק אחריו הפתחים,/ שם נותר שרוע כמרבד שתוסיו שתי האין בהם ערב,/ אומר מבלי להבין: מאמע, מאמיי, מאמילו –/וחוזר חלילה".

היסטוריה

דבקות בקלאסי

הציונות הבעיה הערבית והמנדאט הבריטי / מאת שלום אטינגר/ דביר/ 552 ע'.

בשער הספר כובע טמבל, תרבוש ומגבעת קולוניאלית כהד לשמו. בתוכו הרצאות הדברים המגולמת בשם הזה מתוך מה שמגדיר המחבר כ„דבקותו בציונות הקלאסית: בטחונו בצדקת הציונות, שלילת הגלות וראיית האוכלוסייה הערבית בארץ־ישראל כחלק מהעם הערבי כולו". עוד הוא אומר לנו „התרכזתי בהבלטת הגישות העיקריות, שעיצבו את מדיניותה של התנועה הציונית: של תנועת העבודה על גווניה, של התנועה הרוויזיוניסטית על ארגוני המחתרת שצמחו מתוכה; ושל הציונות הכללית (או הליבראלית)". הספר עשיר במובאות ממקורות רבים וייזכרו לטוב גם המפות, ההערות והמפתח.

היסטוריה צבאית

בן ידע

קלון – פרל הארבור והשלכותיה / מאת ג'ון טולנד / תרגם מאנגלית עמנואל לוטם/ מערכות/ 293 ע'.

„איך תפסו אותנו עם המכנסיים למטה, אדוני הנשיא?" שאל הסינאטור טום קונלי את רוזבלט מיד לאחר התקיפה היפאנית של פרל הארבור. „אינני יודע", מלמל הנשיא. אבל היסטוריונים רבים טוענים שידע ושהוליכו להתעלם מכל המידע המוקדם כדי שהמכה תנחת וכדי שארצות־הברית אכן תשתלב במלחמת העולם השנייה. טולנד, שכבר נדרש לפרשה כמה פעמים מצטרף לטענה הזאת מכיוון שלדבריו יש יותר מדי שאלות ללא תשובות. הוא בונה את התיזה שלו כסיפור מתח, שבוודאי יהיו עליו חולקים, אבל שיש בו כדי להאיר את מגבלותיהן של ועדות החקירה ואת השאלות הלא בלתי מוכרות של חלוקת האחריות בין הדרג המדיני ובין הדרג המבצע. הספר כלול בסידרת מלחמת העולם השנייה של „מערכות".

ערב לזכרו של שלמה ברטונוב

ערב עיון לזכרו של שלמה ברטונוב – „להיות שם: בצל הרים – או לאורם" יתקיים ביום חמישי כ"ג בשבט (11 בפברואר) בשעה 8 ב„בית דבורה ועמנואל", רח' חנה סנש 3, חולון (כניסה מרח' הגדוד העברי 1). ישתתפו: פרופ' יהודה פריד, אייל מגר, ליא קניג וד"ר אבי עוז.

מבוקשות איגרותיו של י.ד. אברמסקי

לשם הוצאה לאור של איגרותיו של הסופר יעקב דוד אברמסקי ז"ל מבוקשת משפחתו מכל מי שברשותו מאיגרותיו לשלוח מקור או צילום, לפי הכתובת: שולה קיסטר, רח' בדידור 9, כניסה ב', ירושלים 96103, (טל. 02־534749), ההוצאות ישולמו.

מוסד ביאליק • ירושלים

ספרים חדשים

אפולודורוס נגד נאיירה

פרשת נאופיהן של נאיירה ובתה פאנו, כפי שנגולה במהלך משפט פומבי שנערך נגדן בשנת 340 לפסה"נ. העלילה מתרחשת על־רקע חייה המסובכים והסוערים של אתונה בסוף שקיעתה. תרגמה מיוונית: דבורה גילולה. מבוא והערות: דוד אשרי. 120 עמ' + 16 לוחות (בסדרת ספרי מופת מספרות העולם).

★

קובץ דבורה בארון

פרשיות מוקדמות (סיפורים), תרס"ב–תרפ"א.
ההדיר והוסיף הערות: אבנר הולצמן.
נורית גוברין: המחצית הראשונה
דבורה בארון – חייה ויצירתה, תרמ"ח–תרפ"ג
704 עמ' + 20 לוחות (בסדרת קבצים לחקר הספרות העברית).

★

מאיר וייס: מקראות בכוונתם

אסופת מאמריו של המחבר המהווים השלמה לספרו הקודם, „המקרא כדמותו". 514 עמ'.

מהדורות חוזרות

נפתלי הירץ טור־סיני: תעודות לכיש

מכתבים מימי ירמיהו הנביא. הוצאה מחודשת ומורחבת. הקדמה והערות: שמואל אחיטוב. 274 עמ' (בשיתוף החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה).

★

אהרן זאב אשכולי: התנועות המשיחיות בישראל

אוצר המקורות והתעודות לתולדות המשיחיות בישראל, בצירוף מבואות, ביאורים והערות היסטוריות.
כרך ראשון: ממרד בר־כוכבא ועד גירוש ספרד. הביא לבית־הדפוס: יהודה אבן־שמואל. הקדים מבוא: משה אידל. 439 עמ'.

מכון דייוויס

מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים, חוב' 72 עורך ג' שפר.

שונים

יוסף אלמוגי: לנוכח אתגר ציוני. 254 עמ' (בהוצאת הרבעון למחקר חברתי).
מרדכי קירשבלום: מכל מלמדי השכלתי – אישים ושיחותיהם. 212 עמ' (בהוצאת מכון טל אורות).

להשיג בבתי־המסחר לספרים ובמדור המכירות של מוסד ביאליק, רח' פייר קינג 37, תלפיות, ירושלים, ת.ד. 92, טל: 710502.

صكنا من الاحل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

אילון חברה לבטוח בע"מ

לאגף ביטוח חיים לעבודה בתל־אביב

דרוש/ה

★ פקיד/ת שרות לביטוח חיים

בעל/ת ידע נרחב בכל נושאי ביטוח חיים וביטוחי מנהלים. בעל כל ידע ונסיון בעבודה עם מחשב.

המעוניינים מתאימים יפנו לטלפון 03־201654 (פנה לאיש קשר)

---

olivetti

עקב התרחבותנו דרושים לאגף הטכני בכל הארץ

הנדסאים

אלקטרוניקה / מחשבים

נדרש נסיון קודם ב־PC, ראו מיני (הנדסה/תוכנה)

שליטה באנגלית – יתרון

מהנדס

אלקטרוניקה / מחשבים

לפחות שנתיים נסיון בפיתוח (חומרה/תוכנה)

ידע בתקשורת – יתרון

נדרשת שליטה באנגלית

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים והמלצות לת.ד. 3299 רמת־גן מיקוד 52130 עבור גב' דקלין חלם

פניות טלפוניות לא ייענו

– סודיות מובטחת –

לחברת אלקטרוניקה פרטית

דרושים/ות

1. **מנהל/ת חשבונות** (משרה מלאה) סוג 3"ב עם ידע ונסיון בהכנה שכר, תמחיר והנהלת חשבונות ממוחשבת.
2. **טכנאי אלקטרוניקה** (משרה מלאה) עם ידע ונסיון בציוד ומערכות שמע לעבודה במעבדה ושירות חוץ, רשיון נהיגה הכרחי.
3. **ספרן/ית טכני** נסיון בשטח האלקטרוניקה, ידיעה טובה בעברית ואנגלית
4. **פקיד ארכיון** שליטה בעברית, ידיעה טובה באנגלית.

נא לפנות בצירוף פירוט מלא של קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 45 גבעתיים 53100 (מח' כח־אדם)

סודיות מובטחת

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ

דרוש

מהנדס ייצור / מערכות מידע

לעבודה במערב אפריקה

הכשורים הדרושים:

א. נסיון נסיון מעשי ביישום מערכות מידע של 5 שנים לפחות.

ב. נסיון במערכות מקע בנושאי בקרה מלאי ורכש חמרים וחלפים, ציוד, תמחיר, הנה"ח וכו'.

ג. נסיון בהפעלת צוות עובדים.

ד. שליטה בשפה האנגלית.

מועמדים העונים לדרישות אלו יפנו בכתב לת.ד. 44494 חיפה 31048

– סודיות מובטחת –

מודעה זו מתייחסת לגברים ונשים כאחד

I M S I

מבצע בונוסים לכל הפניה

שירותי כח אדם

למחלקה המשרדית

- ★ **פקידה** – הדפסה עברית אנגלית.
- ★ **פקידת יבוא** – נסיון ביבוא, ידע אנגלית וצרפתית. לעבודה בפ"ת, תנאים מעולים למתאימות.
- ★ **פקידי נסיעות** – לתיירות יוצאת – לבעלי נסיון.
- ★ **מפעילי תיירות** – תיירות נכנסת ויוצאת – לבעלי נסיון.

מחלקה טכנית/תעשייתית

- ★ **אורגים** – לאזור רמת־גן.
- ★ **מסגר אחזקה** – ת"א.
- ★ **מסיק דודים** – ת"א.
- ★ **מסגר מכני** – ידע בקריאת שרטוט – ת"א.
- ★ **אלקטרונאים** – בכל הרמות, בעלי נסיון – ת"א.
- ★ **איש אחזקה תעשייתי** – פ"ת.
- ★ **מנהל עבודה** – ענף העץ – פ"ת.
- ★ **מפעיל מכונות** (לא דרוש נסיון קודם) – פ"ת.
- ★ **לבורנטים תעשייתיים** – פ"ת.

לעבודה ברמה"ש

- ★ כרסמים קונבנציונלים / C.N.C.
- ★ חרטי תוצרת.
- ★ משחיזן – משהזה עגולה.
- ★ מבלטנים.

רח' זלטופולסקי 24 ת"א טל. 03־245222/3

2000 נטו

לנשים מעל גיל 24 עדיפות למוחות. פקידות בנק ובעלות נסיון במכירות לכל חלקי הארץ ראיונות יערכו במלון בתל־אביב

052־541948

ציקלון

מוצרי תעופה בע"מ

דרושים/ות

1. מהנדס אוירונוטיקה/מכונות

לעבודה בתיכון והנדסת יצור

כשורים:

- ★ בוגרים מצטיינים בפקולטות הנ"ל.
- ★ עדיפות לבוגרי ביה"ס מקצועיים או חיל האויר.

2. מהנדס/הנדסאי מכונות

לעבודה בהכנת תיקי יצור ותכנון כלים לעבודות פח ורתוך

כשורים:

- ★ נסיון של 3 שנים לפחות בעבודות הנ"ל.
- ★ יוצאי חיל האויר או בעלי נסיון בתחום התעופתי.

לשתי המשרות נדרשת שליטה בשפה האנגלית

5 ימי עבודה בשבוע, הסעות מחיפה ורחובי הגליל המערבי, מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים למדור קליטת עובדים, ציקלון ת.ד. 114 כרמיאל, 20140

לחברת תמרוקים בינלאומית

דרושים/ות

1. סוכן/ת מכירות

בעל/ת ניסיון במכירות מוצרי קוסמטיקה.

2. יועצות יופי.

בעלת הופעה נאה וניסיון קודם, אזורי ת"א, ירושלים וחיפה. מעל גיל 30. ידיעת שפות – יתרון.

המעונינים/ות נא לפנות בכתב יד לת.ד. 5036 רמת־גן מיקוד 52150 עבור תמרוקים

חברה אמריקאית למזה הקרוב מקבוצה כורסתור מגיב למחלקה מכבות

דרושים

מזכירה / פקידה

למשרה מלאה

הכישורים הדרושים:

- השכלה תיכונית
- ידיעת שפה אנגלית
- הדפסה עברית אנגלית
- נסיון בהפעלת מלקס בעבד המלילים – יתרון

מקום העבודה – מרכז ת"א

5 ימי עבודה בשבוע

נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות־חיים לת.ד. 20200 ת"א

U-MAN

בחברה המובילה במיון וגיוס כח־אדם

יש עבורך מקום!

אם את הבעל ת כרין והתמדה, היש ביסתה מבוהת ויחסי־אנוש מעולים – ההפנה עבורך הפקיד

במחלקת המכירות והשיווק

יכולל קשר עם מנהלי חברות ומנהלי כח־אדם.

אוירה נעימה, אתגר רב ואפשרות לשכר גבוה: לפנות לרחל – טל. 03־204828, מישרה 999.

לחברה תעשייתית ידועה

דרוש/ה

מהנדס / הנדסאי חשמל למכירות

לעסוק ציוד בקרה ופיקוד

- נסיון במכירות או בתכנון בקרים
- דינמי ובעל יוזמה
- בעל רכב

סודיות מובטחת

ת.ד. 23643 ירושלים

מכרז פנימי מס' 30/88 למשרה של

מנהל/ת יחידת הארכיון ההיסטורי

· באגף מזכירות ומינהל

מתבקשות הצעות למשרה של מנהל/ת יחידת הארכיון ההיסטורי, באגף מזכירות ומינהל

תאור התפקיד

ניהול הארכיון ההיסטורי, איסוף ושימור החומר ההיסטורי.

הכישורים הדרושים

א. השכלה אקדמאית במדעי הרוח או החברה.

ב. ידע ונסיון בניהול צוות עובדים.

ג. כושר ניהול משא ומתן עם גורמי חוץ ופנים.

ד. יוצא צבא.

ה. עד גיל 45 שנים.

הדרגה המוצעת: בהתאם לכישורים

טפסים להצעות מועמדים בצרוף תולדות חיים בכתב יד המועמד והמסמכים הנדרשים יש להגיש למחלקת מנגנון עד יום ששי 26.2.88.

את הטפסים ניתן לקבל במזכירות העירייה, רח' תל־חי 8, נתניה.

בקשות שתגענה ללא תעודות כאמור לא תובאנה בחשבון

יואל אלראי

ראש העיר

למר ושות' דרושות

1. פקידה

לעבודות משרד כלליות

דרישות התפקיד:

א. ידע בסיסי בהדפסה

ב. עבודה במרכזיה ניסיון לא הכרחי.

שעות עבודה א–ה 8.00–16.00 ו' 8.00–12.30

2. עוזרת

למנהלת חשבונות

סוג 2 בעלת נסיון

שעות עבודה 8.00–14.00

5 ימי עבודה

אז"ת חולון 03־807301

לחברת מסחרית פרטית בתל־אביב ליד כיכר מלכי ישראל

דרושה פקידה

ל־5 ימי עבודה בשבוע

(ימים א–ה: 08.30–15.30 וביום ששי: 08.30–13.00)

הידיעת הדפסה בעברית ובאנגלית הפעלת טלקס ומעבד תמלילים

לפנות בכתב אל ת.ד. 16902, תל־אביב 61160

למפעל תעשייתי גדול בתל־אביב

דרוש

מהנדס ייצור

בעל נסיון של 3 שנים בענף המתכת

המועמדים המתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד לת.ד. 106 ת"א 61000 עבור מדור כח אדם

סודיות מובטחת

סוף שבוע חינם

★ ★ ★

מסגר, כרסם

מזכירה א/גרמנית

מעבדת לתוכנה עם שרטט DAC.OTO

איש אחזקה חשמל/קירור

טכנאי חשמל

טכנאי/ת יצור + נסיון

בלתי מקצועים

למשרה מלאה בחולון – "עתיד" 03־5031502

03־5030146

מכון דור · מיון · אבחון פסיכולוגי

עבור אחד מלקוחותינו משרד פרסום בתנופה

דרוש

שליח/ה רציני/ת

- ★ לריכוז עבודות השליחויות במשרד
- ★ לעזרה בניהול האדמיניסטרטיבי
- ★ לעבודות אחזקה שוטפת
- ★ לבעל קטנוע – יתרון
- ★ שכר הולם למועמד שיבחר
- ★ העבודה לחוצה, אבל בכיף!

נא לפנות טלפונית 03־293116

---

dexter

לדקסטר כימיקלים (אינטרנשיונל) בע"מ

לאגף השיווק

דרושים

לצורך שיווק כימיקלים הנבעים לענפי האשפרה והדפוס

מהנדסים – טכנאים בטקסטיל

(בתחום הכימיה יתרון)

בסוכני מכירות־דינמיים

הכישורים הנדרשים:

* בעלי נסיון מוכח בענף הטקסטיל * יכולת שיווק ומכירה מלל מתן יעוץ טכני * מגורים באזור המרכז יתרון

נא לפנות למנהל השיווק 08־437013 וכן בכתב לת.ד. 300 יבנה 70652

דרושים

★ סורגים למכ' שטוחות ועגולות

★ איש אחזקה

★ מחסנאי

★ גזרן לסריגים

★ מעצבת אופנה לסריגים

עדיפות לבעלי נסיון מוכח ותושבי אזור השרון (אריאל, ברקן, פתח־תקוה, כפר־סבא, נתניה, רעננה).

טלפון: 03־827461

תנאים מהטובים בענף למתאימים

לחברה התעשייתית בענף הכימיקלים

דרושים

★ **סוכן עצמאי**

- ידע במכירות
- כשר ניהול מו"מ
- רכב מסחרי – יתרון

★ **דיילות מכירה**

- לעבודה ברשתות שיווק
- בעלות הופעה נאה
- דינמיות וחרוצות

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 3171 ת"א, עבור מספר 6.

שיגור אקספרס

דרושים

שליחים מיומנים

בעלי רשיון לתוספה 2.5–3 ב"ס תואם מצויינים לעובדים שימצאו מתאימים.

לפנות לכרמית בימים א' ו־ב' בין השעות 9.00–12.00 לטלפון: 03־375211

מנהל על קבוצת כלל MEMBER OF THE CLAL GROUP

למפעל תעשייתי במרכז

דרושים:

מנהל מחלקה בייצור

לניהול מחלקה בת 50 עובדים, ניסיון ניהולי קודם בתעשיה - הכרחי

הנדסאי ייצור

לעבודה ניהולית, בעל רקע באו"ש רצוי נסיון בתעשיה.

מנהל עבודה בכיר

בוגר קורס מנהלי עבודה, ניסיון של 5 שנים בחברה גדולה בניהול עבודה בפועל - יתרון.

תועמלן רפואי

השכלה פארארפואית הכרחית, שליטה טובה בשפה האנגלית, רישיון נהיגה.

לפנות לשלוח קורות חיים לת.ד. 47068 ת"א 61470.

מכון דור · מיון · אבחון פסיכולוגי

עבור אחד מלקוחותנו חברה מסחרית במרכז ת"א דרושה

מזכירה

- ★ דוברת אנגלית שוטפת
- ★ הדפסה בעברית ובאנגלית (לא רבה)
- ★ 5 ימי עבודה, בשעות 8.00 – 17.00

נא לפנות למכון דור טלפון 03־203652

לחברת "מור אלקטרוניקה" דרושים

אנשי שיווק

עם רקע וניסיון בתחום המחשבים והציוד ההיקפי

טלפון 03־5369181

למשרד רואי חשבון בת"א

דרוש

מבקר

עם 3 שנות נסיון לפחות.

טל. 03־621704

דרושים

טפסנים

לעבודה במרכז הארץ

יוצאי צבא

03־484035

חוק ההזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

במשרד מסחרי בתל־אביב

נתפנה מקום עבודה לצעיר/צעירה

לעבודות טלפון, תיוק ושליחויות קלות

שעות העבודה: 8.30–14.30

נא לפנות בכתב אל:

ת.ד. 16092, תל־אביב 61160

דרוש **מכונאי עצמאי**

לטיפול באחזקת צי רכב

בעלי נסיון יפנו בכתב ויציינו מקומות עבודה קודמים ת.ד. 1334 ת"א 61013 ולציין ע"ג המעטפה עבור ה'/52791

לחברה גדולה בהרצליה

עובד

בעל ידע בבריכות שחיה מכירות והתקנות לעבודה קבועה להתקשר טל. 052־546511 בין השעות 08:00־18:00

מהנדס אלקטרוניקה

לפיתוח מכשיר מבוסס INTEL 8096

3 ש' נסיון חובה בירושלים

C.P.N.S.

03־5461586

לפרסם מודעה? **דחף סניפים**

ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון

ת"א דחף מרכז – ממטה בית השואבה 8, פינת אלנבי 194, טל. 622547

ת"א דחף דיזנגוף – רח' דיזנגוף 118 (מול כסית), פתוח 24 שעות, טל. 239952

ת"א דחף בן יהודה – רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי), טל. 656120

ת"א דחף אלנבי – רח' אלנבי 123 (כיכר המושבות), טל. 614433

חיפה דחף – רח' הרצל 5 (הדר), טל. 645333/4

ירושלים דחף – רח' יפו 43 (כיכר ציון), טל. 226335

דחפון – שרות מודעות טלפוני טלפון 03־611001

ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

דרושים:

1. רתך ארגון

בעל נסיון 3־5 שנים.

2. כרסם

רצוי ידע בסי.אן.סי. בעל נסיון של 3־5 שנים

03־911984

03־905326

מהנדס כימי

ידיעת השפה האנגלית הכרחית

מהנדס/הנדסאי מכונות

בעלי נסיון של 10 שנים לפחות בתעשיה פרטית

דרושים למפעל פרטי גדול בחולון

לכתוב בפירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 2905 תל־אביב 61028

– סודיות מובטחת –

רצינית צעירה בעלת יכולת שיווק: ידיעת אנגלית טובה; וקשרים עם לקוחות: לתפקיד

מראיינת כח־אדם

לפנות: C.P.N.S 03־5461342

לחברה מסחרית

דרושה

פקידת סניף

בתל־אביב

הכישורים הדרושים:

- ★ נסיון בעבודות משרד ומזכירות.
- ★ יחסי אנוש מעולים.
- ★ הדפסה טובה בעברית.

העבודה במשרה מלאה

נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ת.ד. 25295 תל־אביב

לחברת שיווק בת"א

דרושה

מזכירה

עם אנגלית על בוריה

למשרה מלאה

03־396156

03־301482

אביק בתנופה – בוא תצטרף!

ביזק מפעל והיק בתנופת כיוה חדשה. עכשיו גם אתה מוזמן ליצור, להתפתח ולהיות שותף בתנופת הצמיחה הגדולה של חברת אביק, יצרנית התרופות לישראל אירופה וארה"ב.

להרחבת פעילותנו אנו זקוקים ל־

פקידה

בעלת תכון, הדפסה בעברית - הובה, ידע בהפעלת מעבד תמלילים - יתרון, רצוי רקע בהנה"ח, רצויה ידיעת השפה האנגלית.

עוזר לקצין בטיחות רכב

לפיקוח בניהול צי רכב גדול, רקע בכבטואות רכב - רצוי.

לשתי המשרות רצוי אזור מגורים בנתניה, 5 ימי עבודה בשבוע. על המתאימים לפנות בכתב יד אל אביק בע"מ, תעשית תרופות וכימיקלים, אזור התעשיה קרית נורדאו, נתניה ת.ד. 5 לידי צבי דהן' מינב.

אביק בע"מ

הכדור בידיים שלך

ליבין חברה לתעשית שימורים במפעל בפתח־תקוה

דרוש

הנדסאי מיכשור ובקרה

בתפקיד אחראי על נושא מיכשור ובקרה

- ★ ידע בביקורת תהליכים בתעשיית מזון או כימיה
- ★ בעל נסיון של כ־5 שנים.

המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 109 פ"ת 49100 עבור מהנדס המפעל

אנו מאפשרים לך להרויח 3200 ש"ח לחודש!

בעל/ת הופעה, חרוץ ומתמיד, ימצא עבודת מכירות מעניינת ונעימה ויריוויח כ־ 3200 ש"ח. מתאימים יתקשרו מייד 2034417/3

4 מקומות בלבד!

שם דבר בעתונות

דירות

וילות ובתים

למכירה וילה בקרית שאול שטח בנוי 125 מ"ד. קומה מפולשת מתחת. שטח מגרש 1,125 מ"ר 03-473592 (16582)

ברמות־צהלה קוטג'ים מפוארים בבניה 6 חדרים+ מרתף מואר הכל מ"ר 240,000+מע"מ 03-5464970 03-442347 (20218)

בסביון בית ישן 1750 מ"ר מרכזי "סנטר" (15524) 03-346441

בקרית־ביאליסטוק־יהוד מבחר קוטג'ים חדשים לבניה מיידית ובתשלומים נוחים "אלדד" 03-344770 סוכנות לנכסים (23506)

ברמת־השרון ברחוב הבנים קוטג'ים 250 מ"ר בנוי $350,000 052-554165 (10249) 052-552807

בהרצליה־פיתוח למכירה וילה 250+ יחידה נפרדת (9444) 052-570970

קוטגים עד שש ומחירים בזכרון־יעקב, 6 מגרשים נוספים+ שלד. משרד המכירות באתר: פתוח בימים: א, ד', מ־9.00 13.00, מ־17.00 19.00. ביום ו מ־09.00 15.00 (30361) 06-396817

זכרון־יעקב עד סוף החודש, בית+ אפשרות הגדלה 143,000 ש"ח (21763) 03-470652

ברעננה בפרוייקט "בני הנשיאים" קוטג'ים מפוארים החל מ־165,000 "ישראהאוז" (21727) 052-456049

ברעננה בתחילת בניה קוטג'ים 400/260 שלושה מפלסים+ מרתף ומכון מיוחד. היזם: "ישראהאוז" (21716) 052-455165

באילת וילה 450 מ"ר בנוי 260 מ"ר 225,000 דולר 059-71206 (19334)

בסביון! וילה גדולה ומפוארת 1¼ דונם "סנטר" 03-346441 (20916)

בסביון 5 דונם, 520, 9+ מרתף 03-344871 (14263) 03-343136

בכפר־סבא קוטג' מיוחד בשכונת בנה ביתך "הצומת" (28641) 052-20533

למכירה קוטג'ים מפוארים ומיוחדים בשיכון ד' (28093) 03-5400663-4

בכוכב־יאיר וילות מוכנות בואו לסיור ביישוב "הצומת" (27852) 052-20533

קבלנים מציעים

א.ח.מ. ניהול והשקעות ניהול החזקה נכסים. בית־כלל רחוב דוזיאנוב 5 תל־אביב (10030) 03-297623-4

נתניה סופר וילה מרוהטת מודרנית מיקום מעולה כל השיכלולים 053-347333 450,000 (25830)

מגדל בונה באשדוד דירות מאר גדולות 4־5 ו־6 חדרים ודירות גג 03-524182-3-4 (27544)

במגדלי 4 מיידי 3־4 +מעלית+ חניה (27462) 03-249195

בר"ג בשלבי בניה שונים 4½־5 +דירות גג 03-7514506 (27100)

בכפר־סבא בבנין קטן 5 עקיפות +מרפסת פתוחה (26197) 03-413501

למה לשלם כפולז "באור־עמים" מחיצות גבס ותקרות אקוסטיות 03-5059968 (22573) 03-376471

דירות באר בפרוייקט מגדלי קסם רמת־גן 03-761779 (28370) 03-769961

דירות למכירה

"בלב־רוטשילד" דירות גג איכותיות ומפוארות "ממון" 03-449614 (14884)

ת"א־יפו

דירות למכירה

עם הלוואה חופשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה. לפרטים: החשמונאים 123, טל' (15859) 03-5614081-6

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

חדש! בתוכנית ל 5 חדרים+ מרפסת גן+ גג "מונופול" 03-243008 (11893) 03-244452

בהזדמנות! בעמק הברכה 4 מרפסות 112,000 ושקעה "דירות אסיה" (15058) 03-218894

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בידאליהו 2+ אפשרות בניה: 3 מסודרת, קומפלט, פינתית ושקטה 338264 (9902)

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה

בהלואה מבנק טפחות אתה יכול לקנות, לבנות, לשפץ או להרחיב את הדירה. לפרטים: פ"ת, חובבי־ציון 29, טל' (25836) 03-904703

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בגבעתיים בבניה דירות גג מפוארות גדלים שונים (15051) 03-256183

דירות למכירה 2-2½ חדרים

בקיראון מבחר דירות 4 חדרים +מעליות "סנטר" 03-351425 (7247)

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בפתח־תקוה, צומת סירקין דירת 3 חדרים ק"א 71 מ"ר חדשה לכניסה מיידית למהירי החלטה $52,500 אפשרות להלוואות (27472) 03-5103651

דירות למכירה 1-1½ חדרים

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בחולון, קרית בן־גוריון, רחוב גרינברג דירת 4 חדרים 111 מ"ר ק"ד חדשה לכניסה מיידית למהירי החלטה הלוואות עד $84,500 ש"ח 55,000 (27603) 03-5103651

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

חולון־בת־ים

בקרית־שרת 3 יפהפיה ומסודרת חזית דרום 801221 $57,000 (26312)

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים: בת־ים, שד' העצמאות 64, טל' 03-587924 חולון, שד' קוגל 25, טל' (16595) 03-881471-2

3½ בבתי"ם ליד העירייה, פינוי גמיש (24952) 03-5525427

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

3½ בבת־ים של העירייה ק"א שקטה מושקעת 95,000 יפהפיה (12044) 5520351

בנס־ציונה בונה ברחובות בבנין בן 6 דירות 5 חדרים ודירות גג 03-5241823-3-4 (27526)

בעולי־הגרדום 4 ק"ב חדשה 3 דירות "סיון" 03-541352 (24555)

דבר
עתון לאנשים מבינים

ביקוש דירות

- מעוניינים בדירה 4-5 חדרים ברמת־אביב (25139) 051-34567

דירות בשכ"ח

- 4 חדרים משופצת, ריהוט, ריצוף 03-497914
- בשיכון ל' 2½ חדרים 03-494684
- בתל־אביב 4 ק"ג חדרים 03-494684

בצפון! מבחר דירות 2 ו־3 חדרים בלעדי ל"סוטיטי" 03-221958 (23431)

דירות בדמי־מפתח

- בשכונת־בבלי 2 ק"ב סלון (27115) 03-846372
- בכלל 2 ק"ב 30,000 ש"ח (26714) 03-297354

דירות מרוהטות

- ברמת־אביב ג' 3+ סלון, בעלית 03-725733 03-620540 (15954)
- ברמת־גן 3 כרוהטת, סלון (28615) 03-769420

עסקים

במרכז ת"א חדש 7 קומות 170 מ"ר בקומה "מונופול" 243008 (23594) 244452

בבית התעשיינים 170 מ"ר ברמה גבוהה "קנין" (23869) 03-242192

ברמת־גן ע"י הבורסה להשכרה 400 מ"ר מחולקים+ מיזוג שטיחים טלפונים וחניה "קוראל" 288943 (23997) 292616

בהזדמנות! להשכרה מול הקניון חדש 500־5000 מ"ר לתצוגה ומשרדים בלעדי ל"רשף־נכסים" (28718) 03-5742777

מחסנים

- להשכרה מחסן 2000 מ"ר גלריה (25599) 286181

אולמות

ברמת־החייל, מבנה 500 מ"ר +חצר, "נ.ת.מ נכסים" 03-372169 (25994)

חנויות

- בשכ"ח בודרישו 2 חנות+ אולם 50 מ"ר (15959) 03-515252

משרדים

להשכרה משרד מפואר ומשופץ 1½ +חדר המתנה ומזכירה משותף. רוטשילד ת"א מתאים לרו"ח עו"ד ויועץ מס 03-615528 (15966)

למכירה בהזדמנות 25 מ"ר לכל מטרה ליד שד' בן־גוריון רישום בטאבו 03-266731 (17235)

מעוניינים לשכור לתקופה ארוכה 4 ו־5 חדרי משרד+ טלפונים+ חניה עדיפות ק"ק עם גישה לנתיבי־איילון 03-5464186 (25893) 03-5463761

להשכרה במרכז ת"א 300 מ"ר משרדים 9 דולר למ"ר "רשף נכסים" 03-5742777 (25804)

מבני תעשיה

בתעשיה בחולון להשכרה/ למכירה 1000 מ"ר ק.ק מקום מרכזי 03-5051803 (27143)

להשכרה בראשל"צ, בני־ברק ובאור־יהודה "350" 700 מ"ר ק"ק. "רשף נכסים" (26357) 03-5742777

בבתים להשכרה מבנה 270 מ"ר+ גלריה+ בית+ טלפון 03-5567672-3 (24554)

להשכרה בתעשיה בבת־ים אולם 600 מ"ר, טלפונים, כח (9340) 03-9614565

במרכז וסביבותיו 500־4000 מ"ר ק"ק+ וחצר מ־1.80$ למ"ר, דלתא (13110) 03-746305

להשכרה בחולון, 1000־2000 מ"ר, מבנה עצמאי. "רשף־נכסים" (17037) 03-5742777

מגרשים

בראשל"צ מגרשים 250 לבניה מיידי "סיון נכסים" רוטשילד 21 (25601)

בני־ברק במרכז לבניה מיידית לוילות, 28,500 דולר כולל מע"מ ופיתוח. 2000 במזומן היתרה במשכנתא. במשרד: 08-574335, בערב 08-574823 (28942) 08-574587

בראשון־לציון למכירה מגרש בקומבינציה "בני השקעות ונכסים" (28102) 03-722331

קבוצת קציני חיל־האויר עם אופציה לרכישת מגרשים מנוהלים לבנית שכונת וילות בגן־יבנה, 057-995527 לפרטים: לרוזי (27886)

דרושים מגרשים בתל־אביב ורמת־גן ובגוש־דן "בני" השקעות בנכסים (21491) 03-722654

למרכז וייסל ברחובות מאמני סניף (לאחר שרות צבאי) טלפונים 08-459787 08-456496 לפנות לקובי או אבי משעה 15.00 (10095)

הצעות עבודה

מכונאי אחזקה נסיון במכונות עץ לעבודה באזור צריפין "א.ו.ת" 371470 03-371465 (29683)

פועלי יצור בתעשיה לעבודה מיידית בחולון/ ב"ת תנאים טובים "א.ו.ת" 03-371465 (29557) 371470

מפעיל C.N.C נסיון שנה, ידע במחשב והפעלת מכונות לעבודה בבני־ברק. תנאים טובים "א.ו.ת" 371470 03-317465 (29525)

פועלי יצור /עובדי מחסן +רשיון ב' לעבודה משמרות בב"ת. תנאים טובים "א.ו.ת" 371470 03-371465 (29227)

עובדי ייצור לאחר שרות צבאי פרופיל 72 ומעלה עבר ללא דופי למפעל בחולון 5 ימי עבודה הסעות +ארוחות "חבר" (28801) 5101420

בוגרי בי"ס מקצועי לאחר שרות צבאי לעבודות אחזקה למפעל תעשייתי באזור בני־ברק פתח־תקוה (שלוש משמרות) "חבר" (28784) 5101420

לרשת בתי מלון דרושים/ות "מנהח"ש בכירים/ות +נסיון. "מנהח"ש סוג 2 ־3 +נסיון. "קלדנית מסוף +דיסקים" למשרה מלאה 03-282244 חדר 335 לעוזי (27911)

ל"מיומי" פרדיין דרושים: 1. מנהל משמרת 2. מלצר מקצועי לפנות במקום לגלוריון 03-475100 (27573)

מנהל מחלקה לסופרמרקט +רקע במזון "א.ב.א" (מנתניה) (27413) 03-282487

למפעל דפוס בת"א דרוש עובד מתלמד להדפסה, לאחר שירות צבאי, ועובד בעל רשיון נהיגה לרכב ו/או קטנוע (29904) 03-810312

לקריירה: צבעי טכסטיל למשרה קבועה בחולון. 08-465277 (26726) 053-338901

דרוש עובד עם רשיון נהיגה להתקשר לדוד או לאבי 03-860531 (26681)

לקריירה: אנשי אחזקה למשמרות קבועות בגוש־דן 03-5449848 (26676) 08-465277

לקריירה: מכונאי אחזקה לעבודת משמרות 03-5449848, 08-465277 (26600) 053-338901

לקליניקה יוקרתית שמיקוםה דורשים/ות פקידה, תנאים עם בית, רשיון 3 לשעות אחרי הצהריים (26559)

למבצע מיוחד ומעניין! דרושים בוגרי תיכון לאחר שרות צבאי, לעבודה עם קהל בתקופת פברואר ־מרץ "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א. א'־ה' 14.00 03-284128 08.00 (26184)

לחברת קוסמטיקה יוקרתית דיילות נאות ומטפחות בנות 23־40 דוברות אנגלית או צרפתית לאזורים: ת"א, חיפה, באר־שבע וירושלים הראיונות יתקיימו ביום א' 7.2.88 בין השעות 14:30־08:30 בחברת קוד קוז, דיזנגוף 34 ת"א קומה 1 (26135) 03-286111

ללקוחותינו!!! לדרום אפריקה מהנדס או טכנאי חשמל או חשמלאי מבנים שכר החל מ־4000 דולר 2560 ת.ד. 03-247727 ת"א עבור "חשמל" (26087)

צעיר/ה דינמי/ת הזדמנות שלך לנצל את כשרונך במקום שיגמול על הצלחתך בשכר גבוהה המבורצים, 5 ימים בשבוע בעבודת צוות צעיר ודינמי. מתאימים עד גיל 28 ת"א 03-812193 ב"ש 057-74051 או 057-72039 חיפה 04-525636 04-660575 (26092)

עצור! קרא! לצעירים/ות אחרי צבא לפרוייקט שיווק מיוחד עניין אתגר אוירה שכר גבוה תנאים מלאים אפשרויות קידום לרציניים בלבד 621587 (26090)

קופאים/ות לרשתות השיווק הגדולות לאזורים: רמה"ש, הרצליה ות"א (26055) 03-286111

עובדי ייצור נבחנת למשמרות למפעלים בראשל"צ, ב"ת וגני תקוה (תנאים טובים) 03-286111 (25983) 03-9659733

לבנין משרדים בגבעת שמואל דרוש עובד אחזקה כללי בעל ידע וניסיון בנושאים: נגרות, אינסטלציה ובניה. טל: 03-713593 מיום א' לאלי (25792)

לקריירה: מלון לעבודה באיזור הדרום (25044) 08-465277

לקריירה: אנשי אחזקה ידע וניסיון במסגרות, ריתוך ותשנ. (24920) 08-465277

ל"הצלחה" דרושים: אלקטרונאים, מחוטאים, מלגזנים, אחזקה, יועצי משלוחים. 03-282964 (24504)

אינסטלטורים מנוסים ועוזרים תנאים טובים לאזור המרכז (24132) 03-403378

למבנן "שלוו" דרושים/ות מראיינים/ות לסקר אחה"צ מרה"ג ובעבודה (23786) 03-240969

פקידים/ות

לחברה בינלאומית דרוש/ה פקיד/ה לאיסוף מידע באמצעות הטלפון. קורות חיים לשלוח בכתב יד לת.ד. 20001 ת"א 61200 לידי ע.מ (15198)

לחברת מחשבים מזכירה דרושה עם ידע בהפעלת מסוף/ מחשב יום עבודה מלא 5 ימים בשבוע 03-7532407 (29665) מיום א'

מתרגמות עברית אנגלית מוסמכות ונדירות לעבודות קבועות/ זמניות תנאים מצוינים למתאימות 03-371465 "א.ו.ת" 371470 (29604)

מזכירה שפת אם אנגלית הדפסה לעבודה בני-ברק/ת"א תנאים טובים למתאימה 03-371928 "א.ו.ת" 371419 (29430)

מזכירה +ידיעה טובה בעיבוד תמלילים עברית אנגלית א-ב, לעבודה בחברה גדולה בצפון ת"א. תנאים טובים למתאימה "א.ו.ת" 371928 03-371465 (29335)

פקידה +ידיעה בעיבוד תמלילים לעבודה מיידית. תנאים טובים. 03-371465 "א.ו.ת" 371470 (29260)

קלדניות דיסקטים +אלביס לעבודת משמרות בפ"ת "א.ו.ת" 371470 03-371465 (29221)

פקידה כללית לאחר שירות צבאי והשכלה תיכונית לקבלת הזמנות בטלפון ובע"פ והזנתם למחשב לביצוע. הדרכה נאותה תינתן למתאימה שבוע עבודה מלא (26212) 03-29005

פקידה בתבניות אנגלית (שפת אם אנגלית) לחברה גדולה בגבעת שמואל 03-286111, 03-659733 (26084)

לחברת "השמירה" חטיבת אלקטרוניקה פקידת דוח למשרה מלאה ביום א'-ו' רצוי פקידה מנוסה בצה"ל 03-707131-2 לרותי (25941)

מזכירת מנהל אנגלית ברמת שפת אם לחברה גדולה בת"א/ר"ג 03-286111, 03-9659733 (25860)

טלקסיסטית אנגלית שליטה באנגלית לחברה גדולה באור יהודה 03-9659733, 03-286111 (25836)

דרושה קלדנית בעלת רקע במחשבים אישיים לעבודה על תוכנה חדשה במשרד רואה חשבון 03-661172 אביגיל (25247)

לקריירה: מנהלת משרד מנוסה רצוי ידע בנושא בטחים 03-5449848 (24890)

דרושה קלדנית בעלת רקע במחשבים אישיים לעבודה על תוכנה חדשה במשרד רואה חשבון 03-661172 אביגיל (24618)

עובדי מחשב

לחברת מחשבים מזכירה דרושה עם ידע בהפעלת מסוף/ מחשב יום עבודה מלא 5 ימים בשבוע 03-7532407 (29635) מיום א'

לא.טי.טי.אי. קלדניות. ביום ראשון 7.2.88 מ-13.00 עד 17.00 נחלת יצחק 58 ת"א (29041)

קלדניות משוף מנוסות ל-6 שעות עבודה לפחות. לעבודות קצרות וממושכות, במקומות מגוונים. תנאים טובים למתאימות. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה', 8.00-14.00 (26375) 03-298877

לקריירה במפעל "קדם" לשעות גמישות באיזור לוד 03-5449848 08-465277 (25166)

מורים/גננות

עוזרות ומטפלות

למעון ויצו ברמת השרון רח' מרדכי דרושות מטפלות ומבשלת. לפנות (30485) 03-480195

למפעל סריגה ליצוא דרושות מתפרות עם נסיון בסריגה באזור ת"א "גבי-מודל" (26590)

ל"דיוזה" הרצל 119 ת"א 03-839151 תופרות מקצועיות עוזרות לגזרן ועבודות לעבודת יד (26332)

טבחים — קונדיטורים

גזירה/תפירה

תדמנית לבגדי ספורט +תפירת הדגמים, תנאים טובים, 03-615518 (29925)

למפעל לקונפקציה לעבודה חוטים, משרה מלאה בלתי מקצועיות! (27838) 03-837724

תופרות בית לאוברלוק וזיגזג מאזורים: בת-ים, חולון, אזור, יפו (27834) 03-827937

תופרות אוברלוק וזיגזג מקצועיות ודרושות 7 ש"ח לשעה +תנאים סוציאליים מלאים שוק 22 ת"א הגבת "רחל" (27819)

למכירה מכונות לולאות בראדר, שתי מכונות כפתורים בראדר +עגלת פריסה 03-831491 (27762)

תופרות מקצועיות בעלות מקצוע מעולות לאוברלוק וזיגזג 7 ש"ח לשעה +כל התנאים הסוציאליים (27733) 03-831491

לאופנת איילת דרושות תופרות למחלקת דוגמאות 03-335150, תנאים טובים למתאימות (26678)

למפעל סריגה ליצוא דרושים/ות 1. תופרות זיגזג 2. תופרות אוברלוק 3. גהצן 5 ימים בשבוע +תנאים סוציאליים "גבי-מודל" לבונה 32 ת"א 03-376392 (26405)

הנהלת חשבונות

מנהל השבונות מנוסה אנחנו מחפשים אותך. באם אתה פנוי ליום עבודה מלא בוא לעבוד איתנו, אנו מציעים לך עבודה מעניינת ממושכת, שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים כחוק. פנה אלינו בהקדם כדאי לך. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה', 08:00-14:00, 03-298877 (25726)

לקריירה: מנה"ח עמצאי/ת+ מלאות. (24865) 03-5449848

טכנאים הנדסאים

למשרד התכנן בכבישים דרושים שכנאים/ הנדסאים מנוסים!! (27213) 03-256511

הנדסאי מכונות לניסיון 3 שנים בביקורת איכות X.Y.Z. למפעל גדול באיזור ראשל"צ 03-9659733, 03-286111 (25884)

טכנאי מכונות לניהול צוות מכונאי אחזקה במפעל מתכת גדול באזור-יבנה 03-286111, 03-9659733 (25819)

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

חשמלאי תעשיה מוסמך ומנוסה לעבודה באזור חולון/ פ"ת /ראשל"צ/ נס-ציונה תנאים טובים 03-371465 "א.ו.ת" 371419 (29680)

חשמלאים עוזרים מנוסים לעבודה בראשל"צ/ נס-ציונה תנאים טובים "א.ו.ת" 371470 03-371419 (29669)

חוזטים/ בונים לוחות חשמל מנוסים למפעלים בראשל"צ ורמה"ש, 03-9659733 (25739) 03-286111

חשמלאי מוסמך /עוזר לתעשיה/ בנין +נסיון (תיזוז לוחות), לעבודה מיידית תנאי שכר טובים 03-296846 "תיגבור" (23293)

למפעל בבתיים דרוש חשמלאי אחזקה ידע בפנאמטיקה לפנות+ קורות חיים בכתב יד לת.ד. 5029 תל-אביב לויקי (19709)

עובדי יהלומים

דייקו בע"מ לאולם מסודר קבוצת שייפרים מפ"ת מוורים גבוהים במוחד. 03-7514718 (26727)

"למדביק" יחידוש חלקי רכב "אור-יהודה", 03-342442 (23738) 03-353437

מחסנאים

לחברת תקשורת בר"ג דרוש מחסנאי אפשרות לפנסיונר במשרה מלאה עדיפות לבעלי רכב (27419) 03-776107

מחסנאי +ידע במחשב מפ"ת לעבודה קבועה (משמרות) "א.כ.א" (27410) 03-282487

ספרים/ות

מוכרים/ות

נגרים

לנגריה בראשל"צ דרושים עובדים נסיון לא הכרחי 03-9616079-80 (25368)

נהגים

סוכנים — מקדמי מכירות

מכירות עם נסיון 30+ לסניפנו בנתניה, הרצליה ורמת-אביב (19107) 03-5790006

לשרותי במה סוכן לשיווק מוצרים לתקופה מוגבלת 03-267903 (29002)

מקדמי/ות מכירות בעלי הופעה נאה, כושר ביטוי עד גיל 28, דרושים לחברה גדולה תנאי שכר קבועים ושובים למתקבלים ת"א (26066) 03-812193

לאפ.בי מוצרי פרסום אנשי מכירות מנוסים 03-735126-8 +רכב (25060)

לקריירה: איש רכש מנוסה+ רקע בלוגיסטיקה. (25013) 08-465277

מפעילי ציוד מכני

מפעיל לשופל 950 +וותק ונסיון למרכז +תנאים 03-5400663-4 (26496)

פועלים/ות

פועלי יצור בתעשיה לעבודה מיידית בחולון/ פ"ת (משמרות) תנאים טובים "א.ו.ת" 371470 03-371419 (29573)

לקריירה: עובדות לייצור WIRE-VP +נסיון ב- למשרה קבועה בת"א (27010) 03-5449848

לקריירה: עובדי/ות יצור, פרופיל צבאי גבוה, לעבודת משמרות בנוש-דן. (אפשרי רק משמרת ראשונה) 08-465277, 053-338901, (26698) 03-5449848

עובדי נקיון

עובדי מתכת

דרוש רתך מסגר שידע לרתך ארגון! תנאים טובים 03-808607 (לא בשישי) (29918)

מנהל עבודה מנוסה בענף המתכת לעבודה בת"א תנאים טובים "א.ו.ת" 03-371419 371928 (29715)

כרסמים/ חרטים קונבנציונלי בוגרי בי"ס מקצועי ידע בקריאת שרטוט חובה פרופיל 72 ומעלה. הסעות +ארוחות "חבר" 5101420 (28590)

לקריירה: מסגרים +קריאת שרטוט +ידע בריתוך. 03-5449848, 08-465277 (26760) 053-338901

לקריירה: כרסמים/ חרטים קונוונציונאלים רסי.אנ.סי, פרופיל צבאי גבוה +קריאת שרטוט (26562) 03-5449848

מפעילי C.N.C. נסיון בפאנוק למפעלים בת"א ובני-ברק 03-286111 (26102)

מסגרים מנוסים, ידע בקריאת שרטוט למפעלים בראשל"צ, ר"ג ורמה"ש (תנאים טובים) 03-286111, (26096) 03-9659733

מסגר מבני, נסיון 4 שנים באחזקה (פנאומטיקה, הדראוליקה, מנועים ומשאבות) למפעל בלוד 03-286111 (25950) 03-9659733

חרטים/ כרסמים/ מבלטנים/ משחיזים (עגולה ושטוחה)+ נסיון למפעל באיזור יבנה. 03-9659733 (25877)

מתכנת ומפעיל סי.אן.סי מנוסה, למרכז עיבודים ממוחשב של מאז"ק בחולון! 03-372304 (23860)

מאזן מכונות מנוסה לחברה תעשייתית בתחום המתכת בחולון! שכר מצוין! 03-372304 (23765)

רתכי שריון +נסיון 3 שנים +קריאת שרטוט פרופיל מעל 72 לעבודה מיידית הסעות +ארוחות, תנאי שכר טובים "תיגבור" (20408) 03-289597

כרסמים קונבנציונאלים +נסיון 3 שנים +קריאת שרטוט פרופיל מעל 72 לעבודה מיידית הסעות +ארוחות תנאי שכר טובים "תיגבור" (19418) 03-297840

עובדי מוסך

מכונאי בנזין /דיזל /צמ"ה מנוסה לעבודה בת"א/ פ"ת תנאים טובים "א.ו.ת" 371928 03-371465 (29443)

מכונאי רכב בנזין שלב 3 ורצוי ידע בסובארו ולבו ופיאט. לראויות יש להצטייד בתעודות הסמכה שכר גבוה "חבר" 5101420 (28546)

מכונאי תעשיה, בוגרי ביה"ס מקצועי/ יוצאי ח"א/ חימוש למשמרות בפ"ת 03-286111 (25750)

שומרים

שרותי אחיות

שליחים

ישר דבר בגו

مكان الاصل

صكنا من الاصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

ביקוש עבודה

[illegible]

נתניה

דירות

[illegible]

באר שבע

כולם זכאים להלוואה בבנק טפחות. לפרטים: באר שבע, מצדה, מרכז הנגב, טל' 057-76183 קרית גת, העצמאות 49, טל' 051-84777 אשדוד, מרכז מסחרי ד', רח' מה' שפירא, טל' 055-52334, אשקלון, צה"ל 4, דימונה, מרכז מסחרי "שדי" הנשיא, עוד, המרכז המסחרי, נתיבות, עולים 13, מרכז מסחרי, אופקים, המרכז המסחרי (16610)

חוק ההזדמנויות שוות בעסוקה, התשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לכרב לקבל אדם לעבודה בהמת מינו או מעמדו האישי או הורות, אלא אם אופי או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

[illegible]

בהלוואה בבנק טפחות אתה יכול לקנות, לבנות, לשפץ או להרחיב את הדירה. לפרטים: סניף ההמרים, מרכז רבקה, טל' 059-76266 (15677)

מכוניות

מבצע! למסירה מיידית בהשלומים! פיירה, קדט, סובארו, רגילות 1600, אוטומטיות 02-721920 (25621) 02-717110

[illegible]

אאודי

[illegible]

אופל

[illegible]

במחיר הזדמנותי 100 סי.סי 1983 ראשונה בחדשה 06-389148 (25806)

[illegible]

אוטוביאנקי

[illegible]

אינוצנטי

[illegible]

אלפא רומיאו

[illegible]

אמריקאיות

[illegible]

בהזדמנות מנועים חדשים לשברולט, אולדסמוביל, פונטיאק וביואיק 03-332534, (8857) 03-332519

[illegible]

אוסטין

[illegible]

הילמן

[illegible]

וולבו

[illegible]

מראשונה 240 ג'י.אל 1984 חדשה להלוטין +תוספות 03-858629 (24643)

ווקסהול

[illegible]

טלבוט

[illegible]

טנדרים

[illegible]

ג'יפים

[illegible]

דייהטסו

[illegible]

ביואיק, פארק אוניו 4.9 84 אקסקלוסיבי (שמוליק) 03-5101515 (15899)

[illegible]

אנ.ס.ו.

[illegible]

ב.מ.וו.

[illegible]

דלתא

[illegible]

לנצ'יה

[illegible]

מיני מינור

[illegible]

מסחריות

[illegible]

למכירה 2 משאיות דחס מבני מעולה 03-9329654 לגבי (26166)

טרנספורטר 86 אוטומטית+ מזגן+ חלונות וספסלים 03-458450 33,500." (26077)

[illegible]

מרצדס

[illegible]

סובארו

[illegible]

לאספקה מהירה 1988 סובארו 1.6 +1.8 מהמלאי 03-848444 (25500) 03-848729

[illegible]

סוזוקי

[illegible]

1600 אוטומט 86 מזגן +טסט לנוה +אזעקה (15488) 03-452768

סוסיתא

[illegible]

סיאט

[illegible]

סיטרואן

[illegible]

סימקה-קרייזלר

[illegible]

פולקסווגן

[illegible]

פורד

[illegible]

פורד 80 1210 ארוז מחיר הזדמנות (29011) 03-267903

[illegible]

שם דבר בעתונות

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

בן זוג

הכרזות

ריפוי והרזיה

טלוויזיות

מזגני אוויר

מכונות תפירה

טרקטורים

כלי נגינה

הלוואות

אשראי גמיש! 66 ש"ח בחודש לכל 1200 ש"ח לשכירים ללא ערבים. "תבות בע"מ" תל-אביב אלנבי 17, (30314) 03-660341

לשכירים בלבד!! הלוואה ללא ערבים עד 2000 ש"ח 03-378112 (26427)

הלוואות עד 2,000 ש"ח ללא בטחונות ובאופן מיידי 03-909045 (23826)

רוצים לקנות

רהיטים

נגר שים לב 23 M.D.F ש"ח ללוח 03-371547, (27367) 03-381017

"רהיטי ירדנה" מבצע חגים. דיגמי 88 הגיעו הנחות עד 20%. במבצע כורסאות טלוויזיה "רהיטי ירדנה" הרואה 34 רמת-גן 03-728702 (25046)

אופנועים וקטנועים

ביקוש רכב

בתי"ס לנהיגה

חלפי רכב משומשים

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

חקלאות

שוק המציאות

פוליש וניקיון

אסטרולוגיה

ציוד תקשורת

ציפוי אמבטיות

צילום

קוסמטיקה

שרותים

בת זוג

רנו

פיז'ו

פיאט

מגדה 4*4 1987, מנוע מיר, חדשה 03-330971 לשלומי (25545)

במוסך הדרומעות 5 לה-קאר 1300 1984 5 דלתות +מזגן מראשונה (25698) 03-5522056

רג'ים

לעבודה בחברה צעירה, דינמית ומתפתחת

דרושים

1. איש מכירות למלגזות

נמרץ ודינמי, בעל רקע טכני. יתרון בעל ניסיון במכירת ציוד הנדסי טכני. רצויה ידיעת השפה האנגלית.

למשרה זו תתקבלנה פניות בכתב יד בלבד, כולל קורות חיים, ניסיון קודם והמלצות. לפנות ל:

רג'ים – עשר טחנות 16, רמת-החייל, ת"ד 13200, תל-אביב 61131.

2. מכונאי ציוד

בכל הרמות – למלגזות ולציוד הנדסי לעבודות עפר.

3. חשמלאי רכב

צעיר יוצא צבא, המחפש קריירה עתידית.

4. חשמלאי

שיוכשר לתיקוני רתכות וגנרטורים.

נא לפנות טלפונית

03-796698

–סודיות מובטחת–

תנו לי הייסטר וארים את העולם...

למשרד ראשי בתל-אביב

דרושה

מנהלת חשבונות

סוג 3

עם ניסיון

נא להתקשר בין השעות 15.00—17.00 לטלפון — 03-382549 לאורנה. או

לפנות לת.ד. 30108 תל-אביב 66181

סודיות מובטחת

יש דבר בגו

למשרד רו"ח דרושה

מזכירה

למשרה מלאה לתקופה של ½ שנה (15.9.88–15.3.88) בעלת נסיון מוכח בהדפסה על מעבד תמלילים עדיפות לבעלת נסיון במשרד רו"ח

03-625292

למשרד הנדסי בתחום הכבישים דרושים

מהנדסים

מתכננים

טלפון: 03-5744690/1/2

למשרד רואי-חשבון

דרושה

פקידה/קלדנית

בעלת נסיון

טל. 03-7516110

03-7512704

למושב באר טוביה

דרוש

איש שיווק פירות קיץ

לחודשים מאי – אוקטובר

טלפונים 08-586963 08-581005

ש. שבח שרותים בע"מ

דרושים

לעבודה בתנובה

בחורים

בוגרי צבא, פרופיל 82 ומעלה,

12 שנות לימוד, דוברי אנגלית

פרטים בטל: 03-9711994

שערי מטבע חוץ ביום 04.02.88

המטבע	בנקנוטים – לאומי קניה	בנקנוטים – לאומי מכירה	בנקנוטים – הפועלים קניה	בנקנוטים – הפועלים מכירה	בנקנוטים – דיסקונט קניה	בנקנוטים – דיסקונט מכירה	העברות והמחאות – לאומי קניה	העברות והמחאות – לאומי מכירה	העברות והמחאות – הפועלים קניה	העברות והמחאות – הפועלים מכירה	העברות והמחאות – דיסקונט קניה	העברות והמחאות – דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	1.54	1.61	1.54	1.61	1.54	1.61	1.5752	1.5948	1.5752	1.5948	1.5782	1.5980	1.5858
1 מארק גרמני	0.91	0.95	0.91	0.96	0.91	0.96	0.9277	0.9392	0.9282	0.9398	0.9302	0.9419	0.9352
1 ליש"ט	2.70	2.82	2.72	2.85	2.72	2.85	2.7708	2.8053	2.7673	2.8018	2.7743	2.8092	2.7894
1 פרנק צרפתי	0.27	0.28	0.26	0.28	0.27	0.28	0.2754	0.2788	0.2754	0.2788	0.2757	0.2792	0.2775
100 ין יפאניים	1.20	1.25	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2230	1.2382	1.2198	1.2351	1.2267	1.2421	1.2307
1 גולדן הולנדי	0.81	0.85	0.81	0.85	0.81	0.85	0.8280	0.8383	0.8272	0.8375	0.8283	0.8387	0.8327
1 פרנק שוויצרי	1.11	1.16	1.12	1.17	1.11	1.17	1.1375	1.1515	1.1383	1.1525	1.1378	1.1521	1.1446
1 כתר שוודי	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2598	0.2630	0.2598	0.2630	0.2604	0.2636	0.2615
1 כתר נורבגי	0.24	0.25	0.24	0.25	0.24	0.26	0.2459	0.2490	0.2459	0.2498	0.2468	0.2499	0.2476
1 כתר דני	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2433	0.2463	0.2452	0.2463	0.2438	0.2469	0.2449
1 מארק פיני	0.37	0.39	0.37	0.39	0.37	0.40	0.3834	0.3882	0.3829	0.3877	0.3839	0.3888	0.3860
1 דולר קנדי	1.21	1.27	1.22	1.28	1.22	1.28	1.2384	1.2558	1.2392	1.2546	1.2406	1.2562	1.2476
1 דולר אוסטרלי	1.02	1.12	1.08	1.16	1.09	1.17	1.1184	1.1323	1.1165	1.1305	1.1212	1.1353	1.1258
1 ראנד דרא"פ	0.51	0.61	0.47	0.80	0.50	0.79	0.7852	0.7950	0.7861	0.7959	0.7874	0.7974	0.7914
10 פרנקים בלגיים	0.45	0.45	0.45	0.46	0.45	0.46	0.4438	0.4494	0.4446	0.4501	0.4455	0.4511	0.4475
10 שילינגים אוסטריים	1.29	1.35	1.30	1.36	1.30	1.36	1.3223	1.3387	1.3235	1.3399	1.3261	1.3428	1.3310
1000 לירטות איטלקיות	1.23	1.30	1.24	1.32	1.24	1.33	1.2637	1.2794	1.2639	1.2797	1.2667	1.2827	1.2709
1 סל"י (ECU)	—	—	—	—	—	—	1.9202	1.9491	1.9196	1.9435	—	—	1.9327
1 דינר ירדני	4.30	4.57	4.35	4.63	4.48	4.79	—	—	—	—	—	—	4.5512
10 לירות לבנוניות	—	—	0.09	0.10	0.02	0.03	—	—	—	—	—	—	0.0320
1 לירה מצרית	0.65	0.69	0.65	0.67	0.65	0.71	—	—	—	—	—	—	0.6740

هكذا من الاصل

כבודם במקומם / ישראל דליות

מה קרה לגניוס היהודי

דווקא ביום חג לקומפוזיציה הישראלית, עת מקבל עמי מעייני, מהחשובים והבולטים במלחינים בארץ, את פרס יהודה שרת מטעם ההסתדרות, חושף חתן הפרס את חולשתו של הקומפוזיטור ושולח אצבע מאשימה

בסקירות ובפרסומים רשמיים בהם מופיעים שמות האישים החשובים של המדינה תמצאו תמיד פוליטיקאים, אנשי צבא ואפילו ציירים, משוררים וסופרים. קומפוזיטורים מוזכרים שם רק במקרים נדירים. תופעה מוזרה אם לוקחים בחשבון שישראל ידועה בעולם כמרכז מוסיקלי תוסס וכמולדתם של מוסיקאים מזהירים. היוצרים בתחום המוסיקה טרם זכו להכרה שהם ראויים לה בתודעה הציבורית. במקרים רבים מבצעים את יצירותיהם רק כדי לצאת ידי חובה ורק מלחינים בודדים זכו בפרסים בעלי יוקרה לאומית. אמנם לא קמו לנו עדיין בארטוק, סטראווינסקי או שנברג הישראלים, אך אולי כדי שנוכל איפעם להיות גאים בגאון "משלנו" כדאי לעודד ביצועים של יצירות שכתבו מלחינים החיים בקרבנו. מוסיקה יש להשמיע, להפיח חיים בתווים הרשומים, שאם לא כן נשארת המוסיקה אמנות בכוח. זוהי במקרים רבים מנת חלקו של המלחין המקומי הרציני: תיסכול ואכזבה. יצירות רבות מדי נשמרות כבתב־יד או מודפסות ונגנזות.

עמי מעייני, בן 51, יליד הארץ, מהבולטים והחשובים שבמלחיני ישראל, זכה בכך שכמה מיצירותיו העיקריות בוצעו על־ידי תזמורות וסולנים. "קומראן", "רגלים" ו"פתיחה חגיגית" נוגנו כמה פעמים בפילהרמונית הישראלית. לפני כשלוש שנים החליט מעייני לעשות הפוגה ביצירה ולהתמסר להפקת ביצועים של יצירותיו הרבות שטרם הושמעו בפומבי. כיום הוא ממשיך ללמד באקדמיות למוסיקה בירושלים ובתל־אביב ולכהן כיו"ר איגוד הקומפוזיטורים בישראל.

החודש החליטה ועדת השופטים לפרס ההסתדרות השנתי ע"ש יהודה שרת להעניק לו את הפרס. חברי ועדת הפרס הם שלושה מוסיקאים ותיקים: ד"ר שלמה הופמן, המלחין מנחם אבידום ומנצח המקהלות מיכאל שני. בהחלטת הוועדה צויין, בין השאר, כי מעייני הוא "אחד מטובי המלחינים שלנו, שיצירתו מצטיינת בעושר המצאה, ברמה טכנית נאה, בסגנון מגובש ובזיקה למורשת המוסיקלית היהודית". יו"ר הוועדה ד"ר שלמה הופמן,

מעייני. על יסודות המוסיקה של המזרח התיכון

מוסיקולוג, מרצה ומחנך, מספר: "למעייני יש סגנון יהודי ויצירתו רבת־פנים. חיבוריו הם פרי מחשבה וחוש מפותח למבנה ולצורה. ביצירותיו נותן מעייני ביטוי נאמן לקשר של המוסיקה

הניכור הכרוני בין הממסד לבין המלחין מתבטא בהעדר עידוד ובחוסר הכרה בחשיבות הטיפוח של תרבות מוסיקלית מקורית; גם הקהל הרחב התרגל לשיר שירי הלל לכל מה שמיובא מבחוץ

הישראלית לטעמי המקרא, למסורת של העדות ולמוסיקה המזרחית. לפני זמן־מה, בקונגרס בין־לאומי, נשאתי הרצאה על הזיקה שבין המוסיקה הערבית לישראלית. כדוגמה לשילוב מוצלח של מוסיקה מזרחית ומערבית הבאתי את 'הערבסקה' לנבל ולחליל של מעייני, המבוססת בצורה מובהקת על יסודות מהמוסיקה של המזרח התיכון".

בשיחה גלויית־לב מביע מעייני אכזבה מרוח היהודית היוצרת בימינו. "נראה לי שהאכזבה היא חלק מהרגשתם של כל אלה שחלמו על מולדת שתהיה גם מרכז תרבותי יהודי חדש. החלום התנפץ לרסיסים ותמוג כלא היה. קשה להבין מה קרה לגניוס היהודי כאן בישראל. כיצד אבדו לו תנופת היצירה והכישורים היהודיים והוא, כמעט כולו, עובר לאלילים זרים. בתחום המוסיקה אנו פונים כיום יותר להשפעות מבחוץ מאשר למקורות שלנו, מעדיפים להעזר בעצתם ובתרומתם של מוסיקאים שאינם בקיאים במציאות הישראלית המורכבת. הניכור הכרוני בין הממסד לבין המלחין הישראלי מתבטא בהעדר עידוד ובחוסר הכרה בחשיבות הטיפוח של תרבות מוסיקלית מקורית. גם הקהל הרחב התרגל לשיר שירי הלל, השכם והערב, לכל מה שמיובא מבחוץ. עם כל ההישגים אין לנו עדיין תשתית להכשרתם של אמנים ומחנכים ולהקניית הערכים המוסיקליים האמיתיים שהם ידע מעמיק, הבנה מקיפה, טכניקה קפדנית ופיתוח הטעם המוסיקלי".

הדברים קשים בעיקר כשמדובר בחינוך מוסיקלי. חשיבותה העליונה של המוסיקה בחינוך הכללי ובעיצוב עולמם של הילדים והנוער נודעה כבר ביוון העתיקה ואילו בימינו המוסיקה, כאמנויות אחרות, נחשבת בעיקר כצורה של בילוי ובידור. "זהו משגה גורלי", אומר מעייני. "רבים מהאחראים לחינוך המוסיקלי בארץ עובדים במסירות ובהתלהבות. יש הצלחות, אבל אין די אמצעים וערנות לחשיבות העניין. צריך לציין שמודגש רצון עז אצל צעירים ללמוד מוסיקה: ביצוע, ניצוח, זמרה, קומפוזיציה, מחקר, הוראה. אך רוב התלמידים מגיעים לאקדמיות לא מוכנים במידה מספקת. אחר־כך נושאים רבים מהסטודנטים את עיניהם ללימודים בחו"ל וקשה לקלוט אותם בחזרה. לא השכלנו עדיין להקים בארץ מקהלות מקצועיות ובית־אופרה ברמה בין־לאומית. הדגש בישראל הוא קודם כל על הישגי ביצוע של בודדים".

על המאזינים הנוהרים בהמוניהם לקונצרטים אומר מעייני: "כבודם במקומם. לכל הדעות זו תופעה מעודדת. אך אולמות מלאים אינם משנים את תמונת המצב כשמדובר בתרבות מוסיקלית אמיתית ובחינוך מוסיקלי בעל ערך. לפי התרשמותי הקהל ברובו די אדיש ושווה נפש. הציבור מגיע בדרך כלל כדי לשמוע יצירות, סולנים ומנצחים ששמם הולך לפניהם. האבסורד הוא, שככל שאנו בורחים מהפרובינציאליות כך היא נדבקת אלינו במשנה תוקף".

המפיסתה/ורדה צימרמן

ואהבה לא צריך לנמק

יאיר גרבוז

"פאריס טבריה" נקראת התערוכה החדשה של יאיר גרבוז שתיפתח ב־8 בחודש בגלריה "בוגרשוב". התערוכה הקודמת שלו, שנערכה במוזיאון תל־אביב לפני כשנה וחצי נקראה "יהודי, ערבי, צרפתי". שמות טעונים. "שמות התערוכות הן עוד צורך שלי לאיזה עוד מוסף. זה נובע מן העובדה שיש לי קשר למלים", הוא אומר. "בשם של תערוכה יכולים להיכנס דברים שעדיין אתה רוצה לומר אותם אבל הם לא ויזואליים. הם אומרים משהו על הלך הרוח שליווה את תקופת העשייה. שאריות שנשארו מן הציור".

המלים פאריס, צרפת חוזרות בשמות שתי התערוכות, במכוון. "יש משהו קצת אובססיבי ביחס שלי לפאריס. קודם כל אהבה. ואהבה לא צריך לנמק. אבל אם לפרט, מבלי לנמק, יש פה עמדה של געגוע למקום ולזמן שלא הייתי חלק מהם ואינו מחשבה לא רציונלית שאפשר לבטא אותה אולי במלים: חבל שלא נולדתי אימפרסיוניסט, או במחשבה שהיא יותר פאטטית: אולי הייתי אימפרסיוניסט בגלגול הקודם. העמדה הזאת התחזקה בי לפני התערוכה הקודמת כתוצאה מביקור מקיף שערכתי בארה"ב ובמהלכו ראיתי תוצאות העובדה שניו־יורק הפכה למרכז המוביל באמנות העולמית. התוצאות כל כך לא מצאו חן בעיני עד שהתחלתי 'להתפלל' שההגמוניה תחזור לאירופה. במובן זה הבחירה בפאריס כמסמלת את ההגמוניה בעבר של האמנות היתה הכי נוחה. פאריס גם נוחה לשאיפה שלי מגיל צעיר להזדקן. וכשבן אדם מצליח בסוף מצליח בכך הוא נעשה שמרן יותר ומתחיל לחשוב פחות במושגים של סטופר ויותר במושגים של שעון, להיות פחות היסטרי לגבי שינויים יומיים באמנות. הוא מתחיל למדוד אמנות במושגים של דורות ולא של עשורים. ובמובן זה יש כאילו ריאקציה".

ריאקציה, לא בדיוק, אבל שינוי. "אני מצייר היום יותר קונבנציונלי מאשר בעבר. לי אין הרגשה של הליכה אחורה אלא של שימוש בעבר מנקודת המבט של ההווה".

ולגבי התערוכה הקודמת "יש המשך וגם שינוי. המשך במובן שלדעתי התופעה הבולטת ביותר בתערוכה האחרונה היתה הפרת המרכאות, הקריצה והציניות וכבישה של אלמנטים רומנטיים אפילו שמבחינה ציורית מתבטאים בעשייה איטית יותר, בקטעים תיאוריים וריאליסטיים יותר מבלי לאבד את הריבוי, את המורכבות הקולאז'יסטיות. במובן זה יש המשך. העמקה של יכולת ההתבוננות, של הזיקה אל הנושא. הגברת הקשר בין תוכן ויצירה. השוני הוא בזה שהעבודות הן קטנות, אינטימיות, יותר לירִיות. לדעתי יש גם שוני גדול בצבעוניות. הצבע השולט בתערוכה הוא ירוק־דעל, למשל, צבע שלא השתמשתי בו קודם לכן. יש גם שוני גדול בחומרים. שימוש במכחול האודר — אם כי לא בצורה האופיינית".

טבריה ופאריס. מן המזרח למערב. מן הבין־לאומי לפרטי. "אבל המשפחה עדיין מכבכת גם בפאריס וגם בטבריה. ובעצם בגומי הזה הנמתח בין פאריס וטבריה העיקר הוא, כמו תמיד, המשפחה והחברים".

גיליתי מה זאת מוסיקה

אוריאל צוהר

אילו נולד בחו"ל ובא לישראל להופעה אחת ויחידה, היו גלגלי מכונת יחסי הציבור עובדים שעות נוספות בפרסום ההופעה ומצטטים מקטעי הביקורות המשבחות. אבל אוריאל צוהר נולד בישראל ולחו"ל הוא יצא ללימודי הדוקטורט בג'וליארד. המשכים שבע שנים, ביקורות משבחות יש ויש: "ניגן באופן מזהיר" ("הניו־יורק טיימס"), "גאון צעיר מסוג שבו אנו פוגשים רק לעיתים נדירות" ("לאקו די ברגמו"); "יש לו האישיות החזקה של מוסיקאי מגוייס, התוכן כל כולו לאמנותו" ("לה סואר", בריסל). הוא גם גרף פרסים רבים: פרס ראשון בתחרות בוסנדורף אמפייר הבין־לאומית בשנת 1986, פרס שני בתחרות בוסוני שנה לפני כן, פרס המלכה אליזבת, ואלכס דה פריס. בימים אלה הוא עושה בישראל לקראת הופעתו עם התזמורת הסימפונית ירושלים ב־11 בפברואר. אתה ינגן את הקונצ'רטו השני לשופן וישוב לכאן בתחילת אפריל לקונצרט עם התזמורת הקאמרית.

פסנתרן עסוק. עיר הבית שלו כיום היא ניו־יורק. "זהו עולם קשה וחייבים לצאת לחו"ל ולחזור לישראל כאשר רשומות לזכותך כמה הצלחות. בצורה אחרת קשה להצליח כאן". על כן הוא ימשיך מישראל לשוויץ, להקלטות ולהופעות ומשם ללונדון. "אני מנסה להרחיב את מספר המקומות בהם אני מופיע". הוא כבר ניגן עם התזמורת הסימפונית של ניו־יורק, עם התזמורת הלאומית של בלגיה והקליט לא.מ.י., פוניק ואר.אס.אס. הרפרטואר שהוא בוחר להתמקד בו הוא לא שיגרתי: רפרטואר רומנטי וזה של המחצית הראשונה של המאה העשרים.

לא היה ילד פלא, "לשמחתי", הוא מוסיף. "עד גיל 13 ניגנתי להנאתי ולא היתה לי כל כוונה להפוך את העניין למקצוע. בבית ספר תיכון פניתי למגמה ריאלית. התעסקתי במדעים ויחד עם זאת המשכתי בנגינה בפסנתר". בקונסרבטוריון הציעו לו להמשיך וכך הגיע אל מינדרו כץ שהסכים לקבלו כתלמיד. "אז גיליתי מה זאת מוסיקה ומה זה פסנתר". ההמשך היה לימודים באקדמיה על־שם רובין ולימודי הדוקטורט בג'וליארד. "מבחינה מקצועית השלב המסובך ביותר הוא זה שבין חדר האקדמיה לקונצרטים. דרוש הרבה מזל. כי חלק ניכר מן ההופעה וההצלחה הוא עסק של ממש וצריך ללמוד גם את הצד הזה של המקצוע".

הוא היה רוצה להדריך את הסטודנטים הישראלים, בין השאר, גם בפן זה של עולם המוסיקה. "זהו אתגר בשבילי". יש גישושים בנושא "אבל הדרך עוד ארוכה".

גיבור מקומי / יוסי מלמן, ניו־יורק

וודי אלן ניגן כאן בקלרינט

בני הזוג ד'לוגוף ואחאי. דן בן־אמוץ וחיים חפר קיבלו שם השראה לחמאם

לפני 30 שנה פתח ארט ד'לוגוף את ה"גריניץ' גייט" בניו־יורק. יהודי חם ורגיש למתרחש בארץ בעל חזות של ביטניק מזדקן. בידו העתק ממכתב למערכת ל"ניו־יורק טיימס" מ־1948

בשעה שתיים בדיוק עלה המסך. זה היה ב"קרטיין אפ", בית קפה בפינת השדרה התשיעית ורחוב 43, בלב איזור התיאטראות של ניו־יורק, לא הרחק מברודווי. הפגישה על ארוחת צהריים קלה יכולה לשמש הוכחה, כי המהפכה הישראלית מתה אולי בירושלים, אך היא חיה ובועטת בניו־יורק. מסביב לשולחן הסבו אלכס מסיס, לשעבר עתונאי ופעיל בתנועת "העולם הזה" ועוסק זה כעשר שנים בהפצת סרטים, עמירם שמיר, אמן ומעצב, העתונאי יגאל לביב, הצלמת אביטל אחאי וארט ד'לוגוף. המכנה המשותף לכולם הוא מעורבות פוליטית המוגדרת כ"שמאלית רדיקלית". כמדי שבת הם נפגשים בבית הקפה ומחליפים דעות על המתרחש בארץ.

לפני כ־35 שנים יצאה אביטל אחאי, מורה למוסיקה מקיבוץ נצר סירני, לשנת שבתון בארה"ב. היכרות קצרה עם ארט ד'לוגוף הוליכה לנישואין ולפני כשלושים שנה פתחו את "גריניץ' גייט". ה"גייט" בגריניץ' וילג' בניו־יורק הוא הרבה יותר ממועדון.

במשך שלושים השנים משמש ה"גייט" שער לזמרי עם, מוסיקאי ג'אז, קומיקאים וסאטיריקנים. מפול רובסון, בילי הולידיי, מאהליה ג'קסון, מרים מקבה, מיילס דייוויס, ה"אורגים", פיט סיגר ועד בט מידלר. גם המשורר אלן גינזבורג, שביקר בימים אלה בישראל, כמו אייבי הופמן, ממנהיגי הרדיקאלים של שנות השישים והסופר היהודי חיים פוטוק קיבלו מה"גייט" הזדמנות לרכוש לעצמם מוניטין. אם להצגה או לאמן יש משהו לומר, ארט ד'לוגוף מעוניין לשמוע. ד'לוגוף הביא למועדון את ארטה פרנקלין, ג'ון בלושי, צ'בי צ'ייס, ובעצם את מי לא.

וודי אלן, המנגן להנאתו בקלרינט (את הכסף הוא עושה כמובן מסרטיו) במועדון במנהטן מדי יום שני, החל את הקריירה שלו כנגן במועדון של ד'לוגוף. "וודי היה תמיד רציני וידע מה הוא עושה, אך כשעמד ליד המיקרופון נראה כמו אסיר בבית־הסוהר", מספר ארט. "אני לימדתי אותו איך להתנועע ומאז הוא כמו נמר על הבמה". דסטין הופמן היה מלצר מתחיל כל־כך גרוע עד שארט נאלץ לפטר אותו מהעבודה. "במקום לשרת את האורחים העדיף הופמן לצפות באמנים המופיעים על הבמה". כשפוטר, תפס את הרחוב והעלה הצגה משלו במועדון מתחרה. שם גילו אותו". גם בוב דילן הסתובב במועדון, אם כי לפני 30 שנה לא הספיק לו כשרונו כדי לזכות בחסד ההופעה על קרשי הבמה ב"וילג' גייט".

ארט ד'לוגוף הוא יהודי חם ורגיש למתרחש בישראל. "אני פרוגרסיבי הגון וציוני", הוא מעיד על עצמו. אביו המתגורר בניו־יורק הגיע לשם מהעיירה סלונים בפולין. בנעוריו היה ד'לוגוף מלצר ועתונאי בעיתון שמאלני שנקרא "המצפן". אחר־כך, בזכות חינוכו המוסיקלי, היה לאמרגן של קונצרטים. כשהאמריקאים התקשו לבטא את שם משפחתו הפולני קטע אותו ארט בגרש והוסיף לשמו צליל של אציל רוסי. ב־1958 שכר ד'לוגוף מלון בגריניץ' וילג', קרא לו "גריניץ' גייט" והפך אותו למועדון ג'אז ובלוז ולתיאטרון המעלה מחזות ורפרטואריים האוונגארדיים.

באישיותו, באורח חייו ובמראהו ארט ד'לוגוף הוא "גיבור מקומי" בלשון "העיתונות החדשה": ביטניק מזדקן. מראהו תואם את הסטריאוטיפ: מוצק, ממושקף, מזוקן ובעל צחוק מתגלגל. הוא שומט שמות בלי להניד עפעף, אך אין בכך מאמץ להרשים את הסביבה — הוא פשוט מכיר את כולם. "ב־1960 ביקרו אצלי דן בן־אמוץ וחיים חפר וקיבלו ב"גריניץ' גייט" השראה למועדון החמאם... יענקל'ה אגמון הביא ממני את ערב שירי ז'אק ברל".

ישראל הלא רשמית והלא ממוסדת יקרה ללבו של ארט ד'לוגוף; ממשלת ישראל אינה אהודה עליו במיוחד. הוא נזכר בחיוך כיצד, לאחר שהתפרסם כי המשורר הפלשתיני ראשיד חוסיין יערוך במועדון ערב קריאה, ניסתה הקונסוליה הישראלית בניו־יורק, אך לשווא, לשכנעו לבטל את הערב.

בדירתו שבשכונת יוקרה במערב מנהטן (בשכנות ליצחק בשביס זינגר) הוא שולף מאחד ממדפי הספרים גליון נייר. "ראה עד כמה צדקו כבר אז", הוא מעיד בעצב ומראה לי העתק ממכתב למערכת ה"ניו־יורק טיימס", ששלחו ב־1948 אנשי־רוח יהודיים ובראשם אלברט איינשטיין. המכתב מזהיר את הציבור האמריקאי בכלל ואת היהודי במיוחד מפני סיוע "ליסודות הפשיסטיים" בישראל. ארט ד'לוגוף סבור, כי כוחו של המכתב תקף גם היום.

אדריכלות מוסלמית / "אקונומיסט"

ישחקו הצריחים לפנינו

הדיון בשאלות האדריכלות לא היה מעולם חלק מתרבות האיסלאם. אגא חאן עושה מאמצים לעורר ויכוח ציבורי בעולם המוסלמי בשאלות אלה. המגמה המסתמנת היום היא חזרה אל הצביון העתיק, אך הקיטש אורב בכל מסגד

במאמציו לבסס את מעמדה של הכת השיעית־איסמעילית הנפרדת שלו, "תסיסת האיסלאם", מנסה אגא חאן להביא את המוסלמים בעולם לידי התעניינות באדריכלות שלהם. מאז 1977 הוא מחלק פרסים בתחום זה, על שיפוץ ושיחזור מבנים מוסלמיים עתיקים ועל תכנונם של חדשים. (הסעודים, שאין להם יראת־כבוד רבה כלפי האיסמעילים — נכלמו עד כדי כך שהכריזו על פרס נפרד לארכיטקטים). בשנת 1986, כשחולקו בקאהיר הפרסים מטעם אגא חאן, הוא ערך סיור לאנשי הזוג הנוצץ דרך כמה מרובעים היפים אך המסריחים ביותר של העיר, ועודד אותם לחשוב על היוקרה המתלווה לשיחזור.

הוויכוח על האדריכלות לא היה מעולם חלק ממסורת האיסלאם. האדריכלות המוסלמית מושפעת באופן בלעדי מתבנית המסגדים, ולמתיחות ביקורת נודעת משמעות של חילול קודש כמעט. יש בכך חוסר כבוד כלפי הדור הישן (אפילו תורכיה, על 16,000 הארכיטקטים שלה, אינה מעודדת ויכוח בנושא זה). גם במדינות בהן פועלת עיתונות חופשית, שבכוחה לעודד ולפרנס את הוויכוח, יש יחס ספקני כלפי הארכיטקטורה. סטודנט בהודו שאל את עורך אחד העיתונים, מדוע אינו מקדיש בעיתונו מקום לסיקור האדריכלות. "אך אנו עושים זאת", מחה העורך, "אנו כותבים בהרחבה על כל בית הקורס ונופל בעיר הזאת".

במקום ביקורת בונה זוכה אגא חאן, במפגשים התלת־שנתיים בעת חלוקת הפרסים, לשמוע טענות אודות "המשבר" הצפוי לארכיטקטורה בתרבויות המוסלמיות המפוזרות ברחבי העולם. לחץ האוכלוסיה המתרבה ההולכת גורם לבניית בתים זולים וגרועים בערים הגדולות; טכניקות מסורתיות יורדות לטמיון; גירסאות מתוקנות של הארכיטקטורה העתיקה (קישוטיות המושפעות ב"ערבסקות") מקבלות עדיפות על־פני המוצר האמיתי.

בתי־הספר הגדולים לארכיטקטורה מצויים במערב, ובוגריהם — כך נטען — אכפו את הטכניקות והאסתטיקה שלהם על תרבויות המזרח. אך ההשפעה היא הדדית. גם התרבות המוסלמית השפיעה, כמובן, על המערב: לואיס סאליוואן הושפע ממנה באופן בולט בתכנון בנייני העירייה בשיקאגו. אך הדיונים שיזום אגא חאן שבים על עקבותיהם ופונים אל תקן הבנייה המוסלמי הטהור, שנחשב כבר לאבוד, ומדברים על המודרניזאציה המערבית כעל סגנון שיש להמירו באחר.

שני ארכיטקטים מצרים, אל־וואחיד וחסאן פאתי, יזמו את תנועת ההתרחקות מן המודרניזם המערבי כבר בשנות ה־60. רעיונותיהם שנודרים כיום כחוכמה מקובלת. פאתי עודד את גילויין מחדש של טכניקות בניה עתיקות — בעיקר השימוש בלבני חומר — לשימוש במבנים חדשים, כגון בבתי דירות בתימן. בעליו של "מגדל בלגשאן" בעיר ג'דה בערב הסעודית — בניין שתוכנן כבורג־שחקים חסר מקוריות, שהיה נראה "בבית" בניו־יורק — הרגישו אשמים בגלל המראה המערבי של המבנה שהקימו ושיוו לו צביון מוסלמי באמצעות תוספת מסגרות מקושתות לכל חלון.

הוויכוח הארכיטקטוני, במידה שהוא קיים, מתמקד במבנים שנויים במחלוקת. הבנק המסחרי הלאומי בעיר ג'דה הוא מבנה משולש בן 27 קומות, המשתרע על שטח של יותר מ־57,000 מטרים רבועים. מן החוץ אין הוא נראה כלל מוסלמי; יש לו תבנית הלקוחה מן ה"סאיינס פיקשן": שני פתחים ענקיים המשקיפים על העיר, כל אחד מהם בגובה שמונה קומות, ופתח דומה המשקיף אל החצר. אשר להשפעה האיסלאמית, זו משתקפת בחללים הפנימיים. הפתחים מסמנים את שלוש החצרות הפנימיות הענקיות של המבנה. משני צדיו של כל מבוא מקורה ומשולש פנים המשרדים כלפי פנים — הצד השלישי הוא הפאה האחורית של כל אחד מן הפתחים והיא עשויה שמשות שקופות־למחצה. דרך פתחים אלה מסתנן האור אל המשרדים באופן בלתי ישיר.

תומכי האדריכלות של בניין הבנק טוענים, כי האור המחודר לחצר, מסתורי ומסונן, מייצג את הבנתו של הארכיטקט בתחום התרבות המוסלמית ואת רגישותו לתביעותיו של אקלים חם. המתנגדים טוענים, כי הבנק מתנגש ואינו תואם את סביבתו וכי העובדים במשרדים נאלצים להאיר את החללים באור חשמל גם בשעות היום. עד כאן ביחס למשחק האופלה והמרומזים, היקר כליבך לנפש המוסלמית.

מסגד בונג בעיר ראחים־יאר חאן בפאקיסטן זכה בפרס אגא חאן לשנת 1986. הסיבה העיקרית — כך נראה — היא העובדה שסיפק עבודה ליותר מאלף בעלי־מלאכה במשך 50 שנה. המסגד מקושט בפזורות בשנהב, זכוכית צבועה, ריקועי זהב, ואבני־חן מלאכותיות. שלט עצום, בסגנון ברודווי, מאיר את השכת הליל באותיות ענק: "מוחמד". מתכנני מסגד בונג, על־פי הביקורת שהוטחה לעברם, הקריבו את האסתטיקה על מזבח הפופוליזם. אבל, על־פי החלטת חבר השופטים של פרס אגא חאן, זהו "סוג המבנה שההמונים יכולים להעריך, תהא אשר תהא מידת התיעוב שיגלו כלפיו הארכיטקטים".